

Crna Gora
Ministarstvo prosvjete

CENTAR ZA STRUČNO
OBRAZOVANJE

OBRAZOVNI PROGRAM

MUZIČKI SARADNIK

SADRŽAJ

I OPŠTI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA	3
1. OPŠTE INFORMACIJE O OBRAZOVNOM PROGRAMU	3
2. NASTAVNI PLAN	6
II POSEBNI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA	9
3. MODULI	9
3.1. OPŠTEOBRAZOVNI MODUL	9
3.2. STRUČNI MODULI	10
3.2.1. TEORIJA MUZIKE SA OSNOVAMA HARMONIJE	10
3.2.2. MUZIČKI INSTRUMENTI	20
3.2.3. NOTOGRAFIJA I	32
3.2.4. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE I	39
3.2.5. SOLFEĐO I	49
3.2.6. KOMPLEMENTARNI KLAVIR I	59
3.2.7. NOTOGRAFIJA II	69
3.2.8. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE II	76
3.2.9. SOLFEĐO II	86
3.2.10. KOMPLEMENTARNI KLAVIR II	96
3.2.11. POPULARNA MUZIKA XX VIJEKA	106
3.2.12. MUZIČKI OBLICI	116
3.2.13. HARMONIJA I	124
3.2.14. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE III	133
3.2.15. SOLFEĐO III	144
3.2.16. KOMPLEMENTARNI KLAVIR III	154
3.2.17. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA I	164
3.2.18. HARMONIJA II	171
3.2.19. VOKALNA POLIFONIJA	180
3.2.20. ETNOMUZIKOLOGIJA	188
3.2.21. ARHIVIRANJE MUZIČKE GRAĐE	197
3.2.22. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE IV	205
3.2.23. SOLFEĐO IV	214
3.2.24. KOMPLEMENTARNI KLAVIR IV	224
3.2.25. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA II	233
3.2.26. HARMONIJA III	241
3.2.27. INSTRUMENTALNA POLIFONIJA	249

3.2.28. MUZIČKA TEHNOLOGIJA	256
3.2.29. ORGANIZACIJA MUZIČKIH PROGRAMA	265
3.2.30. PREDUZETNIŠTVO	275
3.3. IZBORNI MODULI	285
3.3.1. HORSKO PJEVANJE I	285
3.3.2. HORSKO PJEVANJE II	293
3.3.3. SAVREMENO ODRASTANJE	301
3.3.4. HORSKO PJEVANJE III	311
3.3.5. DIRIGOVANJE I	319
3.3.6. OSNOVE KOMPONOVANJA SA ARANŽIRANJEM I	328
3.3.7. DŽEZ I	336
3.3.8. POPULARNA MUZIKA I	344
3.3.9. TRADICIONALNA MUZIKA I	352
3.3.10. SOCIJALNE MREŽE I GLOBALIZACIJA	360
3.3.11. HORSKO PJEVANJE IV	370
3.3.12. DIRIGOVANJE II	380
3.3.13. OSNOVE KOMPONOVANJA SA ARANŽIRANJEM II	388
3.3.14. DŽEZ II	395
3.3.15. POPULARNA MUZIKA II	403
3.3.16. TRADICIONALNA MUZIKA II	411
3.3.17. POSLOVNA KULTURA	419
4. STRUČNI ISPIT	430
5. NAČIN IZVOĐENJA OBRAZOVNOG PROGRAMA	446
6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA OBRAZOVNOG PROGRAMA	453
7. REFERENTNI PODACI	456

Napomena:

Svi izrazi koji se u ovom dokumentu koriste u muškom rodu, obuhvataju iste izraze u ženskom rodu.

I OPŠTI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA

1. OPŠTE INFORMACIJE O OBRAZOVNOM PROGRAMU

NAZIV OBRAZOVNOG PROGRAMA: MUZIČKI SARADNIK

SEKTOR/ PODSEKTOR PREMA NOK – u: Humanistika i umjetnost/ Umjetnost

STANDARDI ZANIMANJA NA KOJIMA SE PROGRAM ZASNIVA / NIVO:

- Saradnik/ Saradnica u muzičkom programu, nivo IV1
- Arhivar/ Arhivarka muzičke građe, nivo III
- Notograf/ Notografinja, nivo II

NIVO OBRAZOVANJA: IV1

TRAJANJE OBRAZOVANJA: Četiri godine

KREDITNA VRIJEDNOST OBRAZOVNOG PROGRAMA: 240 CSPK-a

USLOVI ZA UPIS, ODNOSNO UKLJUČIVANJE U PROGRAM:

- U skladu sa zakonom – opšti uslovi
- Uslov za upis stiču kandidati koji polože prijemni ispit. Prijemni ispit obuhvata provjeru znanja iz sljedećih elemenata:
- **Note i ključevi:** čitanje nota u violinskom ključu od g – g2 (melodijski i harmonski), čitanje nota u bas ključu od C – e1 (melodijski i harmonski)
- **Ritam (čitanje ritma i ritmički diktat)** u metričkim vrstama: 2/4, 3/4, 4/4
- **Ritmičke vrijednosti i figure:** sve osnovne vrijednosti nota do šesnaestine i vrijednosti pauza do osmine: punktirana četvrtina, punktirana polovina, sinkopa
- **Podjele metričke jedinice:** dvodjelna i četvorodjelna
- **Melodika (pjevanje i melodijski diktat):** pjevanje jedne melodijske vježbe u C – duru ili a – molu bez alteracija i modulacija
- **Diktat:** jednoglasni melodijski diktat u C – duru ili a – molu bez alteracija i modulacija
- **Prepoznavanje akorda:** prepoznavanje durskog i molskog kvintakorda

USLOVI ZA NAPREDOVANJE I ZAVRŠETAK OBRAZOVANJA:

- U sljedeći razred napreduju učenici koji su na kraju školske godine pozitivno ocijenjeni iz svih modula/predmeta tog razreda i ako su obavili profesionalnu praksu, kako je predviđeno nastavnim planom
- Obrazovanje se završava polaganjem stručnog ispita, u skladu sa zakonom

NIVO OBRAZOVANJA ODNOSNO STRUČNE KVALIFIKACIJE KOJE SE STIČU:

Nivo obrazovanja:

- Završetkom obrazovnog programa Muzički saradnik, stiče se srednje stručno obrazovanje u četvorogodišnjem trajanju i kvalifikacija nivoa obrazovanja Muzički saradnik/ Muziča saradnica, nivo IV1

Stručne kvalifikacije:

- Saradnik/ Saradnica u muzičkom programu, nivo IV1
- Arhivar/ Arhivarka muzičke građe, nivo III
- Notograf/ Notografinja, nivo II

CILJEVI OBRAZOVNOG PROGRAMA:

- Osposobljavanje učenika za dostizanje stručnih i ključnih kompetencija koje su predviđene odgovarajućim Standardima zanimanja i Standardima kvalifikacija na kojima se zasniva obrazovni program.

ISHODI UČENJA

Po završetku obrazovnog programa, učenik će biti sposoban da:

- Analizira, planira i organizuje rad na realizaciji muzičkog programa, u arhivu muzičke građe i obavljanju poslova u notografiji
- Pripremi potrebne uređaje, sredstva za rad i materijale za realizaciju radnih zadataka saradnika u muzičkom programu, arhivara muzičke građe i notografa
- Koordinira aktivnosti između urednika programa, arhiva muzičke građe, tehničke i organizacione podrške u cilju realizacije muzičkog programa
- Kreira muzički program izborom odgovarajuće muzičke građe i izradom košuljice za realizaciju muzičkog programa
- Kontrolise emitovane sadržaje muzičkog programa u skladu sa muzičkom košuljicom
- Konvertuje muzičku građu u digitalne formate koristeći odgovarajuće programe
- Pripremi promotivni materijal za najavu muzičkih programa, prikupljajući potrebne podatke za promociju i najavu muzičkog programa i učestvovanjem u sastavljanju najave
- Kontrolise ispravnost muzičke građe, vršeći uvid u fizičko stanje izdate i vraćene muzičke građe
- Pripremi muzičku građu za arhiviranje, soritirajući je prema kategorijama, u skladu sa odgovarajućim procedurama
- Arhivira muzičku građu po kategorijama, u skladu sa odgovarajućom procedurom
- Pripremi i spakuje i distribuira muzičku građu
- Kreira digitalne formate muzičkog zapisa
- Izvrši konvertovanje i eksportovanje notografskog zapisa koristeći odgovarajući program
- Izvrši distribuciju različitih formata notografskog zapisa, putem interneta i medijuma za prenos
- Izvrši pripremu elemenata ponude za naplatu usluga
- Vodi poslovnu dokumentaciju iz domena rada saradnika u muzičkom programu, arhivara muzičke građe i notografa
- Pripremi elemente ponude i naplatu usluga
- Obavi poslove primjenjujući normative, standarde i procedure u redakciji muzičkog programa, arhivu muzičke građe i poslova u notografiji
- Obavi poslove sa ciljem održavanja funkcionalnosti sredstava i uređaja za rad
- Komunicira sa saradnicima i poslovnim partnerima, u skladu sa pravilima poslovne komunikacije
- Primijeni postupke i mjere zaštite na radu, zdravlja i radne i životne sredine, u skladu sa propisima

ISHODI ZA DOSTIZANJE KLJUČNIH KOMPETENCIJA

Po završetku obrazovnog programa, učenik će biti sposoban da:

- Komunicira na maternjem jeziku, primjenom pravilnog i stvaralačkog usmenog i pisanog izražavanja, tumačenjem koncepata, stavova i činjenica, kao i upotrebom jezika u obrazovanju, radu, slobodnom vremenu i svakodnevnom životu
- Komunicira na stranom jeziku, primjenom pravilnog i stvaralačkog usmenog i pisanog izražavanja, kao i upotrebom jezika u obrazovanju, radu, slobodnom vremenu i svakodnevnom životu

- Koristi matematičku kompetenciju i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji, primjenjujući matematički način razmišljanja u rješavanju problema u različitim svakodnevnim situacijama, kao i znanja i metodologije kojima se objašnjava svijet prirode radi postavljanja pitanja i zaključivanja na temelju činjenica
- Koristi informaciono-komunikacione tehnologije za rad u ličnom i društvenom životu, za pronalaženje, procjenu, čuvanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija, kao i za razvijanje saradničkih mreža putem Interneta
- Organizuje cjeloživotno vlastito učenje uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi
- Učestvuje u društvenom životu i radu, posebno u društvima koja se sve više mijenjaju, u cilju rješavanja konflikata ukoliko je to potrebno, na efikasan i konstruktivan način, na osnovu razvijenih međuljudskih i međukulturalnih sposobnosti
- Pretvori ideje u djelo, uključujući stvaralaštvo, inovativnost, spremnost na preuzimanje rizika, iskorišćavanje prilika, promovisanje dobrog upravljanja, sposobnost planiranja i vođenja projekata radi ostvarivanja ciljeva, kao i vođenje svakodnevnog, profesionalnog i društvenog života sa razvijenom sviješću o etičkim vrijednostima
- Uoči važnost stvaralačkog izražavanja ideja, iskustava i emocija u nizu umjetnosti i medija uključujući muzičku, scensku, književnu i vizuelnu umjetnost, kao i značaj o lokalnoj, nacionalnoj i evropskoj baštini i njihovom mjestu u svijetu

2. NASTAVNI PLAN

R. BROJ	PREDMET / MODUL	BROJ ČASOVA PO OBLICIMA NASTAVE I KREDITNA VRIJEDNOST																					
		I RAZRED					II RAZRED					III RAZRED					IV RAZRED					UKUPNO	
		Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	KV
A. OPŠTEOBRAZOVNI MODUL																							
1.	Crnogorski – srpski, bosanski, hrvatski jezik i književnost	108				6	108				6	108				6	99				6	423	24
2.	Matematika	72				4	72				4	72				4	66				4	282	16
3.	Engleski jezik	108				5	108				5	108				5	99				5	423	20
4.	Fizičko vaspitanje	72				2	72				2	72				2	66				2	282	8
5.	Informatika	72				4	72				4											144	8
6.	Italijanski jezik	72				4	72				4											144	8
7.	Fizika	72				4																72	4
8.	Filozofija											72				4						72	4
UKUPNO: A. OPŠTEOBRAZ. MODUL		576				29	504				25	432				21	330				17	1842	92
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		50,0				48,3	43,7				41,6	37,5				35,0	31,2				28,3	40,8	38,3
B. STRUČNI MODULI																							
1.	Teorija muzike sa osnovama harmonije	108	45	63		6																108	6
2.	Muzički instrumenti	72	36	27	9	4																72	4
3.	Notografija I	72	18		54	4																72	4
4.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I	72	36	36		4																72	4
5.	Solfedžo I	108	4	104		6																108	6
6.	Komplementarni klavir I	72	9	9	54	4																72	4
7.	Notografija II						72	18		54	4											72	4
8.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II						108	63	45		6											108	6
9.	Solfedžo II						72	4	68		4											72	4
10.	Komplementarni klavir II						72	9	9	54	4											72	4
11.	Popularna muzika XX vijeka						108	58	50		6											108	6
12.	Muzički oblici						72	36	36		4											72	4
13.	Harmonija I						72	27	45		4											72	4
14.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature III											108	63	45		6						108	6
15.	Solfedžo III											72	4	68		4						72	4
16.	Komplementarni klavir III											72	9	9	54	4						72	4
17.	Analiza muzičkih oblika I											72	36	36		4						72	4
18.	Harmonija II											72	27	45		4						72	4
19.	Vokalna polifonija											72	18	54		4						72	4
20.	Etnomuzikologija											72	36	36		4						72	4
21.	Arhiviranje muzičke građe											108	36	9	63	6						108	6
22.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature IV																66	36	30		4	66	4
23.	Solfedžo IV																99	4	95		6	99	6
24.	Komplementarni klavir IV																66	9	9	48	4	66	4
25.	Analiza muzičkih oblika II																66	36	30		4	66	4
26.	Harmonija III																66	21	45		4	66	4
27.	Instrumentalna polifonija																66	21	45		4	66	4

R. BROJ	PREDMET / MODUL	BROJ ČASOVA PO OBLICIMA NASTAVE I KREDITNA VRIJEDNOST																					
		I RAZRED					II RAZRED					III RAZRED					IV RAZRED					UKUPNO	
		Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	T	V	P	KV	Σ	KV
28.	Muzička tehnologija																66	42		24	4	66	4
29.	Organizacija muzičkih programa																99	16		83	6	99	6
30.	Preduzetništvo																66	33	33		4	66	4
UKUPNO: B. STRUČNI MODULI		504	148	239	117	28	576	215	253	108	32	648	229	302	117	36	660	218	287	155	40	2388	136
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		43,7	29,3	47,4	23,3	46,7	50,0	37,4	43,9	18,7	53,4	56,2	35,3	46,6	18,1	56,7	62,5	33,5	43,5	23	66,7	52,9	56,7
C. IZBORNI MODULI																							
1.	Horsko pjevanje I	72	9	45	18	3																72	3
2.	Istorija	72	72			3																72	3
3.	Horsko pjevanje II						72	9	45	18	3											72	3
4.	Savremeno odrastanje						72	54	18		3											72	3
5.	Horsko pjevanje III											72	9	45	18	3						72	3
6.	Dirigovanje I											72	18	36	18	3						72	3
7.	Osnove komponovanja sa aranžiranjem I											72	27		45	3						72	3
8.	Džez I											72	9	36	27	3						72	3
9.	Popularna muzika I											72	9	36	27	3						72	3
10.	Tradicionalna muzika I											72	9	27	36	3						72	3
11.	Socijalne mreže i globalizacija											72	50	22		3						72	3
12.	Izabrana poglavlja iz matematike I											72	72			3						72	3
13.	Italijanski jezik III											72	72			3						72	3
14.	Horsko pjevanje IV																66	6	33	27	3	66	3
15.	Dirigovanje II																66	9	36	21	3	66	3
16.	Osnove komponovanja sa aranžiranjem II																66	24		42	3	66	3
17.	Džez II																66	7	34	25	3	66	3
18.	Popularna muzika II																66	7	34	25	3	66	3
19.	Tradicionalna muzika II																66	9	27	36	3	66	3
20.	Poslovna kultura																66	52	14		3	66	3
21.	Izabrana poglavlja iz matematike II																66	66				66	3
22.	Italijanski jezik IV																66	66				66	3
UKUPNO: C. IZBORNI MODULI		72				3	72				3	72				3	66				3	282	12
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		6,3				5,0	6,3				5,0	6,3				5,0	6,3				5,0	6,3	5,0
D. STRUČNI ISPIT																							
D. STRUČNI ISPIT																					4		4
E. SLOBODNE AKTIVNOSTI																							
E. SLOBODNE AKTIVNOSTI		MIN. 36 ČASOVA					MIN. 36 ČASOVA					MIN. 36 ČASOVA					MIN. 33 ČASA						
F: PROFESIONALNA PRAKSA																							
F: PROFESIONALNA PRAKSA		5 DANA					5 DANA					5 DANA										15 DANA	
UKUPNO (A+B+C+D)		1152			117	60	1152			108	60	1152			117	60	1056			145	60	4512	240
UDIO U UKUPNOM GOD. FONDU (%)		100			23,3	100	100			33,5	100	100			18,1	100	100			22	100	100	100

T – Teorijska nastava

V – Vježbe

P – Praktično obrazovanje (Praktična nastava)

KV – Kreditna vrijednost

Σ – Suma (Godišnji fond časova)

Napomene:

- Nastavni plan sadrži ukupni godišnji fond časova, godišnji fond časova za svaki modul/predmet, kao i godišnji fond časova prema oblicima nastave (teorijska nastava, vježbe i praktična nastava). Škola sama raspoređuje sedmični broj časova u odnosu na godišnji. Preporučeni sedmični fond časova se dobija podjelom ukupnog broja časova modula sa brojem radnih nedjelja u toku školske godine.
- Praktično obrazovanje (praktična nastava) se realizuje u okviru stručnih modula, u školi i kod poslodavca. Minimalan broj časova praktičnog obrazovanja kod poslodavca je po 36 godišnje u III i IV razredu, u okviru ukupnog fonda časova praktičnog obrazovanja (praktične nastave). Osim u III i IV razredu, škola može organizovati praktično obrazovanje kod poslodavca i u nižim razredima, u skladu sa mogućnostima. U zavisnosti od materijalnih uslova u školi i kod poslodavca, praktično obrazovanje (praktična nastava) se može i u cjelini realizovati kod poslodavca.
- U školama u kojima se nastava izvodi na jeziku pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica, učenici imaju 34 časa nastave. Crnogorski jezik kao maternji se u tom slučaju izučava sa po dva časa sedmično.

II POSEBNI DIO OBRAZOVNOG PROGRAMA

3. MODULI

3.1. OPŠTEOBRAZOVNI MODUL

OBAVEZNI OPŠTEOBRAZOVNI PREDMETI:

1. **CRNOGORSKI – SRPSKI, BOSANSKI, HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST**
2. **MATEMATIKA**
3. **ENGLESKI JEZIK**
4. **FIZIČKO VASPITANJE**
5. **INFORMATIKA**
6. **ITALIJANSKI JEZIK**
7. **FIZIKA**
8. **FILOZOFIJA**

IZBORNI OPŠTEOBRAZOVNI PREDMETI:

1. **ISTORIJA**
2. **IZABRANA POGLAVLJA IZ MATEMATIKE I**
3. **IZABRANA POGLAVLJA IZ MATEMATIKE II**
4. **ITALIJANSKI JEZIK III**
5. **ITALIJANSKI JEZIK IV**

Napomena:

Programe obaveznih i izbornih opšteobrazovnih predmeta priprema Zavod za školstvo u skladu sa odgovarajućom metodologijom, donešenom od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje.

3.2. STRUČNI MODULI

3.2.1. TEORIJA MUZIKE SA OSNOVAMA HARMONIJE

1. Broj časova i kreditna vrijednost:

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	45	63		108	6

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa elementima muzičke pismenosti i osposobljavanje za njihovo čitanje, zapisivanje, analizu i primjenu. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog razmišljanja, tačnosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Sagleda povezanost ritma i metra u muzičkom toku
2. Prepozna intervale različite po veličini, vrsti i zvučnosti u notnom tekstu
3. Prepozna ljestvičnu/ tonalnu osnovu muzičkog toka u notnom tekstu
4. Razlikuje akorde različitog građivnog intervala
5. Protumači oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju u notnom tekstu
6. Protumači skraćenice, razne izraze i oznake za ornamente u notnom tekstu
7. Razlikuje osnovne pojmove harmonije

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Sagleda povezanost ritma i metra u muzičkom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove <i>ritam</i> , muzički metar i takt	
2. Navede različite vrste ritma i muzičkog metra	Vrste ritma: ravnomjerni (koralni, motorični, ostinatni) i neravnomjerni Vrste muzičkog metra: prosti (dvodjelni i trodjelni) i složeni (četvorodjelni do dvanaestodjelni)
3. Objasni različite vrste ritma i muzičkog metra	
4. Prepozna različite vrste ritma u zadatom notnom primjeru	
5. Prepozna pomjeranje metričkog naglaska u zadatom notnom primjeru	Pomjeranje metričkog naglaska: sinkopa, hemiola, kontrtan
6. Poveže ritam i muzički metar sa vrstom takta, u zadatom notnom primjeru	
7. Prepozna polimetriju i ametriju u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste ritma i muzičkog metra - Ritmički odnosi između dionica u homofonom/ polifonom stavu - Pomjeranje metričkog naglaska - Ametrija i polimetrija	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Prepozna intervale različite po veličini, vrsti i zvučnosti u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>interval</i>	
2. Nabroji intervale po veličini, vrsti i zvučnosti	Intervali po veličini: osnovni (prima do oktava) i složeni (nona do kvintdecima) Intervali po vrsti: čisti, veliki, mali, umanjeni, prekomjerni Intervali po zvučnosti: konsonantni i disonantni
3. Pročita intervale različite veličine i vrste u zadatom notnom primjeru	
4. Izgradi intervale različite veličine i vrste	
5. Objasni princip rješavanja disonantnih intervala u konsonantne	
6. Objasni obrtaj intervala (u skladu sa veličinom i vrstom) i inverziju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 5 i 6. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Intervali po veličini - Intervali po vrsti - Intervali po zvučnosti - Obrtaj intervala; inverzija	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna ljestvičnu/ tonalnu osnovu muzičkog toka u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>tetrahord</i>	
2. Objasni građu raznih vrsta tetrahorda	Vrste tetrahorda: durski, molski, frigijski, lidijski, harmonski (orijentalni)
3. Definiše pojam ljestvica	
4. Objasni karakteristike različitih ljestvica	Ljestvice: durske i molske ljestvice, modusi, ljestvice folklornog izvorišta, ljestvice posebne građe (pentatonska, cjelostepena, umanjena), hromatske ljestvice
5. Nevede nazive ljestvičnih stupnjeva	
6. Objasni hijerarhiju ljestvičnih stupnjeva u duru i molu	
7. Izgradi različite ljestvice	
8. Uporedi različite ljestvice	
9. Odredi ljestvičnu/tonalnu osnovu u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tetrahordi - Durske i molske ljestvice - Modalne ljestvice - Ljestvice folklornog izvorišta - Ljestvice posebne građe (pentatonske, cjelostepene i umanjene) - Hromatske ljestvice (durske/molske, dvanaestotonska hromatska ljestvica) - Posebna imena i hijerarhija ljestvičnih stupnjeva	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje akorde različitog gradivnog intervala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam akord	
2. Nabroji akorde po gradivnom intervalu	Akordi po gradivnom intervalu: akordi terčne, sekundne i kvartne građe
3. Objasni intervalski sastav osnovnog oblika i obrtaja akorda terčne građe	Osnovni oblik i obrtaj: kvintakord (sektakord, kvartsektakord), septakord (kvintsektakord, terckvartakord, sekundakord), dominantni nonakord
4. Objasni intervalski sastav akorda sekundne i kvartne građe	
5. Izgradi akorde različitog gradivnog intervala	
6. Odredi mnogostranost kvintakorda u zadatom notnom primjeru	
7. Odredi vrstu i oblik akorda u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Akordi terčne građe - Akordi sekundne i kvartne građe - Mnogostranost kvintakorda	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Protumači oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove tempo, dinamika i artikulacija	
2. Navede oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju	
3. Objasni oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju	
4. Prepozna oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tempo - Dinamika - Artikulacija	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Protumači skraćenice, razne izraze i oznake za ornamente u notnom tekstu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značenje i upotrebu skraćenica i raznih izraza	Skraćenice: div. (divisi), con sord. (con sordino), u.c. (una corda), m.d. (mano destra), m.s. (mano sinistra) i dr. Razni izrazi: appassionato, cantabile, con brio, dolce, con anima, furioso, giocoso, maestoso, doloroso i dr.
2. Definiše pojam ornament	
3. Nabroji vrste ornamenata	Vrste ornamenata: kratki i dugi predudar, praltriler, mordent, šlajfer, grupeto, triler
4. Objasni način izvođenja ornamenata u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Skraćenice - Razni izrazi - Ornamenti	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje osnovne pojmove harmonije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove tonalnost i atonalnost	
2. Definiše pojam <i>tonalitet, funkcija, harmonska funkcija, harmonski obrt i kadenca</i>	
3. Imenuje harmonske funkcije	Harmonske funkcije: tončka, subdominantna i dominantna (akordi na glavnim stupnjevima i njihovi zamjenici)
4. Navede vrste harmonskih obrta i kadenci	Kadence: autentična, plagalna, varljiva i polukadenca
5. Odredi ulogu akorda u tonalitetu i njegov oblik, u zadatom notnom primjeru	
6. Prepozna vrstu kadence u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tonalnost - Atonalnost - Tonalitet (harmonske funkcije i kadenca)	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Teorija muzike sa osnovama harmonije je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisleno učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere kreirane od strane nastavnika, kao i vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne primjere iz literature, ali jednostavnijeg sadržaja. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Despić, D., Teorija muzike, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
3.	Instrument - klavir	1
4.	Notni i zvučni primjeri autora različitih muzičkih stilova	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Harmonija I, II i III
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III, IV
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Notografija I i II
- Komplementarni klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključneko mpetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (dostiže se putem komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, što podrazumijeva i upotrebu stručne terminologije vezane za elemente muzičke pismenosti u govornom i pisanom obliku, sposobnost čitanja i razumijevanja različitih notnih tekstova, kao i izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (dostiže se putem upotrebe stručne terminologije u pisanom i usmenom obliku na stranom jeziku, što prvenstveno podrazumijeva sposobnost tumačenja različitih oznaka u notnom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (dostiže se kroz razvijanje logičkog mišljenja u rješavanju praktičnih problema, (razvijanje matematičkog načina razmišljanja i izražavanje kroz određene modele u rješavanju praktičnih zadataka prvenstveno vezane za ritmičke obrasce u okviru određenog muzičkog metra, kao i prepoznavanje i izgrađivanje intervala i akorda i dr.)
- Digitalna kompetencija (podrazumijeva upotrebu informacione tehnike i tehnologije prilikom svakodnevne komunikacije, kao i istraživanja e-literature, što upućuje na korišćenje IT kao dopunske potpore za inovativnost i kritičko razmišljanje u raznim segmentima života (kod kuće, u slobodno vrijeme i u školi i dr.)
- Učiti kako učiti (podrazumijeva osposobljavanje učenika za proces učenja, podsticanje na samostalan rad i istrajnost u učenju, organizovanje vlastitog učenja uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, kao i primjenu novog znanja i vještina u raznim segmentima i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (dostiže se kroz razvoj ličnih i međuljudskih odnosa (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanje različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka) što omogućava pojedincu da učestvuje u građanskom životu društva i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (dostiže kompetenciju kroz razvoj svijesti o važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja, uključujući umjetnost i medije i dr.)

3.2.2. MUZIČKI INSTRUMENTI**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	36	27	9	72	4

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa osnovnim muzičkim principima stvaranja tona na različitim muzičkim instrumentima i mogućnosti njihovog prepoznavanja. Osposobljavanje za čitanje i pisanje štimova različitih muzičkih instrumenata i partitura za manje instrumentalne ansamble. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičnog i analitičkog razmišljanja i slušanja, preciznosti i marljivosti, pouzdanosti, sposobnosti upoređivanja, snalaženja u složenim situacijama i pozitivnog odnosa prema drugima.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Razlikuje osnovne pojmove o zvuku i muzičke instrumente po vrsti
2. Razlikuje gudačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
3. Razlikuje trzane i udarne žičane instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
4. Razlikuje drvene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
5. Razlikuje limene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
6. Razlikuje duvačke instrumente sa mijehom i vokalne instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
7. Razlikuje udaraljke po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji
8. Razlikuje elektronske instrumente po tehničko-tehnološkim principima dobijanja zvuka i notaciji
9. Razlikuje kamerne ansamble i orkestre

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje osnovne pojmove o zvuku i muzičke instrumente po vrsti	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne pojmove o zvuku	Osnovni pojmovi o zvuku: činioci i definicija zvuka, osobine zvuka i prenošenje zvuka
2. Objasni osobine zvuka i razliku između zvuka i tona.	Osobine zvuka: visina, jačina, trajanje i boja
3. Navede tonove alikvotnog niza	
4. Navede vrste muzičkih instrumenata	Vrste muzičkih instrumenata: žičani, duvački, udaraljke i električni instrumenti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Osobine zvuka - Zvuk - Ton - Alikvotni niz - Vrste muzičkih instrumenata	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje gudačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše podjelu žičanih instrumenata	Žičani instrumenti: gudački, trzani i udarni
2. Navede gudačke instrumente	Gudački instrumenti: violina ,viola, violončelo i kontrabas
3. Objasni građu i izvođačku tehniku gudačkih instrumenata	
4. Analizira notaciju gudačkih instrumenata slušajući zadate zvučne primjere	
5. Uradi notaciju gudačkih instrumenata na zadatim primjerima	
6. Prepozna gudačke instrumente po boji	
7. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu gudačkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 7. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Gudački instrumenti	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje trzane i udarne žičane instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede trzane žičane instrumente	Trzani žičani instrumenti: harfa, gitara, lauta, mandolina, tambura, cembalo i dr.
2. Objasni građu trzanih žičanih instrumenata	
3. Objasni izvođačku tehniku trzanih žičanih instrumenata	
4. Analizira notaciju trzanih žičanih instrumenata	
5. Objasni građu klavira	
6. Objasni izvođačku tehniku klavira	
7. Analizira notaciju klavirske muzike	
8. Prepozna boju tona svakog trzanog žičanog instrumenta i klavira	
9. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu trzanih žičanih instrumenata i klavira	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1, 2, 3, 5, 6 i 9. Za kriterijume 4 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Trzani žičani instrumenti - Udarni žičani instrument-klavir	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje drvene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše podjelu duvačkih instrumenata	Podjela duvačkih instrumenata: drveni duvački, limeni duvački instrumenti i duvački instrumenti sa mijehom
2. Navede drvene duvačke instrumente	Drveni duvački instrumenti: flauta, pikolo, oboa, engleski rog, klarinet, basklarinet, saksofon, fagot i kontrafagot
3. Objasni građu drvenih duvačkog instrumenta	
4. Objasni razlike u izvođačkoj tehnici drvenih duvačkih instrumenata	
5. Prepozna boju drvenog duvačkog instrumenta	
6. Analizira notaciju drvenog duvačkog instrumenta slušajući zvučne primjere	
7. Uradi notaciju drvenih duvačkih instrumenata u zavisnosti od transpozicije na zadatim primjerima	Transpozicije: in a, b, d, es i f
8. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu drvenih duvačkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 8. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Drveni duvački instrumenti - Transpozicija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Razlikuje limene duvačke instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede limene duvačke instrumente	Limeni duvački instrumenti: horna, truba, trombon, tuba, krilnica, kornet, suzafon, helikon i eufonijum
2. Objasni razike u izvođačkoj tehnici limenih duvačkih instrumenata	
3. Objasni građu limenih duvačkog instrumenta	
4. Analizira notaciju limenih duvačkih instrumenta i partituru duvačkog orkestra slušajući zvučne primjere	
5. Prepozna boju svakog limenog duvačkog instrumenta	
6. Uradi notaciju limenih duvačkih instrumenata u zavisnosti od transpozicije na zadatim primjerima	Transpozicija: in f i in b
7. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu limenih duvačkih instrumenata	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 7 . Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Limeni duvački instrumenti - Transpozicija	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje duvačke instrumente sa mijehom i vokalne instrumente po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede duvačke instrumente sa mijehom	Instrumenti sa mijehom: orgulje, harmonika i harmonijum
2. Objasni razlike u izvođačkoj tehnici orgulja i harmonike	
3. Objasni građu duvačkih instrumenata sa mijehom	Građa duvačkih instrumenata sa mijehom: mijeh i registri, svirale, pedale i dr.
4. Prepozna boju duvačkih instrumenata sa mijehom	
5. Objasni porijeklo, razvoj i primjenu duvačkih instrumenata s mijehom	
6. Definiše vokalni instrument -glas	
7. Navede vrste glasova	Vrste glasova: muški (tenor, bariton, bas), ženski (sopran, meco sopran, alt) i dječiji
8. Objasni građu vokalnog instrumenta izvođačku tehniku	
9. Prepozna vrste glasova	
10. Analizira notaciju za svaki pjevački glas i partiture za vokalne i vokalno-instrumentalne sastave slušajući zvučne primjere	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	

U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8 i 9. Za kriterijume 4 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 10 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.

Predložene teme

- Duvački instrumenti sa mijehom
- Pjevački-vokalni instrument

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje udaraljke po boji, građi, izvođačkoj tehnici i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede udaraljke sa određenom i neodređenom visinom zvuka	Udaraljke sa određenom visinom zvuka: timpan, veliki bubanj, zvona, zvončići, vibrafon, čelesta, ksilofon i gong/tam-tam Udaraljke sa neodređenom visinom zvuka: drveni doboš, kastanjete, bič, latino-američke udaraljke, mali bubanj, veliki bubanj, tamburin, bongo i konga, čineli i triangel
2. Navede klasifikaciju udaraljki prema zvučnom izvoru	Klasifikacija udaraljki prema zvučnom izvoru: opnozvučne, metalozvučne i drvozvučne
3. Navede opnozvučne, metalozvučne i drvozvučne udaraljke	Opnozvučne: timpan, veliki bubanj, doboš, tamburin, bongo i konga Metalozvučne: triangel, čineli, gong, tam-tam, praporci, zvona, zvončići, čelesta i vibrafon Drvozvučne: drveni doboš, kastanjete, latinoameričke udaraljke i ksilofon
4. Objasni građu i način dobijanja tona kod udaraljki	
5. Analizira notaciju različitih udaraljki uz slušanje zvučnog primjera	
6. Prepozna boju, odnosno zvuk udaraljki	
7. Opiše porijeklo, razvoj i primjenu različitih udaraljki	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 7. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Klasifikacija udaraljki	

Ishod 8 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje elektronske instrumente po tehničko-tehnološkim principima dobijanja zvuka i notaciji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede elektronske instrumente	Elektronski instrumenti: tetlaharmonijum, teremin, marteoovi talasi, trautonijum i hemond orgulje
2. Prepozna zvuk elektronskih instrumenata	
3. Imenuje laboratorijske instrumenta	Laboratorijski instrumenti: generator zvuka, instrument za vještačku reverbaciju zvuka, filter zvuka, modulator zvuka, elektronski prekidač, magnetofoni, zvučnici, režijski sto i mikrofoni
4. Objasni tehničko-tehnološke principe dobijanja zvuka kod elektronskih i laboratorijskih instrumenata	
5. Izvrši analizu partiture elektronskih instrumenata	
Način proveravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju proveravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Elektronski instrumenti - Laboratorijski instrumenti	

Ishod 9 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje kamerne ansamble i orkestre	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji instrumentalne ansamble	
2. Objasni razliku između kamernog ansambla i orkestra	Kamerni ansambl: klavirski trio, gudački kvartet, duvački kvintet i dr.
3. Navede instrumente u sastavu kamernih ansambala	
4. Definiše sastav i vrste orkestara	Vrste orkestara: gudački, duvački, simfoniski a due, a tre i a quarto, džez i narodni
5. Izvrši analizu partiture kamernih ansambala i orkestarske partiture	
6. Prati notne zapise partitura kamernih ansambala i orkestra uz slušanje audio zapisa	
7. Prepozna po zvučnosti vrste kamernih ansambala i orkestra	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kamerni ansambl - Orkestar	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Muzički instrumenti je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, rad u grupama, gost na času- instrumentalista, izrada ppt prezentacija i panoa, gledanje dokumentarnih filmova o instrumentima, analiza notnih primjera, slušanje zvučnih primjera uz analizu partiture. U toku nastavne godine treba omogućiti svakom učeniku da sam kreira čas (usmeni seminarski rad), prezentujući određeni instrument.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Despić D., Muzički instrumenti, za I razred srednje škole, Beograd 1993.
- Despić D., Muzički instrumenti, F.M.U. Beograd 1986.
- Obradović A., Elektronska muzika i električni instrumenti.
- Kuinam W. K., Orkestracija.
- Babić K., Orkestracija.
- Rakov P. N., Praktični kurs instrumentacije.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	Slike, zbornici, stručna literatura	po potrebi
6.	Tabla sa notnim sistemom	1
7.	Muzički instrument (koji se obrađuje na času)	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.

- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Izrada usmenih seminarских radova u svakom klasifikacionom periodu
- Domaći zadaci (pisanje štimova za odgovarajući instrument) za ishode 2, 3, 4 i 5.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Solfeđo I, II, III i IV
- Arhiviranje muzičke građe
- Organizacija muzičkih programa

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem osnovnih muzičkih principa stvaranja tona na različitim muzičkim instrumentima, razvijanjem kritičkog mišljenja, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način kroz analizu partitura i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije u okviru modula Muzički instrumenti)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačku edukaciju i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada, saradnje, izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji, uvažavanjem različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije praktičnih vježbi i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu tokom realizacije vježbi i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini, pravilnim odlaganjem eventualnog otpada i dr.)

3.2.3. NOTOGRAFIJA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	18		54	72	4

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa softverima za obradu muzičkih zapisa. Osposobljavanje za obavljanje notografskih poslova. Razvijanje logičkog razmišljanja, pouzdanosti, tačnosti i preciznosti u radu, sposobnosti zapažanja, planiranja i upravljanja vremenom i zadacima.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pripremi potrebna sredstva i uređaje za realizaciju zadataka notografije
2. Kreira digitalni format jednostavnijeg muzičkog zapisa
3. Izvrši optimizaciju, konvertovanje i eksportovanje notografskog zapisa jednostavnijeg sadržaja
4. Distribuirati notografski zapis putem interneta i medijuma za prenos

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pripremi potrebna sredstva i uređaje za realizaciju zadataka notografije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji materijale, uređaje i sredstva potrebne za realizaciju zadataka notografije	Materijali: notni zapisi i kancelarijski materijal Uređaji i sredstva: računar, softver, audio-uređaj, muzički instrument, inventar i dr.
2. Opiše uslove potrebne za izvršenje zadataka notografije	
3. Objasni postupak instaliranja softvera za obradu muzičkih zapisa i povezivanja sa eksternim MIDI uređajem	
4. Objasni povezivanje i funkciju uređaja i sredstava u procesu realizacije zadataka i načine održavanja njihove funkcionalnosti	
5. Odredi uslove, materijale i sredstva potrebna za izvršenje zadatka na zadatom primjeru	
6. Napravi plan aktivnosti za izvršenje zadatka na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Materijali, uređaji i sredstva za obavljanje notografskog rada - Softveri za obradu muzičkih zapisa	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Kreira digitalni format jednostavnijeg muzičkog zapisa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji formate dokumenta	Formati: portrait/ landscape, A4 i dr.
2. Navede primarne podatke o djelu	Primarni podaci: sastav ansambla/ instrument, naziv djela, ime autora, godina izdavanja, tempo, vrsta takta, tonalitet i dr.
3. Navede elemente muzičkog zapisa	Elementi muzičkog zapisa: muzički znaci (note/ pauze), oznake za tempo, dinamiku i artikulaciju
4. Nabroji osnovne načine unosa elemenata muzičkog zapisa u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	Osnovni načini: putem tastature računara, putem komandnih opcija u meniju programa i korišćenjem određenih kombinacija klikova miša
5. Objasni postupak podešavanja formata dokumenta i unošenja primarnih podataka o djelu u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	
6. Izvrši podešavanje dokumenta i unos primarnih podataka o djelu u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatom primjeru jednostavnijeg sadržaja	Jednostavniji sadržaj: za jedan melodijski instrument, za klavir i za kamerni sastav do 5 instrumenata
7. Izvrši unos elemenata muzičkog zapisa na različite načine , u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatim notnim primjerima jednostavnijeg sadržaja	Različiti načini: putem tastature računara, putem komandnih opcija u meniju programa i korišćenjem određenih kombinacija klikova miša Softveri: Finale i Sibelius
8. Izvrši uvid u vjerodostojnost notografskog zapisa	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume od 6 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Format dokumenta - Primarni podaci o djelu - Elementi muzičkog zapisa	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Izvrši optimizaciju, konvertovanje i eksportovanje notografskog zapisa jednostavnijeg sadržaja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni postupak optimizacije notografskog zapisa u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	Optimizacija: promjena veličine strane i djelova notnog zapisa, konačni izgled stranice i dr.
2. Objasni postupak konvertovanja notografskog zapisa u format slike , u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	Format slike: *tiff, *jpg, *pdf i dr.
3. Objasni postupak eksportovanja notografskog zapisa u audio format , u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	Audio format: *wav i *mp3
4. Demonstrira optimizaciju, konvertovanje i eksportovanje dokumenta u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatom primjeru	
5. Objasni načine vođenja evidencije notografskih zapisa u odgovarajućoj formi	
6. Demonstrira vođenje evidencije različitih formata notografskog zapisa na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Optimizacija notografskog zapisa - Konvertovanje notografskog zapisa - Eksportovanje notografskog zapisa - Vođenje evidencije različitih formata notografskog zapisa	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Distribuirati notografski zapis putem interneta i medijuma za prenos	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede načine distribucije različitih formata notografskog zapisa	
2. Nabroji medijume za prenos	Medijumi za prenos: USB, CD, DVD i dr.
3. Objasni postupak prilagođavanja težine fajla i formata za slanje putem interneta - *zip	
4. Izvrši distribuciju digitalnog formata notografskog zapisa putem interneta i medijuma za prenos na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Distribucija različitih formata notografskog zapisa	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Notografija I planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisleno učenje, konvergentno (logičko) učenje, učenja putem otkrića, pretraživanje internet baze podataka, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije praktične nastave učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Internet izvor: <https://www.finalemusic.com/> (Support)
- Uputstvo za korišćenje softvera iz softverskog menija Finale i Sibelius

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računari sa konfiguracijom: Hardver: Windows operativni sistem Intel Core 2 Duo procesor 2 GB RAM, preporučljivo 4 GB ili više Monitor 800x600 minimalna rezolucija	15
2.	Softveri: Finale, Sibelius (savremenije verzije), PDF creator, Word	po jedan na svakom računaru
3.	Štampač	1
4.	MIDI eksterna klavijatura	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.

- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Muzički instrumenti
- Muzički oblici
- Notografija II
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Harmonija I, II i III
- Solfeđo I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (dostiže se putem komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, što podrazumijeva upotrebu stručne terminologije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, ali i sposobnost čitanja i razumijevanja različitih tekstova, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti. Takođe, podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova, kao i sposobnost formiranja vlastitih argumenata u govoru i pismu i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (dostiže se putem upotrebe stručne terminologije u pisanom obliku na stranom jeziku, što podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova vezanih za rad u softveru za obradu muzičkih zapisa i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (dostiže se kroz razvijanje logičkog mišljenja u rješavanju praktičnih problema (razvijanje matematičkog načina razmišljanja i izražavanje kroz određene modele u rješavanju praktičnih zadataka), dok osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji podrazumijevaju sposobnost i spremnost upotrebe znanja, načina rada i tehnika koji se koriste u obavljanju poslova notografije, posebno kada je u pitanju naučni i tehnološki napredak i dr.)
- Digitalna kompetencija (podrazumijeva upotrebu informaciono-komunikacione tehnologije za svakodnevni rad, kao i istraživanje e-literature, upotrebu računara za pronalaženje, procjenu, čuvanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija i upotrebu softvera za obradu muzičkih zapisa, što upućuje na korišćenje IT kao dopunske potpore za inovativnost i kritičko razmišljanje u raznim segmentima života (kod kuće, u slobodno vrijeme i u školi i dr.)
- Učiti kako učiti (podrazumijeva osposobljavanje učenika za proces učenja, podsticanje na samostalan rad i istrajnost u učenju, organizovanje vlastitog učenja uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, kao i primjenu novog znanja i vještina u raznim segmentima i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (dostiže se kroz razvoj ličnih i međuljudskih odnosa (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanje različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka) što omogućava pojedincu da učestvuje u građanskom životu društva i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (dostiže se kroz osposobljavanje pojedinca da ideje pretvori u djelo, kao i sposobnost planiranja, vođenja i evaluacije projekata radi ostvarivanja ciljeva, što ujedno podrazumijeva prihvatanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo dostizanje, te motivisanost za uspjeh i dr.)

3.2.4. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	36	36		72	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama muzike prvobitne društvene zajednice, muzike starog i srednjeg vijeka, razvoja muzike u Crnoj Gori od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka i muzikom renesanse, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Utvrdi karakteristike muzike prvobitne društvene zajednice
2. Ukaže na karakteristike razvoja muzike starog vijeka
3. Analizira karakteristike muzike srednjeg vijeka sa poznavanjem iz odabranih primjera muzičke literature
4. Ukaže na karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka
5. Odredi karakteristike muzike renesanse sa poznavanjem iz odabranih primjera muzičke literature

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike prvobitne društvene zajednice	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše izvore i teorije nastanka muzike, kao i najznačajnije naučnike koji su ih postavili	Naučnici: Herbert Spenser, Karl Bihner, Karl Štumpf, Čarls Darvin i Žil Kombarije
2. Navede karakteristike ritma i melodije u muzici prvobitne društvene zajednice	
3. Objasni primitivne oblike višeglasja	Primitivni oblici višeglasja: paralelne kvinte i oktave, heterofonija i bordun
4. Obrazloži sinkretički karakter muzike u prvobitnoj društvenoj zajednici	
5. Prepozna muzičke instrumente prvobitne društvene zajednice slušajući primjere iz literature	Muzički instrumenti: kosti, kamenje, školjke, grane, luk i stijela, primitivne lire i harfe i Panove frule
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Izvori i teorije naučnika o nastanku muzike - Ritam, muzika i primitivni oblici višeglasja prvobitne društvene zajednice - Muzički instrumenti prvobitne društvene zajednice	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja muzike starog vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše stare vanevropske civilizacije	Vanevropske civilizacije: Egipat, Kina, Indija, Japan, Mesopotamija i Palestina
2. Objasni karakteristike muzike vanevropskih civilizacija	
3. Uporedi muziku vanevropskih civilizacija i njihove muzičke instrumente	Muzički instrumenti: Egipat (hidraulične orgulje), Kina (gong, kin, pip, šeng) i Indija (vina)
4. Definiše filozofska tumačenja nastanka muzike antičke Grčke	
5. Opiše muzičke instrumente antičke Grčke	Muzički instrumenti: lira, kitara i aulos
6. Objasni izvođačke forme i muzičku teoriju antičke Grčke	Izvođačke forme: ditiramb i starogrčka tragedija
7. Definiše karakteristike muzike antičkog Rima	
8. Uporedi karakteristike muzike antičkog Rima i antičke Grčke slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzika vanevropskih civilizacija - Muzika antičke Grčke - Muzika antičkog Rima	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike srednjeg vijeka sa poznavanjem iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše društveno-istorijske prilike i karakteristike umjetnosti srednjeg vijeka	Umjetnost: likovna, muzička i književnost
2. Opiše načine vršenja obreda, korištenje jezika u službenom repertoaru ranohrišćanske muzike i značaj himni	
3. Prepozna proces nastanka i karakteristike gregorijanskog koral, kao i njegove načine izvođenja slušajući primjere iz literature	Načini izvođenja: psalmodijski solo, responzorijalno i antifono izvođenje
4. Uporedi oblike nastale deformacijom gregorijanskog koral	Oblici: sekvence, tropi i liturgijske drame
5. Obrazloži karakteristike vizantijske muzike, njene predstavnike, osmoglasnik (Oktoih) i izvođačke oblike	Izvođački oblici: psalmi, tropar, himna, kondak, liturgija i kanon
6. Objasni starocrkvene moduse, razvoj notacije i zasluge Gvida od Areca	Notacija: ekfonetska, neumatska, modalna i menzuralna
7. Navede karakteristike svjetovne muzike jednoglasnog tipa, karakteristične forme i stvaraocce	Karakteristične forme: kanso, tenso, aube, pastorela, estampida i virlea Stvaraoci: trubaduri, truveri i minezengeri
8. Prepozna prve oblike višeglasja slušajući primjere iz literature	Prvi oblici višeglasja: organum, diskant, gimel, foburdon i klauzula
9. Opiše razvoj instrumentalne muzike u srednjem vijeku i najznačajnije instrumente	Instrumenti: žičani (gudački i tržački) i duvački
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5, 6, 7 i 9. Za kriterijume 3 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ranohrišćanska muzika - Gregorijanski koral - Muzika u Vizantiji - Razvoj srednjevjekovne notacije i teorije - Svjetovna muzika jednoglasnog tipa	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše izvore izučavanja muzičke kulture u Crnoj Gori od praistorije do pojave hrišćanstva	
2. Opiše primitivne muzičke instrumente u Crnoj Gori od praistorije do pojave hrišćanstva	Primitivni muzički instrumenti: koštana svirala, kosti, školjke i zubi životinja
3. Objasni upotrebu muzičkih instrumenata i njihovu vezu sa obredima	
4. Navede značajne lokalitete za razvoj muzičke kulture Crne Gore od praistorije do pojave hrišćanstva	Lokaliteti: Crvena Stijena, pećina Odmuť, Carine, Beran krš i pećina Spila
5. Objasni značaj skriptorijuma za razvoj muzičke kulture Crne Gore u ranom srednjem vijeku	
6. Prezentuje zaključke o tragovima muzičke kulture u Crnoj Gori na osnovu istraživanja i analize spomenika materijalne kulture i književnih djela	
7. Opiše primjere neumatske notacije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 5 i 7. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzička kultura Crne Gore od praistorije do pojave hrišćanstva - Muzička kultura u Crnoj Gori u ranom srednjem vijeku	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odredi karakteristike muzike renesanse sa poznavanjem iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Obrazloži društveno-istorijske prilike i stilske karakteristike muzike renesanse	
2. Uporedi predrenesansna razdoblja , karakteristične oblike i najznačajnije predstavnike slušajući primjere iz literature	Predrenesansna razdoblja: Notrdamska skola, Ars antiqua, Ars nova u Italiji i Francuskoj Oblici: organum; motet, kantilena, rondelus, hoketus, rota, konduktus; madrigal, kaća, balada; misa i šanson Predstavnici: Leonin i Perotin, Filip de Vitri i Gijom de Mašo
3. Opiše oblike flanko-flamanske škole i karakteristike stvaralaštva njenih predstavnika	Oblici: misa, motet i šanson Predstavnici: Gijom Difaj, Žan Okegem, Jakob Obreht i Žosken de Pre
4. Prepozna nove vokalne oblike u Italiji i karakteristike stvaralaštva predstavnika venecijanske škole slušajući primjere iz literature	Novi vokalni oblici: frotola, vilota i vilanela Predstavnici: Luka Marencio, Karlo Đezualdo da Venozza, Andrea i Đovani Gabrijeli
5. Prepozna značaj i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika rimske škole slušajući primjere iz literature	Predstavnik: Đovani Pjerluidi da Palestrina
6. Protumači značaj pokreta reformacije i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika (Orlanda di Lasa) renesanse u Njemačkoj slušajući primjere iz literature	
7. Opiše razvoj instrumentalne muzike u renesansi i najznačajnije instrumente	Instrumenti: lutnja, instrumenti sa tipkama, gudački i duvački instrumenti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni i pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 7. Za kriterijume 2, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike renesanse - Predrenesansna razdoblja - Franko-flamanska škola - Venecijanska i rimska škola	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Odredi karakteristike muzike renesanse sa poznavanjem iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Reformacija u Njemačkoj - Instrumentalna muzika renesanse - Muzička literatura	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka)
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna i muzička literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II, III i IV
- Notografija I i II
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Muzički instrumenti
- Komplementarni klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu PowerPoint prezentacija i prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.5. SOLFEDO I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	4	104		108	6

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do g2, u bas ključu od G do c1, u alt i tenor ključu od f do c1, intoniranje notnih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi tonalne diatonike, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, prepoznavanje osnovnih intervala, dijatonskih trozvuka, malog durskog septakorda i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi. Razvijanje analitičnog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do g2, u bas ključu od G do c1, u alt i tenor ključu, od f do c1
2. Intonira notne zapise na osnovi tonalne diatonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne diatonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku
4. Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti
6. Razlikuje po zvuku osnovne intervale, dijatonske trozvuke, i mali durski septakord
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi – T, S, D i VI u duru i harmonskom molu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do g², u bas ključu od G do c¹, u alt i tenor ključu, od f do c¹	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu u obimu od f do g ²	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od G do c ¹	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Navede položaj note c ¹ u alt ključu	
5. Imenuje note u alt ključu u obimu od f do c ¹	
6. Navede položaj note c ¹ u tenor ključu	
7. Imenuje note u tenor ključu u obimu od f do c ¹	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 4 i 6. Za kriterijume 1, 2, 3, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne diatonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku.	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalnu melodiku u tonalitetima do 3 predznaka	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur i fis-mol
2. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa alterovanim tonovima	Alterovani tonovi: hromatske prolaznice i dijatonske skretnice
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjene tonaliteta: modulacija u paralelni i dominantni tonalitet i mutacija
4. Izvede vokalno tonalnu melodiku u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni bez promjene tonaliteta
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Tonalna melodika - Vidovi promjene tonaliteta - Alterovani tonovi - Dvoglasni stav	

Ishod 3 -Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne diatonike, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur i fis-mol
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna alterovane tonove u hromatskom i dijatonskom polustepenskom kretanju u jednoglasnom melodijskom kretanju	Alterovani tonovi: hromatske prolaznice i dijatonske skretnice
4. Prepozna melodijska kretanja s promjenom tonaliteta	Promjena tonaliteta: modulacija u paralelni i dominantni tonalitet i mutacija
5. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni bez promjene tonaliteta
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Tonalna melodika - Alterovani tonovi - Vidovi promjene tonaliteta - Jednoglasni diktat - Dvoglasni diktat	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede osnovna i punktirana notna trajanja i trajanja pauza određenih metričkom vrstom	Osnovna notna trajanja i trajanja pauza: osmina, četvrtina, polovina i cijela Punktirana notna trajanja i trajanja pauza: četvrtina i polovina Metričke vrste: 2/4, 3/4 i 4/4
2. Izvede pravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Pravilne ritmičke podjele: dvodjelna i četvorodjelna Karakteristične ritmičke figure: punktirana, obrnuto punktirana, sinkopa, produžena trajanja lukom i dr.
3. Izvede nepravilnu ritmičku figuru triolu	
4. Izvede pravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure u metričkoj vrsti 6/8	Pravilne ritmičke podjele: trodjelna i šestodjelna Karakteristične ritmičke figure: sičilijana, tirana i dr.
5. Izvede nepravilnu ritmičku figuru duolu	
6. Uporedi suprotne ritmičke vrste sa istom metričkom podjelom	Suprotne ritmičke vrste sa istom metričkom podjelom: 2/4 i 6/8
7. Izvede zadati muzički tekst u metričkim vrstama	Metričke vrste: 2/4, 3/4 i 4/4
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 6. Za kriterijume 1, 2, 3, 4, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4 i 6/8
2. Prepozna tonska trajanja, pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	
3. Prepozna nepravilnu ritmičku figuru triolu	
4. Prepozna tonska trajanja, pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	
5. Prepozna, nepravilnu ritmičku figuru duolu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku osnovne intervale, dijatonske trozvuke i mali durski septakord	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	Intervali: M2, V2, M3, V3, Č4, Č5, M6, V6, M7, V7 i tritonus
2. Imenuje abecedom odslušane intervale od zadatog tona	
3. Reprodukuj intervale solmizacijom od zadatog tona	Intervali: M2,V2, M3, V3, Č4, Č5 i tritonus
4. Prepozna po zvuku dijatonske trozvuke	Dijatonski trozvuci: durski, molski i umanjeni, prekomjerni
5. Prepozna po zvuku oblike dijatonskih trozvuka	Oblici: kvintakord, sekstakord, i kvartsektakord durskog, molskog i umanjenog trozvuka i prekomjerni trozvuk
6. Reprodukuj solmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima od zadatog tona	
7. Prepozna po zvuku mali durski septakord	
8. Reprodukuj solmizacijom mali durski septakord od zadatog tona	
9. Imenuje abecedom odslušane trozvuke i četvorozvuke	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 9.	
Predložene teme	
- Osnovni intervale - Vrste i oblici dijatonskih trozvuka - Mali durski septakord	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi - T, S, D, VI u duru i harmonskom molu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost akorda	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama	Harmonski obrti/kadence: autentični, plagalni, potpuni, varljivi, prošireni, polukadence, T D T, T S T, T S D T, T D VI, T VI S D i T S D
3. Reprodukuje harmonske funkcije naviše i naizmjenično	
4. Izvrši zapisivanje odslušanih harmonskih veza	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste harmonskih obrta/kadenci	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobni, I., Karan, G., Solfedjo, sa teorijom muzike, Zavod za udžbenike, Beograd, 2007.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 2, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume I, II, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfege, Elementaire 2, Gerard Billaudot
- Radićeva, D., Jednoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radićeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzički oblika I i II
- Instrumentalna polifonija
- Vokalana polifonija
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Etnomuzikologija
- Solfeđo II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne- muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku koja se odnosi na muzičke parametre i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije vježbi dvoglasnog pjevanja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti, razumijevanjem i izvođenjem muzike različitih stilova i dr.)

3.2.6. KOMPLEMENTARNI KLAVIR I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	9	9	54	72	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za savladavanje osnovnih tehnika sviranja na klaviru i izvođenje durskih i molskih skala, etida, cikličnog djela i muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide jednostavnih interpretativnih zahtjeva
3. Odsvira ciklično djelo jednostavnih interpretativnih zahtjeva
4. Odsvira jednostavne kompozicije iz perioda baroka
5. Odsvira muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove: skala i trozvuk	Skala: durska i molska Trozvuk: durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsektakord
2. Savlada durske i molske skale	Durske skale: C, G, D, F, B i Es; Molske skale: a, e, h, d, g i c
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamičkog nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz dvije oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo i silazno- dekrešendo
4. Izvede durske i molske trozvuke uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: malo razlaganje, simultano i razloženo, troglasno i paralelno
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata .	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglobov, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku (sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku), za krupnu tehniku (sviranje akorada, oktava i duplih nota) i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije	
4. Primijeni vježbe promjene akcenata	
5. Primijeni vježbe raznih ritmičkih promjena	
6. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
7. Izvede etide jednostavne muzičke građe sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Etida - Tehničke vježbe	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odskira ciklično djelo jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza i koda Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu rondo i građu oblika Teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fakture	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira ciklično djelo jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira jednostavne kompozicije iz perioda baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu djela jednostavnijih interpretativnih zahtjeva iz perioda baroka	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih djelova kompozije jednostavnijih interpretativnih zahtjeva	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede djelo baroknog stila jednostavnijih interpretativnih zahtjeva u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Odsvira muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
7. Izvede muzičko djelo slobodne forme jednostavnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir I planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr. zbog sistematskog rada na tehnicima i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika. Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadanog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale :

- Durske (C, G, D, F, B i Es) i molske (a, e, h, d, g i c) skale kroz dvije oktave paralelno i suprotno sa trozvucima u malom razlaganju simultano i razloženo (kvintakord, sekstakord, kvartsektakord) troglasno, paralelno; napamet.

Za učenike koji nemaju ili imaju do 5 godina sviranja klavira:

- Jela Kršić: Početna škola za klavir, Klavirska čitanka
- A. Nikolajev: Sviranje na klaviru
- F. Bajer: Škola za početnike
- B. Milić: Klavirska hrestomatija I, II
- I drugi udžbenici sličnog sadržaja

Etide:

- J.B. Divernoy op. 176 (izbor lakših etida)
- C. Czerny op. 599; op. 139
- E. Gnesina- Male etide- prvi dio
- A. Goedicke op. 32
- C. Gurlitt op. 68
- A. Loeschhorn op. 192
- L. Schytte op. 108- 25 malih etida i op. 160- 25 lakih etida
- i etide slične težine

Kompozicije slobodnog oblika:

- D. Kabalevski op. 27
- S. Maykapar op. 16; op. 28; op. 33
- B. Bartok: Album za mlade
- K. Sorokin- Dječiji kutak,
- A. Gračaninov op. 99
- A. Rauli op. 36; op. 37
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Za učenike koji imaju najmanje 6 razreda ili više osnovne muzičke škole- instrumet klavir:**- Udžbenici:**

- 1. Miroslava- Lili Petrović: Školica za klavir (Nivo C)
- 2. Jela Kršić: Klavirska čitanka
- 3. A.Nikolajev: Sviranje na klaviru
- 4. B.Milić: Klavirska hrestomatija I, II
- I drugi udžbenici sličnog programskog sadržaja

Etide:

- J.B.Divernoy op.176
- C.Czerny op.599; op. 139
- E. Gnesina- Male etide
- A.Goedicke op. 32
- C. Gurlitt op. 68
- A.Loeschhorn op. 66; op. 192
- L. Schytte op. 108; op. 160
- F. Burgmuller op. 100
- H. Lemoan: op. 37 (lakše etide)
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije,
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- Kompozicije autora iz 17 i 18.v. sličnog sadržaja

Kompozicije slobodnog oblika:

- D.Kabalevski op. 27
- S.Maykapar op.16; op. 28; op. 33
- B.Bartok: Album za mlade
- K.Sorokin- Dječiji kutak
- A. Gračaninov op. 99
- A.Rauli op. 36; op. 37
- P. I. Čajkovski: Dječiji album op. 39
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: Najmanje 30 vježbi početne škole, 4 etide i 1 sonatina.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - Prva provjera- I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - Druga provjera- II polugođe: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit : etida, jedna kompozicija iz baroka; prvi stav sonatine, jedna kompozicija male forme
 - Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnji ispit.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert)

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III, IV
- Solfeđo I, II, III, IV
- Harmonija I, II, III
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I, II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti muzičkog izvođenja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (npr. upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom, njemačkom i engleskom jeziku u muzičkom tekstu kao i u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenja tehničke i stručne dokumentacije i uputstava proizvođača muzičkih instrumenata i opreme, upotrebi stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije, prilikom obrade zadatih kompozicija i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju i vježbanju izvođenja zadatih kompozicija, motivisanje za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačke edukacije u praktičnom radu, razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih, razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktičan rad i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova, razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom, razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije praktičnih vježbi i dr.)

- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu prilikom ovladavanja vještinama muzičkog izvođenja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini, pravilnim odlaganjem instrumenata i eventualnog otpada nakon obavljanja praktičnih zadataka i dr.)

3.2.7. NOTOGRAFIJA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	18		54	72	4

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa softverima za obradu muzičkih zapisa i osposobljavanje za notografske poslove. Razvijanje logičkog razmišljanja, pouzdanosti, tačnosti i preciznosti u radu, spospobnosti zapažanja, planiranja i upravljanja vremenom i zadacima.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Izvrši optimizaciju softvera za obradu muzičkih zapisa
2. Kreira digitalni format složenijeg muzičkog zapisa
3. Izvrši optimizaciju, konvertovanje i eksportovanje notografskog zapisa složenijeg sadržaja
4. Pripremi odgovarajuću dokumentaciju za kalkulaciju troškova, potrebnih sredstava, opreme za rad i naplatu usluga

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Izvrši optimizaciju softvera za obradu muzičkih zapisa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni postupak ažuriranja softvera za obradu muzičkih zapisa	Softveri: Finale, Sibelius
2. Demonstrira ažuriranje softvera	
3. Navede moguće manje greške u radu softvera za obradu muzičkih zapisa	
4. Riješi manji problem u radu softvera na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 3. Za kriterijume 2 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ažuriranje softvera - Problemi u radu softvera za obradu muzičkih zapisa	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Kreira digitalni format složenijeg muzičkog zapisa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji dodatne načine unosa elemenata muzičkog zapisa u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	Dodatni načini: korišćenje određenih kombinacija klikova miša, tastature računara i tastature MIDI klavira, korišćenje MIDI sistema ili MIDI eksternog muzičkog instrumenta
2. Navede elemente muzičkog zapisa	Elementi muzičkog zapisa: agogika, harmonske šifre i tekst
3. Izvrši podešavanje dokumenta i unos primarnih podataka o djelu u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatim primjerima složenijeg sadržaja	Složeniji sadržaj: partitura za hor, vokalno - instrumentalni sastav, gudački orkestar, duvački orkestar, mali i veliki simfonijski orkestar i druge orkestarske sastave
4. Izvrši unos elemenata muzičkog zapisa na različite načine, u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatim primjerima različite složenosti	
5. Objasni način savremene notacije	
6. Demonstrira notografiju savremenog muzičkog zapisa	
7. Izvrši uvid u vjerodostojnost notografskog zapisa i izvrši korekcije na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3, 4, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Elementi muzičkog zapisa - Notografija savremenog muzičkog zapisa	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Izvrši optimizaciju, konvertovanje i eksportovanje notografskog zapisa složenijeg sadržaja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni postupak eksportovanja notografskog zapisa u MIDI format (*.mid), u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	
2. Demonstrira eksportovanje notografskog zapisa u MIDI format u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatom primjeru	
3. Objasni postupak dodatnog uređivanja notografskog zapisa za eksportovanje u audio format, u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa	Dodatno uređivanje: podešavanje boje instrumenata, dinamičko nivelisanje i dr.
4. Demonstrira optimizaciju, konvertovanje i eksportovanje dokumenta u određenom softveru za obradu muzičkih zapisa, na zadatom primjeru većeg nivoa složenosti	
5. Demonstrira vođenje evidencije korisnika usluga na zadatom primjeru	
6. Obezbjedi zapise od zloupotrebe i neovlašćene distribucije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 3. Za kriterijume 2, 4, 5 i 6, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Optimizacija notografskog zapisa - Konvertovanje notografskog zapisa - Eksportovanje notografskog zapisa	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pripremi odgovarajuću dokumentaciju za kalkulaciju troškova, potrebnih sredstava, opreme za rad i naplatu usluga	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni postupak proračuna troškova izvršenih usluga	
2. Uradi kalkulaciju troškova na zadatom primjeru	
3. Demonstrira naplatu usluga na razičite načine	Različiti načini: virman, gotovina i kartica
4. Objasni postupak izrade specifikacije potrebnih sredstava i opreme za rad	
5. Demonstrira izradu specifikacije potrebnih sredstava i opreme za rad na zadatom primjeru	
6. Objasni značaj čuvanja poslovne tajne i sankcionisanje u slučaju zloupotrebe	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 4 i 6. Za kriterijume 2, 3 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Specifikacija potrebnih sredstava i opreme za rad - Proračun troškova - Naplata izvršenih usluga - Zaštita notografskih zapisa od zloupotrebe i neovlašćene distribucije	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Notografija II planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, učenja putem otkrića, pretraživanje internet baze podataka, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije praktične nastave učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Internet izvor: <https://www.avid.com/sibelius-ultimate> (Education)
- Uputstvo za korišćenje softvera iz softverskog menija Finale i Sibelius

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računari sa konfiguracijom Hardver: Windows operativni sistem Intel Core 2 Duo procesor 2 GB RAM, preporučljivo 4 GB ili više Monitor 800x600 minimalna rezolucija	15
2.	Softveri: Finale, Sibelius (savremenije verzije), PDF creator, Word	po jedan na svakom računaru
3.	Štampač	1
4.	MIDI eksterna klavijatura	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Muzički instrumenti
- Notografija I
- Muzički oblici
- Harmonija I, II i III
- Solfeđo I i II
- Komplementarni klavir I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (dostiže se putem komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, što podrazumijeva upotrebu stručne terminologije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, ali i sposobnost čitanja i razumijevanja različitih tekstova, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti. Takođe, podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova, kao i sposobnost formiranja vlastitih argumenata u govoru i pismu i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (dostiže se putem upotrebe stručne terminologije u pisanom obliku na stranom jeziku, što podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova vezanih za rad u softveru za obradu muzičkih zapisa i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (dostiže se kroz razvijanje logičkog mišljenja u rješavanju praktičnih problema (razvijanje matematičkog načina razmišljanja i izražavanje kroz određene modele u rješavanju praktičnih zadataka), dok osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji podrazumijevaju sposobnost i spremnost upotrebe znanja, načina rada i tehnika koji se koriste u obavljanju poslova notografije, posebno kada je u pitanju naučni i tehnološki napredak i dr.)
- Digitalna kompetencija (podrazumijeva upotrebu informaciono-komunikacione tehnologije za svakodnevni rad, kao i istraživanje e-literature, upotrebu računara za pronalaženje, procjenu, čuvanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija i upotrebu softvera za obradu muzičkih zapisa, što upućuje na korišćenje IT kao dopunske potpore za inovativnost i kritičko razmišljanje u raznim segmentima života (kod kuće, u slobodno vrijeme i u školi) i dr.)
- Učiti kako učiti (podrazumijeva osposobljavanje učenika za proces učenja, podsticanje na samostalan rad i istrajnost u učenju, organizovanje vlastitog učenja uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, kao i primjenu novog znanja i vještina u raznim segmentima i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (dostiže se kroz razvoj ličnih i međuljudskih odnosa (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanje različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka) što omogućava pojedincu da učestvuje u građanskom životu društva i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (dostiže se kroz osposobljavanje pojedinca da ideje pretvori u djelo, kao i sposobnost planiranja, vođenja i evaluacije projekata radi ostvarivanja ciljeva, što ujedno podrazumijeva prihvatanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo dostizanje, te motivisanost za uspjeh i dr.)

3.2.8. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	63	45		108	6

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama muzike baroka, pretklasicizma i klasicizma, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Utvrdi karakteristike muzike baroka i ranobarokne opere iz odabranih primjera muzičke literature
2. Razlikuje karakteristike vokalno-instrumentalne i instrumentalne muzike baroka iz odabranih primjera muzičke literature
3. Odredi karakteristike pretklasicizma iz odabranih primjera muzičke literature
4. Analizira karakteristike klasicizma iz odabranih primjera muzičke literature

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike baroka i ranobarokne opere iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni društveno-istorijske prilike, stilske karakteristike i podjelu barokne muzike	Podjela baroka: rani, srednji i kasni
2. Definiše karakteristike ranog baroka	
3. Objasni oblike koji su prethodili razvoju opere	Oblici: pastorala i dramatski madrigal
4. Objasni djelatnost Firentinske kamerate, nastanak i karakteristike monodijske opere	
5. Prepozna karakteristike i najznačajnije predstavnike ozbiljne opere u Italiji slušajući primjere iz literature	Opera u Italiji: Venecija (Klaudio Monteverdi, Frančesko Cavali), Rim (Stefano Landi) i Napulj (Alessandro Scarlatti)
6. Prepozna karakteristike i najznačajnije predstavnike ozbiljne opere u Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj slušajući primjere iz literature	Opera u Francuskoj: Žan Batist Lili Opera u Njemačkoj: Hamburška opera (Rajnhard Kajzer) Opera u Engleskoj: Henri Persl
7. Obrazloži karakteristike operske umjetnosti Italije, Francuske, Njemačke i Engleske	
8. Prepozna reformu opere Kristofa Vilibalda Gluka i karakteristike njegovog operskog stvaralaštva slušajući primjere iz literature	
9. Uporedi karakteristike muzike baroka i ranobarokne opere u Italiji, Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj, kao i opere Kristofa Vilibalda Gluka slušajući zadatu muzičku literaturu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, i 7. Za kriterijume 5, 6, 8 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike barokne muzike - Nastanak i razvoj opere - Opera u Italiji (Firentinska kamerata, opera u Veneciji, Rimu i Napulju)	

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike baroka i ranobarokne opere iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Opera u Francuskoj - Opera u Njemačkoj - Opera u Engleskoj - Glukova reforma opere - Muzička literatura	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje karakteristike vokalno-instrumentalne i instrumentalne muzike baroka iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Obrazloži karakteristike vokalno-instrumentalnih oblika baroka i njihove predstavnike u Italiji i Njemačkoj	Vokalno-instrumentalni oblici: oratorijum (crkveni i narodni), kantata, misa i pasija Predstavnici: Italija (Đakomo Karisimi) i Njemačka (Hajnrih Šic)
2. Objasni stilske karakteristike srednjeg baroka i instrumentalne oblike tog razdoblja	Instrumentalni oblici: svita, sonata (crkvena, kamerna, trio sonata), končerto groso, solistički koncert; orkestarska muzika i fuga
3. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika instrumentalne muzike u Italiji slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Đuzepe Toreli, Arkandelo Koreli, Antonio Vivaldi i Đuzepe Tartini
4. Opiše karakteristike stvaralaštva predstavnika muzike za čembalo u Italiji i muzike za klavsen u Francuskoj	Predstavnici: Italija (Domeniko Skarlatti) i Francuska (Fransoa Kupren)
5. Definiše stilske karakteristike kasnog baroka i njene predstavnike	Predstavnici: Georg Filip Teleman, Georg Fridrih Hendl i Johan Sebastijan Bah
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva Georga Fridriha Hendla slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: vokalno-instrumentalno i instrumentalno
7. Prepozna karakteristike stvaralaštva Johana Sebastijana Baha slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: vokalno-instrumentalno i instrumentalno
8. Uporedi karakteristike stvaralaštva J.S.Baha i G.F.Hendla slušajući primjere iz literature	
9. Uporedi karakteristike stvaralaštva kompozitora instrumentalne muzike u Italiji i Francuskoj, Georga Fridriha Hendla i Johana Sebastijana Baha slušajući zadatu muzičku literaturu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3, 6, 7, 8 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vokalno-instrumentalna muzika baroka - oblici i predstavnici - Instrumentalna muzika i oblici baroka	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje karakteristike vokalno-instrumentalne i instrumentalne muzike baroka iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Instrumentalna muzika u Italiji za violinu i čembalo - Instrumentalna muzika u Francuskoj za klavsen - Georg Fridrih Hendl - Johan Sebastijan Bah - Muzička literatura	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odredi karakteristike pretklasicizma iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše stilske karakteristike muzike pretklasicizma	
2. Protumači pojavu komične opere (bufo) i njenih predstavnika u Italiji slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Đovani Batista Pergolezi, Nikola Pićini i Domenico Čimarozza
3. Opiše razvoj komične opere u Francuskoj, uz osvrt na dalji razvoj ozbiljne opere i njihove predstavnike	Predstavnici: Žan Filip Ramo (ozbiljna opera) i Andre Modest Gretri (komična opera)
4. Objasni izgrađivanje pretklasične sonate, simfonije i kamernih oblika	Kamerni oblici: gudački kvartet i klavirski trio
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika manhajmske i berlinske škole i značaj manhajmskog orkestra slušajući primjere iz literature	Manhajmska škola: Jan Vaclav Štamic Berlinska škola: Karl Filip Emanuel Bah i Johan Kristijan Bah
6. Obrazloži karakteristike stvaralaštva predstavnika klasicizma u Italiji	Predstavnici: Luidi Bokerini i Muzio Klementi
7. Uporedi karakteristike komične opere u Italiji i Francuskoj, kao i način komponovanja pretklasičara u Njemačkoj i Italiji slušajući zadatu muzičku literaturu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4 i 6. Za kriterijume 2, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike pretklasicizma - Komična opera u Italiji - Komična i ozbiljna opera u Francuskoj - Predstavnici pretklasicizma u Njemačkoj - Predstavnici pretklasicizma u Italiji - Muzička literatura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Anlizira karakteristike klasicizma iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše društveno-istorijske prilike i stilske karakteristike muzike klasicizma	
2. Objasni razvoj muzičkih oblika klasicizma	Muzički oblici: klasična sonata, simfonija, koncert i kamerni oblici (sonatni ciklus)
3. Navede predstavnike bečkog klasicizma	Bečki klasičari: Franc Jozef Hajdn i Wolfgang Amadeus Mocart i Ludvig van Betoven
4. Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Franca Jozefa Hajdna slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Wolfganga Amadeusa Mocarta slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Ludviga van Betovena slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno
7. Uporedi stvaralaštvo predstavnika bečkog klasicizma u muzici slušajući primjere iz literature	
8. Uporedi karakteristike stvaralaštva kompozitora bečkog klasicizma slušajući zadatu muzičku literaturu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 3. Za kriterijume od 4 do 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike klasicizma - Muzički oblici klasicizma - Franc Jozef Hajdn - Wolfgang Amadeus Mocart - Ludvig van Betoven - Muzička literatura	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova, operskih i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka).
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna i muzička literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Notografija II
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II, III i IV
- Muzički oblici
- Harmonija I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Komplementarni klavir II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)

- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu PowerPoint prezentacija i prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturi i dr.)

3.2.9. SOLFEDO II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	4	68		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do c3, bas ključu od C do e1, alt i tenor ključevima od c do f1, intoniranje muzičkih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti i mješovitom ritmu, prepoznavanje intervala, trozvuka, četvorozvuka i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi. Razvijanje analitičkog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do c3, u bas ključu od C do e1, u alt i tenor ključu od c do f1
2. Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom muzičkom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne diatonike u dvoglasnom toku
4. Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, i mješoviti ritam
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, i mješoviti ritam
6. Razlikuje po zvuku osnovne intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima, i umanjeni septakord
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi –T, S, D, VI i II i septakordi na D i VII stupnju u harmonskom molu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do c3, u bas ključu od C do e1, u alt i tenor ključu od c do f1.	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu u obimu od f do c3	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od C do e1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Imenuje note u alt ključu u obimu od c do f1	
5. Imenuje note u tenor ključu u obimu od c do f1	
6. Imenuje note u alt i tenor ključu naizmjenično	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom toku, alterovane tonove i promjene tonaliteta u jednoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalne melodike u tonalitetima do 5 predznaka	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol i Des-dur
2. Izvede vokalno tonalno stabilne alteracije u postupnom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru i snižen II stupanj u duru i molu
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjene tonaliteta: modulacija u tonalitete prve kvintne srodnosti i mutacija
4. Izvede vokalno modalnu melodiku	
5. Izvede vokalno tonalnu melodiku u homofonom dvoglasnom stavu	
6. Izvede vokalno modalnu melodike u homofonom dvoglasnom stavu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Dvoglasni stav	

Ishod 3 -Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne dijatoničke, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom toku, i tonalne dijatoničke u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol i Des-dur
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna tonalno stabilne alteracije u postupnom jednoglasnom melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru i snižen II stupanj u duru i molu
4. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju	Promjena tonaliteta: modulacija u tonalitete prve kvintne srodnosti i mutacija
5. Prepozna jednoglasna melodijska kretanja u modalnoj melodici	
6. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni bez promjene tonaliteta
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Jednoglasni diktat - Dvoglasni diktat	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti i mješoviti ritam	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede nepravilne ritmičke figure u metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: triola i ritmizovane triole bez pauza i sekstola Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4 i 2/2
2. Izvede nepravilne ritmičke figure u metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola Metričke vrste: 6/8, 9/8 i 12/8
3. Izvede promjene metričke vrste	Promjene metričke vrste: iz 2/4 u 6/8 i obrnuto
4. Izvede mješoviti ritam u metričkoj vrsti 5/8	
5. Objasni način izvođenja muzičkog teksta u uslovima sporog tempa	
6. Izvede muzički tekst u uslovima sporog tempa	
7. Objasni način izvođenja muzičkog teksta u uslovima brzog tempa	
8. Izvede muzički tekst u uslovima brzog tempa	
9. Izvede osmodjelnu podjelu jedinice brojanja, i karakteristične ritmičke figure	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili psani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 5 i 7. Za kriterijume 1, 2, 3, 4, 6, 8 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Metričke vrste - Nepravilne ritmičke podjele - Promjena ritmičke vrste - Zamjena jedinice brojanja	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti i mješoviti ritam	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4, 4/4, 6/8 i 5/8
2. Prepozna tonska trajanja, pravilne i nepravilne ritmičke podjele i nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Pravilne ritmičke podjele: dvodjelna, četvorodjelna i osmodjelna Nepravilne ritmičke podjele: trodjelna i šestodjelna Nepravilne ritmičke figure: triola sa ritmizacijama i sekstola
3. Prepozna tonska trajanja, pravilne i nepravilne ritmičke podjele i nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	Pravilne ritmičke podjele: trodjelna i šestodjelna Nepravilne ritmičke podjele: dvodjelna i četvorodjelna Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola
4. Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji	Promjena metričke vrste: iz 2/4 u 6/8 i obrnuto
5. Prepozna mješoviti ritam u metričkoj vrsti 5/8	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Promjena metra - Mješoviti ritam	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku osnovne intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima, i umanjeni septakord	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	Intervali: M2, V2, M3, V3, Č4, Č5, M6, V6, M7, V7 i tritonus
2. Imenuje abecedom odslušane intervale od zadatog tona	
3. Reprodukuj intervale solmizacijom od zadatog tona	Intervali: M2,V2, M3, V3, Č4, Č5, M6, V6, M7, V7 i tritonus
4. Prepozna po zvuku dijatomske trozvuke	Dijatomske trozvuci: durski, molski, umanjeni i prekomjerni
5. Prepozna po zvuku oblike dijatonskih trozvuka	Oblici: kvintakord, sekstakord, kvartsektakord (durskog, molskog i umanjenog trozvuka) i prekomjerni kvintakord
6. Reprodukuj solmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima	
7. Prepozna po zvuku mali durski septakorda sa svim obrtajima	Obrtaji: kvintsektakord, terckvartakord i sekundakord
8. Prepozna umanjeni septakord	
9. Reprodukuj solmizacijom mali durski septakord sa svim obrtajima, i umanjeni septakord	
10. Imenuje abecedom odslušane trozvuke i četvorozvuke od zadatog tona	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 10.	
Predložene teme	
- Osnovni intervale - Vrste i oblici dijatonskih trozvuka - Mali durski i umanjeni septakord	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi –T, S, D, VI i II i septakordi na D i VII stupnju u harmonskom molu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost dijatonskih akorda	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama	Harmonski obrti/kadence: autentični, plagalni, potpuni, varljivi, prošireni, polukadence (navedeni harmonski obrti/kadence dopunjuju se sa D ⁷ sa obrtajima, VII ⁷ u harmonskom molu, i II)
3. Reprodukuje harmonske funkcije naviše i naizmjenično	
4. Zapiše odslušane harmonske veze	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste harmonskih obrta/kadenci	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobni, I., Karan, G., Solfedjo, za II razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike, Beograd, 2003.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 3, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume II i III, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfège, Moyen, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, izvodi se iz ocjena svih ishoda, datih u klasifikacionom periodu
- Zaključna ocjena na kraju nastavne godine, izvodi se na osnovu svih datih ocjena iz klasifikacionih perioda

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzički oblika I i II
- Instrumentalna polifonija
- Vokalana polifonija
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Etnomuzikologija
- Solfeđo I, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne- muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku koja se odnosi na muzičke parametre i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije vježbi dvoglasnog pjevanja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti, razumijevanjem i izvođenjem muzike različitih stilova i dr.)

3.2.10. KOMPLEMENTARNI KLAVIR II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	9	9	54	72	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za savladavanje osnovnih tehnika sviranja na klaviru i izvođenje durskih i molskih skala, etida, cikličnog djela, i muzičkog djela složenijih interpretativnih zahtjeva. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide složenih interpretativnih zahtjeva
3. Odsvira ciklično djelo složenih interpretativnih zahtjeva
4. Odsvira složenije kompozicije iz perioda baroka
5. Odsvira muzičko djelo male i/ ili slobodne forme složenih interpretativnih zahtjeva

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove: skala i trozvuk	Skala: durska i molska Trozvuk: durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsektakord
2. Savlada zadate durske i molske skale	Durske skale: A, E, H, As, Des i Ges Molske skale: fis, cis, gis, f, b i es
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamike nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz dvije oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo i silazno- dekrešendo Artikulacija: legato
4. Izvede durske i molske trozvuke uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: simultano i razloženo u malom razlaganju, troglasno kroz dvije oktave i paralelno
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglobovi, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide složenih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku - sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku; za krupnu tehniku - sviranje akorada, oktava, duplih nota i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije	
4. Primijeni vježbe promjene akcenata	
5. Primijeni vježbe raznih ritmičkih promjena	
6. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
7. Izvede etide složenih interpretativnih zahtjeva sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Etida - Tehničke vježbe	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odskira ciklično djelo složenih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza i koda Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu rondo i građu oblika zadate teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fakture	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira ciklično djelo složenijih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira složenije kompozicije iz perioda baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu zadatog djela složenijih interpretativnih zahtjeva iz perioda baroka	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih djelova kompozicije složenijih interpretativnih zahtjeva	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede djelo složenijih interpretativnih zahtjeva u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Odsvira muzičko djelo male i/ ili slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
7. Izvede muzičko djelo slobodne forme složenijih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir II planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr. zbog sistematskog rada na tehnici i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika. Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadanog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale :

- Durske (A, E, H, As, Des i Ges) i molske (fis, cis, gis, f, b i es) skale kroz dvije oktave paralelno i suprotno sa trozvucima u malom razlaganju simultano i razloženo (kvintakord, sekstakord, kvartsekstakord) troglasno kroz dvije oktave, paralelno; napamet.

Udžbenici:

- Miroslava- Lili Petrović: Školica za klavir (Nivo C)
- Jela Kršić: Klavirska čitanka
- A.Nikolajev: Sviranje na klaviru
- B.Milić: Klavirska hrestomatija III, IV
- I drugi udžbenici sličnog programskog sadržaja

Etide:

- J.B.Divernoy op.176
- C.Czerny op.599; op. 139
- E. Gnesina- Male etide
- A.Goedicke op. 32
- C. Gurlitt op.68
- A.Loeschhorn op. 66; op. 192
- L. Schytte op. 108; op. 160
- F. Burgmuller op.100
- H. Lemoan: op. 37 (lakše etide)
- i etide slične težine

Za učenike koji nemaju ili imaju do 5 godina sviranja klavira:

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- Kompozicije autora iz 17 i 18.v. sličnog sadržaja

Kompozicije slobodnog oblika:

- D.Kabalevski op. 27
- S.Maykapar op.16; op. 28; op. 33
- B.Bartok: Album za mlade
- K.Sorokin- Dječiji kutak
- A. Gračaninov op. 99
- A.Rauli op. 36; op. 37
- P. I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično.

Za učenike koji imaju najmanje 6 razreda ili više osnovne muzičke škole- instrument klavir:

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- 12 i 6 Malih preludijuma (lakši)
- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine

Sonatine i varijacije:

- J.B. Wanhal; T.Haslinger; P. Horr; J. Schmitt; J. A. Andre; L. van Beethoven; C. Reinecke; E.Gnesina; V. Stoyanov; I. Berkovič i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- W.A. Mozart: 14 dječijih kompozicija
- A. Rauli op. 36, op. 37.
- P.I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- R. Schumann: Album za mlade op. 68
- D.Kabalevski op. 27, op. 30
- S. Prokofjev op. 65
- S.Maykapar op. 33
- B.Bartok: Album za mlade (prva i druga sveska)
- W. Gillok: Klavirski komadi za djecu
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1
5.	Audio i video uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: 4 etide različitih tehničkih zahtjeva, 2 polifone kompozicije, 1 sonatina u cjelini ili više stavova različitog karaktera iz različitih sonatina i 3 kompozicije različite po karakteru i stilu.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - Prva provjera- I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - Druga provjera- II polugodište: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit : etida, jedna kompozicija iz baroka; prvi stav sonatine, jedna kompozicija male forme
 - Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnjem ispitu.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert).

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III, IV
- Harmonija I, II, III
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I, II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti muzičkog izvođenja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (npr. upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom, njemačkom i engleskom jeziku u muzičkom tekstu kao i u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenja tehničke i stručne dokumentacije i uputstava proizvođača muzičkih instrumenata i opreme, upotrebi stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije, prilikom obrade zadatih kompozicija i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju i vježbanju izvođenja zadatih kompozicija, motivisanje za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačke edukacije u praktičnom radu, razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih, razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktičan rad i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova, razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja

tuđeg integriteta, u skladu sa etikom, razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije praktičnih vježbi i dr.)

- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu prilikom ovladavanja vještinama muzičkog izvođenja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini, pravilnim odlaganjem instrumenata i eventualnog otpada nakon obavljanja praktičnih zadataka i dr.)

3.2.11. POPULARNA MUZIKA XX VIJEKA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	58	50		108	6

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama popularne muzike XX vijeka, društveno-istorijskim prilikama u kojima je nastala i razvojem različitih muzičkih žanrova. Razumijevanje doprinosa popularne muzike XX vijeka u razvoju društvenih, istorijskih, tehnoloških i kulturnih aspekata života. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog i kritičkog razmišljanja, prezentovanja, analitičnosti, motivacije i marljivosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Utvrdi stilske karakteristike popularne muzike XX vijeka
2. Ukaže na karakteristike razvoja džez i kantri muzike
3. Uoči karakteristike razvoja rok muzike
4. Utvrdi karakteristike razvoja pop muzike
5. Ukaže na karakteristike rep, techno i haus muzike
6. Prepozna karakteristike razvoja „muzike svijeta” (world-music)
7. Predstavi razvoj zabavne, pop i rok muzike u bivšoj Jugoslaviji

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi stilske karakteristike popularne muzike XX vijeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike nastanka popularne muzike kroz više faktora	Faktori: socijalni, klasni, društveni i ekonomski
2. Objasni društveno-istorijske prilike krajem XIX i početkom XX vijeka i njihov uticaj na nastanak i razvoj popularne muzike	Društveno-istorijske prilike: industrijalizacija, demokratija i štampa
3. Navede stilske karakteristike popularne muzike i uticaj umjetničke muzike na njen nastanak	Stilske karakteristike: spor, umjeren ili brzi ritam; upotreba električnih instrumenata; melodijska i akordska struktura i dr.
4. Obrazloži ulogu i značaj gramofona i radija u razvoju popularne muzike XX vijeka	
5. Objasni pojavu i djelatnost Tin Pan Alley krajem XIX i početkom XX vijeka	Tin Pan Alley: izdavači, kompozitori i tekstopisci (Milton Ager, Džordž Geršvin, Ira Geršvin, Skot Džoplin i dr.)
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Nastanak i razvoj popularne muzike - Nastanak i razvoj popularne muzike u Americi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja džez i kantri muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše nastanak džez muzike i njegove korijene	Korijeni: regtajm i bluz, gospel i Nju Orleans
2. Navede istorijski razvoj džeza i njegove najznačajnije podžanrove	Podžanrovi: bi-bap, kul džez, fri džez, latino džez, modalni džez i fuzioni žanrovi (ejsid džez, džez fuzija, folk džez)
3. Obrazloži rad glavnih stvaraoca i izvođača u džez muzici slušajući primjere iz literature	Stvaraoci i izvođači: trubači (Luis Armstrong, Dizi Gillespi, Majls Dejvis); klarinetisti (Beni Gudmen), saksofonisti (Čarli Parker, Džon Koltrejn); pijanisti (Djuk Ellington, Kaunt Bejzi, Herbi Henkok); gitaristi (Đango Rajhard, Pet Metini, Frenk Zapa); pjevači (Bili Holidej, Besi Smit, Ela Fidžerald, Eta Džejms, Nina Simon) i vođe velikih orkestara-big bendovi (Glen Mile, Kunt Bejzi, Djuk Ellington, Beni Gudmenr)
4. Definiše nastanak i značaj swinga	
5. Objasni nastanak i razvoj kantri muzike	
6. Obrazloži rad najznačajnijih izvođača kantri muzike slušajući primjere iz literature	Izvođači: Henk Vilijems, Džoni Keš, Kris Kristoferson i Doli Parton
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Nastanak i razvoj džez muzike - Najznačajniji stvaraoci i izvođači u džez muzici - Razvoj swinga - Nastanak i razvoj kantri muzike - Muzička literatura	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Uoči karakteristike razvoja rok muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni nastanak rokenrola i njegove korijene	Korijeni: muzika američkih crnaca, gospel, bluz i kantri muzika
2. Obrazloži rad Elvisa Prislija slušajući primjere iz literature	
3. Definiše nastanak rok muzike	
4. Navede istorijski razvoj rok muzike i njegove najznačajnije podžanrove	Podžanrovi: pank, hevi metal, alternativni rok i psihodelični rok
5. Opiše najznačajnije društvene događaje u rok muzici	Društveni događaji: Bitlsi osvajaju Ameriku, Vudstok i Live Aid
6. Obrazloži rad najznačajnijih stvaraoca i izvođača u rok muzici slušajući primjere iz literature	Stvaraoci i izvođači: Bitlsi, Rolinstonsi, Dorsi, Dženis Džoplin, Džimi Hendriks, Bob Dilan, Hu, Pink Floyd, Led Cepelin, Ramons, Kvin, Dejvid Bouvi, Metalika, Nirvana, Erik Klepton i Red Hot Čili Peppers
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4 i 5. Za kriterijume 2 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Nastanak i razvoj rokenrola - Razvoj rok muzike i njegovi podžanrovi - Stvaraoci i izvođači u rok muzici - Muzička literatura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike razvoja pop muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni nastanak i razvoj pop muzike	
2. Navede karakteristike pop muzike	Karakteristike: jednostavniji harmonski i melodijski stil i postojanje refrena
3. Uporedi karakteristike pop i rok muzike	
4. Obrazloži rad najznačajnijih izvođača u pop muzici slušajući primjere iz literature	Izvođači: Džeјms Braun, Tina Turner, Majkl Džekson, Džordž Majkl, Elton Džon, Princ, Madona, Juritmiks, Keјt Buš, ABBA i dr.
5. Objasni pojavu novog talasa u pop muzici i najznačajnije izvođače slušajući primjere iz literature	Izvođači: Kјur, Dženezis, Dajer Streјts, Polis, Ju Tu i dr.
6. Objasni nastanak i karakteristike rege muzike slušajući primjere iz literature njenog najznačajnijeg izvođača Boba Marlija	
7. Objasni nastanak disko muzike	
8. Obrazloži rad najznačajnijih izvođača disko muzike slušajući primjere iz literature	Izvođači: Bi Džiz, Boni M, Dona Samer, Glorija Geјnor i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 7. Za kriterijume 4, 5, 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike pop muzike - Izvođači pop muzike - Rege muzika - Disko muzika - Muzička literatura	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike rep, tehno i haus muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni nastanak i karakteristike rep muzike	
2. Obrazloži rad najznačajnijih izvođača u rep muzici slušajući primjere iz literature	Izvođači: Pablik Enemi, Tupak, Dr.Dre, Eminem, 50 Cent i dr.
3. Objasni nastanak i karakteristike tehno muzike	
4. Obrazloži nastanak i karakteristike haus muzike	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 4. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Rep muzika - Tehno muzika - Haus muzika - Muzička literatura	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Prepozna karakteristike razvoja „muzike svijeta” (world-music)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše termin “muzika svijeta”	
2. Opiše nastanak i razvoj „muzike svijeta”	
3. Obrazloži rad izvođača značajnijih za početak razvoja “muzike svijeta” slušajući primjere iz literature	Izvođači: Piter Gabrijel (VOMAD), Pol Sajmon i dr.
4. Objasni ulogu i značaj afričke muzike u razvoju “muzike svijeta” i Pariza koji postaje centar razvoja ovog pokreta	
5. Obrazloži rad najznačajnijih crnih izvođača “muzike svijeta” slušajući primjere iz literature	Izvođači: Ture Kunda, Mori Kante, Kaled, Čeb Mami, Cezarija Evora, Džoni Kleg, Gilberto Gil i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 4. Za kriterijume 3 i 5, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzika svijeta - Najzjačajniji izvođači muzike svijeta - Muzička literatura	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Predstavi razvoj zabavne, pop i rok muzike u bivšoj Jugoslaviji	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni ulogu i značaj zabavne, pop i rok muzike u bivšoj Jugoslaviji	Uloga i značaj: prihvaćena u društvu, dobro razvijena i pokrivena medijima; jedina komunistička zemlja koja je učestvovala na Pjesmi Evrovizije 1961. god.
2. Navede najznačajnije izvođače zabavne muzike u bivšoj Jugoslaviji i festivale zabavne muzike	Izvođači: Ivo Robić, Đorđe Marjanović, Tereza Kesovija, Mišo Kovač, Oliver Dragojević i dr. Festivale: Opatijski, Beogradsko proleće i Vaš šlager sezone
3. Obrazloži rad najznačajnijih izvođača pop muzike slušajući primjere iz literature	Izvođači: Indeksi, Ambasadori, Kornij grupa, Josipa Lisac, Zdravko Čolić, Oliver Mandić, Dino Dvornik; sarajevska pop-rok scena: Zabranjeno pušenje, Plavi orkestar, Crvena jabuka i dr.
4. Opiše rad najznačajnijih izvođača rok muzike u bivšoj Jugoslaviji slušajući primjere iz literature	Izvođači: Ju grupa, Smak, Tajm, Teška industrija, Parni valjak, Leb i sol, Atomska sklonište, Bijelo dugme, Riblja čorba, Divlje jagode, Generacija 5, Kerber, Galija, Bajaga i Instruktori i dr.
5. Objasni rad najznačajnijih kantautora u bivšoj Jugoslaviji slušajući primjere iz literature	Kantautori: Arsen Dedić, Jadranka Stojaković, Miladin Šobić, Đorđe Balašević (Rani mraz) i dr.
6. Obrazloži nastanak "novog talasa" i rad njegovih najznačajnijih izvođača slušajući primjere iz literature	Izvođači: Šarlo akrobata, EKV, Idoli, Električni orgazam, Azra, Prljavo kazalište, Film, Haustor i Lajbah
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Zabavna muzika u bivšoj Jugoslaviji - Pop muzika u bivšoj Jugoslaviji - Rok muzika u bivšoj Jugoslaviji - Muzička literatura	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Popularna muzika XX vijeka je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova, muzičkih spotova i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem)
- Prilikom realizacije vježbi učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte popularne muzike, slušaju primjere na različitim medijima i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Amanović R., Popularna muzika u svetu: izvođači, Fakultet umjetnosti UDG, Podgorica, 2013
- Gall Z., Pojmovnik popularne glazbe, Naklada Ljevak, Zagreb, 2011
- Shuker R., Popular music: the key concepts, Routledge, London, 2002

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna literatura	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.

- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Muzički instrumenti
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Džez I i II
- Popularna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti Popularne muzike XX vijeka u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti Popularne muzike XX vijeka u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu, korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza, korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija korišćenjem informacionih tehnologija (pretragom prikupljanjem i upotrebom podataka iz popularne muzike, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotrebom softverskih alata za izradu PowerPoint prezentacija i prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti, etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evindetiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturno-svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, indentifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti, kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.12. MUZIČKI OBLICI**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	36	36		72	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa osnovnim muzičkim oblicima i osposobljavanje učenika za prepoznavanje njihovih elementarnih osobina, cjelina, djelova i kontrastnih muzičkih materijala, prilikom slušanja primjera iz literature. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičnog razmišljanja, osjećaja za muzičku estetiku i usklađenost.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Razlikuje osnovne pojmove muzičkih oblika
2. Identifikuje oblik pjesme i njenu primjenu u muzičkim oblicima
3. Razlikuje polifone oblike
4. Razlikuje složenije muzičke forme, slobodne i ciklične oblike
5. Razlikuje veće vokalno-instrumentalne forme

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje osnovne pojmove muzičkih oblika i zadatke njihovog izučavanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam muzički oblik	
2. Navede komponente muzičkog izraza u obliku	Komponente muzičkog izraza: ritam, melodija, metar, harmonija, dinamika, agogika i tonski kolorit
3. Objasni pojmove kojima je određena organizacija ili plan muzičkog oblika	Organizacija ili plan muzičkog oblika: formalna, strukturalna i tonalna
4. Prepozna osnovne elemente oblika slušajući jednostavne primjere iz literature	Osnovni elementi oblika: motiv, dvotakt, rad s motivom, rečenica i period
5. Objasni zadatke nauke o muzičkim oblicima	Zadaci: analiza, klasifikacija, proučavanje estetskih zakonitosti i istorijskog razvoja oblika
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Osnovni pojmovi i elementi muzičkog oblika - Zadaci izučavanja muzičkih oblika	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje oblik pjesme i njenu primjenu u muzičkim oblicima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne djelove oblika pjesme	Djelovi: a, b i A, B
2. Odredi trajanje djelova i osnovne elemente oblika pjesme slušajući jednostavne primjere iz literature	Djelovi: a, b i A, B i njihove kombinacije Osnovni elementi: rečenice, periodi i fragmentarna struktura
3. Navede male oblike u kojima se primjenjuje oblik pjesme	Oblici: solo i horska pjesma i mali komadi (pjesme bez riječi, nokturno, barkarola, etida, preludijum, menuet, skerco)
4. Prepozna osnovne elemente oblika pjesme slušajući jednostavne primjere iz literature	Elementi: dio A i dio B
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 3. Za kriterijume 2 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Oblik pjesme - Zvučni primjeri iz literature	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje polifone oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede vokalne polifone oblike	Vokalni polifoni oblici: motet, madrigal, misa i kanon
2. Objasni karakteristike vokalnih polifonih oblika	
3. Prepozna vokalne polifone oblike slušajući primjere iz literature	
4. Navede instrumentalne polifone oblike	Instrumentalni polifoni oblici: invencija i fuga
5. Objasni karakteristike instrumentalnih polifonih oblika	
6. Uoči ravnopravnost melodijskih linija u polifonim oblicima slušajući jednostavne primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Vokalni polifoni oblici - Instrumentalni polifoni oblici - Zvučni primjeri iz literature	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje složenije, slobodne i ciklične muzičke oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede složenije muzičke oblike od oblika pjesme	Složeniji muzički oblici: tema s varijacijama, rondo (svi tipovi) i sonatni oblik (Skarlatijev i klasični)
2. Prepozna osnovne karakteristike teme s varijacijama, ronda i sonatnog oblika slušajući jednostavne primjere iz literature	Osnovne karakteristike: tematski materijal, tipovi varijacija i dr.
3. Objasni karakteristike slobodnih oblika	Slobodni oblici: fantazija, rapsodija i balada
4. Definiše ciklične oblike navodeći vrste	Vrste: svita, sonata, koncert, simfonija, djela za kamerne sastave, serenada, divertimento i kasacija
5. Prepozna osnovne karakteristike cikličnih oblika slušajući jednostavne primjere iz literature	Karakteristike: teme i stavovi
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 4. Za kriterijume 2 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tema s varijacijama - Rondo - Sonatni oblik - Slobodni oblici - Ciklični oblici - Zvučni primjeri iz literature	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje veće vokalne-instrumentalne oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede vrste većih vokalne-instrumentalnih oblika	Vrste: opera, oratorijum, kantata i pasija
2. Objasni razlike većih vokalne-instrumentalnih oblika	
3. Uoči razlike vokalne-instrumentalnih oblika prateći audio-video zapise njihovih izvođenja	
4. Prepozna različite vokalne-instrumentalne oblike prateći audio-video zapise njihovih izvođenja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Veći vokalne-instrumentalni oblici	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Muzički oblici je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisleno učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, slušanje zvučnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Muzički oblici predstavljaju prvi susret učenika sa ovom materijom i zasnivaju se uglavnom na slušanju primjera i osposobljavanju učenika da osjeti različite komponente muzičkog izraza i usvoji osnovne informacije o različitim tipovima oblika koje će u kasnijim godinama izučavanja Analize muzičkih oblika I i II detaljnije proučiti i analizirati. Praktični dio nastave podrazumijeva slušanje primjera iz literature prvenstveno kompozitora iz perioda baroka, klasicizma i romantizma.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Mihajlović M., Muzički oblici za III i IV razred Srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1998.
- Perić V., Skovran D., Nauka o muzičkim oblicima, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1991.
- Popović B., Muzička forma ili smisao o muzici, Clio, Beograd, 1998.
- Kamien R., Music an appreciation, McGraw-Hill Companies, 1998.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuča učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
5.	Projektor	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
6.	Projekciono platno	1
7.	Notni kompozitori baroka, klasicizma i romantizma	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Harmonija I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Muzički instrumenti
- Komplementarni klavir I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti osnova muzičkih oblika u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti osnova muzičkih oblika u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija (pretragom, prikupljanjem i upotrebom podataka iz oblasti osnova muzičkih oblika, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, prezentovanjem radova na zadatu temu, korišćenjem foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.13. HARMONIJA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	27	45		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa homofonom fakturom muzičkog stava i dijatonskim harmonskim fondom tonaliteta. Osposobljavanje za harmonizaciju zadate melodije i harmonsku analizu odlomka jednostavnijeg klasičnog muzičkog djela. Razvijanje analitičkog pristupa, preciznosti u radu i logičkog zaključivanja.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Protumači pojam harmonija, homofonu i polifonu fakturu, strogi i slobodni harmonski stav
2. Identifikuje tonalitet, harmonske funkcije, vrste, oblik i način postavljanja i primjene akorda
3. Primijeni različite oblike trozvuka u harmonizaciji zadate melodije, sviranju i analizi notnog primjera
4. Uporedi vrste kadenci i njihovu ulogu u muzičkom djelu
5. Identifikuje frigijski obrt, sekvencu i pedal na osnovu analize harmonskih funkcija
6. Identifikuje vrste vanakordskih tonova

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Protumači pojam harmonija, homofonu i polifonu fakturu, strogi i slobodni harmonski stav	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam harmonija	
2. Objasni ulogu harmonije u muzičkom djelu	
3. Definiše pojmove homofonija i polifonija	
4. Uporedi homofonu i polifonu fakturu	
5. Objasni razliku između strogog i slobodnog harmonskog stava	
6. Prepozna razliku između homofone i polifone fakture u zadatim primjerima, uz obrazloženje	
7. Prepozna razliku između strogog i slobodnog harmonskog stava na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Pojam i uloga harmonije - Homofona i polifona faktura - Strogi i slobodni harmonski stav	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Identifikuje tonalitet, harmonske funkcije, vrste, oblik i način postavljanja i primjene akorda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam tonalitet, harmonske funkcije i šifre	Harmonske funkcije: tonika, subdominanta i dominanta
2. Prepozna harmonske funkcije i šifre u notografskom zapisu	
3. Objasni harmonski ritam i odnos između harmonskog ritma, tempa i metrike	
4. Obrazloži pojam akorda, vrste i oblik akorda	Vrste akorda: trozvuci, četvorozzvuci i petozzvuci Oblici akorda: osnovni i obrtaji
5. Objasni postavljanje kvintakorda u četvoroglasnom harmonskom stavu, u određenom položaju i slogu akorda	Položaj akorda: terčni, kvintni i oktavni Slog akorda: uski, široki i mješoviti
6. Objasni sažimanje akorda, nepotpuni akord i latentnu harmonsku funkciju	
7. Izvrši sažimanje akorda i odredi funkciju nepotpunog akorda u zadatim notnim primjerima	
8. Prepozna latentne harmonske funkcije u zadatoj melodiji	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tonalitet i harmonske funkcije - Harmonski ritam - Vrste i oblik akorda - Postavka i identifikacija akorda	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni različite oblike trozvuka u harmonizaciji zadate melodije, sviranju i analizi notnog primjera	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje sve oblike trozvuka	Oblici trozvuka: osnovni oblik - kvintakord, obrtaji: sekstakord i kvartsektakord
2. Objasni razlike u trozvucima prema harmonskoj funkciji koju predstavljaju u tonalitetu	Harmonske funkcije: akordi u tonalitetu - podjela na glavne (T, S, D) i sporedne (II, III, VI, VII) kvintakorde
3. Objasni redoslijed kretanja harmonskih funkcija	
4. Objasni različite načine vezivanja kvintakorda glavnih stupnjeva	Načini vezivanja akorda: strogo, slobodno i poluslobodno
5. Navede ulogu sporednih kvintakorda – zamjenika glavnih funkcija	
6. Navede razlike među sekstakordima glavnih i sporednih stupnjeva	
7. Objasni klasifikaciju kvartsektakorda prema vrsti	Kvartsektakordi: zadržični (kadencirajući), prolazni, skretnični i obrtajni
8. Izradi strogi četvoroglasni stav sa trozvucima, na zadatoj melodiji u basu i/ili sopranu	
9. Demonstrira sviranje kratkih primjera jednostavnih harmonskih veza	
10. Prepozna različite oblike trozvuka u notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijume od 8 do 10 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Trozvuci - Harmonske funkcije - Harmonske veze sa trozvucima	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Uporedi vrste kadenci i njihovu ulogu u muzičkom djelu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam <i>kadencia</i>	
2. Objasni razlike u vrstama kadenci	Kadence: autentična, plagalna, varljiva i polukadencia
3. Objasni vezu između pojmova kadenca i kadencirajući kvartsektakord	
4. Napiše primjere različitih vrsta kadenci	
5. Demonstrira sviranje različitih vrsta kadenci	
6. Prepozna vrste kadenci u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Kadence	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje frigijski obrt, sekvencu i pedal na osnovu analize harmonskih funkcija	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše frigijski obrt	
2. Objasni slijed harmonskih funkcija u frigijskom obrtu	
3. Definiše sekvencu	
4. Objasni slijed akorda u sekvenci	
5. Definiše pojam pedala kroz pojašnjenje njegove primjene	
6. Izradi strogi četvoroglasni stav sa primjenom frigijskog obrta i sekvence	
7. Prepozna primjenu frigijskog obrta, sekvence i pedala u zadatim notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Frigijski obrt - Sekvenca - Pedal	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da identifikuje vrste vanakordskih tonova	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam <i>vanakordski tonovi</i>	
2. Navede tipove vanakordskih tonova	Tipovi vanakordskih tonova: prolaznica, skretnica, zadržica, anticipacija
3. Objasni pojavu jednostrukih i višestrukih vanakordskih tonova	
4. Primijeni vanakordske tonove u strogom četvoroglasnom stavu	
5. Svira jednostavne harmonske veze uz primjenu vanakordskih tonova	
6. Prepozna tipove vanakordskih tonova, uz adekvatno označavanje u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vanakordski tonovi	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Harmonija I planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastava je tako planirana da svojim sadržajima i aktivnostima doprinosi opštem i muzičkom obrazovanju učenika/učenica. Korišćenje aktivnih tehnika i metoda rada omogućava uključivanje svih učenika ne samo u uspješno savladanje teorijskog dijela modula, nego i pružanje mogućnosti učenicima da kroz praktični dio osjete slobodu izražavanja svog mišljenja i znanja, da sarađuju, da doprinose pozitivnoj atmosferi u grupi, uvažavaju druge i sebe, dijele ideje jedni sa drugima i, koristeći ta znanja, doprinesu što boljoj realizaciji zadatka (ishoda učenja). Preporučuju se sljedeće didaktičke metode i aktivnosti: metoda komunikacije, metode aktivne nastave, rad u grupama, rad u paru, smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik i učenik-nastavnik, učenje putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Modul Harmonija I se svojim sadržajima nadovezuje na modul Teorija muzike sa osnovama harmonije. Teorijski dio modula obuhvata znanja o: tonalitetu, harmonskim funkcijama, načinu postavljanja i vezivanja trozvuka u strogom četvoroglasnom stavu, uz primjenu vanakordskih tonova, kao i znanja o frigijskom obrtu, sekvenci i pedalu. Vježbe podrazumijevaju praktičnu primjenu stečenih znanja kroz izradu jednostavnih harmonskih zadataka i u manjoj mjeri sviranje i analizu kraćih primjera iz muzičke literature. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz uključivanje svih učenika. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava za demonstriranje u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. U cilju postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Treba učenike ohrabrivati za samostalni stvaralački rad, uz korišćenje različitih izvora znanja - dostupne stručne literature, Interneta, ali i upotrebu postojećeg instrumentarija i savremenih audio/audio-vizuelnih sredstava.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući takve učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Perić, V., Harmonija I (skripta), Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1971.
- Despić, D., Harmonika analiza, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1987.
- Živković, M., Harmonija za II, III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2004.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz različitih perioda	15 do 20

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Solfedo I i II
- Harmonija II
- Muzički oblici
- Komplementarni klavir I i II
- Notografija I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti harmonije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz navedene stručne oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne strane terminologije u usmenom i pisanom obliku, koja se odnosi na harmoniska sredstva u muzici i dr.)
- Matematička kompetencija (razvijanje logičkog načina razmišljanja u rješavanju harmonskih zadataka, prilikom prepoznavanja praktičnih problema, kao i u analizi harmonskih primjera, donošenje zaključaka na utemeljenim dokazima i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba i prepoznavanje harmonskih šifri u notografskim programima i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i iskustava; razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz izradu harmonskih zadataka i analizu muzičkih djela i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času prilikom harmonizovanja melodije i analiziranja muzičkog djela u cilju konstruktivne komunikacije, saradnja u timskom radu, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka, izražavanje i uvažavanje različitih stavova, vjerovanje da novostečena znanja ili vještine mogu pomoći u daljem radu i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti planiranja, procjene i evidentiranja logičnog slijeda funkcija u harmonskim zadacima i analizi muzičkih djela i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanje upoređivanja sopstvenog mišljenja sa mišljenjem drugih, unapređivanje znanja iz muzičke umjetnosti, sticanje razvijenijeg osjećaja za harmonske stilove, prepoznavanje harmonske komponente u kvalitetnim muzičkim djelima i dr.).

3.2.14. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	63	45		108	6

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama muzike romantizma i razvojem muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru do I svjetskog rata, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Utvrdi karakteristike muzike ranog romantizma iz odabranih primjera muzičke literature
2. Ukaže na karakteristike razvoja opere u romantizmu iz odabranih primjera muzičke literature
3. Analizira karakteristike muzike zrelog romantizma iz odabranih primjera muzičke literature
4. Analizira karakteristike nacionalnih škola romantizma iz odabranih primjera muzičke literature
5. Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru do I svjetskog rata iz odabranih primjera muzičke literature

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike muzike ranog romantizma iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni društveno-istorijske prilike, stilske karakteristike muzike ranog romantizma i njegovu podjelu	Podjela: rani, srednji i kasni
2. Definiše karakteristike ranog romantizma	
3. Opiše karakteristike muzičkih oblika ranog romantizma	Muzički oblici: klavirska minijatura, solo pjesma (lid) i kamerni oblici
4. Objasni upotrebu novih instrumenata u orkestru	
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika ranog romantizma slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Franc Šubert, Robert Šuman, Feliks Mendelson i Frederik Šopen
6. Uporedi stvaralaštvo predstavnika ranog romantizma slušajući primjere iz literature	Stvaralaštvo: simfonijsko, klavirsko, kamerno i vokalno-scensko
7. Uporedi karakteristike muzike ranog romantizma na zadatim primjerima iz muzičke literature kompozitora	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike ranog romantizma - Razvoj muzičkih oblika u ranom romantizmu - Franc Šubert - Robert Šuman - Feliks Mendelson - Frederik Šopen - Muzička literatura	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja opere u romanizmu iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike razvoja opere u romantizmu	
2. Prepozna pojavu njemačke nacionalne opere, ulogu i stvaralaštvo njenog najznačajnijeg predstavnika - Karl Marija fon Vebera slušajući primjere iz literature	
3. Opiše pojavu ruske nacionalne opere, ulogu i stvaralaštvo njenog najznačajnijeg predstavnika - Mihaila Glinka	
4. Prepozna karakteristike italijanske opere i njenih predstavnika slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Doakino Rosini, Gaetano Doniceti, Vinčenco Belini i Đuzepe Verdi
5. Prepozna karakteristike francuske opere i stvaralaštva njenih predstavnika slušajući primjere iz literature	Francuska opera: opera spasa, velika opera Predstavnici: Đakomo Majerber i Žorž Bize
6. Prepozna pojavu verizma u italijanskoj operi i karakteristike stvaralaštva njenih predstavnika slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Pjetro Maskanji, Rudero Leonkavalo i Đakomo Pučini
7. Objasni razvoj operete u romantizmu i njenog najznačajnijeg predstavnika Žaka Ofenbaha	
8. Prepozna reformu opere Riharda Vagnera i karakteristike njegovog operskog stvaralaštvaslušajući primjere iz literature	Reforma opere: prizori, lajtmotiv i orkestar
9. Uporedi karakteristike stvaralaštva operskih kompozitora u Njemačkoj, Rusiji, Francuskoj i Italiji, kao i opera Riharda Vagnera slušajući zadate primjere iz muzičke literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 7. Za kriterijume 2, 4, 5, 6, 8 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Razvoj njemačke nacionalne opere - Italijanska opera u romantizmu - Francuska opera u romantizmu	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja opere u romanizmu iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Veristička opera u romantizmu - Opereta u romantizmu - Rihard Wagner i reforma opere - Muzička literatura	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike zrelog i kasnog romantizma iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike razvoja muzike, muzičke oblike zrelog romantizma i predstavnike programske muzike	Muzički oblici: programska simfonija i simfonijska poema Programska muzika: Hector Berlioz i Franc List
2. Prepozna nastanak i razvoj programske simfonije, kao i karakteristike stvaralaštva Hektora Berlioza slušajući primjere iz literature	
3. Prepozna pojavu simfonijske poeme i karakteristike stvaralaštva Franca Lista slušajući primjere iz literature	
4. Prepozna simptome povratka na klasični model i karakteristike stvaralaštva predstavnika apsolutne muzike slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Johannes Brahms, Anton Bruckner, Cezar Frank, Max Reger i Hugo Wolf
5. Definiše karakteristike razvoja muzike kasnog romantizma i njene predstavnike	Predstavnici: Gustav Mahler i Richard Strauss
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva Gustava Mahlera slušajući primjere iz literature	
7. Prepozna karakteristike stvaralaštva Richarda Straussa slušajući primjere iz literature	
8. Uporedi karakteristike stvaralaštva kompozitora programske i apsolutne muzike, kao i kompozicija Gustava Mahlera i Richarda Straussa slušajući zadate primjere muzičke literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 5. Za kriterijume 2, 3, 4, 6, 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Karakteristike razvoja muzike zrelog romantizma - Programska muzika i Hector Berlioz - Franc List - Povratak na klasični model i predstavnici apsolutne muzike - Kasni romantizam	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike zrelog i kasnog romantizma iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Gustav Maler - Rihard Štraus - Muzička literatura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike nacionalnih škola romantizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam nacionalne škole i vodeće zemlje u kojima su se javile	Nacionalne škole: ruska, češka, skandinavska i španska
2. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika ruske petorke slušajući primjere iz literature	Ruska petorka: Milij Balakirjev, Cezar Kjuj, Aleksandar Borodin, Nikolaj Rimski-Korsakov i Modest Musorgski
3. Prepozna karakteristike stvaralaštva Petra Iljiča Čajkovskog slušajući primjere iz literature	
4. Uporedi stvaralaštvo predstavnika ruske petorke i Petra Iljiča Čajkovskog slušajući primjere iz literature	
5. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika češke nacionalne škole slušajući primjere iz literature	Češka nacionalna škola: Bežih Smetana i Antonjin Dvoržak
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika skandinavske nacionalne škole slušajući primjere iz literature	Skandinavska nacionalna škole: Norveška (Edvard Grig) i Finska (Jan Sibelius)
7. Objasni karakteristike stvaralaštva predstavnika španske nacionalne škole	Španska nacionalna škola: Manuel de Falja i Isak Albeniz
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 7. Za kriterijume od 2 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Nacionalne škole - Ruska petorka - Petar Iljič Čajkovski - Češka nacionalna škola - Skandinavske nacionalne škole: Finska i Norveška - Španska nacionalna škola - Muzička literatura	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru do I svjetskog rata iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike razvoja muzičke kulture sa južnoslovenskim prostorima	Karakteristike: razvoj težnje za slobodom nakon austro-ugarske i turske vlasti i razvoj nacionalnih pravaca
2. Navede stremljenja razvoja muzike u Sloveniji, Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori	
3. Navede karakteristike razvoja muzike u Sloveniji	
4. Objasni karakteristike razvoja muzike u Hrvatskoj i njene predstavnike	Predstavnici : Vatroslav Lisinski i Ivan Zajc
5. Obrazloži karakteristike razvoja muzike u Srbiji i njene predstavnike	Predstavnici: Kornelije Stanković, Davorin Jenko, Josif Marinković, Stevan Mokranjac i Stanislav Binički
6. Obrazloži karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori i najznačajnije predstavnike	Predstavnici: Špiro Ognjenović, Jelisaveta Popović, Jovan Ivanišević, Mirko Petrović Njegoš, Dionisio de Sarno i Robert Tolinger
7. Prepozna nastanak i značaj muzičke drame „Balkanska carica“ slušajući primjere iz literature	
8. Obrazloži značaj osnivanja muzičkih društava u Crnoj Gori	
9. Uporedi karakteristike stvaralaštva kompozitora na južnoslovenskim prostorima slušajući zadate primjere iz muzičke literature	Muzička literatura: kompozitori nacionalnih škola u Rusiji, Češkoj, Skandinavskim zemljama i Španiji
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 5, 6 i 8. Za kriterijume 7 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzička kultura na južnoslovenskim prostorima u periodu romantizma do I svjetskog rata - Slovenija - Hrvatska - Srbija - Crna Gora - Muzička literatura	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature III je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova, operskih i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka)
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računa/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna i muzička literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Arhiviranje muzičke građe
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Muzički oblici
- Harmonija I, II i III
- Organizacija muzičkih programa
- Komplementarni klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)

- Digitalna kompetencija korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija (radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu PowerPoint prezentacija i prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.15. SOLFEDO III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	4	68		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do e3, bas ključu od 1A do g1, u alt i i tenor ključevima od c do c2, intoniranje muzičkih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi tonalne i modalne diatonike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješovitog ritma, polimetrije i poliritmije, prepoznavanje složenih intervala, trozvuka, četvorozvuka, i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi. Razvijanje analitičnog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do e3, u bas ključu od 1A do g1, u alt i tenor ključu od c do c2
2. Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom toku
4. Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju
6. Razlikuje po zvuku osnovne i složene intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima i dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi – T, S, D, VI, II, VII, III i VII⁷ u duru i II⁶₅ u duru i harmonskom molu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do e3, u bas ključu od 1A do g1, u alt i tenor ključu od c do c2	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu od f do e3	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od 1A do g1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Imenuje note u alt ključu u obimu od c do c2	
5. Imenuje note u tenor ključu u obimu od c do c2	
6. Imenuje note u alt i tenor ključu naizmjenično	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne i modalne dijatoničke, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalnu melodiku u tonalitetima do 7 predznaka	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol, Des-dur, Fis-dur, dis-mol, es-mol, Ges-dur, Cis-dur, ais-mol, as-mol i Ces-dur
2. Izvede vokalno tonalno stabilne alteracije u melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu Melodijsko kretanje: postupno i skokom
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjena tonaliteta: modulacije u tonalitete prve i druge kvintne srodnosti i mutacija.
4. Izvede vokalno modalnu melodiku	
5. Izvede vokalno tonalnu melodiku u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu	
6. Izvede vokalno modalnu melodiku u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa umenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Dvoglasni stav	

Ishod 3 -Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu	Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol, Des-dur, Fis-dur, dis-mol, es-mol, Ges-dur, Cis-dur, ais-mol, as-mol, Ces-dur
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna tonalno stabilne alteracije u jednoglasnom melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu
4. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju	Promjena tonaliteta: modulacija i istupanje u tonalitete prvog i drugog kvintnog srodstva i mutacija.
5. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u jednoglasnoj modalnoj melodici	
6. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu	Dvoglasni stav: homofoni i polifoni
7. Prepozna promjenu tonaliteta u homofonom dvoglasnom stavu	Promjena tonaliteta: modulacija u dominantni i paralelni tonalitet.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
- Tonalna melodika - Tonalno stabilne alteracije - Promjena tonaliteta - Modalna melodika - Jednoglasni diktat - Dvoglasni diktat	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: triola, sekstola i kvintola Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2 i 3/2
2. Izvede nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola Metričke vrste: 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16
3. Izvede muzički tekst sa promjenom metričke vrste i tempa	Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja
4. Izvede poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice, duola na tri jedinice brojanja
5. Izvede mješoviti ritam izražen odgovarajućim metričkim vrstama	Metričke vrste: 5/8 i 7/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa umenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Metričke vrste - Promjena metra i tempa - Nepravilne ritmičke podjele - Poliritmija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2, 3/2, 5/8, 7/8, 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16
2. Prepozna tonska trajanja nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: triola na jedinici i na pola jedinice brojanja, sekstola i kvintola
3. Prepozna tonska trajanja nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola
4. Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji	Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja
5. Prepozna poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice i duola na tri jedinice brojanja
6. Prepozna mješoviti ritam izražen metričkim vrstama .	Metričke vrste: 5/8 i 7/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Metričke vrste - Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Polimetrija - Poliritmija	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku osnovne i složene intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk u svim oblicima i dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	
2. Reprodukujesolmizacijom intervale od zadatog tona	
3. Prepozna zvučnost složenih intervala u melodijskom vidu	Složeni intervali: velika i mala nona, velika i mala decima
4. Reprodukujesolmizacijom složene intervale od zadatog tona	
5. Prepozna po zvuku dijatonske trozvuke u svim oblicima	
6. Reprodukujesolmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima	
7. Prepozna po zvuku mali durski septakord sa svim obrtajima, i umanjeni septakord	
8. Reprodukujesolmizacijom mali durski septakord sa obrtajima, i umanjeni septakord	
9. Prepozna dijatonske septakorde sa malom septimom	Septakordi sa malom septimom: poluumanjeni i mali molški
10. Prepozna dijatonske septakorde sa velikom septimom	Septakordi sa velikom septimom: veliki durski, veliki molški i prekomjerni
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 10.	
Predložene teme	
- Osnovni i složeni intervali - Vrste i oblici dijatonskih trozvuka - Vrste dijatonskih četvorozvuka	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da	
Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na dijatonskoj tonalnoj osnovi –T,S,D; VI, II, VII, III i VII ⁷ u duru i II ⁶ ₅ u duru i harmonskom molu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost dijatonskih akorda	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama	Harmonski obrti/kadence: dopunjavanje sa VII, i VII ⁷ u duru, II ⁶ ₅ u duru, i harmonskom molu, i III
3. Reprodukuje harmonske funkcije naviše i naizmjenično	
4. Zapiše odslušane harmonske veze	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Harmonski obrti/kadence	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo III je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobni, I., Karan, G., Solfedjo, za III razred srednje muzičke škole Zavod za udžbenike, Beograd, 2007.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 4, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume III i IV, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfège, Moyen, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, izvodi se iz ocjena svih ishoda, datih u klasifikacionom periodu
- Zaključna ocjena na kraju nastavne godine, izvodi se na osnovu svih datih ocjena iz klasifikacionih perioda.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzički oblika I i II
- Instrumentalna polifonija
- Vokalana polifonija
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Etnomuzikologija
- Solfeđo I, II i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne- muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku koja se odnosi na muzičke parametre i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije vježbi dvoglasnog pjevanja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti, razumijevanjem i izvođenjem muzike različitih stilova i dr.)

3.2.16. KOMPLEMENTARNI KLAVIR III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	9	54	72	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za savladavanje osnovnih tehnika sviranja na klaviru i izvođenje durskih i molskih skala, etida, cikličnog djela i muzičkog djela slobodne forme interpretativno zahtjevnijih. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide zahtjevnih interpretativnih zadataka
3. Odsvira ciklično djelo zahtjevnih interpretativnih zadataka
4. Odsvira zahtjevne kompozicije iz perioda baroka
5. Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevnih interpretativnih zadataka

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove skala i trozvuk	Skala: durska i molska Trozvuk: durski i molski kvintakord, sekstakord i kvartsektakord
2. Savlada sve durske i molske skale	
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamike nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz četiri oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo, silazno- dekrešendo Artikulacija: legato
4. Izvede durske i molske trozvuke uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: malo razlaganje, simultano i razloženo, četvoroglasno i kroz dvije oktave
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglob, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku - sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku; za krupnu tehniku - sviranje akorada, oktava, duplih nota i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije	
4. Primijeni vježbe promjene akcenata	
5. Primijeni vježbe raznih ritmičkih promjena	
6. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
7. Izvede etide zahtjevnih interpretativnih zadataka sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Etida - Tehničke vježbe	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odskira ciklično djelo zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza i koda Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu ronda i građu oblika Teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fakture	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira zadato ciklično djelo zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira zahtjevne kompozicije iz perioda baroka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu interpretativno zahtjevne polifonog djela iz perioda baroka	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih djelova kompozicije iz perioda baroka	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede interpretativno zahtjevno djelo u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevnih interpretativnih zadataka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevne građe	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme zahtjevne građe	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme zahtjevne građe	
7. Izvede muzičko djelo male i/ili slobodne forme zahtjevne građe	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir III planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr. zbog sistematskog rada na tehnici i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika.
- Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale:

- Sve durske i molske skale kroz četiri oktave paralelno i suprotno sa trozvucima četvoroglasno, simultano i razloženo u malom razlaganju kroz dvije oktave.

Udžbenici:

- Miroslava- Lili Petrović: Školica za klavir (Nivo C)
- Jela Kršić: Klavirska čitanka, Klavirske hrestomatije
- A.Nikolajev: Sviranje na klaviru
- B.Milić: Klavirska hrestomatija IV, V
- I drugi udžbenici sličnog programskog sadržaja

Za učenike koji nemaju ili imaju do 5 godina sviranja klavira:

Etide:

- J.B.Divernoy op.176
- C.Czerny op.599; op. 139, op. 849
- E. Gnesina- Male etide
- A.Goedicke op. 32
- C. Gurlitt op. 68
- A.Loeschhorn op. 66; op. 192
- L. Schytte op. 108; op. 160, op. 68
- F. Burgmuller op. 100
- H. Lemoan: op. 37 (lakše etide)
- S. Heller op. 47, op. 46
- Bertini op. 29
- H. Berens op. 61
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Male kompozicije
- Notna knjižica za Annu Magdalenu Bach
- 12 i 6 Malih preludijuma (lakši)

- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine

Sonatine i varijacije

- J.B. Wanhal; T.Haslinger; P. Horr; J. Schmitt; J. A. Andre; L. van Beethoven; C. Reinecke; E.Gnesina; V. Stoyanov; I. Berkovič, A. Diabelli op. 168, op.151; M. Clementi op.36; F.Kuhlau op. 20; J.Haydn: Sonatine (lakše); W. A. Mozart: Bečke sonatine; S. Maykapar; D.Kabalevski i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- W.A. Mozart: 14 dječijih kompozicija
- A. Rauli op. 36, op. 37
- P.I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- R. Schumann: Album za mlade op. 68
- D.Kabalevski op. 27, op. 30
- S. Prokofjev op. 65
- S.Maykapar op. 33
- B.Bartok: Album za mlade (prva i druga sveska)
- W. Gillok: Klavirski komadi za djecu
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i sličnoIzbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Za učenike koji imaju najmanje 6 razreda ili više osnovne muzičke škole- instrumet klavir:

Etide:

- C.Czerny op. 849, op. 299 (I i II sveska)
- L. Schytte op. 68
- F. Burgmuller op.100, op. 105, op. 109
- H. Lemoan: op.37 (teže etide)
- S. Heller op. 45, op. 46, op. 47
- Bertini op.29
- H. Berens op. 61
- M. Moszkowski op.91
- K. H. Doring op. 306
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: Mali preludijumi
- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine.

Sonatine i varijacije:

- Diabelli op. 168, op.151
- M. Clementi op. 36
- F.Kuhlau op. 20; op. 55; op. 88
- J.Haydn: Sonatine (lakše)
- W. A. Mozart: Bečke sonatine
- S. Maykapar: Varijacije na rusku temu
- D.Kabalevski: Varijacije na slovačku pjesmu
- Berkovič: Varijacije na Paganinijevu temu
- L. Van Beethoven
- i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- W.A. Mozart: 14 dječijih kompozicija
- A. Rauli op. 36, op. 37
- P.I. Tchaikovsky: Dječiji album op. 39
- R. Schumann: Album za mlade op 68
- D.Kabalevski op. 27, op. 30
- S. Prokofjev op. 65

- S. Maykapar op. 33
- B. Bartok: Album za mlade (prva i druga sveska)
- W. Gillok: Izbor komada
- F. Chopin: izbor lakših valcera, mazurki, poloneza
- E. Grieg: op. 3, op. 12, op. 38, op. 41, op. 43, op. 47 (izbor)
- D. Shostakovich: Igre lutaka;
- R. Glier op. 31
- C. Debussy: Dječiji kutak (lakši komadi)
- B. Martinu: Lutke (lakši komadi)
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1
5.	Audio i video uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: 4 etide različitih tehničkih zahtjeva, 2 polifone kompozicije, 1 sonatina u cjelini ili više stavova različitog karaktera iz različitih sonatina i 3 kompozicije različite po karakteru i stilu.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - II polugodište: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit: etida, jedna kompozicija iz baroka; prvi stav sonatine, jedna kompozicija male forme
 - Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnjem ispitu.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert).

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III, IV
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III, IV
- Harmonija I, II, III
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I, II
- Instrumentalna polifonija

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti muzičkog izvođenja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (npr. upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom, njemačkom i engleskom jeziku u muzičkom tekstu kao i u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenja tehničke i stručne dokumentacije i uputstava proizvođača muzičkih instrumenata i opreme, upotrebi stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije, prilikom obrade zadatih kompozicija i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju i vježbanju izvođenja zadatih kompozicija, motivisanje za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačke edukacije u praktičnom radu, razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih, razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktičan rad i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova, razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom, razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije praktičnih vježbi i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu prilikom ovladavanja vještinama muzičkog izvođenja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini, pravilnim odlaganjem instrumenata i eventualnog otpada nakon obavljanja praktičnih zadataka i dr.)

3.2.17. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	36	36		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa muzičkim oblicima i osbosobljavanje za njihovo samostalno analiziranje. Razvijanje sposobnosti zapažanja, upravljanja zadacima, logičnog razmišljanja i tačnosti u radu. Razvijanje discipline u radu pri izradi praktičnih zadataka koji zahtijevaju visok stepen usredsređenosti i kontinuirane prakse.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Analizira elemente oblika
2. Analizira različite oblike pjesme
3. Analizira baroknu svitu upoređujući je sa novijom svitom
4. Analizira temu s varijacijama razlikujući njene vrste

Ishod 1 – Učenik će biti sposoban da Analizira elemente oblika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna motiv određujući njegov sadržaj, metričku strukturu i trajanje na zadatom notnom primjeru	
2. Objasni apsolutne i relativne izmjene motiva u zadatom muzičkom djelu kao i vrste rada s motivom	Vrste rada s motivom: ponavljanje (doslovno, izmijenjeno, sekventno, imitaciono), variranje, proširenje, dijeljenje i sažimanje
3. Objasni dvotakt, njegov tematski sadržaj, jednotakt i četvorotakt u ulozi osnovne metričko-formalne cjeline	
4. Prepozna rečenicu i konstruktivne faktore koji je oblikuju, vrste, strukturu i tematski sadržaj na zadatom notnom primjeru	Konstruktivni faktori: ritam, melodija, metar i harmonija
5. Izvrši analizu perioda, niza rečenica i ponovljenih rečenica, uočavajući njihove razlike na zadatom notnom primjeru	
6. Uoči odstupanja u građi rečenice i perioda u odnosu na standardne strukture na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 2 i 3. Za kriterijume 1, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Elementi oblika	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Analizira različite oblike pjesme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše oblik pjesme	
2. Navede parametre koji učestvuju u izgradnji oblika pjesme	
3. Navede razlike u različitim tipovima oblika pjesme	Tipovi oblika pjesme: dvodjelna, prelazni oblik između dvodjelne i trodjelne pjesme, trodjelna i složena trodjelna pjesma
4. Prepozna oblik pjesme na zadanom notnom primjeru	
5. Uoči odstupanja u građi oblika pjesme na zadanom notnom primjeru	Odstupanja: AbA, aBa, ababa, abaca (razvijena pjesma), ABABA (ponovljen trio i repriza), ABACA (dva tria), ABCA (dva tria jedan za drugim) i AB (dvodjelna složena pjesma)
6. Izvrši analizu oblika pjesme slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Oblik pjesme - Odstupanja u obliku pjesme	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira baroknu svitu upoređujući je sa novijom svitom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše svitu kao cikličan oblik	
2. Objasni razlike u tipovima barokne svite	Tipovi barokne svite: njemačka, francuska, engleska svita
3. Navede obavezne i neobavezne plesove u baroknoj sviti, njihove karakteristike i oblik	Obavezni: alemanda, kuranta, sarabanda i žiga Neobavezni: preludijum, menuet, gavota, lur i dr. Oblik: barokni dvodjelni oblik
4. Izvrši analizu baroknog dvodjelnog oblika u obaveznim plesovima svite na zadatom notnom primjeru	
5. Navede karakteristike novije svite	
6. Uporedi noviju svitu sa baroknom svitom na zadatom notnom primjeru	
7. Izvrši analizu barokne svite uz slušanje primjera iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Barokna svita - Novija svita	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira temu s varijacijama razlikujući njene vrste	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše oblik teme s varijacijama	
2. Razmatra istorijat teme s varijacijama	
3. Objasni oblik teme za variranje, organizaciju varijacionog toka, broj i završetak varijacija	
4. Navede načine variranja	Načini variranja: ornamentalne, kontrapunktske i karakterne varijacije
5. Prepozna ornamentalne, kontrapunktske i karakterne varijacije na zadatom notnom primjeru	
6. Navede slobodne varijacione oblike	Slobodni varijacioni oblici: prelaz između varijacija i razvijene pjesme i varijacije sa dvije teme
7. Izvrši analizu oblika teme s varijacijama slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijume 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tema s varijacijama - Slobodni varijacioni oblici	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Analiza muzičkih oblika I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisleno učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere iz literature prvenstveno kompozitora iz perioda baroka, klasicizma i romantizma. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Ishodi učenja u modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II i Muzički oblici uvode se kao obnova prethodno stečenih znanja, a zatim se detaljnije proučavaju.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Mihajlović M., Muzički oblici za III i IV razred Srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1998.
- Perić V., Skovran D., Nauka o muzičkim oblicima, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1991.
- Popović B., Muzička forma ili smisao o muzici, Clio, Beograd, 1998.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni primjeri kompozitora baroka, klasicizma i romantizma	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika II
- Arhiviranje muzičke građe
- Organizacija muzičkih programa
- Harmonija I, II i III
- Kompleksniji klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti muzičkih oblika u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti muzičkih oblika u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti muzičkih oblika, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.18. HARMONIJA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	27	45		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa harmonskim fondom četvorozvuka i petozvuka u tonalitetu. Osposobljavanje za ovladavanje harmonskim sredstvima proširenog tonaliteta, kao i za harmonizaciju zadate melodije i sviranje kraćih harmonskih primjera. Razvijanje analitičkog pristupa, preciznosti u radu i logičkog zaključivanja.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Primijeni različite vrste četvorozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera
2. Prepozna primjenu petozvuka u zadatom primjeru
3. Prepozna prošireni tonalitet i alteracije
4. Primijeni alterovane akorde dijatonskog i hromatskog tipa u harmonizaciji zadate melodije i sviranju
5. Primijeni vantonalne akorde u harmonizaciji zadate melodije

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Primijeni različite vrste četvorozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede sve oblike četvorozvuka i razlike među njima	Oblici četvorozvuka: osnovni oblik - septakord, obrtaji: kvintsektakord, terckvartakord i sekundakord
2. Objasni klasifikaciju četvorozvuka prema harmonskoj funkciji koju predstavljaju u tonalitetu	Harmonska funkcija: podjela na glavne (V, II, VII) i sporedne (I, III, IV, VI) četvorozvuke u tonalitetu
3. Opiše primjenu dominantnog septakorda i njegovih obrtaja	
4. Objasni primjenu septakorda II i VII stupnja i njihovih obrtaja	
5. Navede ulogu sporednih četvorozvuka u klasičnoj harmoniji – primjenu u sekvenci	
6. Izradi strogi četvoroglasni stav sa četvorozvucima	
7. Prepozna različite oblike četvorozvuka u zadatim notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Četvorozvuci - Harmonske funkcije - Harmonske veze sa trozvucima i četvorozvucima	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Prepozna primjenu petozvuka u zadatom primjeru	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojmove petozvuk i <i>nonakord</i>	
2. Navede tipove nonakorda	Tipovi nonakorda: mali (sa malom nonom) i veliki (sa velikom nonom)
3. Navede funkciju nonakorda u tonalitetu (dominantna)	
4. Označi pojavu nonakorda u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Petozvuk (nonakord) - Harmonske funkcije	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna prošireni tonalitet i alteracije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam prošireni tonalitet	
2. Definiše pojam <i>alteracije</i>	
3. Objasni razliku između tonalno stabilnih i tonalno labilnih alteracija	
4. Identifikuje pojavu alteracija u zadatoj melodiji	
5. Osmisli melodiju sa logičnom upotrebom stabilnih i/ili labilnih alteracija	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pismeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Prošireni tonalitet - Alteracije	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Primijeni alterovane akorde dijatonskog i hromatskog tipa u harmonizaciji zadate melodije i sviranju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše alterovane akorde dijatonskog tipa	
2. Objasni razlike po funkciji i građi između alterovanih akorda dijatonskog tipa	Alterovani akordi dijatonskog tipa: mali durski septakord u ulozi dominantne dominante (DD) i umanjeni, odnosno poluumanjeni, u ulozi njenog zamjenika (VII _D); napolitanski sekstakord, prekomjerna dominantna i umanjeni akordi nedominantne funkcije (II, VI)
3. Definiše alterovane akorde hromatskog tipa	
4. Navede razlike po funkciji i građi između alterovanih akorda hromatskog tipa	Alterovani akordi hromatskog tipa: tvrdo umanjeni četvorozvuk u ulozi DD i dvostruko umanjeni četvorozvuk u ulozi VII _D
5. Izradi strogi četvoroglasni stav sa alterovanim akordima	
6. Demonstrira sviranje jednostavnih harmonskih veza sa primjenom alterovanih akorda	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Alterovani akordi dijatonskog tipa - Alterovani akordi hromatskog tipa	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Primijeni vantonalne akorde u harmonizaciji zadate melodije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji vantonalne akorde	
2. Objasni mali durski četvorozvuk u ulozi vantonalne dominante	
3. Objasni razlike između pravilnog (standardnog), eliptičnog i varljivog razrješenja vantonalnih dominantni	
4. Objasni umanjeni, odnosno poluumanjeni akord u ulozi zamjenika vantonalne dominante (vantonalnog VII)	
5. Navede vantonalne akorde koji su rijetko u upotrebi (vantonalna S ₅)	
6. Demonstrira primjenu vantonalnih akorda u harmonizaciji zadate melodije u sopranu i/ili basu	
7. Prepozna vantonalne akorde u kratkom analitičkom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pismeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Vantonalni akordi - Vantonalne dominante i njihovi zamjenici - Vantonalna subdominanta	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Harmonija II planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastava modula Harmonija planirana je tako da svojim sadržajima i planiranim aktivnostima doprinosi opštem i muzičkom obrazovanju učenika. Korišćenje aktivnih tehnika i metoda rada omogućava uključivanje svih učenika ne samo u uspješno savladanje teorijskog dijela modula, nego i pružanje mogućnosti učenicima da kroz praktični dio osjete slobodu izražavanja svog mišljenja i znanja, da sarađuju, da doprinesu pozitivnoj atmosferi u grupi, uvažavaju druge i sebe, dijele ideje jedni sa drugima i, koristeći ta znanja, doprinesu što boljoj realizaciji zadatka (ishoda učenja). Preporučuju se sljedeće didaktičke metode i aktivnosti: metoda komunikacije, metode aktivne nastave, rad u grupama, rad u paru, smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik i učenik-nastavnik, učenje putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Modul Harmonija II se svojim sadržajima nadovezuje na modul Harmonija I. Teorijski dio modula obuhvata znanja o tonalitetu i harmonskim funkcijama, načinu postavljanja i vezivanja četvorozvuka i petozvuka u strogom četvoroglasnom stavu, kao i znanja o proširenom tonalitetu, alteracijama, alterovanim i vantomalnim akordima. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz uključivanje svih učenika. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava za demonstriranje u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Treba forsirati problemsku nastavu u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Vježbe podrazumijevaju praktičnu primjenu stečenih znanja kroz izradu harmonskih zadataka i u manjoj mjeri sviranje i analizu kraćih primjera. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. U cilju postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Treba učenike ohrabrivati za samostalni stvaralački rad, uz korišćenje različitih izvora znanja - dostupne stručne literature, Interneta, ali i upotrebu postojećeg instrumentarija i savremenih audio/audio-vizuelnih sredstava.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući takve učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Perić, V., Harmonija II (skripta), Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1971.
- Despić, D., Harmonika analiza, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1987.
- Živković, M., Harmonija za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2004.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz različitih perioda	15-20

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
5.	Računar/ laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I i III
- Solfeđo I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I
- Komplementarni klavir I, II i III

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti harmonije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz navedenih stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne strane terminologije u usmenom i pisanom obliku, koja se odnosi na harmoniska sredstva u muzici i dr.)
- Matematička kompetencija (razvijanje logičkog načina razmišljanja u rješavanju harmonskih zadataka, prilikom prepoznavanja praktičnih problema, kao i u analizi harmonskih primjera, donošenje zaključaka na utemeljenim dokazima i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba i prepoznavanje harmonskih šifri u notografskim programima i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i iskustava; razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz izradu harmonskih zadataka i analizu muzičkih djela i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času prilikom harmonizovanja melodije i analiziranja muzičkog djela u cilju konstruktivne komunikacije, saradnja u timskom radu, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka, izražavanje i uvažavanje različitih stavova, vjerovanje da novostečena znanja ili vještine mogu pomoći u daljem radu i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti planiranja, procjene i evidentiranja logičnog slijeda funkcija u harmonskim zadacima i analizi muzičkih djela i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanje upoređivanja sopstvenog mišljenja sa mišljenjem drugih, unapređivanje znanja iz muzičke umjetnosti, sticanje razvijenijeg osjećaja za harmonske stilove, prepoznavanje harmonske komponente u kvalitetnim muzičkim djelima i dr.).

- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanje upoređivanja sopstvenog mišljenja sa mišljenjem drugih, unapređivanje znanja iz muzičke umjetnosti, sticanje razvijenijeg osjećaja za harmonske stilove, prepoznavanje harmonske komponente u kvalitetnim muzičkim djelima i dr.).

3.2.19. VOKALNA POLIFONIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	18	54		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa tehničko-stilskim osobnostima vokalnih polifonih oblika i osposobljavanje za analizu. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog i analitičkog razmišljanja, tačnosti, preciznosti i kreativnosti u radu, vještine prezentovanja.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Sagleda uticaj modalne osnove na komponovanje vokalnog polifonog stava
2. Razlikuje kontrapunktske tehnike vokalnog polifonog stava
3. Ukaže na uslovljenost izrade vokalnih polifonih oblika sadržajem teksta
4. Sagleda specifičnosti vokalnog polifonog načina komponovanja
5. Analizira vokalne polifone forme

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Sagleda uticaj modalne osnove na komponovanje vokalnog polifonog stava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede moduse	Modusi: jonski, dorski, frigijski, lidijski, miksolidijski i eolski
2. Objasni specifičnosti pojedinih modusa	Specifičnosti: karakteristični tonovi (tonus finalis i dominanta) i intervali
3. Objasni uticaj modalne osnove na komponovanje vokalnog polifonog stava	
4. Prepozna modalnu osnovu u zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Modusi	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje kontrapunktske tehnike vokalnog polifonog stava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše tehniku komponovanja na <i>cantus firmus</i>	
2. Objasni zakonitosti tehnike komponovanja na <i>cantus firmus</i> (dvoglas V vrste)	Zakonitosti: početak, kadenca, tretman konsonantnih i disonantnih sazvučja, zabranjena kretanja
3. Definiše tehniku imitacije	
4. Objasni vrste imitacije u vokalnom stavu	Vrste imitacije: prirodna, vještačka, stroga, slobodna, imitacija u augmentaciji i diminuciji, retrogradna, imitacija u inverziji
5. Prepozna vrstu imitacije u zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
6. Prepozna kontrapunktsku tehniku u zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tehnika komponovanja na <i>cantus firmus</i> - Tehnika imitacije	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na uslovljenost izrade vokalnih polifonih oblika sadržajem teksta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni vezu između karaktera teksta i vokalnog polifonog oblika	Karakter teksta: svjetovni i duhovni
2. Objasni tretman teksta	
3. Izradi melodiju na određeni tekst, u skladu sa pravilima	
4. Uoči vezu između teksta i oblika u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tretman teksta u vokalnim polifonim oblicima	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Sagleda specifičnosti vokalnog polifonog načina komponovanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni princip izrade vokalne kontrapunktske melodije	Kontrapunktska melodija: koral (cantus firmus i kontrapunktirajuća melodija) i floridus
2. Izradi kontrapunktsku melodiju u skladu sa pravilima	
3. Izradi jednostavne primjere dvoglasnog stava u skladu sa pravilima	Dvoglasni stav: dvoglas V vrste (koral i floridus), slobodni dvoglasni stav (2 floridusa)
4. Izradi jednostavne primjere troglasnog stava u skladu sa pravilima	Troglasni stav: troglasni stav sa dva korala na cantus firmus, troglasni stav sa koralom i floridusom na cantus firmus
5. Izradi razne vrste imitacije u dvoglasnom stavu	
6. Izradi dvoglasni kanon u skladu sa pravilima	
7. Izradi dvoglasni trodjelni motet u skladu sa pravilima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kontrapunktska melodija (koral i floridus) - Vokalni polifoni dvoglas (dvoglas V vrste, slobodni dvoglasni stav) - Vokalni polifoni troglas (sa dva korala na <i>cantus firmus</i>, sa koralom i floridusom na <i>cantus firmus</i>) - Tehnika imitacije - Kanon - Motet	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Analizira vokalne polifone oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji vokalne polifone oblike	Vokalni polifoni oblici: misa, motet, madrigal i kanon
2. Objasni građu vokalnih polifonih oblika	
3. Objasni sličnosti i razlike među vokalnim polifonim oblicima	
4. Poveže polifone elemente sa specifičnostima vokalnog polifonog oblika u zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Misa - Motet - Madrigal - Kanon	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Vokalna polifonija planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Dio modula koji se bavi analizom vokalnih polifonih oblika treba započeti kao obnovu prethodno stečenih znanja u modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature i Muzički oblici, a zatim nastaviti kao dopunsko proučavanje njihove građe. Analitički dio nastave za oblast vokalne polifone muzike podrazumijeva primjere iz literature najznačajnijih kompozitora iz perioda srednjeg vijeka i renesanse.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Peričić, V.; Vokalni kontrapunkt, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.
- Peričić, V.; Kontrapunkt (I deo), skripta, Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu, 1972.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz perioda srednjeg vijeka i renesanse	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.

- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II i III
- Muzički oblici
- Solfeđo I, II i III

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (dostiže se putem komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, što podrazumijeva i upotrebu stručne muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku, sposobnost čitanja i razumijevanja različitih muzičkih tekstova prilikom analize muzičkog oblika, kao i izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti, sposobnost pisanja raznih vrsta tekstova u različite svrhe. Takođe, podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova, kao i sposobnost formiranja vlastitih argumenata u govoru i pismu i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (dostiže se putem upotrebe stručne terminologije u pisanom obliku na stranom jeziku koja se odnosi na oznake u muzičkom tekstu, ali podrazumijeva i sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova vezanih za oblast polifonije i dr.)
- Digitalna kompetencija (podrazumijeva upotrebu informacione tehnike i tehnologije prilikom svakodnevne komunikacije, istraživanja e-literature i prezentovanja svojih analitičkih radova, što upućuje na korištenja IT kao dopunske potpore za inovativnost i kritičko razmišljanje i dr.)
- Učiti kako učiti (podrazumijeva osposobljavanje učenika za proces učenja, podsticanje na samostalan rad i istrajnost u učenju, organizovanje vlastitog učenja uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, kao i primjenu novog znanja i vještina u raznim segmentima života i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (dostiže se kroz razvoj ličnih i međuljudskih odnosa podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanjem različitih stavova, podsticanjem odgovornosti i podjele zadataka, kako u dijelu izrade polifonih primjera, tako i u dijelu analize polifonih muzičkih oblika i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (dostiže se kroz osposobljavanje pojedinca da ideje pretvori u djelo, kao i sposobnost planiranja, vođenja i evaluacije projekata radi ostvarivanja ciljeva, što ujedno podrazumijeva prihvatanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo dostizanje, te motivisanost za uspjeh i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (dostiže kompetenciju kroz razvoj svijesti o važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja, uključujući umjetnost i medije, razvoj svijesti o važnosti sopstvene kulture i kulture drugih naroda, kao i razvoj svijesti o lokalnoj, nacionalnoj i evropskoj baštini i njihovom mjestu u svijetu i dr.)

3.2.20. ETNOMUZIKOLOGIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	36	36		72	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa razvojem etnomuzikologije i osposobljavanje za uočavanje karakteristika crnogorske tradicionalne muzike, kao i muzike ostalih balkanskih naroda uz razlikovanje zvučnih karakteristika vokalne, instrumentalne i vokalno-instrumentalne muzike. Razvijanje sposobnosti zapažanja, marljivosti, kritičkog mišljenja i kreativnosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Identifikuje termine u etnomuzikologiji i njen razvoj u svijetu, Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda
2. Identifikuje karakteristike vokalne tradicije
3. Analizira melopoetske oblike
4. Klasifikuje sve narodne muzičke instrumente
5. Arhivira tradicionalnu muzičku građu u skladu sa odgovarajućom procedurom
6. Predloži tradicionalnu i narodnu muziku za realizaciju muzičkih i drugih programskih sadržaja

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje termine u etnomuzikologiji i njen razvoj u svijetu, Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše termine u etnomuzikologiji	Termini: folklor, muzički folklor, etnologija, etnokoreologija (kinetografija), organologija i etnomuzikologija (melografija)
2. Objasni podjelu muzičkog folklor a i faktore koji odlikuju muzičku tradiciju	Muzički folklor: vokalna, instrumentalna, vokalno-instrumentalna muzika i orske igre Faktori: kontinuitet, variranje i selekcija
3. Prepozna melografiju, tonometriju i terensko istraživanje na zadatim primjerim iz literature	
4. Razmotri razvoj etnomuzikologije u svijetu, Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda	
5. Navede najznačajnije melografe i njihove zbirke u Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda	Najznačajnij melograf: Ludvig Kuba, Stevan Stojanović Mokranjac, Miloje Milojević, Jovan Milošević, Vladimir Đorđević i Miodrag Vasiljević
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijum 3 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Pojam folklor, muzički folklor - Početak i razvoj etnomuzikologije u svijetu, Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda - Melografija, tonometrija i terenski rad - Melografi i njihove zbirke u Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje karakteristike vokalne tradicije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede nastanak narodne pjesme i njene varijante	
2. Objasni opštu klasifikaciju narodnih pjesama: pjesme i običaje godišnjeg i životnog ciklusa	Pjesme i običaji godišnjeg ciklusa: zima, proljeće, jesen i ljeto Pjesme i običaji životnog ciklusa: rođenje, svadba i smrt
3. Prepozna višeglasne oblike prema sazvučnim karakteristikama slušajući primjere iz literature	Višeglasni oblici: starije i novije seosko dvoglasno pjevanje
4. Prepozna vokalne višeglasne oblike u Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda slušajući primjere iz literature	
5. Uoči razliku u karakteristikama vokalne tradicionalne muzike Balkanskih naroda slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Narodna pjesma, njen nastanak i varijante - Opšta klasifikacija narodnih pjesama - Podjela višeglasnih oblika prema sazvučnim karakteristikama - Vokalni višeglasni oblici u Crnoj Gori i kod ostalih Balkanskih naroda	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira melopoetske oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede osnovne elemente melopoetskih oblika	Osnovni elementi: stih, strofa, melostih, melostrofa; zapjev, upjev i pripjev
2. Objasni simbole u analizi melopoetskih oblika	Analiza melopoetskih oblika: analiza stiha, oblika, kadence, ritma, tonskog niza i obima
3. Opiše vokalne oblike slušajući primjere iz literature	Vokalni oblici: jednodjelni, dvodjelni, trodjelni, četvorodjelni i složeni
4. Objasni kadence i ritmove u analizi melopoetskih oblika	Kadence: statične i dinamične Ritmovi: distributivni, đusto silabik, parlando rubato, aksak i ritam svojstven djeci
5. Zapiše tradicionalne napjeve iz Crne Gore	
6. Izvrši analizu zapisa tradicionalnih napjeva iz Crne Gore	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Uvod u analizu melopoetskih oblika - Simboli u analizi melopoetskih oblika - Vokalni oblici - Kadence i ritmički sistemi	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Klasifikuje narodne muzičke instrumente	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam narodni muzički instrument	
2. Objasni Saks-Hornbostelovu klasifikaciju narodnih muzičkih instrumenata	Klasifikacija: aerofoni, idiofoni, membranofoni i kordofoni
3. Opiše razlike između jednostavnih i duvačkih aerofonih instrumenata	Aerofoni instrumenti: jednostavni i duvački instrumenti
4. Objasni razlike između idiofonih i membranofonih instrumenata	
5. Objasni razlike između kordofonih instrumenata	Kordofoni instrumenti: instrumenti tipa citre i instrumenti tipa lutnje
6. Uporedi karakteristične narodne muzičke instrumente u Crnoj Gori slušajući primjere iz literature	Narodni muzički instrumenti: crnogorske diple, dvojnice i gusle
7. Uporedi karakteristike instrumentalne i vokalno-instrumentalne tradicionalne muzike slušajući zadate primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Narodni muzički instrumenti - Aerofoni instrumenti - Idiofoni i membranofoni instrumenti - Kordofoni instrumenti - Narodni muzički instrumenti u Crnoj Gori	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Arhivira tradicionalnu muzičku građu u skladu sa odgovarajućom procedurom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvrši označavanje tradicionalne muzičke građe	Označavanje: matični broj i osnovni broj
2. Označi indeksom sadržaj zadate tradicionalne muzičke građe	Indeks: redni broj snimka i sadržaj snimka (naslov napjeva, instrumentalne melodije ili orske igre)
3. Razvrsta zadata tradicionalnu muzičku građu prema različitim kategorijama	Kategorije: vokalna muzika (starija, novija, jednoglasje, višeglasje); instrumentalna muzika (prema raznim vrstama instrumenata) i vokalno-instrumentalna muzika i orske igre
4. Izvrši označavanje zadate tradicionalne muzičke građe prema različitim kategorijama	Označavanje: kartice sa pojedinačnim snimcima sa osnovnim podacima o izvođaču i mjesto i datumu snimanja
5. Demonstrira arhiviranje tradicionalne muzičke građe na zadati način	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Označavanje tradicionalne muzičke građe - Označavanje sadržaja tradicionalne muzičke građe - Razvrstavanje tradicionalne muzičke građe - Označavanje tradicionalne muzičke građe prema kategorijama	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Predloži tradicionalnu i narodnu muziku za realizaciju muzičkih i drugih programskih sadržaja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike tradicionalne i narodne muzike	
2. Poveže određene muzičke izvođače sa izvođačkim repertoarom tradicionalne i narodne muzike slušajući primjere iz literature	
3. Poveže muzičke izvođače sa različitim načinima izvođenja slušajući primjere iz literature	Načini izvođenja: vokalni, instrumentalni, vokalno-instrumentalni i orske igre
4. Navede različite programe u kojima se primjenjuje tradicionalna i narodna muzika	
5. Prepozna kriterijume za izbor tradicionalne i narodne muzike za različite vrste muzičkih i drugih sadržaja slušajući zadate primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potrebni su usmeni ili pisani dokazi da je učenik uspješno realizovao predviđene kriterijume 1 i 4. Za kriterijume 2, 3 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tradicionalna i narodna muzika - Primjena tradicionalne i narodne muzike u različitim programima	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Etnomuzikologija je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, gledanje dokumentarnih filmova o tradicionalnoj muzici, zapisivanje i analiza primjera tradicionalne muzike, slušanje zvučnih primjera tradicionalne muzike). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije vježbi učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Dević D., Etnomuzikologija I i II dio, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1981.
- Dević D., Narodni muzički instrumenti, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1977.
- Golemović D., Narodna muzika Jugoslavije, Muzička omladina, Beograd, 1997.
- Kuba L., U Crnoj Gori, CID, Podgorica, 1996.
- Četković G., Gradske pjesme iz stare Podgorice, Institut za muzikologiju i etnomuzikologiju Crne Gore, Podgorica, 2002.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	Slike, zbornici, stručna literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.

- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Solfedo I, II, III i IV
- Muzički instrumenati
- Arhiviranje muzičke građe
- Organizacija muzičkih programa

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti etnomuzikologije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti etnomuzikologije u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i mjerenja intervalskih odnosa u okviru tonometrije, korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti etnomuzikologije, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva, izradom domaćih zadataka, seminarskih radova i prezentacija na zadatu temu iz oblasti etnomuzikologije i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.21. ARHIVIRANJE MUZIČKE GRAĐE**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	36	9	63	108	6

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa postupkom arhiviranja muzičke građe. Osposobljavanje za pripremu i sortiranje muzičke građe za arhiviranje, kontrolu ispravnosti muzičke građe, njeno pakovanje i distribuciju. Razvijanje analitičkog pristupa, preciznosti u radu i logičkog zaključivanja, pozitivnog odnosa prema drugima, vještine prezentovanja, pouzdanosti, marljivosti, upravljanja vremenom i zadacima kroz planiranje obaveza.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Izradi plan aktivnosti i organizacije rada u arhivu muzičke građe
2. Izvrši pripremu i sortiranje muzičke građe za arhiviranje
3. Izvrši arhiviranje muzičke građe
4. Provjeri ispravnost muzičke građe u arhivu
5. Izvrši pakovanje i distribuciju muzičke građe

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Izradi plan aktivnosti i organizacije rada u arhivu muzičke građe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše organizaciju rada u arhivu muzičke građe	
2. Objasni hronološki slijed poslova u arhivu muzičke građe	
3. Objasni rad na prikupljanju i nabavci muzičke građe za arhiviranje	Muzička građa: partiture, audio i video zapisi, muzička literatura i dr.
4. Identifikuje osnovna i pomoćna sredstva za realizaciju zadataka u arhivu muzičke građe	Osnovna sredstva: računar, audio i video uređaji, inventar (ormari sa drvenim ili metalnim policama i dr.) Pomoćna sredstva: kutije, kolica za prenos materijala, kancelarijski materijal i dr.
5. Poveže potrebna sredstva za rad sa aktivnostima na zadatim primjerima	
6. Napravi plan aktivnosti i organizacije rada u arhivu muzičke građe na zadatom primjeru	
7. Uradi plan rada u muzičkom arhivu na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe praktične vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzička građa - Osnovna i pomoćna sredstva u arhivu muzičke građe	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Izvrši pripremu i sortiranje muzičke građe za arhiviranje	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji vrste muzičke građe	
2. Navede redosljed postupaka prilikom pripreme muzičke građe za arhiviranje	
3. Objasni proceduru sortiranja postojeće i nove muzičke građe	
4. Objasni postupak konvertovanja muzičke građe u potrebne formate u nekom od odgovarajućih softvera za konvertovanje muzičke građe	Formati muzičke građe: *tiff, *jpg, *pdf, *mp3, *wav, *avi, *mov i dr. Softveri za konvertovanje muzičke građe: Adobe Photoshop, Adobe Premiere, Sound Forge, Audacity, Pro Tools, Logic i dr.
5. Pripremi muzičku građu za arhiviranje na zadatom primjeru	
6. Sortira muzičku građu prema kategorijama , u skladu sa odgovarajućom procedurom, na zadatim primjerima	Kategorije: epohe/ stilovi/ žanrovi/ pravci, tematika, godina izdanja, izdavač, autor, abecedni/ azbučni red i dr.
7. Konvertuje zadatu muzičku građu u potrebne formate, koristeći odgovarajući softver	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Priprema i sortiranje građe za arhiviranje - Formati muzičke građe - Softveri za konvertovanje muzičke građe	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da izvrši arhiviranje muzičke građe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše arhiviranje muzičke građe	
2. Navede redosljed postupaka prilikom arhiviranja muzičke građe	Redosljed postupaka: upisivanje nove građe u inventarnu knjigu, stavljanje signature i upisivanje u registar/ katalog/ arhivsku knjigu muzičke građe
3. Objasni način evidentiranja novih arhivskih jedinica u zasebne inventarne knjige , po vrstama muzičke građe	Inventarne knjige: zasebno za: partiture, audio i video zapise, muzičku literaturu
4. Objasni signiranje muzičke građe za arhiviranje	Signiranje: stavljanje oznaka institucije i inventarnog broja
5. Navede načine vođenja evidencije arhivirane muzičke građe	Načini vođenja evidencije: manuelni i elektronski
6. Navede načine sistematizovanja muzičke građe u registru/katalogu/arhivskoj knjizi	Načini sistematizovanja muzičke građe u registru/katalogu/arhivskoj knjizi: po vrsti muzičke građe, abecednom/azbučnom redu, tematici, epohi/stilu/žanru/pravcu i dr.
7. Objasni način vođenja knjige zaduženja - izdate i vraćene muzičke građe u arhivu	
8. Demonstrira arhiviranje muzičke građe u skladu sa odgovarajućom procedurom na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Načini označavanja građe za arhiviranje - Arhiviranje - Načini vođenja evidencije u arhivu	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Provjeri ispravnost muzičke građe u arhivu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni procedure provjere ispravnosti muzičke građe u arhivu	
2. Objasni načine saniranja manjih oštećenja na arhivskoj građi	
3. Objasni šta podrazumijeva periodična revizija arhivskog fonda	
4. Nabroji vrste popisa arhivskog fonda	Vrste popisa: po vrsti (muzičke) građe i po vremenskom intervalu
5. Evidentira oštećenu i nedostajuću arhivsku građu na zadatim primjerima	
6. Objasni postupak sortiranja i odlaganja arhivske građe koja nije za upotrebu	
7. Demonstrira provjeru ispravnosti vraćene muzičke građe na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijume 5 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Procedure provjere ispravnosti arhivske građe - Vrste popisa arhivskog fonda	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvrši pakovanje i distribuciju muzičke građe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede standarde u pripremi muzičke građe za distribuciju i transport	
2. Objasni način pakovanja muzičke građe za distribuciju	
3. Opiše postupak odabira muzičke građe na osnovu naloga i njene distribucije iz arhiva u režiju za emitovanje programa	
4. Opiše dostavljanje tražene građe (štimova i partitura) na orkestarske pultove	
5. Objasni postupak preuzimanja vraćene muzičke građe u arhiv	
6. Predstavi saradnju arhiva muzičke građe sa korisnicima arhivskog materijala na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Procedure pakovanja arhivske građe - Distribucija arhivske građe	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Arhiviranje muzičke građe je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastava je planirana tako da svojim sadržajima i aktivnostima doprinosi opštem i muzičkom obrazovanju učenika. Korišćenje aktivnih tehnika i metoda rada omogućava uključivanje svih učenika ne samo u uspješno savladanje teorijskog dijela modula, nego i pružanje mogućnosti učenicima da kroz praktični dio osjete slobodu izražavanja svog mišljenja i znanja, da sarađuju, da doprinesu pozitivnoj atmosferi u grupi, uvažavaju druge i sebe, dijele ideje jedni sa drugima i, koristeći ta znanja, doprinesu što boljoj realizaciji zadatka (ishoda učenja). Preporučuju se sljedeće didaktičke metode i aktivnosti: metoda komunikacije, metode aktivne nastave, rad u grupama, rad u paru, smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik i učenik-nastavnik, učenje putem otkrića, analiza stručnog teksta. Modul Arhiviranje muzičke građe je neophodan za sticanje kvalifikacije Arhivar muzičke građe. Teorijski dio modula obuhvata znanja o planiranju i organizaciji rada u arhivu muzičke građe, pripremi, sortiranju i arhiviranju muzičke građe, postupcima provjere ispravnosti muzičke građe, kao i znanja o njenom pakovanju i distribuciji. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz uključivanje svih učenika. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava za demonstriranje u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Vježbe i praktična nastava podrazumijevaju praktičnu primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i praktičnu vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. U cilju postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Praktični dio nastave pored predviđenog dijela koji se realizuje u učionici, treba realizovati u saradnji sa institucijama kulture, koje imaju arhiv sa muzičkom građom (na primjer Radio Televizija Crne Gore, Muzički centar Crne Gore i druge). Učenike treba ohrabrivati za samostalni rad, uz korišćenje različitih izvora znanja - dostupne stručne literature i Interneta.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući takve učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Zakon o arhivskoj djelatnosti, Službeni list Crne Gore br. 49/10 i 40/11, Podgorica, 2010. i 2011.
- Uredba o načinu i uslovima čuvanja javne registrature i arhivske građe, Službeni list Crne Gore br. 03/14, Podgorica, 2014.
- Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju, Centar za stručno obrazovanje, Podgorica, 2013.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla	1
2.	Muzička građa (partiture kompozitora iz različitih perioda, audio i video zapisi, muzička literatura)	20 do 30
3.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Muzički instrumenti
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II i III
- Muzički oblici

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti arhiviranja muzičke građe u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom kompjuterskih softvera za konvertovanje muzičke građe i stručne strane terminologije u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenja alatki softvera i čitanja oznaka na muzičkoj građi i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja prilikom sistematizovanja muzičke građe i popisivanja arhivskog fonda, donošenjem zaključaka (na primjer o ispravnosti muzičke građe) na utemeljenim dokazima; osnovne kompetencije u tehnologiji kroz sposobnost rukovanja savremenim tehnološkim sredstvima i alatima prilikom popisivanja i konvertovanja muzičke građe i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotrebom kompjuterskih softvera za konvertovanje muzičke građe, poznavanjem digitalnih formata muzičke građe i primjenom kompjuterskog načina vođenja evidencije arhivirane muzičke građe i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i iskustava; razvijanjem tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanjem tehnika sistematizovanja novih informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja; razvijanjem svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, saradnjom u timskom radu, podsticanjem odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije praktičnih vježbi arhiviranja muzičke građe, izražavanjem i uvažavanjem različitih stavova i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja aktivnosti u arhivu muzičke građe, organizovanja rada na arhiviranju muzičke građe, pravljenja popisa i izvještaja, evidentiranja oštećenja muzičke građe i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (unapređivanjem znanja iz muzičke umjetnosti, prepoznavanjem muzike različitih stilova i svih vrsta muzičke građe, prepoznavanjem kvalitetnih muzičkih djela, sticanjem razvijenijeg osjećaja za umjetnost, razumijevanjem da muzika oplemenjuje svaku ličnost i dr.)

3.2.22. ISTORIJA MUZIKE SA POZNAVANJEM MUZIČKE LITERATURE IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	36	30		66	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa nastankom, razvojem i karakteristikama impresionizma i muzike XX vijeka (njenih pravaca) i muzičke kulture na južnoslavenskom prostoru, kao i društveno-istorijskim prilikama u kojima su nastala muzička djela. Razvijanje vještine prezentovanja, analitičnosti, motivacije, marljivosti, preciznosti, kreativnosti i razumijevanje uzajamnih odnosa društva, umjetnosti i muzike.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Utvrdi karakteristike impresionizma u muzici iz odabranih primjera muzičke literature
2. Ukaže na karakteristike muzike ekspresionizma XX vijeka iz odabranih primjera muzičke literature
3. Analizira karakteristike muzike neoklasicizma XX vijeka iz odabranih primjera muzičke literature
4. Ukaže na karakteristike razvoja muzike poslije II svjetskog rata iz odabranih primjera muzičke literature
5. Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku iz odabranih primjera muzičke literature

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike impresionizma u muzici iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike impresionizma u umjetnosti, uticaj na razvoj impresionizma u muzici i najznačajnije predstavnike	Predstavnici: Klod Debisi i Moris Ravel
2. Objasni stilske karakteristike impresionizma u muzici	Stilske karakteristike: odnos harmonija-melodija, simbolizam, kolorit i instrumenti
3. Prepozna karakteristike stvaralaštva Kloda Debisija slušajući primjere iz literature	
4. Prepozna karakteristike stvaralaštva Morisa Ravela slušajući primjere iz literature	
5. Opiše karakteristike stvaralaštva nasljednika impresionizma	Nasljednici impresionizma: Rusija (Aleksandar Skrjabin, Sergej Rahmanjinov), Italija (Otorino Respigi) i Poljska (Karol Šimanovski)
6. Uporedi stvaralaštvo nasljednika impresionizma slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilske karakteristike impresionizma - Klod Debisi - Moris Ravel - Nasljednici impresionizma u Rusiji, Italiji i Poljskoj - Muzička literatura	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike muzike ekspresionizma XX vijeka iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pravce XX vijeka i stilske karakteristike muzike ekspresionizma	Pravci XX vijeka: folklorni ekspresionizam, serijalizam, neoklasicizam i socijalistički realizam
2. Prepozna pojavu folklornog ekspresionizma i stvaralaštvo predstavnika ovog pravca slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Bela Bartok i Leoš Janaček
3. Obrazloži pojavu dodekafonije i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika „druge bečke škole“ Arnolda Šenberga	
4. Opiše karakteristike stvaralaštva Šenbergovih učenika	Šenbergovi učenici: Alban Berg i Anton Vebern
5. Navede karakteristike integralnog serijalizma i njegovih predstavnika	Predstavnici: Olivije Mesijan, Pjer Bulez i Karlhajnc Štokhauzen
6. Uporedi karakteristike stvaralaštva predstavnika folklornog ekspresionizma slušajući primjere iz literature	
7. Uporedi karakteristike stvaralaštva predstavnika druge bečke škole slušajući primjere iz literature	
8. Uporedi karakteristike stvaralaštva predstavnika integralnog serijalizma slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4 i 5. Za kriterijume 2, 6, 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ekspresionizam u muzici - Folklorni ekspresionizam - Druga bečka škola - Integralni serijalizam - Muzička literatura	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira karakteristike muzike neoklasicizma XX vijeka iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše stilske karakteristike muzike neoklasicizma i njegove predstavnike	Neoklasicizam: Igor Stravinski, Sergej Prokofjev i Paul Hindemit
2. Prepozna karakteristike muzike neoklasicizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo Igora Stravinskog slušajući primjere iz literature	
3. Prepozna karakteristike muzike neoklasicizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo Sergeja Prokofjeva slušajući primjere iz literature	
4. Objasni karakteristike muzike neoklasicizma u Njemačkoj kroz stvaralaštvo Paula Hindemita	
5. Navede članove francuske šestorke i karakteristike muzike neoklasicizma u njihovom stvaralaštvu	Francuska šestorka: Artur Honeger, Darijus Mijo, Fransis Pulank, Žorž Orik, Luj Direj i Žermen Tajfer
6. Protumači stilske karakteristike muzike socijalističkog realizma i predstavnike ovog pravca slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Dmitrij Šostaković, Aram Hačaturijan i Dmitrij Kabalevski
7. Uporedi karakteristike stvaralaštva Dimitrija Šostakoviča i ostalih predstavnika socijalističkog realizma slušajući primjere iz literature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 4 i 5. Za kriterijume 2, 3, 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Neoklasicizam u muzici - Neoklasicizam u sovjetskoj muzici - Neoklasicizam u njemačkoj muzici - Francuska šestorka - Socijalistički realizam - Muzička literatura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Ukaže na karakteristike razvoja muzike poslje II svjetskog rata iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam avangarda u muzici	
2. Opiše karakteristike aleatorike i karakteristike stvaralaštva Džona Kejdža	
3. Obrazloži karakteristike stvaralaštva predstavnika poljske škole	Poljska škola: Witold Lutoslawski i Kšištof Penderecki
4. Prepozna elektronsku muziku i njene najznačajnije predstavnike slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Pjer Šefer, Herbert Almert i Đerd Ligeti
5. Navede stilske karakteristike razvoja muzike u Americi	
6. Prepozna karakteristike stvaralaštva Džordža Geršvina uz slušanje zvučnih primjera	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Avangarda u muzici - Aleatorika u muzici - Poljska škola - Elektronska muzika - Muzika u Americi i Džordž Geršvin - Muzička literatura	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Uoči karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku iz odabranih primjera muzičke literature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike muzičke kulture na južnoslovenskim prostorima	Karakteristike: obnova nacionalnih muzičkih smjerova, moderni pravci, novi uslovi muzičke produkcije i reprodukcije
2. Navede karakteristike razvoja muzike u Sloveniji	
3. Objasni karakteristike razvoja muzike u Hrvatskoj i njene predstavnike	Predstavnici: Jakov Gotovac, Josip Slavenski i Nikola Hercigonja
4. Obrazloži karakteristike razvoja muzike u Srbiji i njene predstavnike	Predstavnici: Petar Konjović, Miloje Milojević, Stevan Hristić. Kosta Manojlović, Marko Tajčević i Ljubica Marić
5. Prepozna karakteristike razvoja muzike u Crnoj Gori i najznačajnije predstavnike slušajući primjere iz literature	Predstavnici: Jovan Milošević, Antun Homen, Aleksa Ivanović, Ilija Lakešić, Vida Matijan, Anton Pogačar, Cvjetko Ivanović i Borislav Tamindžić
6. Obrazloži značaj otvaranja muzičkih škola u Crnoj Gori	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzička kultura na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku - Slovenija - Hrvatska - Srbija - Crna Gora - Muzička literatura	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature IV je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (dijaloška, istaživačka, razvijanje kritičkog mišljenja, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, izrada ppt prezentacija i panoa, hronoloških tabela, gledanje dokumentarnih filmova i koncertnih izvođenja). Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava razvijanje kritičkog stava i mišljenja. Jednom ili dva puta godišnje treba dozvoliti učenicima da sami kreiraju čas (sa određenim ciljem).
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte umjetničke muzike, džez i rok muzike, slušaju primjere iz muzičke literature i povezuju stečena znanja sa predmetom koji sviraju.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Marinković S., Istorija muzike za II i III razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Marinković S., Istorija muzike za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2003.
- Andreis J., Povijest glazbe 1, 2, 3, 4, Mladost, Zagreb, 1976.
- Despić D., Muzički stilovi, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Srpsko Sarajevo, 2004.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 1, Clio, Beograd, 2001.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 2, Clio, Beograd, 2002.
- Abraham Dž., Oksfordska istorija muzike 3, Clio, Beograd, 2004.
- Burkholder J.P., Norton Antology of Western Music, 1980. (svi karakteristični primjeri od najranijeg doba do XX vijeka).
- Radulović-Vulić M., Drevne muzičke kulture Crne Gore 1 i 2, Muzička akademija, Cetinje, 2002.
- Marinković S., Istorija srpske muzike, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 2000.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.
- Hauzer A., Socijalna istorija umetnosti i književnosti I i II, Kultura, Beograd, 1962.
- Đurić M., Istorija Helenske književosti (važno za grčku muziku), Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1988.
- Višić M., Plutarh o muzici, Unireks, Podgorica 2008.
- Piskel Đ., Opšta istorija umjetnosti 1, 2, 3, Vuk Karadžić, Beograd, 1974.
- Muzička enciklopedija 1, 2, 3, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1971.
- Leksikon jugoslovenske muzike 1, 2, Jugoslovenski leksikografski zavod, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
2.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
3.	Projektor	1
4.	Projekciono platno	1
5.	CD-player	1
6.	Stručna i muzička literatura	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Terija muzike sa osnovama harmonije
- Arhiviranje muzičke građe
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Muzički oblici
- Harmonija I, II i III
- Organizacija muzičkih programa
- Komplementarni klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i sl.
- Komunikacija na stranom jeziku upotrebom stručne terminologije iz oblasti istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara
- Digitalna kompetencija korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz istorije muzike sa poznavanjem muzičke literature, prepoznavanja relevantnih stručnih

tekstova i video zapisa, upotreba softverskih alata za izradu PowerPoint prezentacija i prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta

- Učiti kako učiti podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva
- Socijalna i građanska kompetencija podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative
- Kulturološka svijest i ekspresija podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti

3.2.23. SOLFEDO IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	4	95		99	6

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za: čitanje muzičkih tekstova u violinskom ključu u obimu od f do e3, bas ključu od 1A do g1, u alt i i tenor ključevima od c do c2, intoniranje muzičkih zapisa i zapisivanje muzičkog diktata na osnovi proširene tonalne melodike u jednoglasnom i dvoglasnom muzičkom toku, čitanje i zapisivanje pravilnih i nepravilnih ritmičkih podjela i karakterističnih figura u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješovitog ritma, polimetrije i poliritmije, prepoznavanje složenih intervala, trozvuka, četvorozvuka, i zapisivanje harmonskih obrta sa trozvucima i četvorozvucima na osnovi dijatonskog i proširenog tonaliteta. Razvijanje analitičnog razmišljanja, tačnosti i preciznosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pročita muzičke tekstove u violinskom ključu u obimu od f do e3, u bas ključu od 1A do g1, u alt i tenor ključu od c do c2
2. Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne dijatoničke, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta, u jednoglasnom i dvoglasnom toku
3. Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne dijatoničke, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta u jednoglasnom i u dvoglasnom toku
4. Čita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješovitog ritma, polimetriju i poliritmiju
5. Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješovitog ritma, polimetriju i poliritmiju
6. Razlikuje po zvuku intervale, trozvuke, mali durski četvorozvuk sa svim obrtajima, i dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom
7. Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na osnovi dijatonskog i proširenog tonaliteta- DD⁷, VII_D⁷, DS⁷, N⁶

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pročita muzičke tekstove u violinskom, bas, alt i tenor ključu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Imenuje note u violinskom ključu u obimu od f do e3	
2. Imenuje note u bas ključu u obimu od 1A do g1	
3. Imenuje note u violinskom i bas ključu naizmjenično	
4. Imenuje note u alt ključu u obimu od c do c2	
5. Imenuje note u tenor ključu u obimu od c do c2	
6. Imenuje note u alt i tenor ključu naizmjenično	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ključevi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne dija-tonike, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta u jednoglasnom i u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede vokalno tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije u melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu Tonalno labilne alteracije: povišen I stupanj u duru i molu, povišen V stupanj u duru i snižen VII stupanj u duru
2. Izvede vokalno melodiku proširene tonalnosti	
3. Izvede vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta	Promjena tonaliteta: modulacije i istupanje u tonalitete prve i druge kvintne srodnosti i mutacija
4. Izvede vokalno melodiku proširene tonalnosti u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije - Melodika proširene tonalnosti - Promjena tonaliteta - Dvoglasni stav	

Ishod 3-Učenik će biti sposoban da Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne diatonike, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta u jednoglasnom i u dvoglasnom toku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije u jednoglasnom melodijskom kretanju	Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu Tonačno labilne alteracije: povišen I stupanj u duru i molu, povišen V stupanj u duru i snižen VII stupanj u duru
2. Prepozna tonske visine i njihova trajanja u melodici proširene tonalnosti u jednoglasnom melodijskom kretanju	
3. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju	Promjena tonaliteta: modulacija i istupnje u tonalitete prvog i drugog kvintnog srodstva i mutacija
4. Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom homofonom stavu u melodici proširene tonalnosti.	
5. Prepozna promjenu tonaliteta u homofonom dvoglasnom stavu.	Promjena tonaliteta: modulacija i istupanje u tonalitete prve kvintne srodnosti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Melodika proširene tonalnosti - Tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije - Promjena tonaliteta - Jednoglasni i dvoglasni diktat	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: triola, sekstola, kvintola i septola Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2 i 3/2
2. Izvede nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj u odgovarajućim metričkim vrstama	Nepravilne ritmičke figure: duola, kvartola, kvintola i septola Metričke vrste: 6/8, 9/8, 12/8, 6/16, 9/16 i 12/16
3. Izvede muzički tekst sa promjenom metričke vrste i tempa	Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja
4. Izvede poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice, odnosno na četiri jedinice i duola i kvartola na tri jedinice brojanja
5. Izvede mješoviti ritam sa jednim trodjelom izražen odgovarajućim metričkim vrstama .	Metričke vrste: 5/8, 7/8 i 9/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Promjena metra i tempa - Nepravilne ritmičke podjele - Polimetrija - Poliritmija - Mješoviti ritam	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna metričku vrstu u melodiji	Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2, 3/2, 5/8, 7/8, 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16
2. Prepozna tonska trajanja, nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: triola na jedinici i na pola jedinice brojanja, sekstola, kvintola i septola
3. Prepozna tonska trajanja, nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti	Nepravilne ritmičke figure: duola, kvartola, kvintola i septola
4. Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji	
5. Prepozna poliritmijske odnose	Poliritmijski odnosi: triola na dvije, odnosno na četiri jedinice i duola i kvartola na tri jedinice brojanja
6. Prepozna mješoviti ritam izražen metričkim vrstama	Metričke vrste: 5/8, 7/8 i 9/8
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Pravilne ritmičke podjele i karakteristične figure - Nepravilne ritmičke podjele i karakteristične ritmičke figure - Polimetrija - Poliritmija - Mješovit ritam	

Ishod 6 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje po zvuku intervale, trozvuke i mali durski septakord u svim oblicima, i dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna zvučnost intervala u melodijskom i harmonskom vidu	
2. Reprodukujesolmizacijom intervale od zadatog tona	
3. Prepozna po zvuku dijatonske trozvuke u svim oblicima	
4. Reprodukujesolmizacijom dijatonske trozvuke u svim oblicima	
5. Prepozna po zvuku mali durski septakord sa svim obrtajima	
6. Reprodukujemali durski septakord sa svim obrtajima	
7. Prepozna dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
8. Reprodukujesolmizacijom dijatonske septakorde sa malom i velikom septimom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 8.	
Predložene teme	
- Intervali - Trozvuci - Četvorozvuci	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje harmonske obrte sa trozvucima i četvorozvucima na osnovi dijatonskog i proširenog tonaliteta- DD⁷, VII^{b7}, DS⁷, N⁶	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede mnogostranost alterovanih akorada dijatonskog tipa	
2. Prepozna po zvuku harmonske funkcije u harmonskim obrtima/kadencama proširenog tonaliteta	Harmonski obrti/ kadence proširenog tonaliteta: postojećim harmonskim obrtima/kadencama dodaju se alterovani akordi dijatonskog tipa, u okviru DD ⁷ , VII ^{b7} , DS ⁷ , N ⁶
3. Reprodukuj harmonske funkcije uzlazno i naizmjenično	
4. Zapiše odslušane harmonske veze	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Harmonski obrti na osnovi proširenog tonaliteta	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Solfedo IV je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja iz ove oblasti. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Vježbe treba realizovati sa manjim grupama. Preporučuje se upotreba udžbenika i primjera iz vokalne i instrumentalne muzičke literature. Osim osnovnih sredstava (udžbenika, primjera iz literature i klavira) neophodno je koristiti i zvučne zapise za slušno opažanje i zapisivanje. Vježbe treba izvoditi grupno i pojedinačno, odnosno u paru kada je riječ o intoniranju dvoglasnog primjera. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Vasiljević, Z., Drobni, I., Karan, G., Nikolić, Z., Solfedjo, za IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1999.
- Vasiljević, Z., Melodika, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1986.
- Jollet, J. C., Melimelodies, volume 5, Gerard Billaudot, Paris
- Jollet, J. C., Dictees musicales, Volume IV i V, Gerard Billaudot, Paris
- Vergnault, M., Cours de formation musicale, pour l'enseignement du solfege, Moyen, Gerard Billaudot
- Radičeva, D., Jednoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Akademija umetnosti u Novom Sadu, Beograd, 1987.
- Radičeva-Divjaković, D., Dvoglasni diktati, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1975.
- Popović, B., Dvoglasni solfedjo, Udruženje muzičkih pedagoga Srbije, Beograd, 1981.
- Olujić, A., Razvoj harmonskog sluha, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Tabla sa linijskim sistemom	1
3.	Audio uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, izvodi se iz ocjena svih ishoda, datih u klasifikacionom periodu
- Zaključna ocjena na kraju nastavne godine, izvodi se na osnovu svih datih ocjena iz klasifikacionih perioda

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzički oblika I i II
- Instrumentalna polifonija
- Vokalana polifonija
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Etnomuzikologija
- Solfeđo I, II i III

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne- muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku koja se odnosi na muzičke parametre i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije vježbi dvoglasnog pjevanja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti, razumijevanjem i izvođenjem muzike različitih stilova i dr.)

3.2.24. KOMPLEMENTARNI KLAVIR IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	9	9	48	66	4

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Nastava se izvodi individualno.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za sviranje durskih i molskih skala, etida i cikličnog djela kompleksnih interpretativnih zahtjeva, polifone kompozicije i muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva. Razvijanje strpljivosti, upornosti, marljivosti, savladavanje problema, sposobnosti za snalaženje u različitim situacijama, analitičkog razmišljanja i kreativnosti.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Odsvira durske i molske skale
2. Odsvira etide kompleksnih interpretativnih zahtjeva
3. Odsvira ciklično djelo kompleksnih interpretativnih zahtjeva
4. Odsvira polifone kompozicije
5. Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Odsvira durske i molske skale	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojmove skala i akord	Skala: durska i molska
2. Savlada sve durske i molske skale	
3. Izvede durske i molske skale uz primjenu pravilnog prstoreda, dinamičkog nijansiranja i artikulacije	Durske i molske skale: kroz četiri oktave paralelno i suprotno Dinamičko nijansiranje: uzlazno kretanje- krešendo i silazno- dekrešendo Artikulacija: legato
4. Izvede durske i molske trozvuke, dominantne i umanjene septakorde , uz primjenu pravilnog prstoreda i dinamičkog nijansiranja	Durski i molski trozvuci: četvoroglasno, simultano, malo i veliko razlaganje kroz četiri oktave i paralelno Dominantni i umanjeni septakordi: malo razlaganje četvoroglasno kroz četiri oktave
5. Demonstrira slobodu pokreta i koordinaciju između djelova sviračkog aparata	Djelovi sviračkog aparata: prst, šaka, zglobovi, podlaktica, lakat, nadlaktica i rameni pojas
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Skala - Trozvuk - Akord - Svirački aparat klaviriste	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Odsvira etide kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam – etida	
2. Navede vrste etida	Vrste etida: za sitnu tehniku - sviranje u poziciji, rotacioni pokreti, izvođenje pasaža, trilera, repeticija, arpeđa, smjena ruku; za krupnu tehniku - sviranje akorada, oktava, duplih nota i kombinacija različitih tehničkih zadataka
3. Primijeni vježbe promjene artikulacije, akcenata i ritmičkih promjena	
4. Primijeni dinamičko nijansiranje u vježbanju	
5. Izvede etide kompleksnih interpretativnih zahtjeva sa različitom tehničkom problematikom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Etida - Tehničke vježbe	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Odsvira ciklično djelo kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji muzičke forme koje formiraju sonatni ciklus	Muzičke forme: sonatni oblik, varijacija, složena pjesma, menuet, skerco, rondo i fuga
2. Navede djelove i elemente građe sonatnog oblika	Djelovi sonatnog oblika: uvod, ekspozicija, razvojni dio, repriza, koda. Elementi građe sonatnog oblika: prva tema, most, druga tema i završna grupa
3. Izloži strukturu ronda i građu oblika Teme sa varijacijama	
4. Odredi karakter tema i navede sredstva muzičkog izraza	Karakter tema: odlučan, heroičan, nježan, lirski i graciozni Sredstva muzičkog izraza: ritam, melodija, harmonija, tempo, dinamika, agogika i artikulacija
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja složenih elemenata klavirske fature	
6. Realizuje izražajnost fraziranja u skladu sa autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila	
7. Interpretira ciklično djelo kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sonatni oblik - Rondo - Menuet - Skerco - Tema sa varijacijom - Složena pjesma - Sonatni ciklus	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Odsvira polifone kompozicije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede glavne karakteristike baroknog stila	
2. Analizira formu i harmonsku strukturu polifonog djela	
3. Izvrši parcijalno izvođenje svakog glasa ponaosob, kao i u međusobnim kombinacijama	
4. Izvrši izvođenje desne i lijeve ruke pojedinačno	
5. Primijeni tehničke vježbe u cilju savladavanja tehnički zahtjevnih polifonih djelova	
6. Oblikuje frazu u skladu sa osnovnim principima baroknog stila	
7. Izvede ukrase u skladu sa karakteristikom baroknog stila	Ukrasi: dugi predudar, kratki predudar, višestruki predudar, grupeto, praltriler, mordent i triler
8. Izvede polifono djelo u cjelini	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijum 2 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 3 do 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Barok - Imitacija - Ukrasi - Polifonija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Odsvira muzičko djelo male i/ili slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede karakteristike muzičkog stila za muzičko djelo slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	Muzički stil: barok, klasicizam, romantizam, impresionizam, muzika XX vijeka i popularna muzika
2. Prepozna karakter muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
3. Analizira formu i harmonsku građu muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
4. Izvede tehničke vježbe u cilju savladavanja problema u muzičkom djelu slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
5. Izvede izražajno fraziranje u skladu sa stilom muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
6. Primijeni desni i lijevi pedal u skladu sa karakterom kompozicije, autorskim tekstom i karakteristikama muzičkog stila muzičkog djela slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
7. Izvede muzičko djelo slobodne forme kompleksnih interpretativnih zahtjeva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume 2 i 3 potrebne su ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume od 4 do 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzički stilovi - Muzički oblici - Harmonski plan - Pijanistička tehnika	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Komplementarni klavir IV planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i praktičnih vještina iz ove oblasti. Sviranje skala i trozvuka bazira se, kao kod većine pijanističkih škola, na osnovnim elementima, bez kombinacija suprotnog kretanja i dr. zbog sistematskog rada na tehnici i ovladavanjem tonaliteta. Na taj način može se ostvariti kvalitativan napredak u tehničko-tonskoj realizaciji, ujednačenosti, brzini, kroz različite načine izvođenja. Profesor mora da sagleda u potpunosti ličnost učenika sa kojim radi, njegove psihofizičke sposobnosti i da mu pomogne pri profesionalnom opredjeljenju i usmjeravanju. On planira individualni program za svakog učenika vodeći računa o postupnosti u povećavanju zahtjeva i harmoničkom razvoju učenikovih pijanističkih i muzičkih sposobnosti.
- Prilikom realizacije vježbi i praktičnih vježbi, čas treba podijeliti u tri dijela: usviravanje sa skalama i tehničkim vježbama (do 10 minuta), rad na zadatim kompozicijama i završni dio gdje se objedinjavaju postignuta znanja tokom časa. Kod učenika treba razvijati svijest o njegovom potencijalu. Treba mu prižiti priliku da predloži kompozicije koje bi želio da nauči, a nastavnik donosi odluku da li to djelo odgovara mogućnostima učenika.
- Obavezan je razgovor sa učenikom o kompozitorima i njihovim djelima, stilovima i dr. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadanog muzičkog djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Poseban dio u nastavi su pripreme učenika za interne, javne časove, koncerte i druge oblike javnih nastupa koji mogu biti veoma korisni podsticaj u radu.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

Skale :

- Sve durske i molske skale kroz četiri oktave paralelno i suprotno sa trozvucima četvoroglasno, simultano, malo i veliko razlaganje kroz četiri oktave, sa dominantnim i umanjnim septakordima, malo razlaganje četvoroglasno kroz četiri oktave

Udžbenici:

- Jela Kršić: Klavirske hrestomatije;
- B.Milić: Klavirska hrestomatija V, VI

Etide:

- C.Czerny op. 849, op. 299 (I, II, III i IV sveska), op. 740 (lakše)
- F. Burgmuller op. 105, op. 109
- S. Heller op. 45, op. 46,
- H. Berens op. 61
- M. Moszkowski op.91
- K. H. Doring op. 306
- G. Cramer- prva sveska i druga sveska
- A. Loeschhorn op. 66
- i etide slične težine

Polifone kompozicije:

- J.S.Bach: dvoglasne invencije
- J.S.Bach: troglasne invencije
- Kompozicije drugih baroknih autora slične sadržine.

Sonate:

- L. Van Beethoven: op. 49, br.1, br.2; op. 79;
- J.Haydn: izbor lakših sonata
- W. A. Mozart:: KV545, KV283, KV280, KV 570, KV309, KV332;
- i kompozicije drugih autora slične sadržine

Kompozicije slobodnog oblika:

- R. Schumann: Album za mlade,
- D.Kabalevski op. 27,
- S. Prokofjev op.65,
- B.Bartok: Album za mlade (teži komadi),
- W. Gillok: Izbor komada
- F. Chopin: izbor valcera, mazurki, poloneza, nokturna,
- E. Grieg: op. 3, op. 12, op. 38, op.41, op.43, op.47, op. 52, op. 54, op. 57, op. 62, op. 65 (izbor)
- D.Shostakovich: Igre lutaka;
- R. Glier op. 31
- C.Debussy: Dječiji kutak (lakši koomadi)
- B. Martinu: Lutke
- P. I. Tchaikovsky op. 37a,
- F. Mendelsohn: Pjesme bez riječi (izbor lakših)
- J. Ibert: Historied,
- F. Poulanc: Na selu
- Izbor kompozicija balkanskih kompozitora i slično.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Klavirska stolica	2
3.	Notna literatura	po potrebi
4.	Metronom	1
5.	Audio i video uređaj	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Predviđen obavezan minimum kompozicija u toku školske godine: 4 etide različitih tehničkih zahtjeva, 2 polifone kompozicije, 1 sonata u cjelini i 3 kompozicije različite po karakteru i stilu.
- Predviđene su provjere na kraju svakog polugodišta, godišnji ispit i najmanje dva javna nastupa u toku školske godine:
 - Prva provjera- I polugodište: jedna skala i jedna etida
 - Druga provjera- II polugodište: jedna skala i jedna kompozicija male forme
 - Godišnji ispit : etida, jedna dvoglasna ili troglasna invencija J.S.Bach, Prvi stav sonate, jedna kompozicija male forme
- Napomena: Na svim provjerama znanja i godišnjem ispitu, kao i javnim nastupima program se izvodi napamet.

- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, provjeri znanja i godišnjem ispitu.
- Dva javna nastupa u toku školske godine (interni , javni čas ili koncert).

9. Povezanost modula – korelacija

- Istorija muzike I, II, III, IV
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Solfeđo I, II, III, IV
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I, II
- Instrumentalna polifonija
- Vokalna polifonija

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti muzičkog izvođenja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (npr. upotreba stručne terminologije koja se odnosi na oznake na italijanskom, njemačkom i engleskom jeziku u muzičkom tekstu kao i u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenja tehničke i stručne dokumentacije i uputstava proizvođača muzičkih instrumenata i opreme, upotrebi stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije, prilikom obrade zadatih kompozicija i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju i vježbanju izvođenja zadatih kompozicija, motivisanje za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačke edukacije u praktičnom radu, razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih, razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktičan rad i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova, razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom, razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije praktičnih vježbi i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema, razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu prilikom ovladavanja vještinama muzičkog izvođenja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini, pravilnim odlaganjem instrumenata i eventualnog otpada nakon obavljanja praktičnih zadataka i dr.)

3.2.25. ANALIZA MUZIČKIH OBLIKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	36	30		66	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje učenika za samostalnu analizu složenijih muzičkih oblika i upoređivanje različitih formi i struktura. Razvijanje zapažanja, analitičnosti, kritičkog mišljenja, estetike i kreativnosti, marljivosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Analizira klasični rondo sa jednom, dvije i tri teme
2. Analizira sonatni oblik prateći njegov razvoj od baroknog dvodjela, preko Skarlatijevog do klasičnog sonatnog oblika
3. Analizira sonatni rondo upoređujući ga sa sonatnim oblikom i ostalim vrstama ronda
4. Utvrdi karakteristike i primjenu sonatnog ciklusa: broj, raspored i povezivanje stavova

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Analizira klasični rondo sa jednom, dvije i tri teme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede istorijat ronda, njegove vrste sa posebnim osvrtom na Kuprenov rondo	Vrste: Kuprenov rondo (sa kupletima), klasični rondo: sa jednom temom (sa epizodama), dvije i tri teme
2. Izvrši analizu Kuprenovog ronda (djelovi i shema) na zadatom primjeru iz literature u odnosu na sve aspekte	Djelovi: refren i kupleti Shema: R C1 R C2 R Aspekti: formalni, strukturalni, tonalni, tematski, stilski i zvučni
3. Objasni karakteristike klasičnog ronda sa jednom, dvije i tri teme sa posebnim osvrtom na shemu i tonalni plan	Shema: AE1AE2A+Coda, ABABA+Coda i ABACA+Coda
4. Izvrši analizu oblika klasičnog ronda sa jednom temom (rondo sa epizodama) na zadatom notnom primjeru	Analiza: uz upoređivanje sheme, odnosa i osobina njegovih djelova sa Kuprenovim rondom
5. Izvrši analizu klasičnog rondo sa dvije teme, razumijevajući njegovu građu na zadatom notnom primjeru	
6. Izvrši analizu klasičnog ronda sa tri teme sa posebnim osvrtom na karakteristike treće teme na zadatom notnom primjeru	
7. Navede odstupanja u obliku ronda	Odstupanja: redukcija sheme ronda, rondo u laganom tempu i pojava osnovne (A) teme u drugim tonalitetima
8. Izvrši analizu odstupanja u obliku ronda na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni i pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 7. Za kriterijume 2, 4, 5, 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kuprenov rondo - Klasični rondo sa jednom, dvije i tri teme - Odstupanja u obliku ronda	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da: Analizira sonatni oblik prateći njegov razvoj od baroknog dvodjela, preko Skarlatijevog do klasičnog sonatnog oblika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše razvoj Skarlatijevog sonatnog oblika od baroknog dvodjela	
2. Izvrši analizu Skarlatijevog sonatnog oblika na zadatom notnom primjeru	
3. Objasni građu klasičnog sonatnog oblika u odnosu na Skarlatijev sonatni oblik	Građa: ekspozicija, razvojni dio i repriza
4. Izvrši analizu ekspozicije sa posebnim osvrtom na karakteristike, ulogu i tonalni plan njenih djelova na zadatom notnom primjeru	Ekspozicija: I tema most, II tema i završna grupa
5. Izvrši analizu razvojnog dijela sonatnog oblika sa posebnim osvrtom na njegovu strukturu, ulogu, tematski i modulacioni plan na zadatom notnom primjeru	Razvojni dio: uvodni, centralni i završni odsjek
6. Izvrši analizu reprize sonatnog oblika uočavajući razlike u odnosu na ekspoziciju sa naglaskom na tonalni plan na zadatom notnom primjeru	Repriza: I tema, most, II tema i završna grupa
7. Objasni ulogu uvoda i kode u sonatnom obliku	
8. Navede odstupanja u sonatnom obliku	Odstupanja: odsustvo mosta ili završne grupe u ekspoziciji; pojava II teme u udaljenom tonalitetu; nova (treća tema) u razvojnog dijelu; lažna, subdominantna i obrnuta repriza; početak II teme u novom tonalitetu u reprizi; početak reprize II temom; kombinacija sonatnog oblika i trodjelne pjesme; kombinacija sonatnog oblika i ronda
9. Izvrši analizu odstupanja u sonatnom obliku na zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni i pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 7 i 8. Za kriterijume 2, 4, 5, 6 i 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Skarlatijev sonatni oblik	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da: Analizira sonatni oblik prateći njegov razvoj od baroknog dvodjela, preko Skarlatijevog do klasičnog sonatnog oblika	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Klasični sonatni oblik - Odstupanja u sonatnom obliku	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Analizira sonatni rondo upoređujući ga sa sonatnim oblikom i ostalim vrstama ronda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše shemu ABACABA sonatnog ronda	
2. Objasni shemu sonatnog ronda	
3. Uporedi sonatni rondo sa klasičnim rondom sa tri teme na zadatom notnom primjeru	
4. Uporedi sonatni rondo sa klasičnim sonatnim oblikom na zadatom notnom primjeru	
5. Navede odstupanja od oblika sonatnog ronda	Odstupanja: izostavljanje trećeg nastupa I teme - ABACBA; razvojni dio umjesto III teme - ABA; razvojni dio ABA i rondo sa četiri teme - ABACADABA
6. Izrši analizu sonatnog ronda na zadatim notnim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sonatni rondo - Odstupanja od oblika sonatnog ronda	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Utvrđi karakteristike i primjenu sonatnog ciklusa: broj, raspored, oblik i povezivanje njegovih stavova	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni karakteristike sonatnog ciklusa	
2. Imenuje različite vrste oblika komponovanih u sonatnom ciklusu.	Vrste: sonata, kamerni sastavi, simfonija i koncert (serenada, divertimento, kasacija)
3. Navede broj i raspored stavova u sonatnom ciklusu različitih vrsta	Broj i raspored: tri stava (brz-lagan-brz) sonata i koncert; četiri stava (brz-lagan-menuet/skerco-brz) simfonija, kamerni oblici i sonata
4. Navede moguće oblike stavova po njihovom redosledu u sonatnom ciklusu.	Oblici stavova: I stav: sonatni oblik; II stav: oblik pjesme, sonatni oblik, tema s varijacijama i rondo; III stav: menuet ili skerco i IV stav: rondo, sonatni oblik, tema s varijacijama i fuga
5. Uoči načine međusobnog povezivanja stavova sonatnog ciklusa na zadanom notnom primjeru	Načini međusobnog povezivanja stavova: bez pauze (attaca), prelazima, primjenom iste tematike, primjenom fiks-ideje (lajtmotiv), monotematizmom i cikličnim principom
6. Navede odstupanja od sonatnog ciklusa	Odstupanja: I stav u obliku varijacija, pjesme ili fuge, izostavljanje razvojnog dijela; IV stav (finale) u laganom tempu, sonatni ciklusi sa samo dva ili više od četiri stava
7. Izvrši analizu sonatnog ciklusa na zadanom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4 i 6. Za kriterijume 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sonatni ciklus - Odstupanja u sonatnom ciklusu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Analiza muzičkih oblika II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisljeno učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere iz literature prvenstveno kompozitora iz perioda baroka, klasicizma i romantizma. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Ishodi učenja obrađeni u modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II i III, Muzičkih oblika i Analiza muzičkih oblika I uvode se kao obnova prethodno stečenih znanja, a zatim se detaljnije proučavaju.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Mihajlović M., Muzički oblici za III i IV razred Srednje muzičke škole, Zavod za izdavanje udžbenika i nastavnih sredstava, Beograd, 1998.
- Perić V., Skovran D., Nauka o muzičkim oblicima, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1991.
- Popović B., Muzička forma ili smisao o muzici, Clio, Beograd, 1998.
- Kamien R., Music an appreciation, McGaw-Hill Companies, 1998.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni primjeri kompozitora baroka, klasicizma i romantizma	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Muzički oblici
- Analiza muzičkih oblika I
- Harmonija I, II i III
- Komplementrani klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti muzičkih oblika u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti muzičkih oblika u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija (radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti muzičkih oblika, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, prezentovanje radova na zadatu temu, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.26. HARMONIJA III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	21	45		66	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa vidovima promjene tonaliteta. Osposobljavanje za ovladavanje dijatonskom, hromatskom i enharmonskom modulacijom, kao i za njihovu primjenu u harmonizaciji zadate melodije, sviranju kratkih harmonskih primjera i analizi primjera iz literature. Razvijanje logičkog zaključivanja, preciznosti u radu i analitičkog pristupa.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Uporedi vidove promjene tonaliteta
2. Klasifikuje dijatonsku modulaciju prema udaljenosti tonaliteta
3. Uporedi različite vrste hromatske modulacije
4. Izloži mogućnosti primjene enharmonske modulacije
5. Interpretira poznavanje svih mogućnosti proširenja i promjene tonaliteta

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Uporedi vidove promjene tonaliteta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede razloge promjene tonaliteta i načine promjene tonaliteta	Načini promjene tonaliteta: modulacija, mutacija, tonalni skok i istupanje
2. Objasni pojavu različitih načina promjene tonaliteta	
3. Opiše modulaciju, mutaciju, tonalni skok i istupanje	
4. Definiše tonalni plan muzičkog djela	
5. Prepozna tonalni plan na zadanom primjeru	
6. Prepozna pojavu modulacije, mutacije i/ili tonalnog skoka u zadanim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Promjene tonaliteta - Modulacija - Mutacija - Tonalni skok - Istupanje	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Klasifikuje dijatonsku modulaciju prema udaljenosti tonaliteta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam i vrste modulacija	Vrste modulacija: dijatonska, hromatska i enharmonska
2. Objasni princip izvođenja dijatonske modulacije	
3. Objasni razliku između dijatonske modulacije u tonalitete I, II, III i IV grupe (preko istupanja u posredni tonalitet)	
4. Obrazloži sredstva, mjesto i način izvođenja dijatonske modulacije	
5. Primijeni dijatonsku modulaciju u harmonizaciji zadate kratke melodije u basu ili sopranu	
6. Prepozna dijatonsku modulaciju, mjesto, sredstva i način njenog izvođenja u zadatim primjerima iz literature	
7. Osmisli modulirajuću melodiju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume od 5 do 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Pojam i vrste modulacija - Dijatonska modulacija u tonalitete I grupe - Dijatonska modulacija u tonalitete II grupe - Dijatonska modulacija u tonalitete III grupe - Dijatonska modulacija u tonalitete IV grupe (preko posrednog tonaliteta)	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Uporedi različite vrste hromatske modulacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam i vrste hromatske modulacije	Vrste hromatske modulacije: pomoću preznačenja alterovanih akorda dijatonskog tipa (hromatska modulacija na principu dijatonske modulacije), pomoću promjene sklopa akorda i pomoću terčnih srodnosti
2. Objasni hromatsku modulaciju pomoću preznačenja alterovanih akorda dijatonskog tipa	
3. Objasni razlike između dijatonske modulacije i hromatske modulacije izvedene pomoću preznačenja alterovanih akorda dijatonskog tipa	
4. Objasni princip izvođenja hromatske modulacije pomoću promjene sklopa i pomoću terčne srodnosti	
5. Navede razlike između hromatske modulacije pomoću promjene sklopa akorda i pomoću terčnih srodnosti	
6. Primijeni različite vrste hromatske modulacije u harmonizaciji zadate melodije u basu ili sopranu	
7. Prepozna mjesto, sredstva i način izvođenja hromatske modulacije u analizi zadatih primjera	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Hromatska modulacija pomoću preznačenja alterovanih akorda dijatonskog tipa - Hromatska modulacija pomoću promjene sklopa akorda - Hromatska modulacija pomoću terčnih srodnosti	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da izloži mogućnosti primjene enharmonske modulacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam enharmonije i razliku između enharmonskog preznačenja i enharmonske zamjene	
2. Objasni princip izvođenja enharmonske modulacije	
3. Navede vrste enharmonske modulacije	Vrste enharmonske modulacije: enharmonizam umanjenog četvorozvuka, enharmonizam prekomjernog trozvuka i enharmonizam male septime
4. Definiše harmonske funkcije primjenljive kod enharmonizma umanjenog četvorozvuka i prekomjernog trozvuka	
5. Navede sklopove akorda koji se mogu koristiti za enharmonizam male septime	Sklopovi akorda: mali durski i rijetko tvrdo umanjeni
6. Demonstrira izvođenje različitih vrsta enharmonske modulacije u harmonizaciji zadate melodije u basu ili sopranu	
7. Prepozna mjesto, sredstva i način izvođenja enharmonske modulacije u zadanom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Enharmonska zamjena i enharmonsko preznačenje - Enharmonizam umanjenog četvorozvuka - Enharmonizam prekomjernog trozvuka - Enharmonizam male septime	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Interpretira poznavanje svih mogućnosti proširenja i promjene tonaliteta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji sve alterovane akorde	
2. Objasni razliku između vidova promjene tonaliteta	
3. Objasni razliku između dijatonske, hromatske i enharmonske modulacije	
4. Demonstrira prepoznavanje vantonalnih akorada u zadatim primjerima	
5. Primijeni sve naučeno u harmonizaciji zadate melodije u sopranu ili basu	
6. Prepozna sve naučeno uz adekvatno označavanje u zadatim primjerima za analizu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Alterovani akordi - Vantonalni akordi - Mutacija, tonalni skok, istupanje - Modulacije: dijatonska, hromatska i enharmonska	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Harmonija III planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastava je planirana tako da svojim sadržajima i aktivnostima doprinosi opštem i muzičkom obrazovanju učenika. Korišćenje aktivnih tehnika i metoda rada omogućava uključivanje svih učenika ne samo u uspješno savladanje teorijskog dijela modula, nego i pružanje mogućnosti učenicima da kroz praktični dio osjete slobodu izražavanja svog mišljenja i znanja, da sarađuju, da doprinose pozitivnoj atmosferi u grupi, uvažavaju druge i sebe, dijele ideje jedni sa drugima i, koristeći ta znanja, doprinesu što boljoj realizaciji zadatka (ishoda učenja). Preporučuju se sljedeće didaktičke metode i aktivnosti: metoda komunikacije, metode aktivne nastave, rad u grupama, rad u paru, smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik i učenik-nastavnik, učenje putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Modul Harmonija III se svojim sadržajima nadovezuje na modul Harmonija II. Teorijski dio modula obuhvata znanja o različitim vidovima promjene tonaliteta, sa posebnim osvrtom na modulacije – dijatonsku, hromatsku i enharmonsku. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem, uz uključivanje svih učenika. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava za demonstriranje u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Treba forsirati problemsku nastavu u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom
- Vježbe podrazumijevaju praktičnu primjenu stečenih znanja kroz izradu složenijih harmonskih zadataka i u manjoj mjeri sviranje i analizu kraćih primjera. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Po mogućnosti, obratiti pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. U cilju postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima. Treba učenike/učenicice ohrabrivati za samostalni stvaralački rad, uz korišćenje različitih izvora znanja - dostupne stručne literature, Interneta, ali i upotrebu postojećeg instrumentarija i savremenih audio/audio-vizuelnih sredstava.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući takve učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Peričić, V., Harmonija II (skripta), Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1971.
- Despić, D., Harmonika analiza, Univerzitet umetnosti, Beograd, 1987.
- Živković, M., Harmonija za III i IV razred srednje muzičke škole, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2004.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz različitih perioda	15-20
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Solfeđo I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Komplementarni klavir I, II, III i IV
- Osnovi komponovanja sa aranžiranjem I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti harmonije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz navedenih stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne strane terminologije u usmenom i pisanom obliku, koja se odnosi na harmoniska sredstva u muzici i dr.)
- Matematička kompetencija (razvijanje logičkog načina razmišljanja u rješavanju harmonskih zadataka, prilikom prepoznavanja praktičnih problema, kao i u analizi harmonskih primjera, donošenje zaključaka na utemeljenim dokazima i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba i prepoznavanje harmonskih šifri u notografskim programima i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i iskustava; razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz izradu harmonskih zadataka i analizu muzičkih djela i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času prilikom harmonizovanja melodije i analiziranja muzičkog djela u cilju konstruktivne komunikacije, saradnja u timskom radu, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka, izražavanje i uvažavanje različitih stavova, vjerovanje da novostečena znanja ili vještine mogu pomoći u daljem radu i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti planiranja, procjene i evidentiranja logičnog slijeda funkcija u harmonskim zadacima i analizi muzičkih djela i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanje upoređivanja sopstvenog mišljenja sa mišljenjem drugih, unapređivanje znanja iz muzičke umjetnosti, sticanje razvijenijeg osjećaja za harmonske stilove, prepoznavanje harmonske komponente u kvalitetnim muzičkim djelima i dr.).

3.2.27. INSTRUMENTALNA POLIFONIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	21	45		66	4

Teorijska nastava i vježbe: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa tehničko-stilskim osobnostima instrumentalnih polifonih oblika i osposobljavanje za analizu. Razvijanje sposobnosti zapažanja, logičkog i analitičkog razmišljanja, tačnosti, preciznosti i kreativnosti u radu, vještine prezentovanja.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Sagleda uticaj harmonske osnove na komponovanje instrumentalnog polifonog stava
2. Razlikuje kontrapunktske tehnike instrumentalnog polifonog stava
3. Sagleda specifičnosti instrumentalnog polifonog načina komponovanja
4. Analizira instrumentalne polifone oblike

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Sagleda uticaj harmonske osnove na komponovanje instrumentalnog polifonog stava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše tonalnu osnovu baroka	
2. Nabroji harmonska sredstva barokne muzike	Harmonska sredstva: kvintakordi sa obrtajima, septakordi sa obrtajima, dominantni nonakord i alterovani akordi dijatonskog tipa (alteracije II>, IV<, VII>)
3. Objasni konsonance i disonantne pojave	Disonantne pojave: prolaznice, skretnice, zadržice, anticipacija i orgelpunkt (pedal)
4. Odredi tonalitet i harmonski plan u zadatom notnom primjeru	
5. Prepozna disonantne pojave u zadatom notnom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Harmonska sredstva barokne muzike - Tretman konsonance i disonance u instrumentalnom polifonom stavu	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Razlikuje kontrapunktske tehnike instrumentalnog polifonog stava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše tehniku imitacije, njen značaj i ulogu u instrumentalnim polifonim oblicima	
2. Objasni vrste imitacije u instrumentalnom stavu	Vrste imitacije: prirodna, vještačka, stroga, slobodna, imitacija u augmentaciji i diminuciji, retrogradna i imitacija u inverziji
3. Objasni vrste odgovora kod imitacije na dominantni	Vrste odgovora: realni, tonalni i modulirajući
4. Definiše tehniku sekvence i njenu ulogu u instrumentalnim polifonim oblicima	
5. Objasni sekvencu prividno-dominantnih odnosa	
6. Definiše tehniku obrtajnog kontrapunkta i njenu ulogu u instrumentalnim polifonim oblicima	
7. Objasni tehniku dvostrukog i trostrukog obrtajnog kontrapunkta	
8. Prepozna kontrapunktsku tehniku na zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tehnika imitacije - Tehnika sekvence - Tehnika obrtajnog kontrapunkta	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Sagleda specifičnosti instrumentalnog polifonog načina komponovanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni princip izrade instrumentalne kontrapunktske melodije	Kontrapunktska melodija: u sopranu i basu
2. Izradi kontapunktsku melodiju u skladu sa pravilima	
3. Objasni princip izrade dvoglasnog stava	
4. Izradi jednostavne primjere dvoglasnog stava u skladu sa pravilima	
5. Izradi kontrapunktske tehnike u dvoglasnom stavu, u skladu sa pravilima	Kontrapunktske tehnike: imitacija, sekvenca i tehnika obrtajnog kontrapunkta
6. Izradi dvoglasnu invenciju u skladu sa pravilima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 3. Za kriterijume 2, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kontrapunktska melodija (sopran, bas) - Dvoglasni stav - Tehnika imitacije - Tehnika sekvence - Tehnika obrtajnog kontrapunkta - Dvoglasna invencija	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Analizira instrumentalne polifone oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji instrumentalne polifone oblike	Instrumentalni polifoni oblici: invencija, fuga i kanon
2. Objasni građu instrumentalnih polifonih oblika	
3. Objasni sličnosti i razlike među instrumentalnim polifonim oblicima	
4. Poveže kontrapunktske tehnike sa građom instrumentalnog polifonog oblika na zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Invencija - Fuga - Kanon	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Instrumentalna polifonija planiran je tako da učenicima omogućava sticanje teorijskih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisleno verbalno receptivno učenje, praktično smisaono učenje, konvergentno (logičko) učenje, divergentno (stvaralačko) učenje, kooperativno učenje učenik-učenik, kooperativno učenje učenik-nastavnik, učenja putem otkrića, analiza udžbeničkog teksta, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Dio modulakoji se bavi proučavanjem instrumentalnih polifonih oblika treba započeti kao obnovu prethodno stečenih znanja u modulima Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II i Muzički oblici, a zatim nastaviti kao dopunsko proučavanje njihove građe. Analitički dio nastave podrazumijeva primjere iz literature prvenstveno najznačajnijih kompozitora iz perioda baroka (J.S. Bah i dr.), ali i kasnijih perioda po izboru.
- Vježbe podrazumijevaju primjenu stečenih znanja na konkretnim zadacima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom i, po mogućnosti, obrati pažnju na aktivnosti i postignuća svakog učenika. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Živković, M., Instrumentalni kontrapunkt, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1997.
- Perićić, V., Kontrapunkt (II deo), skripta, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1972.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Školska tabla sa linijskim sistemom	1
2.	Instrument - klavir	1
3.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
4.	Notni i zvučni primjeri kompozitora iz perioda baroka, i kasnijih perioda po izboru	po potrebi
5.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.

- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II
- Muzički oblici
- Harmonija I
- Komplementarni klavir I,II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku se dostiže putem komuniciranja u pisanom i usmenom obliku, što podrazumijeva i upotrebu stručne muzičke terminologije u govornom i pisanom obliku, sposobnost čitanja i razumijevanja različitih muzičkih tekstova prilikom analize muzičkog oblika, kao i izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti, sposobnost pisanja raznih vrsta tekstova u različite svrhe. Takođe, podrazumijeva sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova, kao i sposobnost formiranja vlastitih argumenata u govoru i pismu.
- Komunikacija na stranom jeziku se dostiže putem upotrebe stručne terminologije u pisanom obliku na stranom jeziku koja se odnosi na oznake u muzičkom tekstu, ali podrazumijeva i sposobnost pretraživanja, prikupljanja i korišćenja pisanih informacija, podataka i pojmova vezanih za oblast polifonije
- Digitalna kompetencija podrazumijeva upotrebu informacione tehnike i tehnologije prilikom svakodnevne komunikacije, istraživanja e-literature i prezentovanja svojih analitičkih radova, što upućuje na korištenja IT kao dopunske potpore za inovativnost i kritičko razmišljanje
- Učiti kako učiti podrazumijeva osposobljavanje učenika za proces učenja, podsticanje na samostalan rad i istrajnost u učenju, organizovanje vlastitog učenja uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom učenju tako i pri učenju u grupi, kao i primjenu novog znanja i vještina u raznim segmentima života.
- Socijalna i građanska kompetencija dostiže se kroz razvoj ličnih i međuljudskih odnosa podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanjem različitih stavova, podsticanjem odgovornosti i podjele zadataka, kako u dijelu izrade polifonih primjera, tako i u dijelu analize polifonih muzičkih oblika.
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo se dostiže kroz osposobljavanje pojedinca da ideje pretvori u djelo, kao i sposobnost planiranja, vođenja i evaluacije projekata radi ostvarivanja ciljeva, što ujedno podrazumijeva prihvatanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateške vizije, postavljanje ciljeva i njihovo dostizanje, te motivisanost za uspjeh
- Kulturološka svijest i ekspresija dostiže kompetenciju kroz razvoj svijesti o važnosti kreativnog izražavanja ideja, iskustava i osjećaja, uključujući umjetnost i medije, razvoj svijesti o važnosti sopstvene kulture i kulture drugih naroda, kao i razvoj svijesti o lokalnoj, nacionalnoj i evropskoj baštini i njihovom mjestu u svijetu

3.2.28. MUZIČKA TEHNOLOGIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	42		24	66	4

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje učenika sa osnovnim principima generisanja i prostiranja zvuka, anatomijom i funkcionisanjem čula zvuka kod čovjeka. Osposobljavanje za prepoznavanje uticaja akustike prostora na izvođenje muzike, podešavanje, pozicioniranje audio-uređaja i muzičara na sceni, izvršavanje jednostavnijih ozvučavanja muzičkih nastupa i snimanje muzičkih djela. Razvijanje tačnosti, preciznosti, analitičnosti i odgovornosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Prepozna principe generisanja i prostiranja zvuka
2. Identifikuje anatomiju i funkcionisanje čula sluha kod čovjeka
3. Identifikuje uticaj akustike prostorija na izvođenje muzike
4. Izvrši podešavanje, pozicioniranje audio-uređaja i muzičara na sceni i jednostavnije ozvučavanje muzičkih nastupa
5. Poznaje osnovne digitalne audio-principe i digitalne audio-medije sa ciljem snimanja muzičkih djela

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna principe generisanja i prostiranja zvuka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše način nastanka/generisanja zvuka	
2. Opiše principe prostiranja zvuka kao zvučnog talasa	
3. Objasni osnovne fizičke veličine i pojave u akustici	Fizičke veličine i pojave: jačina, frekvencija, rezonansa, zvučni pritisak, brzina zvuka, talasna dužina
4. Objasni principe predstavljanja zvuka u vremenskom, frekvencijskom i vremensko-frekvencijskom domenu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Vibracije - Rezonansa - Spektri - Zvučni talasi - Osnovne fizičke veličine u akustici - Stojeći talasi	

Ishod 2 – Učenik će biti sposoban da Identifikuje anatomiju i funkcionisanje čula sluha kod čovjeka	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše anatomiju i funkcionisanje čula sluha	
2. Objasni pojmove glasnosti, visine i boje zvuka	
3. Objasni percepciju sazvučja dva tona	
4. Opiše lokalizaciju zvuka u prostoru na osnovu razlika u intenzitetu i vremenu dospjeća zvuka do lijevog i desnog uva	
5. Objasni pojam maskiranja	
6. Navede propisanu maksimalnu dnevnu izloženost nivoa zvuka u prostoru u cilju očuvanja čula sluha	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Anatomija ljudskog uva (spoljašnje, srednj i unutrašnje uvo) - Nivo zvuka - Nivo glasnosti - Slabljenje sluha - Percepcija sazvučja dva tona - Boja zvuka - Lokalizacija izvora zvuka - Maskiranje	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje uticaj akustike prostorija na izvođenje muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i štetnost uticaja rezonantnih frakvencija na kvalitet zvuka pri izvođenju muzike	
2. Opiše pojam reverberacije prostorije	
3. Opiše poželjne akustičke karakteristike prostorija	
4. Opiše različite vrste geometrijskih dizajna koncertnih sala kroz obrazloženje njihovog uticaja na doživljaj muzike	
5. Prepozna uticaj akustike prostorija na izvođenje muzike na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Rezonantne frakvencije - Stojeći talasi - Impulsni odziv prostorije - Vrijeme reverberacije - Vrste analize akustike prostorija - Poželjne akustičke karakteristike prostorija - Geometrijski dizajn koncertnih sala	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da izvrši podešavanje, pozicioniranje muzičara i audio-uređaja na sceni i jednostavnije ozvučavanje muzičkih nastupa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne principe elektrotehnike i elektronike	Osnovni principi: naelektrisanje, kondenzatori, električna kola, veze otpornika, elektromagnetizam, transformatori, filteri, poluprovodnici i pojačivači
2. Navede audio uređaje kroz kratka pojašnjenja njihove namjene	Audio uređaji: mikrofoni, zvučnici, mikseri, procesori i dr.
3. Objasni principe rada različitih tipova elektroakustičkih pretvarača (mikrofoni i zvučnici)	Elektroakustički pretvarači: elektrodinamički (sa pokretnim kalemom i sa trakom) i elektrostatički (kondenzatorski)
4. Objasni podešavanja i postavke mikrofona i zvučnika	
5. Objasni principe rada i podešavanja miksera i procesora	
6. Objasni osnovne principe povezivanja audio-uređaja	
7. Objasni pojam i elemente tehničke rajder liste i stejdž plot (crteža scene)	
8. Izradi tehničku rajder listu i stejdž plot na zadatom primjeru javnog nastupa	
9. Demonstrira podešavanje i povezivanje audio-uređaja i jednostavnije ozvučavanje zadatog muzičkog nastupa	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijume 8 i 9 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Osnovni principi elektrotehnike i elektronike - Audio uređaji (mikrofoni, zvučnici, mikseri i procesori i dr.) - Mikrofoni (usmjerenost, akustička podjela, električna podjela, električne karakteristike) - Postavka mikrofona - Zvučnici (zvučne kutije, frekvencijske skretnice i sistemi zvučnika, performanse zvučnika, slušalice)	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da izvrši podešavanje, pozicioniranje muzičara i audio-uređaja na sceni i jednostavnije ozvučavanje muzičkih nastupa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
- Audio-mikseri i audio-konzole - Audio-procesori u frekvencijskom, amplitudnom i vremenskom domenu (ekvalizeri, dinamički procesori, reverberatori i dr.) - Povezivanje audio-uređaja - Rajder lista i stejdž plot - Jednostavnija ozvučavanja muzičkih nastupa	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Prepozna osnovne digitalne audio-principe i digitalne audio-medije sa ciljem snimanja muzičkih djela	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni osnovne digitalne audio-principe	Digitalni audio-principi: binarni brojevi, A/D konverzija, D/A konverzija i dr.
2. Objasni osnovne principe rada digitalnih audio-medija	Digitalni audio-mediji: CD, DVD-Audio, SACD, DAT i dr.
3. Opiše istorijski razvoj snimanja zvuka	
4. Objasni osnovne principe rada analognih nosača zvuka	Analogni nosači zvuka: gramofonske ploče i magnetne trake
5. Opiše osnovne principe snimanja i obrade zvuke na računaru	
6. Objasni principe rada audio-interfejsa	
7. Izvrši dvokanalno stereo snimanje zadatog muzičkog djela	
8. Izvrši jednostavnije višekanalno snimanje, miks i mastering zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Digitalni audio-principi (binarni brojevi, A/D konverzija, D/A konverzija i dr.) - Digitalni audio-mediji (CD, DVD-Audio, SACD, DAT i dr.) - Istorijski razvoj snimanja zvuka - Osnovni principi rada analognih nosača zvuka - Osnovni principi snimanja i obrade zvuke na računaru - Osnovni principi rada audio-interfejsa	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Muzička tehnologija je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. Preporučuje se upotreba pokaznih sredstava u cilju boljeg razumijevanja anatomije i funkcionisanja čula sluha, kao i uticaja akustike prostora na izvođenje muzike i uopšte gdje je to moguće, kao i upotreba internet prezentacija i simulacija u cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktična nastava se realizuju u učionici koja je opremljena preporučenim materijalnim uslovima. Učenike treba podijeliti u grupe i realizovati praktične vježbe individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se obavezna posjeta preduzećima (Radio televiziji Crne Gore, Muzičkom centru Crne Gore, KIC-u i sl.) u cilju upoznavanja učenika sa praktičnom realizacijom ozvučavanja i snimanja muzičkih nastupa i muzičkih djela.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Nikčević, D., Audio-tehnologija, Narodna knjiga, Podgorica, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim audio-sofverom (DAW)	1
2.	Audiointerfejs	1
3.	Mikrofoni	2
4.	Aktivni zvučnici	2
5.	Audio-mikser	1
6.	Odgovarajući kablovi za povezivanje audio-uređaja	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Organizacija muzičkih programa
- Muzički instrumenti

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti muzičke tehnologije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom kompjuterskog softvera (DAW) i stručnih terminologija u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenja alatki softvera i čitanja uputstava proizvođača audio-medija i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razumijevanjem osnovnih principa elektronike i elektrotehnike, povezivanja audio-opreme i rješavanja zadataka i praktičnih problema i dr.)
- Osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (kroz sposobnost rukovanja audio-uređajima i ozvučenjem, poštovanjem bezbjednosti i održivosti u odnosu prema sebi, porodici, zajednici i globalnim pitanjima i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotrebom kompjuterskog softvera prilikom snimanja muzičkih djela i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjene, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.29. ORGANIZACIJA MUZIČKIH PROGRAMA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	16		83	99	6

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za analiziranje, planiranje i organizaciju poslova u muzičkim programima, koordinaciju poslova u muzičkom menadžmentu, kreiranje muzičkih programa, pripremu promotivnih materijala za najavu muzičkih programa, kontrolu realizovanih sadržaja muzičkih programa, primjenu standarda, procedura i normi u muzičkom menadžmentu. Razvijanje organizacijskih sposobnosti, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Organizuje rad u muzičkim programima
2. Koordinira poslove u muzičkom menadžmentu
3. Kreira muzičke programe u skladu sa programskom šemom
4. Priprema promotivni materijal za najavu muzičkih programa
5. Održava funkcionalnost sredstava i uređaja za rad
6. Kontrolise emitovane i izvedene sadržaje muzičkih programa
7. Vodi dokumentaciju o realizovanim aktivnostima u odgovarajućoj formi

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Organizuje rad u muzičkim programima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam menadžment u muzici	
2. Opiše organizaciju rada i hronološki slijed poslova u muzičkoj redakciji i sektorima muzičkog programa	Muzički programi: Ustanove kulture, Radio, Televizija i dr.
3. Demonstrira međusektorsku saradnju na različitim primjerima u praksi	
4. Navede web platforme od značaja za planiranje muzičkih programa i objasni njihovu funkciju	Web platforme: YouTube, Spotify, Deezer, SoundCloud, Shazan i dr.
5. Sprovede istraživanje zadatih web platformi u cilju prikupljanja zadatih informacija za primjenu u praksi	
6. Napravi plan za organizaciju zadatog muzičkog programa	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1, 2 i 4. Za kriterijume 3, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzički menadžment u ustanovama kulture - Muzika u elektronskim medijima	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Koordinira poslove u muzičkom menadžmentu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni uloge i nadležnosti urednika programa, saradnika, arhiva muzičke građe, tehničke i organizacione podrške u muzičkom menadžmentu	
2. Demonstrira koordinaciju organizacionom i tehničkom podrškom u praksi	
3. Navede vrste zahtjeva za realizaciju muzičkih programa uz objašnjavanje načina ispunjavanja istih na zadatom primjeru	Zahtjevi za realizaciju muzičkih programa: Rider list (skup različitih potreba neophodnih za realizaciju programa / koncerta), Stage plot (grafički prikaz pozicije instrumenata na sceni) i dr.
4. Objasni uloge i nadležnosti izdavača, Organizacije za zaštitu autorskog i srodnih prava, autora, izvođača i menadžera i procedure u komunikaciji sa istima	
5. Demonstrira različite vidove komunikacije sa izdavačima muzičke građe, Organizacijom za zaštitu autorskog i srodnih prava, autorima, izvođačima i menadžerima na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 4. Za kriterijume 2 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Hijerarhija u muzičkom menadžmentu - Autorska prava - Organizacija muzičkih programa	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Kreira muzički program u skladu sa programskom šemom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni kriterijume za izbor muzičke građe za kreiranje muzičkih i drugih programskih sadržaja	Programski sadržaji: koncertni, multimedijalni performansi, obrazovni, dokumentarni, zabavni, kulturno-umjetnički, filmski, pozorišni i dr.
2. Predloži muzičku građu i izvođače za realizaciju muzičkog programa na zadati programski sadržaj, uz obrazloženje izbora	
3. Prilagodi trajanje zadatog muzičkog sadržaja u skladu sa programskom šemom i sadržajem	
4. Definiše pojam muzička košuljica uz nabranje njenih elemenata	
5. Kreira muzičku košuljicu na zadatim primjerima	
6. Objasni razliku između redovnih, posebnih i vanrednih programskih sadržaja i kriterijume za izbor adekvatnog muzičkog repertoara	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 4 i 6 . Za kriterijume 2, 3 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Modeli projekata u kulturi - Muzička građa - Organizacija muzičkog programa	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Pripremi promotivni materijal za najavu muzičkih programa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj promocije muzičkog programa	
2. Navede načine promocije muzičkog programa i objasni funkciju istih	Načini promocije: internet, najave za medije, štampani materijali, animacioni projekti i dr.
3. Navede podatke od značaja za promotivne aktivnosti i objasni postupak njihove sistematizacije	Podaci od značaja za promotivne aktivnosti: ime i prezime umjetnika, naziv koncerta, datum, mjesto i vrijeme održavanja programa i dr.
4. Navede podatke i materijale za pripremu promocije i najavu muzičkog programa	Materijali za pripremu promocije i najave: biografije i fotografije umjetnika, muzički repertoar, audio i video zapisi i dr.
5. Izabere načine promocije, strukturu promotivnog materijala i tekstove za promociju muzičkog programa na zadatim primjerima	
6. Kreira tekstove za najavu zadatog muzičkog programa	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Marketing u kulturi	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da	
Održava funkcionalnost sredstava i uređaja za rad	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Nabroji uređaje i sredstva za rad	Uređaji i sredstva za rad: računar, softver, audio oprema, kancelarijski materijal i dr.
2. Objasni načine održavanja funkcionalnosti uređaja i sredstava za rad	
3. Objasni značaj održavanja funkcionalnosti sredstava i uređaja za rad	
4. Procijeni uslove i adekvatna sredstva za rad potrebna za izvršenje zadataka na zadatim primjerima	
5. Izvrši održavanje funkcionalnosti uređaja i sredstava za rad na konkretnom zadatku	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzička tehnologija - Muzička građa	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Kontroliše emitovane sadržaje muzičkih programa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše postupak provjere tehničke ispravnosti muzičke građe	Muzička građa: partiture, audio i video zapisi i muzička literatura
2. Provjeri tehničku ispravnost zadate muzičke građe na zadatim primjerima	
3. Objasni značaj kontrole i korekcije emitovanih sadržaja i izvedenih muzičkih programa	
4. Navede načine kontrole i korekcije emitovanih sadržaja i izvedenih muzičkih programa	
5. Izvrši kontrolu sadržaja za emitovanje muzičkih programa u skladu sa zadatom muzičkom košuljicom	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3 i 4. Za kriterijume 2 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Muzička tehnologija - Muzička građa	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da	
Vodi dokumentaciju o realizovanim aktivnostima u odgovarajućoj formi	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj statističkog prikupljanja podataka o realizovanim muzičkim programima za različite potrebe	Različite potrebe: posjećenost, slušanost, emitovani autori, djela, izvođači i dr.
2. Izvrši analizu podataka o realizovanim muzičkim programima na zadatim primjerima	
3. Napravi statistički prikaz prikupljenih podataka o realizovanim muzičkim programima, na zadatim primjerima	
4. Pripremi periodične izvještaje o realizovanim muzičkim programima na zadatim primjerima	
5. Sastavi izvještaj o obavljenim komunikacijama	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Menadžment u kulturi - Menadžment u muzičkoj djelatnosti - Evaluacija muzičkih programa	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Organizacija muzičkih programa je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Teorijski dio nastave treba realizovati sa cijelim odjeljenjem. U cilju boljeg razumijevanja teorijskih znanja preporučuje se, gdje je to moguće, upotreba pokaznih sredstava za demonstraciju konkretnih pojava, kao i korišćenje internet prezentacija i simulacija. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika.
- Praktični dio nastave realizuje se u učionici koja je opremljena preporučenim sredstvima za realizaciju nastave, kao i u ustanovama kulture i elektronskim medijima (radio i televizija). Minimalni broj časova predviđen za realizaciju praktične nastave u ustanovama kulture i elektronskim medijima je 33. Učenike treba podijeliti u grupe (u parovima ili manjim grupama) i realizovati vježbe individualno, ali tako da svaki učenik samostalno uradi vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Dragičević Šešić, M., Stojković B., Kultura, menadžment, animacija, marketing, Beograd, Clio, 2011.
- Baronijan, V., Muzika kao primenjena umetnost, Beograd, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1981.
- Berns, Vilijam Dž. Menadžment i umetnost, Beograd, Clio, 2009.
- Isaković, Smiljka, Menadžment muzičke umetnosti, Beograd, Megatrend, 2010.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim softverima (Sound Forge, Audacity, Pro Tools, Adobe Audition, Cool Edit Pro, Logic i dr) i pristupom Internetu (za Web platforme i druge sadržaje koji su vezani za istraživanje i prikupljanje informacija od značaja za realizaciju nastave)	1 računar po učeniku
2.	Audio oprema	minimum 1 po kabinetu
3.	Video oprema (kamera)	minimum 1 po kabinetu

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzička tehnologija
- Arhiviranje muzičke građe

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku u vidu korišćenje tehničke dokumentacije, interneta, softvera i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji, Razvijanje matematičkog načina razmišljanja (logičko i prostorno mišljenje) i izražavanje (formulama, modelima, konstrukcijama, grafikonima, dijagramima) u rješavanju zadataka i praktičnih problema i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba namjenskog softvera, interneta i web plaformi i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjene, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanje upoređivanja svojeg mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.2.30. PREDUZETNIŠTVO**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	33	33		66	4

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa značajem preduzetništva, preduzetničkih vještina, tehnikama za pronalaženje biznis ideje, strukturom i načinom izrade biznis plana, oblicima obavljanja privredne djelatnosti i promocijom proizvoda i usluga. Osposobljavanje za kreiranje i pokretanje biznisa. Razvijanje inicijativnosti, kreativnosti, odgovornosti, komunikativnosti i timskog rada.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Identifikuje značaj preduzetništva, preduzetničkih vještina i pokretanja sopstvenog biznisa
2. Osmisli biznis ideju koristeći razne tehnike i rezultate istraživanja tržišta
3. Sastavi biznis plan na osnovu sprovedenih istraživanja i analiza
4. Identifikuje oblike obavljanja privredne djelatnosti i postupak registracije privrednih društava
5. Identifikuje faze u postupku zasnivanja radnog odnosa i karakteristike individualnih i kolektivnih prava zaposlenih
6. Pripremi poslovni sastanak i korespondentne akte u vezi sa njegovom organizacijom
7. Promoviše privredno društvo, proizvod ili uslugu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje značaj preduzetništva, preduzetničkih vještina i pokretanja sopstvenog biznisa	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam preduzetništva	
2. Opiše nastanak i razvoj preduzetništva	
3. Objasni pojam preduzetnika, različite pristupe o teoriji preduzetnika i zablude o njima	Pristupi o teoriji preduzetnika: ekonomski, psihološki i sociološki
4. Popuni upitnik za procjenu preduzetničkih osobina	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Preduzetništvo - Istorija preduzetništva - Preduzetnik	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Osmisli biznis ideju koristeći razne tehnike i rezultate istraživanja tržišta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam ideje	
2. Objasni pojam biznis ideje	
3. Primijeni odgovarajuću tehniku za pronalaženje biznis ideje	Tehnike za pronalaženje biznis ideje: kopiranje postojećih poslova, mapiranje, pretvaranje hobija u potencijalni posao, korišćenje radnog iskustva za pokretanje posla, brainstorming tehnika, inovacije novih proizvoda/usluga i dr.
4. Objasni pojam poslovne šanse i pristupe za njeno prepoznavanje	Pristupi: posmatranje promjena i trendova, rješavanje problema, pronalaženje praznina na tržištu, takmičenje/konkurencija i dr.
5. Sprovede provjeru odabrane biznis ideje na tržištu koristeći odgovarajuće upitnike	
6. Objasni SWOT analizu i njen značaj	
7. Procijeni biznis ideju na osnovu SWOT analize	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 6. Za kriterijume 3, 5 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ideja - Biznis ideja - Tehnike za pronalaženje biznis ideje - Poslovna šansa - SWOT analiza	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Sastavi biznis plan na osnovu sprovedenih istraživanja i analiza	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni viziju, misiju, poslovne ciljeve i vrste poslovnih strategija	Vrste poslovnih strategija: ofanzivna, defanzivna, strategija imitacije i tradicionalistička
2. Formuliše misiju i viziju za konkretan primjer privrednog društva	
3. Opiše značaj, strukturu i elemente biznis plana	Struktura i elementi biznis plana: naslovna strana, sadržaj biznis plana, rezime, osnovni podaci o preduzetniku, opis biznis ideje odnosno proizvoda/usluge, analiza tržišta prodaje i konkurencije, analiza tržišta nabavke, marketing plan (cijena, lokacija, distribucija, promocija), tehničko tehnološka analiza i finansijski plan sa vremenskim okvirom realizacije
4. Izradi pojedinačne elemente biznis plana za odabranu biznis ideju	
5. Sastavi biznis plan na osnovu izrađenih pojedinačnih elemenata	
6. Prezentuje biznis plan koristeći pravila za uspješno prezentovanje	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 3. Za kriterijume 2, 4, 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Misija i vizija privrednog društva - Ciljevi privrednog društva - Poslovna politika privrednog društva - Poslovna strategija privrednog društva - Biznis plan - Prezentacija	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje oblike obavljanja privredne djelatnosti i postupak registracije privrednih društava	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede oblike obavljanja privredne djelatnosti i njihove karakteristike	Oblici obavljanja privredne djelatnosti: preduzetnik, ortačko društvo, komanditno društvo, društvo sa ograničenom odgovornošću i djelovi stranog društva
2. Objasni naziv i vizuelni identitet privrednog društva	Naziv i vizuelni identitet privrednog društva: ime privrednog društva, logotip, zaštitna boja, tipografija, maskota, grb, slogan i dr.
3. Osmisli ime za privredno društvo za konkretan primjer	
4. Kreira logotip i slogan za konkretan primjer privrednog društva ili proizvoda/usluge	
5. Opiše postupak i potrebnu dokumentaciju za registraciju privrednih društava	
6. Popuni formular za registraciju preduzetnika za konkretan primjer	
7. Objasni poslovni kodeks privrednog društva	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 5 i 7. Za kriterijume 3, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vrste privrednih društava - Naziv i vizuelni identitet privrednog društva - Registracija privrednog društva - Poslovni kodeks	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje faze u postupku zasnivanja radnog odnosa i karakteristike individualnih i kolektivnih prava zaposlenih	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam zasnivanja radnog odnosa	
2. Opiše opšte i posebne uslove za zasnivanje radnog odnosa	Opšti uslovi: godine života, zdravstvena sposobnost i dr. Posebni uslovi: nivo kvalifikacije, radno iskustvo, stručni ispit i dr.
3. Objasni način zasnivanja radnog odnosa i vrijeme na koje se zasniva radni odnos	Vrijeme na koje se zasniva radni odnos: određeno i neodređeno
4. Sastavi konkurs za prijem u radni odnos za određeno radno mjesto	
5. Sastavi radnu biografiju (CV) za prijem u radni odnos na konkretnom primjeru	
6. Navede vrste prava zaposlenih	Vrste prava zaposlenih: individualna i kolektivna
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 6. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Zasnivanje radnog odnosa - Prava zaposlenih	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Pripremi poslovni sastanak i korespondentne akte u vezi sa njegovom organizacijom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam, cilj i vrste poslovnih sastanaka	Vrste poslovnih sastanaka: formalni, neformalni, radni, informativni, diskusioni, poslovna druženja, seminari, konferencije i dr.
2. Objasni pripremu materijala, opreme i mjesta za održavanje poslovnog sastanka	
3. Objasni pojam, proces, pravila i vrste komunikacije	Vrste komunikacije: usmena, pisana, interna, eksterna, privatna, poslovna, domaća, strana i dr.
4. Objasni pojam, stilove i fraze poslovne i službene korespondencije, sadržaj i elemente poslovnog pisma i službenog dopisa	
5. Sastavi poziv za učesnike sastanka sa dnevnim redom, terminom i mjestom održavanja u odgovarajućoj formi	
6. Sastavi zapisnik o održanom sastanku u odgovarajućoj formi	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Poslovni sastanak - Pojam i vrste komunikacije - Poslovna i službena korespondencija - Korespondentni akti u vezi poslovnih sastanaka	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Promoviše privredno društvo, proizvod ili uslugu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam promocije	
2. Navede oblike promocijnih aktivnosti	Oblici promocijnih aktivnosti: privredna propaganda, lična prodaja, prodajna promocija, odnosi sa javnošću i dr.
3. Kreira reklamnu poruku, na konkretnom primjeru	
4. Osmisli flajer za konkretan primjer	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Promocija	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Preduzetništvo je tako koncipiran da omogućava učenicima da stiču teorijska i praktična znanja i vještine iz ove oblasti. Prilikom realizacije ovog modula učenike treba motivisati na aktivno učenje, samostalan i timski rad. Preporučljivo je da se nastava iz ovog modula, realizuje u blok časovima sa po dva časa nedjeljno. Učenike bi trebalo poslije realizacije uvodnih sadržaja i pojedinačnih aktivnosti koje su u vezi sa njima, podijeliti na timove (sastavljene od tri do sedam učenika) u kojima će tako raditi do kraja školske godine. Iako će učenici raditi u timu, svako od njih treba da ima pojedinačna zaduženja, na osnovu čega će biti ocjenjivani. Preporučljivo je da svaki tim učenika ima svoj folder u kom će čuvati sve radne listove koje će popunjavati tokom školske godine prilikom izrade određenih praktičnih vježbi. Radni listovi za svaku aktivnost su predviđeni u Priručniku za nastavnike, koji je urađen za ovu namjenu. Prilikom obrade određenih nastavnih sadržaja preporučljivo je podsticati učenike na sprovođenje različitih istraživanja kako bi na taj način došli do relevantnih informacija. Poželjno je da učenici učestvuju na školskim i nacionalnim takmičenjima za najbolji Biznis plan.
- Preporučljivo je da učenici nakon urađenih vježbi, svoje rezultate usmeno prezentuju drugim učenicima, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom. Tokom prezentacije učenici treba da se jasno izražavaju i pravilno koriste stručnu terminologiju. Prilikom obrade određenih nastavnih sadržaja mogu se na času pozvati lokalni preduzetnici, predstavnici određenih institucija i privrednih društava ili organizovati posjeta istim, kako bi učenici dobili konkretne informacije o određenim oblastima koji se odnose na realizaciju biznis ideja.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Grupa autora, Mladi preduzetnici - Priručnik iz preduzetništva za učenike srednjih stručnih škola, Centar za stručno obrazovanje, 2014.
- Grupa autora, Mladi preduzetnici – Priručnik iz preduzetništva za nastavnike srednjih stručnih škola, Centar za stručno obrazovanje, Podgorica, 2014.
- Lajović D.; i grupa autora, Preduzetništvo u novi milenijum, CID, Podgorica, 2001.
- Lajović D.; i grupa autora, Marketing plan kao preduzetničko sredstvo, Zavod za zapošljavanje Crne Gore, Podgorica, 2009.
- Propisi koji regulišu oblast radnih odnosa.
- Propisi koji regulišu oblast privrednih društava.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/multimedijalna tabla	1
3.	Štampač	1
4.	Skener	1
5.	Kancelarijski materijal i pribor	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.

- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Muzička tehnologija
- Osnove menadžmenta u muzici

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz oblasti preduzetništva)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje matematičkog načina razmišljanja i izražavanje kroz određene modele u rješavanju praktičnih zadataka)
- Digitalna kompetencija (upotreba namjenskog softvera za obradu i uređivanje teksta i tabela, čuvanje dokumenata u elektronskom obliku)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanje različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije određenih praktičnih zadataka iz ove oblasti)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti planiranja, organizovanja, pripreme izvještaja, procjene, evidentiranja i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanje upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti)

3.3. IZBORNI MODULI

3.3.1. HORSKO PJEVANJE I

1. Broj časova i kreditna vrijednost:

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
I	9	45	18	72	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih kompozicija homofone fature različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih kompozicija homofone fature različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku
3. Razumije manuelne kretnje dirigenta
4. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama homofone fature

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tiho disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	Organi rezonatora: usne, donja vilica i jezik
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije	Tipovi artikulacije: legato, stakato, portato i martelato
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno	Svijetlo-tamno: tamnije samoglasnike osvijetliti, a svijetlije zatamniti
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predloženeteme	
- Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju početak troglasne kompozicije homofone fature	
2. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju različite metričke vrste troglasne kompozicije homofone fature	
3. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju tempo izvođenja troglasne kompozicije homofone fature	
4. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju agogičko i dinamičko nijansiranje u troglasnoj kompoziciji homofone fature	
5. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju kraj cijele ili kraj jednog dijela troglasne kompozicije homofone fature	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Dirigentski potezi za početak i kraj kompozicije - Dirigentski potezi za različite metričke vrste - Dirigentski potezi za izvođenje različitih tempa u kompozicijama - Dirigentski potezi za dinamičko nijansiranje	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama homofone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira zadato muzičko djelo uz smisao za precizan ritam i harmoniju u toku izvođenja	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevavanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika jednostavnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera jednostavnije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisane razlike između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.
- U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika jednostavnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera jednostavnije muzičke građe.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovodo".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebe ".
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okrilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večernja molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
3.	Klavis	1
4.	Stolica za klavis	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Zaključna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda, izvodi se iz ocjena svih ishoda, datih u klasifikacionom periodu
- Zaključna ocjena na kraju nastavne godine, izvodi se na osnovu svih datih ocjena iz klasifikacionih perioda
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima(S,A,T,B)

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju svakog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Horsko pjevanje II, III i IV
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku u okviru modula Horsko pjevanje I, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanjem kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije u okviru modula Horsko pjevanje I)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačku edukaciju)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada, saradnje, izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji, uvažavanjem različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije praktičnih vježbi)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative kroz rad u grupi i ansamblu, pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini i dr.)

3.3.2. HORSKO PJEVANJE II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	9	45	18	72	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fature različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fature različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije homofone fature
3. Usaglasí svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve muzičke elemente prilikom izvođenja troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fature
4. Razumije manuelne kretnje dirigenta

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tiho disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije homofone fature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije	
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve muzičke elemente prilikom izvođenja troglasnih i četvoroglasnih kompozicija homofone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira uz smisao za precizan ritam i harmoniju u toku izvođenja zadatog muzičkog djela	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju početak troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature	
2. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju različite metričke kretnje u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji homofone fature	
3. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju tempo izvođenja troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature	
4. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji homofone fature	
5. Prepozna dirigentske pokrete koji izražavaju kraj cijele ili jednog dijela troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature	
6. Izvede troglasne ili četvoroglasne kompozicije homofone fature u grupi/horu u skladu sa interpretativnim zahtjevima dirigenta izraženim dirigentskim pokretima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Dirigentski pokreti koji izražavaju početak i kraj kompozicije - Dirigentski pokreti koji izražavaju različite metričke kretnje i tempo izvođenja kompozicije - Dirigentski pokreti koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevavanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika složenije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera složenije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisane razlike između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođa".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebe "
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okirilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večerna molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30
3.	Klavir	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S,A,T,B) za sve ishode

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Horsko pjevanje I, III i IV
- Teorija muzike
- Harmonija I, II i III
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku u okviru modula Horsko pjevanje II, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanjem kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije u okviru modula Horsko pjevanje II)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačku edukaciju)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada, saradnje, izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji, uvažavanjem različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije praktičnih vježbi)

- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative kroz rad u grupi i ansamblu, pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini i dr.)

3.3.3. SAVREMENO ODRASTANJE**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
II	54	18		72	3

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje mladih za razumijevanje procesa odrastanja, kao izazova savremenog društva koje nudi različite faktore u formiranju identiteta. Razvijanje kritičkog odnosa prema sadržajima potrošačke-popularne kulture, rizičnim oblicima ponašanja mladih, kao i afirmativnog stava prema identifikaciji sa pozitivnim vrijednostima subkulture mladih i zdravim stilovima života.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Identifikuje izazove procesa odrastanja i adolescencije
2. Uoči značaj porodice kao faktora socijalizacije
3. Prepozna ulogu i sadržaj subkulture mladih
4. Uoči uticaj masovnih medija na mlade, kao konzumente
5. Identifikuje uticaj potrošačke-popularne kulture na oblikovanje stila života
6. Uoči značaj primjene zdravih životnih stilova
7. Prepozna rizično ponašanje mladih i mehanizme prevencije

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje izazove procesa odrastanja i adolescencije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i karakteristike razvojnih faza adolescencije	
2. Opiše društvene faktore koji utiču na razvoj ličnosti	Faktori: porodica, škola, vršnjaci, kultura, društvo i dr.
3. Objasni uticaj porodičnog i društvenog konteksta na formiranje identiteta	
4. Objasni oblike socijalne izolacije u adolescenciji	
5. Opiše razvojne probleme u procesu odrastanja	
6. Objasni idealističke vrijednosti i ciljeve karakteristične za period adolescencije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Adolescencija	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Uoči značaj porodice kao faktora socijalizacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede značaj primarne socijalizacije za pojedinca i društvo	
2. Opiše ulogu i najvažnije pravce promjena savremene porodice	
3. Objasni rodnu podjelu uloga unutar porodice i refleksiju na rodnu diskriminaciju	
4. Prezentuje konflikt posla i porodice kao problema modernog društva, na zadatom primjeru	
5. Navede društvene mehanizme zaštite porodice	
6. Prezentuje različite aspekte u procesu prelaska iz roditeljske porodice u sopstvenu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Primarna socijalizacija - Značaj porodice u razvoju mladih	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna ulogu i sadržaj subkulture mladih	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede značenje pojma subkultura mladih	
2. Objasni ulogu subkulture mladih u rješavanju protivrječnosti dominantne i roditeljske kulture	
3. Objasni različite oblike subkulture i kontrakulture mladih	Oblici subkulture i kontrakulture mladih: navijačke grupe, pankeri, rave pokreti, mirovni, ekološki, veganski i skvoterski pokreti
4. Prezentuje uticaj subkulturnih grupa na razvoj zdravih životnih stilova, na zadatom primjeru	
5. Prezentuje igru kao slobodnu djelatnost duha i tijela mladih, na zadatom primjeru	
6. Objasni sociološko određenje i karakteristike kulture takmičenja	
7. Objasni karakteristike i značaj sporta kao socijalne i kulturne kategorije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 6 i 7. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Subkultura mladih - Igra kao društveni fenomen	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Uoči uticaj masovnih medija na mlade, kao konzumente	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni vaspitnu uloga medija	
2. Procijeni kvalitet medijskog sadržaja kome su mladi izloženi, na zadatom primjeru	
3. Objasni principe učenja i zabave, kao načina za postizanje društvene promjene	
4. Objasni gejming kulturu i njen uticaj na mlade	
5. Objasni povezanost medijskih sadržaja i životnog stila mladih	
6. Istraži uticaj medija na oblikovanje sadržaja vlastite subkulture, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 3, 4 i 5. Za kriterijume 2 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Vaspitna uloga medija - Zloupotreba djece u medijima - Gejming kultura	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje uticaj potrošačke-popularne kulture na oblikovanje stila života	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značenje pojmova potrošačka kultura i potrošačko društvo	
2. Navede osnovne karakteristike potrošačke kulture	
3. Navede primjere masovne kulture	
4. Objasni uticaj masovne kulture na oblikovanje stila života	
5. Objasni uticaj masovne kulture na formiranje potrošačkih navika	
6. Predloži načine za primjenu društveno-odgovorne potrošnje, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Potrošačka-popularna kultura	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Uoči značaj primjene zdravih životnih stilova	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam zdravog životnog stila	
2. Objasni uticaj društvenih faktora na razvoj zdravih stilova života	
3. Objasni koncept zdrave ishrane	
4. Objasni značaj fizičke aktivnosti sa individualnog i socijalnog aspekta	
5. Objasni značaj razvoja životnih vještina	
6. Opiše značaj edukacije za zdravo ponašanje, stavove i navike	Navike: lična higijena, pravilna ishrana, higijena odjeće i obuće i dr.
7. Istraži posljedice negativnih životnih navika, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Zdravi životni stilovi	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Prepozna rizično ponašanje mladih i mehanizme prevencije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni uzroke maloljetničke delikvencije	
2. Navede karakteristike rizičnih društvenih grupa	
3. Obrazloži devijantnosti u sportu	Devijantnosti: politizacija, komercijalizacija, doping, nasilje, medijska eksploatacija i dr.
4. Objasni moguće posljedice zloupotrebe psihoaktivnih supstanci i alkohola	Psihoaktivne supstance: psihodelične droge, opijati, kanabis, cigarete i dr.
5. Objasni moguće uzroke i posljedice rizičnih oblika seksualnog ponašanja	Oblici seksualnog ponašanja: prerano stupanje u polne odnose, neupotreba zaštitnih sredstava, prostitucija i dr.
6. Obrazloži moguće uzroke i posljedice različitih oblika nasilja	Oblici nasilja: nasilje nad odraslima (roditeljima, nastavnicima ili drugim osobama), vršnjačko nasilje, nasilje nad marginalizovanim grupama i dr.
7. Obrazloži karakteristike i negativnosti hazardnih igara i igara zanosu	Negativnosti: koristoljublje, lažiranje, pasivnost, rizik, negacija rada, pretvaranje igre u profesiju, irealnost, neshvatljivost i dr.
8. Objasni ostale oblike rizičnog ponašanja	Oblici rizičnog ponašanja: nezainteresovanost za školu, neosmišljene životne aktivnosti, sklonost ka rizičnoj vožnji motornih vozila, dugotrajni noćni izlasci, trajno ili dugotrajno napuštanje škole i dr.
9. Istraži društvene kanale za sprečavanje i prevenciju rizičnog ponašanja, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 8. Za kriterijum 9 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Oblici rizičnog ponašanja - Mehanizmi za prevenciju i sprečavanje društveno-rizičnog ponašanja	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Savremeno odrastanje je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja iz ove oblasti kroz teorijsku nastavu i vježbe. Teorijski dio nastave i vježbe treba izvoditi sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu aktivnih oblika nastave – interaktivnih predavanja, rada u parovima i malim grupama, samostalnog rada i istraživanja učenika na času.
- Prilikom realizacije vježbi, u zavisnosti od tipa situacije i zadataka, može se organizovati demonstracija/ simulacija u radu sa učenicima. Nakon urađenih vježbi, učenici treba da prezentuju svoje rezultate, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom.
- Preporučuje se ostvarivanje saradnje sa NVO sektorom i poslodavcima. Prilikom realizacije sadržaja mogu se koristiti filmovi, stripovi, propagandni materijali kojim se promovišu zdravi životni stilovi i dr. Potrebno je podsticati učenike na primjenu stečenih znanja. U nastavnom procesu mogu se koristiti i društvene mreže kao što je www.edmundo.com ili druge za koje nastavnik procijeni da su prilagođene učenicima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Laušević D.; Mugoša B.; Žižić Lj.; Ljaljević A.; Vujošević N.; Vratnica Z., Zdravstvene poruke, Zavod za zdravstvenu zaštitu i UNICEF, Podgorica, 2000.
- Krkeljić Lj.; Slobig J.; Dibe F., Srednjoškolci, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2002.
- Kreativno rješavanje konflikta u učionici, UNICEF i Ministarstvo prosvjete i nauke Crne Gore, Podgorica, 2001.
- Vukićević S., Ideal i stvarnost eko menadžmenta, Služba zaštite životne sredine Opštine Nikšić, 1956.
- Zečević S.; Krivokapić, N., (pripr) Rod, identitet i kultura, Institut za sociologiju, Filozofski fakultet, Nikšić.
- Rot.N., Osnovi socijalne psihologije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1989.
- Ilić M., Sociologija kulture, Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Beograd 2010.
- Đorđević D., Sociologija forever, Niš, 1996.
- Kajoa R., Igre i ljudi, Nolit, Beograd, 1965.
- Skempler G., Sport i društvo-istorija, mocikultura, CLIO, Beograd, 2007.
- Vuletic V., Sociologija, Klet, Beograd, 2014.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/ multimedijalna tabla	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Preduzetništvo
- Socijalne mreže i globalizacija
- Poslovna kultura

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti savremenog odrastanja, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti savremenog odrastanja prilikom istraživanja na Internetu; korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize problema savremenog odrastanja i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti savremenog odrastanja, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa; korišćenje foruma i društvenih mreža, u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; izrada seminarskih radova i prezentacija na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju elektronskog učenja i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etičkim pravilima; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije vježbi i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje kulturnih kapaciteta prepoznavanjem uticaja sociokulturnih činilaca i razvijanje kros – kulturnih vještina, upoznavanjem subkulture i kontrakture i dr.)

3.3.4. HORSKO PJEVANJE III**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	45	18	72	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih kompozicija polifone fakture različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih kompozicija polifone fakture različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne kompozicije polifone fakture
3. Razumije manuelne kretnje dirigenta
4. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama polifone fakture

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tiho disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne kompozicije polifone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije prilikom izvođenja troglasnih kompozicija polifone faktire	
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno izodeći troglasne kompozicije polifone fakture	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem	
Predložene teme	
- Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju početak troglasne kompozicije polifone fature	
2. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju različite metričke vrste u troglasnim kompozicijama polifone fature	
3. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju tempo izvođenja troglasne kompozicije polifone fature	
4. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje u troglasnim kompozicijama polifone fature	
5. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju karakteristične ritmičke figure u troglasnim kompozicijama polifone fature	
6. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju kraj cijele ili jednog dijela troglasne kompozicije polifone fature	
7. Izvede troglasne kompozicije polifone fature u grupi/horu u skladu sa interpretativnim zahtjevima dirigenta izraženih dirigentskim pokretima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
- Dirigentski potezi koji izražavaju početak i kraj kompozicije - Dirigentski potezi koji izražavaju različite metričke vrste i tempo - Dirigentski potezi koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje - Dirigentski potezi koji izražavaju karakteristične ritmičke figure	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim kompozicijama polifone fature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira uz smisao za precizan ritam, harmoniju i polifoniju u toku izvođenja zadatog muzičkog djela	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje III je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika zahtjevnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera zahtjevnije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisane razlike između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođa".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebe "
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okirilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večerna molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Aдекватно звуочно izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30
3.	Klavir	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S,A,T,B) za sve ishode

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Horsko pjevanje I, II i IV
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku u okviru modula Horsko pjevanje III, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanjem kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije u okviru modula Horsko pjevanje III)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačku edukaciju)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada, saradnje, izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji, uvažavanjem različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije praktičnih vježbi)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative kroz rad u grupi i ansamblu, pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini i dr.)

3.3.5. DIRIGOVANJE I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	18	36	18	72	3

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa tehnikama dirigovanja u različitim ansamblima. Osposobljavanje za primjenu osnovnih manualnih tehnika u interpretaciji muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta i dalje školovanje u oblasti vođenja ansambla. Razvijanje preciznosti, analitičnosti, odgovornosti u radu i vještina javnog nastupa.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Prepozna različite tehnike dirigovanja tokom istorijskih epoha
2. Identifikuje ulogu dirigenta u ansamblima
3. Primijeni manualnu tehniku tokom izvođenja svih vrsta metra
4. Izvede tempo, dinamiku, i artikulaciju, kao elemente interpretacije
5. Razlikuje vrste ansambla prema muzičkim žanrovima i stilovima
6. Razlikuje vrste projekata u kulturi i vrste ansabla koje mogu nastupati u okviru njih

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna različite tehnike dirigovanja tokom epoha baroka, klasicizma i romantizma	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni tehniku dirigovanja u srednjem vijeku - heironomija	
2. Opiše istorijski razvoj tehnike dirigovanja	Razvoj: pokret šakom, rukama, štapom, svitkom nota, pokret gore-dolje i lijevo-desno, sa pozicije klavira ili prve violine i posebni dirigentski pult
3. Objasni tehniku dirigovanja u baroku	Barok: J.B. Lilly, M. Sen- Lamber, M.Montecaire i C. W. Gluck
4. Navede tehniku dirigovanja u klasicizmu	Klasicizam: J. Haydn, W.A. Mozart i L. v Bethoven
5. Opiše tehnike dirigovanja u romantizmu i kasnijim stilovima	Romantizam i kasniji stilovi: F. Mendelsohn, K.M. Weber, H.Berlioz, F. Litz, R Wagner, H. v. Bulow i H. Richter I dr
6. Izvede odgovarajuće tehnike dirigovanja za zadatu epohu baroka, klasicizma ili romantizma	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena praktične vježba.	
Predložene teme	
- Heironomija - Tehnike dirigovanja tokom istorije	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Identifikuje ulogu dirigenta u ansamblima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede psihofizičke osobine dirigenta	Psihofizičke osobine: sluh, ritam, muzička teorija, harmonija, kontrampunkt, oblici, tehnika klavira, smisao za vođenje hora- ansambla, refleksi i fizička spremnost
2. Opiše pravilan stav dirigenta	Stav: ramena, ruke, šaka, prsti, podlaktica, lakat, nadlaktica i glava
3. Demonstrira pravilan stav dirigenta tokom dirigovanja u različitim fazama	
4. Objasni tehniku dirigovanja	Tehnika: pripremni pokret, tempo, dinamika i artikulacija
5. Objasni i demonstrira različite izraze lica	Izraz lica: oči, mimika i usta
6. Navede poznate domaće i inostrane dirigente XX i XXI vijeka	Dirigenti XX i XXI vijeka: A. Toscanini, K. Bohm, H. f Karajan, L. Maazel, K. Abado idr; L.Matačić, D, Šuplevski, O.Danon, M. Jaguš, Ž. Zdravković, D. Matić- Marović, R. Papović, M. Homen, I. Simović
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5 i 6. Za kriterijum 3 potrebna je ispravno urađene vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stav dirigenta - Pravilno držanje tijela - Pravilan položaj ruku - Izraz lica - Savremeni dirigenti	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni manuelnu tehniku tokom izvođenja svih vrsta metra	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede pripremna i završna kretanja	
2. Izvede taktiranje prostih i složenih mjera bez podjele	Proste: dvodjelne, trodjelne i četvorodjelne Složene: šestodjelne, devetodjelne i dvanaestodjelne
3. Izvede taktiranje prostih mjera sa podjelom	
4. Izvede taktiranje mješovito-složenih mjera	Mješovito-složene mjere: petodjelna i sedmodjelna
5. Izvede karakteristične ritmičke figure	Karakteristične ritmičke figure: punktirani ritam, sinkopa i kontrtan
6. Izvede nepotpuni takt	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Pripremna tehnika - Dirigovanje prostog i složenog metra - Dirigovanje karakterističnih figura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da izvede tempo, dinamiku, i artikulaciju, kao elemente interpretacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira izvođenje tempa u zavisnosti od vrste i brzine metra	Brzina metra: sažimanje više metričkih jedinica na jedan potez
2. Demonstrira promjenu tempa	Promjena tempa: brz-spor, i obrnuto, accelerando, ritardando, ritenuto
3. Demonstrira izvođenje korone na svim taktovim djelovima	
4. Demonstrira različita dinamička nijansiranja	Dinamička nijansiranja: crescendo, decrescendo, subito piano, subito forte i dr.
5. Demonstrira različite vrste artikulacije	Vrste artikulacije: legato, staccato, tenuto i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Tempo - Dinamika - Artikulacija	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje vrste ansambla prema muzičkim žanrovima i stilovima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam ansambl	Ansambl: vokalni, instrumentalni i vokalno-instrumentalni
2. Objasni pojmove vokalni ansambli	Vokalni: kamerni sastav i horski (dječiji, jednorodni, mješoviti)
3. Objasni pojmove instrumentalni ansambli	Instrumentalni: kamerni sastav i orkestar
4. Objasni pojmove vokalno-instrumentalni ansambli	Vokalno-instrumentalni: kamerni sastav, veliki orkestar i hor
5. Poveže odgovarajuće vrste ansambla sa zadatim muzičkim stilovima i žanrovima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ansambl - Vokalni - Instrumentalni - Vokalno-instrumentalni	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje vrste projekata u kulturi i vrste ansabla koje mogu nastupati u okviru njih	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede oblike projekta u kulturi	Oblici projekta: osnovni (koncert, priredba, predstava), kompleksni (festivali, muzička takmičenja) i mas-medijски (radio I TV emisije)
2. Navede osnovne oblike predstava	Oblici predstava: muzička, dramska i plesna
3. Navede vrste muzičko-scenskih predstava	Muzičko-scenska predstava: operaska, operetska, balet i mjuzikl
4. Objasni vrste događaja	Vrste događaja: svečani programi i akademije, edukativne priredbe, zabavno-komercijalni šou programi i dr.
5. Navede vrste koncerata prema klasifikaciji	Klasifikacija: prema žanru (klasični, džez i popularni), prema izvođačkom medijumu (solistički, simfonijski, kamerni, vokalni i dr.) i dr.
6. Izdvoji odgovarajuće vrste ansambla za zadate oblike projekta u kulturi	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Oblici projekta u kulturi - Oblici predstava - Vrste događaja i koncerata - Vrste koncerata prema klasifikaciji	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Dirigovanje I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju postizanja što bolje usvajanja gradiva potrebno je da profesor sporovodi nastavu putem demonstracije individualno, u grupama ili kombinovano.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, grupa može predstavljati ansambl pri čemu svaki učenik iz grupe preuzima ulogu dirigenta. Nastavnik treba da obrati pažnju na pravilan položaj tijela, ruku tokom dirigovanja, da insistira na preciznosti pokreta tokom dirigovanja, na tempo, artikulaciju i sugestivnost, poštovanju partiture i stila. Preporučljivo je da nastavnik u nastavi pored klavira kao osnovnog instrumenta koristi i multi medijalnu tehniku (audio vizuelne uređaje). Nastavnik treba da donekle pruži mogućnost učeniku da osmisli interpretaciju ansabla kroz lično shvatanje zadate kompozicije. Kod učenika treba razviti svijest o njegovim potencijalima i pružiti mu priliku da sam predloži kompoziciju koju bi izveo sa ansamblom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- M. Hadnađev, Od audicije do koncerta, Kulturni centar, Novi Sad 1971.
- F. Lhotka, Dirigiranje, Školska knjiga, Zagreb 1988.
- B. Đurković, Osnovi vokalne tehnike, FMU, Beograd 1992.
- S. Kostić, Horsko dirigovanje, SKC, Niš 1997.
- C. Krebs, Meister des Taktstocks, Berlin 1987.
- Dvoglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor).
- Troglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor).
- Četvoroglasne kompozicije po izboru (ženski, muški i mješoviti hor).

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Partitura	po potrebi
3.	Klavir	1
4.	Stolica za klavir	1
5.	Stalak za note	po potrebi
6.	Ogledalo	3
7.	Dirigentska palica	po potrebi
8.	Audio i video uređaji za reprodukciju videa i zvuka	1
9.	Sto	1
10.	Stolica	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Proaktivna ocjena na kraju školske godine
- Dirigovanje jedne kompozicije dvoglasnog stava na kraju četvrtog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Dirigovanje II
- Harmonija sa harmonskom analizom I i II
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Horsk pjevanje I, II, III i IV
- Klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku u okviru modula Dirigovanje I, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanjem kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, upotreba stranih riječi u lirskim tekstovima zadatih kompozicija, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje lirskih tekstova i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju) kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva, uključujući efiksano upravljanje vremenom i informacijama u samostalnom učenju i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka na relaciji nastavnik-učenik i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje svijesti o važnosti sopstvene kulture i kulture drugih naroda; razvoj svijesti o lokalnoj, nacionalnoj, evropskoj i svjetskoj baštini; podsticanje upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih i dr.)

3.3.6. OSNOVE KOMPONOVANJA SA ARANŽIRANJEM I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	27		45	72	3

Teorijska nastava i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za komponovanje malih dvodjelnih i trodjelnih formi za različite instrumentalne sastave i aranžiranje za gudački, drveni i limeni duvački orkestar i udaraljke. Upoznavanje različitih tehnika pri komponovanju jednostavnih muzičko-formalnih struktura i sticanje osnovnih znanja pri aranžmanju za različite instrumentalne sastave. Razvijanje motivacije, kreativnosti, kvalitetnog i savjesnog odnosa prema radu, samopouzdanja, produktivnosti, komunikacije i konstruktivne diskusije.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Razvija sopstvene muzičke motive u različitim stilovima
2. Uradi aranžmane za gudački i drveni duvački orkestar
3. Komponuje male dvodjelne i trodjelne forme
4. Uradi aranžmane za limeni duvački orkestar i udaraljke
5. Komponuje male forme za različite instrumentalne sastave, kreirajući sopstvene aranžmane

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Razvija sopstvene muzičke motive u različitim stilovima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše osnovne elemente kompozicije	Osnovni elementi: motiv, dvotakt, rečenica, period, fraza, ritam, harmonija i oblik
2. Izvrši analizu osnovnih elemenata kompozicije na zadatim primjerima	
3. Objasni razliku u različitim harmonskim stilovima kroz istoriju muzike	
4. Objasni razliku u različitim ritmovima	
5. Objasni postupak komponovanja motiva	
6. Komponuje motive različite metričke strukture u različitim stilovima	Različite metričke strukture: jamb, amfibrah i trohej
7. Izradi motive koristeći različite tehnike rada s motivom	Tehnike rada s motivom: ponavljanje (doslovno, izmijenjeno, sekventno, imitaciono), variranje, proširenje, dijeljenje i sažimanje
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Osnovni pojmovi kompozicije - Muzički stilovi, žanrovi iste vrste	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za gudački i drveni duvački orkestar	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede osnovne karakteristike gudačkih instrumenata u sastavu orkestra	
2. Objasni način zapisivanja partiture za gudački orkestar	
3. Uradi aranžman za gudački orkestar na zadatom primjeru	
4. Navede osnovne karakteristike drvenih duvačkih instrumenata u sastavu orkestra	
5. Objasni način zapisivanja partiture za drveni duvački orkestar	
6. Napiše jednostavan kratak aranžman za drveni duvački orkestar na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Aranžiranje za gudački orkestar - Aranžiranje za drveni duvački orkestar	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Komponuje male dvodjelne i trodjelne forme	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše osnovne činioce dvodjelnih i trodjelnih formi	
2. Objasni postupak izgradnje dvodjelnih i trodjelnih formi	
3. Kreira male ili velike rečenice, sa ili bez proširenja, na već izrađenim i razvijenim motivima	
4. Kreira periode od već napisanih rečenica	
5. Kreira jednu malu dvodjelnu ili trodjelnu formu	
6. Izradi partituru svoje kompozicije u pisanoj formi ili u kompjuterskom programu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Komponovanje malih dvodjelnih i trodjelnih formi	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za limeni duvački orkestar i udaraljke	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede vrste limenih duvačkih instrumenata u orkestru i njihove karakteristike	
2. Objasni način zapisivanja partiture za limeni duvački orkestar	
3. Napiše jednostavan aranžman za limeni duvački orkestar na zadatom primjeru	
4. Navede vrste udaraljki u orkestru i njihove karakteristike	
5. Objasni način zapisivanja partiture za udaraljke na zadatom primjeru	
6. Napiše jednostavan aranžman za udaraljke na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4 i 5. Za kriterijume 3 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Aranžiranje za limeni duvački orkestar - Aranžiranje za udaraljke	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Komponuje male forme za različite instrumentalne sastave, kreirajući sopstvene aranžmane	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede različite vrste instrumentalnih sastava	
2. Kreira malu formu za određeni instrumentalni sastav	
3. Uradi aranžman svoje kompozicije za određeni instrumentalni sastav	
4. Izradi partituru svoje kompozicije u pisanoj formi ili u kompjuterskom programu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Instrumentalni sastavi	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Osnove komponovanja sa aranžiranjem I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisljeno učenje, konvergentno (logičko) učenje, učenja putem otkrića, pretraživanje internet baze podataka, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Rakov.N.P. - Praktični kurs instrumentacije, Moskva 1967.
- Obradović A.- Uvod u orkestraciju, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1997.
- Kohoutek C.-Tehnika komponovanja u muzici XX vijeka, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1984.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar sa instaliranim softverima: Finale, Sibelius, PDF creator, Word	2 do 4
2.	Klavir	1
3.	CD plejer	1
4.	Notni zapisi i partiture	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem II
- Muzički instrumenti
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Istorija muzike I, II i III
- Harmonija I i II
- Solfeđo I, II, III i IV
- Notografija I i II
- Etnomuzikologija

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti osnova komponovanja i aranžiranja u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka pri kreiranju i aranžiranju djela i korišćenju računara i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti komponovanja i aranžiranja, upotrebe softverskih alata radi kreiranja partitura i aranžmana i prezentovanja istih, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju i stvaranju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.3.7. DŽEZ I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	36	27	72	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama džez muzike i osposobljavanje za sviranje u grupi i samostalno, uz primjenu improvizatorskih tehnika i specifičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Poveže sve elemente jednostavnijih stilova džez muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje jednostavnije stilove džez muzike
3. Razlikuje slušno jednostavnije stilove džez muzike i njihove izvođače
4. Interpretira jednostavnije stilove džez muzike
5. Izvodi jednostavniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente jednostavnijih stilova džez muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove jednostavnijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	Tipovi: triolska podjela, „swing“ osmine i sinkope
2. Objasni tipove jednostavnijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	
3. Objasni vezu između teme i improvizacije	
4. Navede tipove jednostavnijih harmonskih progresija u džez muzici	Tipovi: I-IV-V, II-V-I i I-VI-II-V
5. Objasni tipove jednostavnijih harmonskih progresija u džez muzici	
6. Navede jednostavnije principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa, sekvence i prolaznice
7. Objasni jednostavnije principe improvizacije	
8. Demonstrira povezivanje elemenata džez muzike u jednu cjelinu na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ritmički obrasci - Veza između teme i improvizacije - Harmonske progresije u džezu - Principi improvizacije	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje jednostavnije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede jednostavnije stilove džez muzike	Stilovi: blues, ragtime, „Dixieland“, „Chicago“, swing, „Gypsy Jazz“, bebop, cool jazz, hard bop i bossa nova
2. Objasni karakteristike različitih jednostavnijih stilova džez muzike	
3. Objasni razlike između različitih jednostavnijih stilova džez muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih jednostavnijih stilova džez muzike	Predstavnici: Blind Lemon Jefferson, Leadbelly, Leadbetter, Bessie Smith, Scott Joplin, King Oliver, Louis Armstrong, Jelly Roll Morton, Fats Waller, Count Basie, Fletcher Henderson, Django Reinhardt, Charlie Parker, Dizzie Gillespie, Thelonious Monk, Wes Montgomery, Miles Davis, Art Blakey, John Coltrane, Sonny Rollins i Antonio Carlos Jobim
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilovi u džez muzici - Predstavnici džez stilova	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno jednostavnije stilove džez muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite jednostavnije stilove džez muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih jednostavnijih stilova džez muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih jednostavnijih stilova džez muzike	Predstavnici: Blind Lemon Jefferson, Leadbelly, Ledbetter, Bessy Smith, Scott Joplin, King Oliver, Louis Armstrong, Jelly Roll Morton, Fats Waller, Count Basie, Fletcher Henderson, Django Reinhardt, Charlie Parker, Dizzie Gillespie, Thelonious Monk, Wes Montgomery, Miles Davis, Art Blakey, John Coltrane, Sonny Rollins i Antonio Carlos Jobim
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih jednostavnijih stilova džez muzike	Vrsta ansambla: trio, kvartet, kvintet, sekstet i big bend
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Prepoznavanje različitih stilova džez muzike slušno - Prepoznavanje izvođača različitih stilova džez muzike slušno	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira jednostavnije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede jednostavnije ritmičke obrasce džez muzike	Ritmički obrasci: triolska podjela, „swing“ osmine, sinkope
2. Izvede jednostavnu nomenklaturu džez muzike	
3. Primijeni jednostavnije improvizatorske tehnike tokom izvođenja zadatih jednostavnih stilova džez muzike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa, sekvence
4. Izvede zadate forme džez muzike	Džez forme: klasični blues, „džez“ blues, „rhythm changes“
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Osnovni ritmički obrasci - Nomenklatura - Osnovne improvizatorske tehnike	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvede jednostavniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira jednostavniju improvizovanu solo dionicu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u ansamblu - Razvijanje spremnosti i sposobnosti snalaženja na javnom nastupu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Džez I omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o džez muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansanblima od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale džez muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Linkoln Kolijer Dž., Istorija Džeza, Nolit, Beograd, 2003.
- Krstić M., Vek džeza, Beograd, 2003.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Levine M., The Jazz Piano Book, Sher Music Company, Petaluma, 1989.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tabla	1
2.	Klavir	1
3.	Električni klavir	1
4.	Set bubnjeva	1
5.	Kontrabas	1
6.	Bas gitara	1
7.	Bas pojačalo	1
8.	Gitara	1
9.	Gitarsko pojačalo	1
10.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Solfedo I, II, III i IV
- Džez II
- Harmonija I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Instrumentalna polifonija
- Popularna muzika I i II

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti džez muzike u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti džez muzike koja se odnosi na oznake na engleskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala, ljestvica, improvizatorskih tehnika i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u grupi kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom izvođenja džez muzike i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (kroz razumijevanje i izvođenje različitih stilova džez muzike i dr.)

3.3.8. POPULARNA MUZIKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	36	27	72	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa jednostavnim stilovima popularne muzike. Osposobljavanje za sviranje samostalno i u grupi jednostavnih stilova popularne muzike, uz primjenu različitih stilova interpretacije i tipičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Poveže sve elemente jednostavnih stilova popularne muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje jednostavne stilove popularne muzike
3. Razlikuje slušno jednostavne stilove popularne muzike i njihove izvođače
4. Interpretira jednostavne stilove popularne muzike
5. Izvede jednostavni repertoar popularne muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente jednostavnih stilova popularne muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove jednostavnih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	Tipovi: triola, swing osmine, punktirani ritam i sinkopa
2. Objasni tipove jednostavnih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	
3. Navede tipove jednostavnih harmonskih progresija u popularnoj muzici	Tipovi: I-IV-V, II-V-I, I-V-vi-IV, V-vi-IV-I i IV-I-V-VI
4. Objasni tipove jednostavnih harmonskih progresija u popularnoj muzici	
5. Navede jednostavne principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
6. Objasni jednostavne principe improvizacije	
7. Demonstrira povezivanje elemenata popularne muzike u jednu cjelinu na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ritmički obrasci - Harmonske progresije u popularnoj muzici - Principi improvizacije	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje jednostavne stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede jednostavne stilove popularne muzike	Stilovi: folk, bluz, džez, kantri, rokenrol, rok i rege
2. Objasni karakteristike različitih jednostavnih stilova popularne muzike	
3. Objasni razlike između različitih jednostavnih stilova popularne muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih popularnih stilova	Predstavnici: Woody Guthrie, Bob Dylan, Joni Mitchell, B.B. King, Eric Clapton, Louis Armstrong, Frank Sinatra, Miles Davis, The Beatles, Rolling Stones, Pink Floyd, Jimi Hendrix i Bob Marley
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilovi u popularnoj muzici - Predstavnici stilova popularne muzike	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno jednostavne stilove popularne muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite jednostavne stilove popularne muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih jednostavnih stilova popularne muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih jednostavnih stilova popularne muzike	Predstavnici: Louis Armstrong, Muddy Waters, B.B. King, Eric Clapton, Chuck Berry, Dr. John, Ray Manzarek, Jimi Hendrix, Jimmy Page i Lan Anderson
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih jednostavnih stilova popularne muzike	Vrsta ansambla: duo, trio, kvartet i kvintet
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Prepoznavanje različitih stilova popularne muzike slušno - Prepoznavanje izvođača različitih stilova popularne muzike slušno	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira jednostavne stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede jednostavne ritmičke obrasce popularne muzike	Ritmički obrasci: triola, swing osmine, punktirani ritam i sinkopa
2. Izvede jednostavnu nomenklaturu popularne muzike	Nomenklatura: akordske šifre
3. Primijeni jednostavne improvizatorske tehnike tokom izvođenja zadatah jednotsbnih stilova popularne muzike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
4. Izvede zadate forme popularne muzike	Forme popularne muzike: dvanaesto-taktni bluz, trideset-dvotaktna forma, strofična forma i through-composed form (slobodna forma)
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Osnovni ritmički obrasci - Nomenklatura - Osnovne improvizatorske tehnike	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvede jednostavni repertoar popularne muzike u ansamblima u 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira zadatu jednostavnu kompoziciju javno	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Grupno muziciranje - Razvijanje spremnosti i sposobnosti snalaženja na javnom nastupu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Popularna muzika I omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o popularnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansablama od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale popularne muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Whitburn J., The Ultimate Pop/Rock Fake Book, Hal Leonard, Milwaukee, 1986.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Amanović R., Popularna muzika u svetu, Izvođači, Fakultet umjetnosti, UDG, Podgorica, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tabla	1
2.	Klavir	1
3.	Električni klavir	1
4.	Set bubnjeva	1
5.	Kontrabas	1
6.	Bas gitara	1
7.	Bas pojačalo	1
8.	Gitara	1
9.	Gitarsko pojačalo	1
10.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Solfedo I, II, III i IV
- Džez I i II
- Popularna muzika II
- Harmonija I, II i III
- Muzički oblici
- Instrumentalna polifonija
- Popularna muzika XX vijeka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti popularne muzike u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti popularne muzike koja se odnosi na oznake na engleskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonских trajanja, visine tona, intervala, ljestvica i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u grupi kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom izvođenja popularne muzike i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (kroz razumijevanje i izvođenje različitih stilova popularne muzike i dr.)

3.3.9. TRADICIONALNA MUZIKA I**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	9	27	36	72	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama tradicionalne muzike i osposobljavanje za sviranje na aerofonim instrumentima sa bridom, izvođenje tradicionalnog repertoara na kordofonim instrumentima, interpretiranje složenijih tradicionalnih oblika i sviranje u ansamblu tamburica. Razvijanje sposobnosti preciznosti u radu, vještine izvođenja, aktivnog slušanja i kreativnosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Klasifikuje sve narodne muzičke instrumente
2. Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa bridom (frula, dvojnice i kaval)
3. Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (tamburica)
4. Interpretira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stavralaštva obogaćujući repertoar novim primjerima
5. Svira u ansamblu tamburica

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Klasifikuje sve narodne muzičke instrumente	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše pojam narodni muzički instrument	
2. Objasni Saks-Hornbostelovu klasifikaciju narodnih muzičkih instrumenata	Klasifikacija: aerofoni, idiofoni, membranofoni, kordofoni
3. Objasni sličnosti i razlike aerofonih instrumenata	Aerofoni instrumenti: jednostavni i duvački instrumenti (sa bridom i jezičkom)
4. Objasni razlike između idiofonih i membranofonih instrumenata	
5. Opiše razlike kod kordofonih instrumenata	Kordofoni instrumenti: instrumenti tipa citre i instrumenti tipa lutnje
6. Definiše karakteristične narodne muzičke instrumente u Crnoj Gori	Instrumenti: crnogorske diplo, dvojnice, gusle
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Narodni muzički instrumenti - Aerofoni instrumenti - Idiofoni i membranofoni instrumenti - Kordofoni instrumenti - Narodni muzički instrumenti u Crnoj Gori	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa bridom (frula, dvojnice i kaval)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede djelove frule , način držanja i prstored na fruli	Djelovi frule: dance, zasvirač, vetrilo, glasnice i oduška
2. Objasni način dobijanja tona na fruli	
3. Odsvira jednostavne melodije na fruli po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
4. Navede karakteristike dvojnice, način držanja i prstored na dvojnicama	
5. Objasni način dobijanja tona na dvojnicama	
6. Svira jednostavne melodije na dvojnicama po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
7. Definiše osnovne karakteristike kavala	
8. Demonstrira specifično držanje i način dobijanja tona na kavalu	Način dobijanja tona: postavka usana, tehnika disanja i princip zatvaranja otvora
9. Odsvira jednostavne melodije na kavalu po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1, 2, 4, 5 i 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 3, 6 i 9 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Sviranje jednostavnih melodija na fruli - Sviranje jednostavnih melodija na dvojnicama - Sviranja jednostavnih melodija na kavalu	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (tamburica)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede istorijski razvoj i osnovne djelove tamburice	Osnovni djelovi tamburice: trup, vrat i glava.
2. Opiše vrste tamburica	Vrste: jednoglasne, dvoglasne, troglasne, četvoroglasne i višeglasne
3. Objasni načine štimovanja tamburice	Načini štimovanja: kvartni i kvintni
4. Prepozna osnovne ljestvice, intervale i položaj prstiju na žicama	
5. Svira pripremne vježbe za tremolo na praznim žicama	
6. Svira jednostavne melodije na tamburici po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Tamburica- istorijski razvoj i vrste - Sviranje jednostavnijih melodija na tamburici	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva obogaćujući repertoar novim primjerima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše razlike u interpretaciji na fruli, dvojnicama i kavalu	
2. Odsvira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na fruli	Složenije forme: komplikovanije tradicionalne pjesme i kola
3. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na dvojnicama	
4. Odsvira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na kavalu	
5. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na tamburici	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na fruli - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na dvojnicama - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na kavalu - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na tamburici	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Svira u ansamblu tamburica	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj individualnog usklađivanja sa potrebama grupnog izvođenja	
2. Objasni značaj ostalih članova tamburaškog ansambla	
3. Objasni ulogu i značaj svog instrumenta u ansamblu tamburica	
4. Odsvira na tamburici zajedno sa ostalim instrumentima u tamburaškom ansamblu	
5. Interpretira solo dionicu na svom instrumentu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u tamburaškom ansamblu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Tradicionalna muzika I je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o tradicionalnoj instrumentalnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe i praktičnu nastavu individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte tradicionalne muzike i KUD-a, kako bi se što bolje upoznali sa živom muzičkom praksom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvodaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Dević D., Narodni muzički instrumenti, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1977.
- Gojković A., Narodni muzički instrumenti, Vuk Karadžić, Beograd, 1989.
- Perčević S., Frula, dvojnica, okarina, Muzička škola "Stevan Mokranjac", Kraljevo, 2003.
- Malagurski L., Škola za tamburu - Bisernica, Nota, Knjaževac, 1987.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tradicionalni instrumenti	1
2.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
3.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
4.	Projektor	1
5.	Projekciono platno	1
6.	Notni primjeri iz literature	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.

- Predviđene su provjere na kraju nastavne godine – godišnji ispit:
- Izvođenje po dvije zadate tradicionalne melodije na svakom instrumentu i jedna tradicionalna melodija uz pratnju ansambla.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena po završetku modula
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Tradicionalna muzika II
- Muzički instrumenti

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti tradicionalne muzike u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti tradicionalne muzike u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti tradicionalne muzike, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad, ali i grupni rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.3.10. SOCIJALNE MREŽE I GLOBALIZACIJA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
III	50	22		72	3

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa procesom globalizacije, izazovima savremenog tržišta rada, cjeloživotnim učenjem i volonterizmom, ljudskim pravima i slobodama, kao i značenjem političke angažovanosti i medijske pismenosti. Razvijanje stvaralačkog, kritičkog i kreativnog odnosa prema izazovima savremenog društva.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Prepozna položaj mladih u procesu globalizacije društva
2. Identifikuje obilježja osnovnih ljudskih prava i sloboda
3. Prepozna društveni kontekst rodni uloga u kulturološki različitim društvima
4. Procijeni značaj razvoja političke svijesti i ostvarivanja ciljeva održivog razvoja
5. Prepozna mogućnosti i zahtjeve globalnog tržišta rada
6. Primijeni medijsku pismenost u svakodnevnom životu
7. Identifikuje karakteristike sajber kulture, kao društvenog fenomena

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna položaj mladih u procesu globalizacije društva	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni proces i uzroke globalizacije savremenog društva	Uzroci globalizacije: demografski, saobraćajni, komunikacijski, politički i dr.
2. Objasni faktore globalizacije savremenog društva	Faktori globalizacije: industrijski, finansijski, politički, informacijski i dr.
3. Objasni imperativ globalnog društva	
4. Objasni pojam mladosti kroz istorijske epohe	
5. Navede prosvjetiteljske ideje obrazovanja	
6. Obrazloži položaj mladih u globalnom društvu	
7. Prezentuje položaj mladih u savremenom i tradicionalnom društvu, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Mladi i globalno društvo	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje obilježja osnovnih ljudskih prava i sloboda	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i vrste ljudskih prava i sloboda	Vrste ljudskih prava i sloboda: pravo na život, pravo na poštovanje privatnog života, pravo slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovjesti i dr.
2. Objasni istorijat i filozofiju ljudskih prava i sloboda	
3. Objasni kulturološke različitosti i univerzalnost ljudskih prava i sloboda	
4. Objasni uticaj socijalizacije na lične slobode	
5. Navede oblike kršenja ljudskih prava prema Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima	
6. Istraži primjere kršenja ljudskih prava i sloboda u svijetu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 5. Za kriterijum 6 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ljudska prava i slobode	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Prepozna društveni kontekst rodni uloga u kulturološki različitim društvima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni rodne uloge u tradicionalnom i savremenom društvu	
2. Objasni rodni identitet i vrijednosne orijentacije	
3. Opiše rodne nejednakosti u različitim razvojnim fazama i društvenim kontekstima	
4. Objasni pojmove kulturni identitet i etnocentrizam	
5. Navede primjere multikulturalnosti u društvu	
6. Objasni pojam i značaj etničke i rasne pripadnosti u društvu	
7. Objasni nastanak predrasuda i uticaj na razvoj društvene svijesti o prihvatanju različitosti	
8. Izradi kulturološku mapu na primjeru zadatog regiona	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7. Za kriterijum 8 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Rodne uloge - Kulturni identitet - Globalno društvo - Multikulturalnost	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Procijeni značaj razvoja političke svijesti i ostvarivanja ciljeva održivog razvoja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni specifičnosti odnosa mladih i politike	
2. Objasni značaj političkog integrisanja i aktivizma mladih	
3. Objasni značaj volonterizma i civilnosti mladih, kao oblika socijalnog kapitala	
4. Predloži oblike aktivizma i volonterizma mladih, na primjeru lokalne zajednice	
5. Argumentuje značaj globalnih ciljeva održivog razvoja i njihovu usmjerenost na izgradnju mira	Globalni ciljevi održivog razvoja: svijet bez siromaštva, svijet bez gladi, dostojanstven rad i ekonomski rast, mir, pravda i snažne institucije, smanjanje nejednakosti, odgovorna potrošnja i proizvodnja i dr.
6. Istraži politiku i ciljeve održivog razvoja, na primjeru lokalne zajednice	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3 i 5. Za kriterijume 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Mladi i politika - Održivi razvoj	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Prepozna mogućnosti i zahtjeve globalnog tržišta rada	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni posljedice globalizacijskih procesa na sferu rada	
2. Objasni nesigurnost tržišta rada u savremenom društvu	
3. Objasni potrebu za stalnim stručnim usavršavanjem i cjeloživotnim učenjem u cilju prilagođavanja potrebama tržišta rada	
4. Objasni koncept izgradnje stila života kroz slobodno vrijeme	
5. Navede mjere za prevazilaženje ograničenja u sferi rada koje nameće savremeno društvo	
6. Objasni funkcije slobodnog vremena i otuđenje od rada	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Uticaj globalizacije na rad i tržište rada - Otuđenje u procesu rada - Cjeloživotno učenje	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Primijeni medijsku pismenost u svakodnevnom životu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede različite aspekte medijske pismenosti	Aspekti medijske pismenosti: tehnička, kulturološka, društvena i misaona
2. Objasni pojam i metode spinovanja	
3. Opiše uticaj medija na formiranje javnog mnijenja	
4. Objasni pojam cenzure i medijske manipulacije	
5. Objasni uticaj demografskih karakteristika i kulturnog kapitala na formiranje različitih stavova o medijima	
6. Prepozna medijske stereotipe , na zadatom primjeru	Medijski stereotipi: kult tijela, diskriminacija, jezik mržnje i dr.
7. Objasni različite oblike uticaja medijskih sadržaja na publiku	
8. Procijeni objektivnost medija primjenom pravila (5W+1H) , na zadatom primjeru	Pravila (5W+1H): Ko je nešto uradio ili rekao? Šta se desilo? Gdje se desilo? Kada se desilo? Zašto se desilo? Kako se desilo?
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 4, 5 i 7. Za kriterijume 6 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Medijska pismenost	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje karakteristike sajber kulture, kao društvenog fenomena	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede specifičnosti umreženog društva	
2. Navede sadržaj i faktore razvoja sajber kulture	Sajber kultura: računarska tehnologija i digitalna revolucija, kiborg, virtualna stvarnost, kibernetički prostor, virtualne zajednice, <i>online</i> identiteti i informacijsko društvo
3. Istraži uticaj virtuelne stvarnosti na kretanja u društvu	
4. Objasni pitanje identiteta i zajednice u virtuelnim svjetovima	
5. Objasni društvene mreže, kao oblik sajber kulture	
6. Objasni pojam kiborgoetike	
7. Objasni značenje i tipove sajber kriminala	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 4, 5, 6 i 7. Za kriterijum 3 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Umreženo društvo - Sajber kultura - Virtuelne zajednice i identitet - Kiborgoetika - Sajber kriminal	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Socijalne mreže i globalizacija je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja iz ove oblasti kroz teorijsku nastavu i vježbe. Teorijski dio nastave i vježbe treba izvoditi sa cijelim odjeljenjem, uz primjenu aktivnih oblika nastave – interaktivnih predavanja, rada u parovima i malim grupama, samostalnog rada i istraživanja učenika na času.
- Prilikom realizacije vježbi, u zavisnosti od tipa situacije i zadataka, može se organizovati demonstracija/simulacija u radu sa učenicima. Nakon urađenih vježbi, učenici treba da prezentuju svoje rezultate, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom.
- Prilikom obrade nastavnog sadržaja preporučljivo je podsticati učenike na sprovođenje različitih istraživanja kako bi na taj način došli do informacija. Za realizaciju Ishoda 7 nastavnik može koristiti filmove „Terminator“, „Terminator II – Judgment day“, „Metropolis“, „1984.“ 5, „A Clockwork Orange“, „Star Trek – First Contact“, „Truman show“ i dr. U nastavnom procesu mogu se koristiti i društvene mreže kao što je www.edmundo.com ili druge za koje nastavnik procijeni da su prilagođene učenicima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Đorđević D., Sociologija forever, Niš, 1996.
- Vuletić V., Sociologija, Klett, Beograd, 2014.
- Entoni G., Sociologija, CID, Podgorica, 1998.
- Eko U., Kultura, Informacija, Komunikacija, Nolit, Beograd, 1993.
- Dragičević A., Doba kiberkomunizma: visoke tehnologije i društvene promjene, Zagreb, Golden marketing, 2003.
- Fukuyama F., Izgradnja države: vlade i svjetski poredak u 21. stoljeću, Zagreb, Izvori, 2005.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/ multimedijalna tabla	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Preduzetništvo
- Savremeno odrastanje
- Poslovna kultura

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije prilikom istraživanja na Internetu; gledanje filmova, slušanja muzike, korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize problema iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti socijalnih mreža i globalizacije prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa; korišćenje foruma i društvenih mreža, u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; izrada seminarskih radova i prezentacija na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju elektronskog učenja i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etičkim pravilima; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije vježbi i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje kreativnosti, inovativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje kulturne inteligencije i socijalnog kapitala upoznavanjem kulturoloških različitosti i sadržaja vlastite kulture, gledanje filmova i dr.)

3.3.11. HORSKO PJEVANJE IV**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	6	33	27	66	3

Vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli u grupe od 3 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa horskom literaturom različitih muzičkih epoha. Osposobljavanje za izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija polifone fature različitih muzičkih epoha prima vista, iz partiture i napamet; izvođenje troglasnih i četvoroglasnih kompozicija polifone fature različitih muzičkih epoha uz poštovanje stilskih karakteristika i elemenata notnog teksta, ovladavanje elementima vokalne tehnike, pjevanje u horskom ansamblu. Razvijanje vještina timskog rada i saradnje sa drugima, tačnosti, odgovornosti i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Pravilno diše u toku pjevanja
2. Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fature
3. Razumije manuelne kretnje dirigenta
4. Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim i četvoroglasnim kompozicijama polifone fature
5. Izvodi kompozicije kao profesionalni pjevač na koncertima
6. Interpretira viseglasne kompozicije horske literature (homofone i) polifone fature

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Pravilno diše u toku pjevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira prirodan i ležeran stav pjevača	
2. Objasni razliku između pravilnog i nepravilnog protoka vazduha	
3. Izvrši potpunu kontrolu daha	
4. Demonstrira „tiho disanje“, bez šuštanja	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 2. Za kriterijume 1 i 3 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stav pjevača - Kontrola daha - Pravilno pjevačko disanje	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Primijeni vokalnu tehniku pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira pravilan položaj organa rezonatora	
2. Izvede ataka ton	
3. Interpretira osnovne tipove artikulacije pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture	
4. Prilagodi samoglasnike po principu svijetlo-tamno pjevajući troglasne i četvoroglasne kompozicije polifone fakture	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, za kriterijume od 1 do 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Rezonator - Ataka ton - Artikulacija - Samoglasnici	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razumije manuelne kretnje dirigenta	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju početak troglasne ili četvoroglasne kompozicije polifone fature	
2. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju različite metričke vrste u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji polifone fature	
3. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju tempo izvođenja troglasne ili četvoroglasne kompozicije polifone fature	
4. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju dinamičko i agogičko nijansiranje u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji polifone fature	
5. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju karakteristične ritmičke figure u troglasnoj ili četvoroglasnoj kompoziciji polifone fature	
6. Prepozna dirigentske poteze koji izražavaju kraj cijele ili jednog dijela troglasne ili četvoroglasne kompozicije polifone fature	
7. Izvede višeglasne kompozicije (homofone i)polifone fature u grupi/horu u skladu sa interpretativnim zahtjevima dirigenta izraženih dirigentskim pokretima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
- Dirigentski potezi koji izražavaju izvođenje različitih elemenata muzičke interpretacije - Dirigentski potezi koji izražavaju početak i kraj kompozicije	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Usaglasi svoje sa grupnim muziciranjem poštujući sve elemente muzičke interpretacije u troglasnim i četvoroglasnim kompozicijama polifone građe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Podesi svoje sa kolektivnim disanjem tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
2. Prilagodi intonaciju i artikulaciju horskom ansamblu tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
3. Interpretira uz smisao za precizan ritam, harmoniju i polifoniju u toku izvođenja zadatog muzičkog djela	
4. Demonstrira agogičko i dinamičko nijansiranje u grupnom izvođenju tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume 1 i 2. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kolektivno disanje - Muzički elementi - Agogičko i dinamičko nijansiranje	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvodi kompozicije kao profesionalni pjevač na koncertima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede pjevajući zapisanu kompoziciju	
2. Demonstrira pravilan stav prilikom pjevanja	
3. Prilagodi individualno izvođenje sa zahtjevima pjevanja u grupi	
4. Prepozna zahtjeve dirigenta na vrijeme tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
5. Poveže pravilnu intonaciju sa artikulacijom, harmonijom, polifonijom, dinamikom i frazom tokom izvođenja zadatog muzičkog djela	
6. Prikaže timski rad tokom izvođenja zadatog muzičkog djela u realnim uslovima ili javnom nastupu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Izvođenje horskih kompozicija - Pravilan pjevački stav - Dirigentski zahtjevi - Timski rad	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Interpretira višeglasne kompozicije horske literature (homofone i) polifone fature	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Demonstrira dobru vokalnu tehniku u svim žanrovima horske literature	
2. Demonstrira čistu intonaciju u grupnom muziciranju	
3. Poveže sve elemente individualne interpretacije sa interpretacijom ansambla	
4. Prikaže uvežbanost za timski rad	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutog ishoda učenja potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Vokalna tehnika - Intonacija - Ansambl - Timski rad	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Horsko pjevanje IV je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Nastavnik treba da pravi gradaciju u težini gradiva od jednostavnijih ka zahtjevnijim kompozicijama. Učeniku treba razvijati kritičko i estetsko mišljenje kroz upoznavanje sa dobrim i lošim interpretacijama zadatog muzičkog djela. Čas treba podijeliti na tri dijela: raspjevavanje (ne duže od 10 minuta, od prostijih ka složenijim tehničkim vježbama, uzlazno i silazno), rad po glasovima i rad sa cijelim ansamblom. U toku godine obavezan minimum programa je jedno djelo cikličnog oblika zahtjevnije muzičke građe ili tri kompozicije različitog karaktera zahtjevnije muzičke građe.
- Praktična nastava podrazumijeva primjenu stečenog znanja na internim i javnim časovima, koncertima i dr, tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu. Nastavnik treba da podstiče učenike da uspostave pravilan položaj tijela tokom pjevanja. Komentarisane razlike između otvorenih i zatvorenih vokala, i vježbanje bez i uz klavirsku pratnju je neophodno. Nastavnik treba da informiše i/ili odvede učenike na koncert vokalnog ili vokalno-instrumentalnog djela (opere, oratorijuma, mise, kantate, pasije), sve u cilju boljeg shvatanja muzičkog sadržaja i izgradnje muzičkog ukusa.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni. Učešće na umjetničkim festivalima- takmičenjima takođe zahtjeva prilagođavanje predloženog programa i proširivanje ishoda učenja u cilju zadovoljavanja predviđenih propozicija. Nastavnik treba da podstakne učenike na samostalno zaključivanje, razvijanje njihovih sposobnosti i kreativnosti u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- B.Špiler: Umetnost solo-pevanja
- St.St.Mokranjac: Rukoveti II, VI, VII, VIII i IX
- St.St.Mokranjac: Stavovi iz Liturgije
- K.Babić: Sosa sa satom; Žablja idila
- Stari majstori: Palestrina, Laso, Monteverdi
- Borislav Boro Tamindžić: "Lov lovilo mlado momče"- varijante za ženski i mješoviti hor; "Biser Mara"- za ženski hor; "Mlado momče bolje skoči"- za ženski hor; "Zavolje se dvoje mlado"- za mješoviti hor; "Intiri mintiri"- za mješoviti hor.
- Branko Zenović: "Oj golube, moj golube"; "Skoči kolo"; "Kolovođa".
- Žarko Mirković: "Trenos"- za mješoviti hor; "Junior"- za ženski hor.
- Senad Gačević: " Slava Tebe "
- Slobodan Jerkov: "Bajkoviti prizor"; "Crnoj Gori"; "Iza brda"; "Jesen"; "Zima"; "Proljeće"; "Ljeto"; "Vjetar"; "Okirilati".
- Aleksandar Saša Perunovic: "Kletva" - za mješoviti hor; "Emina" - za ženski hor; "Vokaliza" - za ženski hor;
- Nina Perović: "Večerna molitva"- za ženski hor (skraćena verzija); "Uspavanka"- za ženski hor (u originalu napisana za ženski vokalni ansambl od osam glasova).
- Pored navedenih djela repertoar hora treba da sadrži Državnu Himnu

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Aдекватно звучно izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Horske partiture	10-30
3.	Klavir	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
4.	Stolica za klavir	1
5.	Pult	1
6.	Audio i video uređaj za reprodukciju videa i zvuka	1
7.	Stolice	10-30

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.
- Provjera se vrši pjevanjem u kvartetima (S, A, T, B) za sve ishode

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Horsko pjevanje I, II i III
- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Harmonija I, II i III
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Horsko pjevanje I, II i III

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku u okviru modula Horsko pjevanje IV, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanjem kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje stručne terminologije u okviru modula Horsko pjevanje IV)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i vršnjačku edukaciju)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada, saradnje, izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji, uvažavanjem različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka prilikom realizacije praktičnih vježbi)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative kroz rad u grupi i ansamblu, pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje ekološke svijesti i odgovornog ponašanja prema prirodi i životnoj sredini i dr.)

3.3.12. DIRIGOVANJE II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	9	36	21	66	3

Teorijska nastava, vježbe i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 6 do 10 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa načinom rada na horskoj partituri, teorijskom analizom orkestarske partiture i praktičnom vježbom. Osposobljavanje za interpretaciju horskih i orkestarskih djela sa različitim ansamblima i dalje školovanje u oblasti vođenja ansambala. Razvijanje sigurnosti i samopouzdanje, sposobnosti za timski rad i saradnju.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Prepozna stilska obilježja epohe i različitih kompozitora
2. Izdvoji dirigentski glas - međusobnu zavisnost teksta i muzike
3. Reprodukuj horske partiture na klaviru
4. Diriguje različitim vrstama horskih i instrumentalnih ansambala
5. Razmotri teorijski rad sa orkestrom

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna stilska obilježja epohe i kompozitora	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni stilska obilježja epoha	Stilska obilježja: renesansa, barok, klasicizam, romantizam i savremeni stilovi
2. Objasni stilska obilježja kompozitora	
3. Izvrši analizu stila i forme	
4. Izvrši analizu tonalnog plana i harmonskog jezika	
5. Navede elemente interpretacije	Elementi: tempo, dinamika i artikulacija
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjere dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 5. Za kriterijume 3 i 4 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Epoha - Stil - Tonalni plan - Harmonski jezik - Interpretacija	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Izdvoji dirigentski glas - međusobnu zavisnost teksta i muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prevede zadati literarni tekst na maternji jezik	Maternji jezik: crnogorski, srpski, hrvatski, bosanski, albanski
2. Pročita zadati notni tekst	
3. Prepozna dirigentski glas	
4. Primijeni manuelnu tehniku uz pjevanje dirigentskog glasa na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Literarni i notni tekst - Dirigentski glas	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Interperetira orske partiture na klaviru	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede dvoglasnu partituru	
2. Izvede troglasnu partituru	
3. Izvede četvoroglasnu partituru	
4. Izvede četvoroglasnu partituru	
5. Izvede jednostavniju instrumentalnu partituru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Instrumentalna partitura - Horska partitura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Diriguje različitim vrstama horskih i instrumentalnih ansambala	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Pročita kompozicije za dječije ansamble	
2. Pročita kompozicije za ženske ansamble	
3. Pročita kompozicije za muške ansamble	
4. Pročita kompozicije za mješovite ansamble	
5. Demonstrira rad sa horskim ansamblom	Rad sa horskim ansamblom: raspjevavanje i rad sa glasovima
6. Demonstrira rad sa manjim instrumentalnim ansamblom	Rad sa manjim instrumentalnim ansamblom: štimovanje i rad po pultevima
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Horski ansambli	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Razmotri teorijski rad sa orkestrom	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni orkestarsku partituru	
2. Objasni značaj dirigentske palice	
3. Objasni načaj štimanja	
4. Objasni rad sa orkestrom	Rad sa orkestrom: po grupama i zajedničko muziciranje
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Orkestarska partitura - Dirigentska palica - Štimanje - Orkestar	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Dirigiranje II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju postizanja što boljeg usvajanja gradiva potrebno je da nastavnik sporovodi nastavu putem demonstracije individualno, u grupama ili kombinovano.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, grupa može predstavljati ansambl pri čemu svaki učenik iz grupe preuzima ulogu dirigenta. Nastavnik treba da obrati pažnju na pravilan položaj tijela, ruku tokom dirigovanja, da insistira na preciznosti pokreta tokom dirigovanja, na tempo, artikulaciju i sugestivnost. Insistira na poštovanju partiture i stila. Preporučljivo je da profesor u nastavi pored klavira kao osnovnog instrumenta koristi i multi medijalnu tehniku (audio vizuelne uređaje). Nastavnik treba da donekle pruži mogućnost učeniku da osmisli interpretaciju ansabla kroz lično shvatanje zadate kompozicije. Kod učenika treba razviti svijest o njegovim potencijalima i pružiti mu priliku da sam predloži kompoziciju koju bi izveo sa ansamblom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- M. Hadnađev, od audicije do koncerta, kulturni centar, Novi Sad 1971.
- F. Lhotka, Dirigiranje, Školska knjiga, Zagreb 1988.
- B. Đurković, Osnovi vokalne tehnike, FMU Beograd 1992.
- S. Kostić, Horsko dirigovanje, SKC, Niš 1997.
- C. Krebs, Meister des Taktstocks, Berlin 1987.
- Dvoglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor)
- Troglasne kompozicije po izboru (dječiji, ženski, muški i mješoviti hor)
- Četvoroglasne kompozicije po izboru (ženski, muški i mješoviti hor)
- Instrumentalne kompozicije za manje sastave

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Adekvatno zvučno izolovana učionica sa mogućnošću provjetravanja	1
2.	Partitura	prema broju učesnika
3.	Klavir	1
4.	Klavirska stolica	1
5.	Pultevi	prema broju učesnika
6.	Ogledalo	3
7.	Dirigentska palica	4
8.	Audio i video uređaji za reprodukciju	1
9.	Sto	1
10.	Stolice	prema broju učesnika

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine
- Dirigovane jedne kompozicije dvoglasnog stava na kraju drugog klasifikacionog perioda i lakšeg instrumentalnog dijela na kraju četvrtog klasifikacionog perioda

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfeđo I, II, III i IV
- Dirigovanja II
- Harmonija I, II i III
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Horsko pjevanje I, II, III i IV
- Klavir I, II, III i IV
- Muzički instrumenti

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije usmenom i pisanom obliku u okviru modula Dirigovanje II, izražavanjem vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanjem kritičkog mišljenja i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku, upotreba stranih riječi u lirskim tekstovima zadatih kompozicija, sticanje jezičkih znanja koja će učeniku omogućiti upotrebu stranog jezika u obradi zadatih kompozicija i u komunikaciji i dr.)
- Digitalna kompetencija (upotreba informaciono-komunikacione tehnologije za interaktivno učenje stranih jezika i prevođenje lirskih tekstova i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanje učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju) kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva, uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama u samostalnom učenju i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanje timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanje odgovornosti i podjele zadataka na relaciji nastavnik-učenik i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje svijesti o važnosti sopstvene kulture i kulture drugih naroda; razvoj svijesti o lokalnoj, nacionalnoj, evropskoj i svjetskoj baštini; podsticanje upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih i dr.)

3.3.13. OSNOVE KOMPONOVANJA SA ARANŽIRANJEM II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	24		42	66	3

Teorijska i praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za komponovanje manjih vokalnih i vokalno-instrumentalnih oblika, kreiranje ciklusa modalnih ili serijalnih minijatura i izradu aranžmana za mali i veliki simfonijski orkestar. Upoznavanje različitih tehnika pri komponovanju jednostavnih muzičko-formalnih struktura i sticanje osnovnih znanja pri aranžmanu za različite instrumentalne sastave Razvijanje motivacije, kreativnosti, kvalitetnog i savjesnog odnosa prema radu, samopouzdanja, produktivnosti, komunikacije i konstruktivne diskusije.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Komponuje manje vokalne ili vokalno-instrumentalne oblike
2. Uradi aranžmane za mali simfonijski orkestar
3. Kreira ciklus modalnih ili serijalnih minijatura
4. Uradi aranžmane za veliki simfonijski orkestar

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Komponuje manje vokalne ili vokalno-instrumentalne oblike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvrši analizu manjih vokalnih i vokalno-instrumentalnih oblika , za različite izvođačke sastave	Vokalni i vokalno-instrumentalni oblici: horska i solo pjesma Izvođački sastavi: horski sastav (dječiji, ženski, muški ili mješoviti), glas i instrument (klavir)
2. Objasni tretman teksta	
3. Objasni povezanost teksta, forme i instrumentacije	
4. Objasni osnovne principe izgradnje vokalnih ili vokalno-instrumentalnih oblika	
5. Komponuje manji vokalni ili vokalno-instrumentalni oblik za izvođački sastav po izboru	
6. Izradi partituru za kreiranu kompoziciju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Manji vokalni i vokalno- instrumentalni oblici - Tretman teksta - Principi izrade solo pjesme (odnos glasa i instrumenta) - Horska pjesma (sastav, odnos i vođenje glasova)	

Ishod 2 -Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za mali simfonijski orkestar	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede grupe instrumenata koje čine mali simfonijski orkestar i instrumente u njihovom sastavu	Grupe instrumenata: drveni duvači, limeni duvači, udaraljke i gudači
2. Objasni karakteristike i ulogu pojedinačnih grupa instrumenata u malom simfonijskom orkestru	
3. Razmotri međusobne odnose zadatih različitih orkestarskih grupa	
4. Objasni način zapisivanja partiture za mali simfonijski orkestar	
5. Napiše aranžman jednostavnog kratkog primjera za mali simfonijski orkestar	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Mali simfonijski orkestar - Aranžiranje za mali simfonijski orkestar	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Kreira ciklus modalnih ili serijalnih minijatura	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede osnovne odlike modalnosti i serijalnosti	
2. Objasni postupak izgradnje modusa i serije	
3. Izgradi modus i seriju	
4. Komponuje male forme (minijature) u modalnom ili serijalnom sistemu (za instrument ili sastav po izboru)	
5. Poveže kreirane kompozicije u ciklus minijatura, po logici i pravilima ciklične forme	Po logici ciklične forme: smjenjivanje stavova različitog tempa i karaktera
6. Izradi partituru svoje kompozicije u ručno pisanoj formi ili u kompjuterskom programu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1 i 2. Za kriterijume od 3 do 6 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Modalnot - Serijalnost - Ciklus minijatura	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Uradi aranžmane za veliki simfonijski orkestar	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede grupe instrumenata koje čine veliki simfonijski orkestar i instrumente u njihovom sastavu	
2. Objasni razliku između malog i velikog simfonijskog orkestra	
3. Objasni svojstva, ulogu i način upotrebe alternativnih instrumenata u sastavu velikog simfonijskog orkestra	
4. Objasni način zapisivanja partiture za veliki simfonijski orkestar	
5. Napiše aranžman jednostavnog kratkog primjera za veliki simfonijski orkestar	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Veliki simfonijski orkestar - Aranžiranje za veliki simfonijski orkestar	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Osnove komponovanja sa aranžiranjem II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. Preporučuju se one didaktičke metode koje omogućavaju da svi učenici budu aktivni u najvećoj mjeri u cilju postizanja značajnog stepena samostalnosti i inicijativnosti u učenju i radu. Preporučene didaktičke metode su metode aktivnog učenja: smisljeno verbalno receptivno učenje, praktično smisljeno učenje, konvergentno (logičko) učenje, učenja putem otkrića, pretraživanje internet baze podataka, analiza notnih primjera. Nastava treba da bude aktivna, sa uključivanjem svih učenika. Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Rakov.N.P., Praktični kurs instrumentacije, Moskva 1967.
- Obradović A., Uvod u orkestraciju, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1997.
- Kohoutek C., Tehnika komponovanja u muzici XX vijeka, Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1984.
- Despić D., Uvod u savremeno komponovanje-priručnik, Beograd 1991.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računari sa instaliranim softverima: Finale, Sibelius, PDF creator, Word	2 od 4
2.	Klavir	1
3.	CD plejer	1
4.	Notni zapisi i partiture	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Osnove komponovanja sa aranžiranjem I
- Muzički instrumenti
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I, II, III i IV
- Harmonija I i II
- Solfeđo I, II, III i IV
- Notografija I i II
- Etnomuzikologija I i II
- Komplementarni klavir I, II, III i IV

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti osnova komponovanja sa aranžiranjem u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti osnova komponovanja i aranžiranja u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka pri kreiranju i aranžiranju djela i korišćenju računara i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti komponovanja i aranžiranja, upotrebe softverskih alata radi kreiranja partitura i aranžmana i prezentovanja istih, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan rad i istrajnost u učenju i stvaranju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.3.14. DŽEZ II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	7	34	25	66	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama džez muzike i osposobljavanje za sviranje u grupi i samostalno, uz primjenu improvizatorskih tehnika i specifičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Poveže sve elemente složenijih stilova džez muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje složenije stilove džez muzike
3. Razlikuje slušno složenije stilove džez muzike i njihove izvođače
4. Interpretira složenije stilove džez muzike
5. Izvodi složeniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Poveže sve elemente složenijih stilova džez muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove složenijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	Tipovi: „off akcenti“, 4/3, kvintole i sekstole
2. Objasni tipove složenijih ritmičkih obrazaca u džez muzici	
3. Objasni vezu između teme i improvizacije	
4. Navede tipove složenijih harmonskih progresija u džez muzici	Tipovi: hromatske prolaznice, tritonske zamjene i „Coltrane changes“ (Koltrejnove zamjene)
5. Objasni tipove složenijih harmonskih progresija u džez muzici	
6. Navede složenije principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa sa akordskim esktenzijama, sekvence, prolaznice, zaokruživanje ciljnog tona i zadržice
7. Objasni složenije principe improvizacije	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Ritmički obrasci - Veza između teme i improvizacije - Harmonske progresije u džezu - Principi improvizacije	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje složenije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede složenije stilove džez muzike	Stilovi: modalni džez, free džez, džez fjužn, afro-cuban džez, post bop, acid džez, smooth džez, džez rep i evropski eklektizam
2. Objasni karakteristike različitih složenijih stilova džez muzike	
3. Objasni razlike između različitih složenijih stilova džez muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih složenijih stilova džez muzike, uz obrazloženje	Predstavnici: John Coltrane, McCoy Tyner, Ornette Coleman, Cecil Taylor, Chick Corea, Joe Zawinul, Wayne Shorter, Bebo Valdes, Paquito D'Rivera, Arturo Sandoval, Herbie Hancock, Wynton Marsalis, Wallace Roney, Kenny Garrett, Jamiroquai, Dave Grusin, Lee Ritenour, Robert Glasper, Bilal, Esbjörn Svensson i Jan Garbarek
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilovi u džez muzici - Predstavnici džez stilova	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno složenije stilove džez muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite složenije stilove džez muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih složenijih stilova džez muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih složenijih stilova džez muzike	Predstavnici: John Coltrane, McCoy Tyner, Ornette Coleman, Cecil Taylor, Chick Corea, Joe Zawinul, Wayne Shorter, Bebo Valdes, Paquito D'Rivera, Arturo Sandoval, Herbie Hancock, Wynton Marsalis, Wallace Roney, Kenny Garrett, Jamiroquai, Dave Grusin, Lee Ritenour, Robert Glasper, Bilal, Esbjörn Svensson i Jan Garbarek
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih složenijih stilova džez muzike	Vrste ansambla: trio, kvartet, kvintet, sekstet, septet, oktet, nonet i big bend
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Prepoznavanje različitih stilova džez muzike slušno - Prepoznavanje izvođača različitih stilova džez muzike slušno	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira složenije stilove džez muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede složenije ritmičke obrasce džez muzike	Ritmički obrasci: triolska podjela i „off akcenti“,
2. Izvede složenije nomenklaturu džez muzike	
3. Primijeni složenije improvizatorske tehnike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa, sekvence, hromatske prolaznice i zaokruživanje ciljnog tona
4. Izvede različita tempa u džez muzici	Tempa: balada, medijum, fest, ap, džez valcer, afro kuban, bosa nova i strejt
5. Izvede zadate forme džez muzike	Džez forme muzike: „džez“ bluz, „rhythm changes“, standardi sa funkcionalnom harmonijom i modalni standardni
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 5.	
Predložene teme	
- Ritmički obrasci - Nomenklatura - Improvizatorske tehnike	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvodi složeniji repertoar džez muzike u ansamblima od 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira složeniju improvizovanu solo dionicu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u ansamblu - Razvijanje spremnosti i sposobnosti snalaženja na javnom nastupu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Džez II omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o džez muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansanblima od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale džez muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Linkoln Kolijer Dž., Istorija Džeza, Nolit, Beograd, 2003.
- Krstić M., Vek džeza, Beograd, 2003.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Levine M., The Jazz Piano Book, Sher Music Company, Petaluma, 1989.
- Patton J., An Approach to Comping, The Essentials.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Klavir	1
2.	Električni klavir	1
3.	Set bubnjeva	1
4.	Kontrabas	1
5.	Bas gitara	1
6.	Bas pojačalo	1
7.	Gitara	1
8.	Gitarsko pojačalo	1
9.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Usmena i/ili pisana provjera svih ishoda učenja prema kriterijima koji su definisani u cilju njihovog dostizanja
- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Solfeđo I, II, III i IV
- Harmonija I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Instrumentalna polifonija
- Popularna muzika I i II
- Džez I

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti džez muzike u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti džez muzike koja se odnosi na oznake na engleskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala, ljestvica, improvizatorskih tehnika i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u grupi kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom izvođenja džez muzike i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (kroz razumijevanje i izvođenje različitih stilova džez muzike i dr.)

3.3.15. POPULARNA MUZIKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	7	34	25	66	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 2 do 4 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa složenim stilovima popularne muzike. Osposobljavanje za sviranje samostalno i u grupi složenih stilova popularne muzike, uz primjenu različitih stilova interpretacije i tipičnih ritmova. Razvijanje sposobnosti aktivnog slušanja, kreativnog razmišljanja i preciznosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Poveže sve elemente složenijih stilova popularne muzike u jednu cjelinu
2. Identifikuje složenije stilove popularne muzike
3. Razlikuje slušno složenije stilove popularne muzike i njihove izvođače
4. Interpretira složenije stilove popularne muzike
5. Izvede složeniji repertoar popularne muzike u ansamblima od 2 do 4 člana

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da	
Poveže sve elemente složenijih stilova popularne muzike u jednu cjelinu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede tipove složenijih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	Tipovi: duola, velika triola, kvartola, kvintola i sekstola
2. Objasni tipove složenijih ritmičkih obrazaca u popularnoj muzici	
3. Navede tipove složenijih harmonskih progresija u popularnoj muzici	Tipovi: V-Vi-IV-I, IV-I-V-VI i I-V-bVII-IV
4. Objasni tipove složenijih harmonskih progresija u popularnoj muzici	
5. Navede složenije principe improvizacije	Principi: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
6. Objasni složenije principe improvizacije	
7. Demonstrira povezivanje elemenata popularne muzike u jednu cjelinu na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Ritmički obrasci - Harmonske progresije u popularnoj muzici - Principi improvizacije	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje složenije stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede složenije stilove popularne muzike	Stilovi: hard rok, pank, soul, fank, RnB, disko, pop muzika, rep, grandž, haus, ambijentalna, tehno, savremeni RnB i pop muzika devedesetih
2. Objasni karakteristike različitih složenijih stilova popularne muzike	
3. Objasni razlike između različitih složenijih stilova popularne muzike	
4. Prepozna najznačajnije predstavnike različitih popularnih stilova, uz obrazloženje	Predstavnici: Jefferson Airplane, Led Zeppelin, The Clash, Sex Pistols, Aretha Franklin, Nina Simone, James Brown, The Meters, Stevie Wonder, Prince, Whitney Houston, Bee Gees, Abba, Donna Summer, Michael Jackson, Madonna, Cindy Lauper, George Michael, Ice Cube, Tupac, Dr. Dre, Eminem, Nirvana, Pearl Jam, Fat Boy Slim, Björk, Massive Attack, Scooter, Jennifer Lopez, Backstreet Boys i Christina Aguilera
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijum 4 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Stilovi u popularnoj muzici - Predstavnici stilova popularne muzike	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Razlikuje slušno složenije stilove popularne muzike i njihove izvođače	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Prepozna slušno različite složenije stilove popularne muzike	
2. Prepozna slušno izvođače različitih složenijih stilova popularne muzike	
3. Prepozna slušno improvizatorske tehnike kod predstavnika različitih složenijih stilova popularne muzike	Predstavnici: Nina Simone, Maceo Parker, The Meters, Stevie Wonder, Santana, Prince, Grover Washington, Whitney Houston i John Mayer
4. Izvrši slušno klasifikaciju vrsta ansambla u izvođenju predstavnika različitih složenijih stilova popularne muzike	Vrste ansambla: duo, trio, kvartet, kvintet, sekstet i orkestar
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Različiti stilovi popularne muzike - Izvođači različitih stilova popularne muzike	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Interpretira složenije stilove popularne muzike	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Izvede složenije ritmičke obrasce popularne muzike	Ritmički obrasci: duola, velika triola, kvartola, kvintola i sekstola
2. Izvede složeniju nomenklaturu popularne muzike	Nomenklatura: akordske šifre
3. Primijeni složenije improvizatorske tehnike	Improvizatorske tehnike: rad sa melodijom, skale, arpeđa i sekvence
4. Izvede zadate složenije forme popularne muzike	Forme popularne muzike: dvanaesto-taktni bluz, trideset-dvotaktna forma, strofična forma i through-composed form (slobodna forma)
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4.	
Predložene teme	
- Složeniji ritmički obrasci - Nomenklatura - Složenije improvizatorske tehnike	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Izvede složeniji repertoar popularne muzike u ansamblima od 2 do 4 člana	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Uskladi individualno izvođenje sa potrebama grupnog	
2. Ukaže na značaj slušanja ostalih članova ansambla u toku izvođenja muzičkog djela	
3. Uskladi intonaciju svog instrumenta sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Prepozna ulogu svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira zadatu složenu kompoziciju javno	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem za kriterijume od 1 do 4. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Grupno muziciranje - Javni nastupi	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Popularna muzika II omogućava sticanje osnovnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz oblasti muzičkog izvođenja. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, individualni rad, transkripcija muzike, rad u grupi, radionice, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o popularnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave, nastavu treba realizovati individualno, tako učenik samostalno uradi vježbe, a onda treba organizovati časove tako da učenici sviraju u ansamblima od 2 do 4 člana, zavisno od broja polaznika. Nastavnik treba da podstiče problemsku nastavu u kojoj navodi učenika da sam dođe do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Preporučuje se što veći broj javnih nastupa radi otklanjanja treme, povećanja sigurnosti, razvijanja kreativnosti i unapređenja menadžerskih sposobnosti. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju između različitih modula.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte i festivale popularne muzike u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Whitburn J., The Ultimate Pop/Rock Fake Book, Hal Leonard, Milwaukee, 1986.
- Levine M., The Jazz Theory Book, Sher Music Company, Petaluma, 1995.
- Amanović R., Popularna muzika u svetu, Izvođači, Fakultet umjetnosti, UDG, Podgorica, 2011.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	2
2.	Projektor	1
3.	Projekciono platno	1
4.	Tabla sa linijskim sistemom	1
5.	Klavir	1
6.	Električni klavir	1
7.	Set bubnjeva	1
8.	Kontrabas	1
9.	Bas gitara	1
10.	Bas pojačalo	1

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
11.	Gitara	1
12.	Gitarsko pojačalo	1
13.	Ozvučenje	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine

9. Povezanost modula – korelacija

- Teorija muzike sa osnovama harmonije
- Solfeđo I, II, III i IV
- Harmonija I, II i III
- Analiza muzičkih oblika I i II
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Popularna muzika I
- Popularna muzika XX vijeka

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti popularne muzike u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotreba stručne terminologije iz oblasti popularne muzike koja se odnosi na oznake na engleskom jeziku u muzičkom tekstu i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom prepoznavanja metričkih podjela, tonskih trajanja, visine tona, intervala, ljestvica i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u grupi kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju učenja kroz praktične vježbe i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etikom; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom izvođenja popularne muzike i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (kroz razumijevanje i izvođenje različitih stilova popularne muzike i dr.)

3.3.16. TRADICIONALNA MUZIKA II**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	9	27	36	66	3

Vježbe: Nastava se izvodi individualno.

Praktična nastava: Odjeljenje se dijeli na grupe od 4 do 8 učenika.

2. Cilj modula:

- Upoznavanje sa karakteristikama tradicionalne muzike i osposobljavanje za sviranje tradicionalnog repertoara na aerofonim instrumentima sa jezičkom, membranofonim instrumentima i interpretiranje složenijih tradicionalnih oblika, i sviranje u ansamblu. Razvijanje sposobnosti preciznosti, vještine izvođenja, aktivnog slušanja i kreativnosti u radu.

3. Ishodi učenja

Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:

1. Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa jezičkom (diple)
2. Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (gusle)
3. Interpretira tradicionalni repertoar na membranofonim instrumentima (bubanj, daire, darbuka, tapan)
4. Izvede složenije tradicionalne oblike obogaćujući repertoar novim primjerima
5. Realizuje sviranje u anasamblu

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Interpretira tradicionalni repertoar na aerofonim instrumentima sa jezičkom (diple)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše djelove dipli	Djelovi dipli: duple cijevi sa rupicama za sviranje, dva jezička i kutla
2. Opiše vrste dipli	Vrste dipli: diple bez mijeha i diple sa mijehom
3. Navede karakteristike crnogorskih dipli	
4. Demonstrira držanje dipli, pravilnu postavku prstoreda uz pojašnjenje načina dobijanja tona na diplama bez mijeha	
5. Demonstrira držanje dipli, pravilnu postavku prstoreda uz pojašnjenje načina dobijanja tona na diplama sa mijehom	
6. Svira jednostavne melodije na crnogorskim diplama	
7. Svira jednostavne melodije po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume 4 i 5 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijume 6 i 7 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Karakteristike dipli - Diple bez mijeha - Diple sa mijehom - Crnogorske diple	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Izvede tradicionalni repertoar na kordofonim instrumentima (gusle)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Pokaže djelove gusala	Djelovi gusala: karlica, vrat, čivija, kobilica i strune
2. Objasni tok instrumentalnog izvođenja na guslama	Tok instrumentalnog izvođenja: predigra, međuigra i završetak (koda)
3. Objasni štimovanje na guslama i prstored	
4. Demonstrira držanje i način dobijanja tona na guslama	
5. Svira jednostavne melodije po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema	
6. Prepozna najpoznatije guslarske pjesme na zadatim primjerima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 2 i 3. Za kriterijume 1, 4 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 5 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Karakteristike gusala - Gusle i guslarske pjesme - Slušno prepoznavanje guslarskih pjesama	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Interpretira tradicionalni repertoar na membranofonim instrumentima (bubanj, daire, darbuka, tapan)	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Definiše karakteristike daire, bubnja, darbuke, tapanu	
2. Navede način dobijanja tona na membranofonim instrumentima	Način dobijanja tona: udaranjem i trenjem
3. Opiše razlike u interpretaciji na dairama, bubnju, darbuci i tapanu	
4. Demonstrira način dobijanja tona na dairama	
5. Demonstrira način dobijanja tona na darbuci	
6. Demonstrira način dobijanja tona na bubnju i tapanu	
7. Svira jednostavne melodije po notnim zapisima i po sluhu u skladu sa korišćenjem netemperovanog tonskog sistema na membranofonim instrumentima	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 3. Za kriterijume od 4 do 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena praktična vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Membranofoni instrumenti - Sviranja na membranofonim instrumentima	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Izvede složenije tradicionalne oblike obogaćujući repertoar novim primjerima	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja	Kontekst
U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	(Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Opiše razlike u interpretaciji na aerofonim, kordofonim i membranofonim instrumentima	
2. Svira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na diplama	Složenije forme: komplikovanije pastirske pjesme i kola
3. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na guslama	
4. Svira složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na dairama, darbuci i tapanu	
5. Izvede složenije forme tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na bubnju	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijum 1. Za kriterijume od 2 do 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na diplama - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na guslama - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva na bubnju, dairama, darbuci i tapanu - Primjeri složenijih formi tradicionalnog instrumentalnog stvaralaštva različitih ansambala	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Realizuje sviranje membranofonih instrumenata u ansamblu	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj individualnog usklađivanja sa potrebama grupnog izvođenja	
2. Objasni značaj razvijanja percepcije slušanja ostalih članova ansambla	
3. Izvede ritmičku pratnju na svom instrumentu u skladu sa ostalim instrumentima u ansamblu	
4. Objasni ulogu i značaj svog instrumenta u ansamblu	
5. Interpretira solo dionicu na svom instrumentu	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2 i 4. Za kriterijume 3 i 5 potrebne su ispravno urađene praktične vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Grupno muziciranje - Interpretacija solo dionice u ansamblu	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Tradicionalna muzika II je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje teorijskih i praktičnih znanja i vještina iz ove oblasti. U cilju dostizanja predviđenih ishoda učenja preporučuje se primjena nastavnih metoda usmjerenih na aktivnosti učenika (demonstracija, vježbe, radionice, rad u grupama, gost na času-stručnjak za predmetnu temu, gledanje dokumentarnih filmova o tradicionalnoj instrumentalnoj muzici). Pri savladavanju nove materije potrebno je da učenici koriste već stečena znanja kako bi povezivali informacije. Od velikog značaja je podsticanje problemske nastave u kojoj nastavnik navodi učenike da sami dolaze do zaključaka prilikom rješavanja problema, čime im omogućava povezivanje teorijskih znanja sa praktičnom primjenom. Osim prethodnog, u pravcu postizanja kvalitetnog i trajno stečenog znanja, neophodno je ostvariti i korelaciju među različitim modulima.
- Prilikom realizacije vježbi i praktične nastave učenike treba podijeliti u grupe i realizovati vježbe i praktičnu nastavu individualno, u parovima ili manjim grupama, ali tako da svaki učenik samostalno uradi praktičnu vježbu i dobije traženi rezultat. Nastavnik treba da podstiče učenike da redovno posjećuju koncerte tradicionalne muzike i KUD-a, kako bi se što bolje upoznali sa živom muzičkom praksom.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti izvođaštva, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstakne učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Dević D., Narodni muzički instrumenti, Fakultet muzičke umetnosti, Beograd, 1977.
- Gojković A., Narodni muzički instrumenti, Vuk Karadžić, Beograd, 1989.
- Vukičević-Zakić M., Diple stare Crne Gore, Beograd, 1990.
- Dević D., Narodna muzika Dragačeva, FMU, Beograd, 1986.
- Dević D., Narodna muzika Crnorečja, FMU, Beograd, 1990.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Tradicionalni instrumenti	1
2.	Bežični zvučnik sa internet konekcijom	1
3.	Računar/laptop sa internet konekcijom	1
4.	Projektor	1
5.	Projekciono platno	1
6.	Notni primjeri iz literature	po potrebi

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.

- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Pisani zadaci – po jedan u polugodištu.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena po završetku modula
- Pozitivna ocjena na godišnjem ispitu
- Ispitni program: izvođenje po dvije zadate tradicionalne melodije na svakom instrumentu i jedna tradicionalna melodija uz pratnju ansambla.

9. Povezanost modula – korelacija

- Solfedo I, II, III i IV
- Tradicionalna muzika I
- Muzički instrumenti

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti tradicionalne muzike u govornom i pisanom obliku, izražavanje vlastitih argumenata i zaključaka na uvjerljiv način, razvijanje kritičkog mišljenja iz stručnih oblasti i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (upotrebom stručne terminologije iz oblasti tradicionalne muzike u usmenom i pisanom obliku, istraživanje na Internetu i korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanjem logičkog načina razmišljanja i donošenjem zaključaka prilikom različitih analiza i korišćenje računara i dr.)
- Digitalna kompetencija korišćenjem informaciono-komunikacionih tehnologija (radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti tradicionalne muzike, prepoznavanja relevantnih stručnih tekstova i video zapisa, korišćenje foruma i društvenih mreža u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (podsticanjem učenika na samostalan, ali i grupni rad i istrajnost u učenju kroz motivaciju i želju za primjenom ranije stečenih znanja i životnog iskustva i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (podsticanjem timskog rada na času u cilju konstruktivne komunikacije, izražavanja različitih stavova, podsticanja odgovornosti i podjele zadataka i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanjem sposobnosti planiranja, organizovanja, davanja izvještaja, procjena, evidentiranja, davanje inicijative i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (podsticanjem upoređivanja svog mišljenja sa mišljenjem drugih, identifikovanje i realizacija društvenih i ekonomskih mogućnosti u kulturnoj aktivnosti i dr.)

3.3.17. POSLOVNA KULTURA**1. Broj časova i kreditna vrijednost:**

Razred	Oblici nastave			Ukupno	Kreditna vrijednost
	Teorijska nastava	Vježbe	Praktična nastava		
IV	52	14		66	3

2. Cilj modula:

- Osposobljavanje za primjenu osnovnih tehnika uspješne komunikacije, pravila za rješavanje konfliktnih situacija, realizaciju poslovnih sastanaka, rukovođenje radom manje radne grupe i primjenu pravila bontona. Podsticanje razumijevanja i prihvatanja različitosti u cilju ostvarivanja pozitivne interakcije u poslovnom okruženju.

3. Ishodi učenja**Po završetku ovog modula učenik će biti sposoban da:**

1. Prepozna socijalne i psihičke procese u grupi i njihov uticaj na ponašanje u radnom okruženju
2. Primijeni tehnike uspješne komunikacije
3. Primijeni pravila za rješavanje konfliktnih situacija i mjere prevencije profesionalnog sagorijevanja
4. Identifikuje tipove rukovođenja, načine odlučivanja i pregovaranja u grupi
5. Organizuje rad male radne grupe
6. Uoči način funkcionisanja organizacione kulture
7. Uoči uticaj kulturoloških različitosti među narodima na njihovo međusobno razumijevanje
8. Primijeni pravila bontona u različitim oblastima ličnog i profesionalnog djelovanja

Ishod 1 - Učenik će biti sposoban da Prepozna socijalne i psihičke procese u grupi i njihov uticaj na ponašanje u radnom okruženju	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni specifičnosti poslovne psihologije	
2. Objasni pojmove grupna dinamika, grupni proces i grupna struktura	
3. Objasni karakteristike i mogućnosti mijenjanja stavova i predrasuda	
4. Objasni pojam i djelovanje grupnih normi	
5. Objasni uzroke i posljedice proindividualnog, prosocijalnog i antisocijalnog ponašanja u poslovnom okruženju	Proindividualno ponašanje: asertivnost, egoizam i takmičenje Prosocijalno ponašanje: saradnja, empatija i altruizam Antisocijalno ponašanje: agresivnost i delikventnost
6. Objasni uticaj socijalnih faktora na mišljenje i rasuđivanje pojedinca	Socijalni faktori: pritisak grupe, uticaj autoriteta i distribucija moći
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6.	
Predložene teme	
- Socijalni i psihički procesi u grupi	

Ishod 2 - Učenik će biti sposoban da Primijeni tehnike uspješne komunikacije	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam i tipologiju komunikacije	
2. Navede strukturu i elemente procesa komunikacije	
3. Objasni karakteristike i međuzavisnost verbalne i neverbalne komunikacije	
4. Opiše različite kanale komunikacije	
5. Opiše faktore koji utiču na proces komunikacije	Faktori: projekcije, efekat prvog utiska, efekat posljednjeg utiska, stereotipi, halo efekat i mentalni modeli
6. Objasni uzroke smetnji u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji	Uzroci smetnji u verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji: „buka“ u komunikacionom kanalu, pridavanje različitog značenja verbalnim simbolima od strane pošiljaoca i primaoca poruke, neusklađenost verbalnih i neverbalnih znakova i dr.
7. Opiše tehnike uspješne komunikacije	
8. Objasni prednosti i nedostatke elektronske komunikacije	
9. Predstavi pravila uspješne komunikacije, na zatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 8. Za kriterijum 9 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Komunikacija	

Ishod 3 - Učenik će biti sposoban da Primijeni pravila za rješavanje konfliktnih situacija i mjere prevencije profesionalnog sagorijevanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni različite teorijske pristupe tumačenja konflikata	
2. Opiše moguće uzroke konfliktnih situacija u poslovnom okruženju	Uzroci konfliktnih situacija: socijalni, ekonomski, ideološki, istorijski, lični i dr.
3. Navede preporuke za upotrebu različitih stilova u rješavanju konflikata	Stilovi u rješavanju konflikata: takmičenje, saradnja, izbjegavanje, prilagođavanje i kompromis
4. Predloži različite načine rješavanja konfliktne situacije u radnim uslovima, na zadatom primjeru	
5. Navede faktore koji utiču na profesionalno sagorijevanje u procesu rada	
6. Navede mjere prevencije i terapije profesionalnog sagorijevanja	
7. Prezentuje primjere pojedinačnih odbrambenih mehanizama prema radnom zadatku, na zadatom primjeru	Odbrambeni mehanizmi: negiranje, projekcija, identifikacija, poricanje, racionalizacija, potiskivanje, regresija i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume 1, 2, 3, 5 i 6. Za kriterijume 4 i 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Konflikti i rješavanje konfliktnih situacija - Asertivni govor i asertivno ponašanje	

Ishod 4 - Učenik će biti sposoban da Identifikuje tipove rukovođenja, načine odlučivanja i pregovaranja u grupi	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede načela i faze uspješnog poslovnog razgovora	
2. Navede osnovne karakteristike i načine identifikacije različitih pregovaračkih stilova	Načini identifikacije: posmatranje, slušanje, postavljanje pitanja i dr. Pregovarački stilovi: slušalac, stvaralac, aktivista, mislilac i dr.
3. Objasni različite stilove pristupa konfliktu prilikom pregovaranja	Različiti stilovi: rješavanje problema, kompromis, izbjegavanje, dominacija i dr.
4. Objasni principe pregovaranja i činioce na koje treba obratiti pažnju u različitim fazama pregovaranja do pronalaženja kooperativnog rješenja	Principi pregovaranja: principijelno pregovaranje, odvajanje ljudi od problema, fokusiranje na interese ne na pozicije, pronalaženje rješenja usmjerenih na zajedničku dobit, insistiranje na upotrebi objektivnih kriterijuma i dr. Faze: prije, u toku i poslije pregovora
5. Opiše psihosocijalne osobine koje karakterišu ulogu vođe	
6. Objasni različite načine odlučivanja u grupi	
7. Opiše različite tipove moći i stilove rukovođenja grupom	Tipovi moći: funkcionalna, statusna, manipulativna i dr.
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 7.	
Predložene teme	
- Tipovi rukovođenja, načini odlučivanja i pregovaranja u grupi	

Ishod 5 - Učenik će biti sposoban da Organizuje rad male radne grupe	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Navede pojam i tipologiju grupa	
2. Objasni najznačajnije aktivnosti u procesu organizacije tima	Aktivnosti: analiza radnih zadataka, određivanje uloga u timu, izbor članova tima, stvaranje klime povjerenja, saradnje i podrške, određivanje strategije rada i delegiranje zadataka
3. Opiše vještine potrebne za efikasan rad u timu	Vještine: razmjena ideja u grupi; uvažavanje različitosti u radnom iskustvu, znanju i mišljenju; učenje iz konstruktivne kritike i dr.
4. Opiše pretpostavke za uspješno funkcionisanje timova	Pretpostavke: adekvatan izbor članova tima, ohrabrivanje različitih mišljenja, njegovanje fokusirane aktivnosti, podsticanje kreativnosti, visok stepen integracije, favorizovanje otvorene komunikacije i dr.
5. Opiše karakteristike uspješnog rukovodioca i različite stilove rukovođenja	
6. Objasni pokazatelje uspješnog rada radne grupe	Pokazatelji uspješnog rada radne grupe: radni rezultati, očuvana pozitivna atmosfera, smanjeni nivo stresa sa aspekta očuvanja mentalnog zdravlja članova radne grupe i dr.
7. Prezentuje primjenu vještina timskog rada, na zadatom primjeru	
8. Prezentuje konstruktivne modele ponašanja tokom poslovnog sastanka u simuliranoj radnoj situaciji	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijume 7 i 8 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Društvene grupe	

Ishod 6 - Učenik će biti sposoban da Uoči način funkcionisanja organizacione kulture	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni pojam organizacione kulture	
2. Objasni simbolički i kognitivni sadržaj organizacione kulture	Simbolički sadržaj: jezički simboli, bihevioralni simboli, materijalni simboli i dr. Kognitivni sadržaj: pretpostavke, vrijednosti, norme i stavovi
3. Analizira tipove organizacione kulture prema Hendijevoj klasifikaciji	Tipovi organizacione kulture: kultura moći, kultura uloga, kultura zadataka i kultura podrške
4. Opiše uticaj organizacione kulture na uspjeh i osjećaj zadovoljstva u radu	
5. Istraži promjene organizacione kulture, na zadatom primjeru	
6. Predloži način rada organizacije, u skladu sa njenom vizijom i misijom, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 4. Za kriterijume 5 i 6 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Organizaciona kultura	

Ishod 7 - Učenik će biti sposoban da Uoči uticaj kulturoloških različitosti među narodima na njihovo međusobno razumijevanje	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni prepreke u interkulturnoj komunikaciji	Prepreke: etnocentrizam, jezik, pogrešno tumačenje neverbalne komunikacije i dr.
2. Objasni pojam kultura poslovnog ponašanja	
3. Analizira specifičnosti zapadnoevropske kulture	
4. Uporedi komunikacijske specifičnosti odabranih kultura širom svijeta	Komunikacijske specifičnosti: razlike u gestikulaciji, razlike u definisanju ličnog prostora, kontakt očima, fizički kontakt, razlike u neverbalnoj komunikaciji, razlike u tumačenju simbola i dr.
5. Obrazloži pozitivno i negativno djelovanje kulturoloških razlika između osoba koje učestvuju u poslovnoj komunikaciji	
6. Objasni kulturološke razlike u poslovnim protokolima	Poslovni protokoli: oblici etikecije, ceremonija, ispravni kodeksi ponašanja i dr.
7. Predstavi kros-kulturalne vještine, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebna je ispravno urađena vježba sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Kulturološke različitosti među narodima	

Ishod 8 - Učenik će biti sposoban da Primijeni pravila bontona u različitim oblastima ličnog i profesionalnog djelovanja	
Kriterijumi za dostizanje ishoda učenja U cilju dostizanja ishoda učenja, učenik treba da:	Kontekst (Pojašnjenje označenih pojmova)
1. Objasni značaj i društvenu funkciju bontona	
2. Opiše pravila bontona u različitim situacijama	Situacije: ponašanje-maniri, ponašanje za stolom, telefoniranje, obilježavanje određenih datuma, cvjetni bonton, ponašanje na ulici, ponašanje u školi, turistički bonton i dr.
3. Opiše pravila poslovnog bontona	Poslovni bonton: poslovno odijevanje, poslovni pokloni, poslovna etikecija, poslovno pregovaranje, oslovljavanje, poslovno druženje i dr.
4. Objasni pravila Internet bontona	
5. Objasni pravila bontona prema pripadnicima različitih grupa	
6. Opiše elemente i vrste imidža	Imidž: lični, profesionalni i digitalni
7. Predstavi pravila bontona, na zadatom primjeru	
Način provjeravanja dostignutosti ishoda učenja	
U cilju provjeravanja dostignutosti pomenutog ishoda učenja, potreban je usmeni ili pisani dokaz da je učenik uspješno realizovao kriterijume od 1 do 6. Za kriterijum 7 potrebne su ispravno urađene vježbe sa usmenim obrazloženjem.	
Predložene teme	
- Bonton	

4. Didaktičke preporuke za realizaciju modula

- Modul Poslovna kultura je tako koncipiran da učenicima omogućava sticanje znanja iz ove oblasti kroz teorijsku nastavu i vježbe. Prilikom realizacije ovog modula, učenike treba motivisati na aktivno učenje, samostalan i timski rad. Preporučljivo je da tokom vježbi učenici samostalno ili u timu, rješavaju zadatke i da ih nakon toga usmeno prezentuju, uz obrazloženje vlastitog stava i da o istom diskutuju sa drugim učenicima i nastavnikom. Tokom prezentacije učenici treba da se jasno izražavaju i pravilno koriste stručnu terminologiju.
- Prilikom izvođenja pojedinih vježbi treba koristiti simulaciju kako bi se učenicima približila određena nastavna materija. U nastavi, je preporučljivo da učenici praktične vježbe rade individualno ili timski na računaru ukoliko je to moguće. Učenici mogu sami da obrade odgovarajuće teme u vidu seminarskog ili projektnog zadatka. Prilikom izrade seminarskog rada koji obuhvata analizu određenog sadržaja ili problema, učenici treba da pokažu sposobnost da na pravilan način prikupe informacije iz relevantne literature i drugih izvora, i da na osnovu toga sami donesu lični zaključak o analiziranoj materiji ili problemu.
- U cilju podsticanja darovitih učenika, nastavnik može da koristi viši taksonomski nivo u odnosu na preporučeni, kao i proširene ishode učenja, usmjeravajući darovite učenike na zaključivanje, razvijanje sposobnosti analize i sinteze, kreativnosti i pozitivnog odnosa prema oblastima koje ih interesuju. Nastavnik treba da podstiče učenike na razvoj njihovih sposobnosti i interesovanja u cilju pravilne karijerne orijentacije.

5. Okvirni spisak literature i drugih izvora

- Kostić Z., Poslovna komunikacija, Zavod za udžbenike Beograd, 2015.
- Vuletić V., Sociologija, Klet, Beograd, 2014.
- Trebješanin Ž.; Lalović Z., Pojedinač u grupi, Učbenik za treći i četvrti razred gimnazije, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2011.
- Šarenac R., Rješavanje konfliktnih situacija, priručnik, Uprava za kadrove, Podgorica, 2006.
- Rot N., Psihologija grupe, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 1985.
- Gidens E., Sociologija, CID, Podgorica, 1998.
- Vasić M., Timovi i timski rad, Zavod distrofičara, Banja Luka, 2004.
- Šušnjić Đ., Teorija kulture, Zavod za udžbenike Beograd, 2015.

Napomena:

Nastavnik treba da koristi i preporuči učenicima udžbenike odobrene od strane nadležnog Savjeta, važeće propise iz stručne oblasti i relevantne internet stranice na kojima se nalaze korisne informacije.

6. Prostorni i materijalni uslovi za izvođenje nastave

Redni broj	Opis – alati, instrumenti i uređaji	Kom.
1.	Računar	1
2.	Projektor, projekciono platno/ multimedijalna tabla	1

7. Obavezni načini provjeravanja i ocjenjivanja ishoda učenja

- Provjeravanje postignuća učenika sprovodi se u kontinuitetu radi praćenja učenika u dostizanju ishoda učenja.
- Vrednovanje postignuća učenika, odnosno dostizanja ishoda učenja vrši se u skladu sa kriterijumima za dostizanje svakog ishoda učenja posebno.
- Kriterijumi ocjenjivanja za ocjene nedovoljan (1) do odličan (5), kao i udio pojedinih ishoda u konačnoj ocjeni, utvrđuju se na nivou aktiva.
- Predviđeni načini provjere dostignutosti ishoda učenja definisani su za svaki ishod posebno.
- Zaključna ocjena na kraju klasifikacionog perioda izvodi se iz ocjena svih ishoda u tom klasifikacionom periodu.
- Zaključna ocjena na kraju školske godine izvodi se na osnovu svih ocjena dobijenih u klasifikacionim periodima.

8. Uslovi za prohodnost i završetak modula

- Pozitivna ocjena na kraju školske godine.

9. Povezanost modula – korelacija

- Preduzetništvo
- Savremeno odrastanje
- Socijalne mreže i globalizacija

Napomena:

U cilju usaglašavanja sadržaja, dinamike realizacije i ishoda učenja, nastavnici su obavezni da zajedno vrše planiranje vaspitno-obrazovnog rada.

10. Ključne kompetencije koje se razvijaju ovim modulom

- Komunikacija na maternjem jeziku (upotreba stručne terminologije u usmenom i pisanom obliku pravilnim formulisanjem pojmova i koncepata iz oblasti poslovne kulture, izražavanjem argumenata i kritičkog mišljenja; poštovanje pravila i preporuka prilikom prezentovanja zadate teme i dr.)
- Komunikacija na stranom jeziku (razumijevanje stručne terminologije iz oblasti poslovne kulture prilikom istraživanja na Internetu; korišćenje literature na engleskom jeziku i dr.)
- Matematička kompetencija i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji (razvijanje logičkog načina razmišljanja i donošenja zaključaka prilikom analize problema iz oblasti poslovne kulture i dr.)
- Digitalna kompetencija (korišćenje informaciono-komunikacionih tehnologija radi pretrage, prikupljanja i upotrebe podataka iz oblasti poslovne kulture, prepoznavanjem relevantnih stručnih tekstova i video zapisa; korišćenje foruma i društvenih mreža, u cilju razmjene stručnih informacija, poštovanjem pravila bezbjednosti i etike prilikom korišćenja Interneta i dr.)
- Učiti kako učiti (razvijanje tehnika samostalnog učenja, kao i učenja u timu kroz vršnjačku edukaciju i diskusiju; izrada seminarskih radova i prezentacija na zadatu temu; razvijanje tehnika istraživanja, sistematizovanja i vrednovanja informacija u cilju nadogradnje prethodno stečenih znanja, kao i otkrivanja novih; razvijanje svijesti o značaju elektronskog učenja i dr.)
- Socijalna i građanska kompetencija (razvijanje sposobnosti izražavanja sopstvenog mišljenja učešćem u konstruktivnoj diskusiji sa uvažavanjem drugačijih stavova; razvijanje tolerancije, kulture dijaloga i poštovanja tuđeg integriteta, u skladu sa etičkim pravilima; razvijanje sposobnosti za timski rad i saradnju prilikom realizacije praktičnih vježbi i dr.)
- Smisao za inicijativu i preduzetništvo (razvijanje sposobnosti davanja inicijative, procjene i pravilnog određivanja prioriteta prilikom rješavanja problema; razvijanje kreativnosti, kao i vještina planiranja i upravljanja vremenom, samostalno ili u timu i dr.)
- Kulturološka svijest i ekspresija (razvijanje kulture dijaloga, tolerantnosti kroz usvajanje sadržaja o kulturnoj različitosti i dr.)

4. STRUČNI ISPIT

Stručni ispit se organizuje u skladu sa zakonom i odgovarajućim pravilnikom

4.1. ISPITNI KATALOG ZA STRUČNU TEORIJU

1. Moduli na osnovu kojih je urađen ispitni katalog za stručnu teoriju:

- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature III
- Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature IV
- Solfeđo III
- Solfeđo IV
- Vokalna polifonija
- Instrumentalna polifonija
- Harmonija I
- Harmonija II
- Harmonija III
- Analiza muzičkih oblika I
- Analiza muzičkih oblika II

2. Cilj ispita:

- Provera nivoa postignuća ishoda učenja definisanih u modulima koji čine stručnu teoriju od značaja za kvalifikaciju nivoa obrazovanja Muzički saradnik/ Muzička saradnica

3. Sadržaj provjere (ishodi i kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja)

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
Utvrdi karakteristike muzike prvobitne društvene zajednice, starog, srednjeg vijeka i renesanse	- Definiše izvore, teorije nastanka muzike, kao i karakteristike muzike praistorije - Objasni karakteristike muzike vanevropskih civilizacija Vanevropske civilizacije: Egipat, Kina, Indija, Japan, Mesopotamija i Palestina - Objasni muzičke instrumente, izvodačke forme i muzičku teoriju antičke Grčke Muzički instrumenti: lira, kitara i aulos Izvodačke forme: ditiramb i starogrčka tragedija - Uporedi karakteristike muzike antičke Grčke i antičkog Rima - Prepozna proces nastanka i karakteristike gregorijanskog korala, načine izvođenja i oblike deformacije gregorijanskog korala Načini izvođenja: psalmodijski solo, responzorijalno i antifono izvođenje Oblici: sekvence, trope i liturgijske drame - Obrazloži karakteristike vizantijske muzike, njene predstavnike, osmoglasnik (Oktoih) i izvodačke oblike

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	Izvođački oblici: psalmi, tropar, himna, kondak, liturgija i kanon Predstavnici: Ivan iz Damaska i Jovan Kukuzelj - Objasni razvoj notacije, srednjevjekovne teorije muzike i zasluge Gvida od Areca Notacija: ekfonetska, neumatska, modalna i menzuralna - Obrazloži karakteristike svjetovne muzike jednoglasnog tipa, karakteristične forme i stvaraoce Karakteristične forme: kanso, tenso, aube, pastorela, estampida i virlea Stvaraoci: trubaduri, truveri, minezengeri i majsterzingeri - Opiše prve oblike višeglasja Prvi oblici višeglasja: organum, diskant, gimel, foburdon i klauzula - Opiše razvoj instrumentalne muzike u srednjem vijeku i najznačajnije instrumente Instrumenti: žičani (gudački i tržački) i duvački - Opiše karakteristike razvoja muzike Crne Gore od prvobitne društvene zajednice do XII vijeka - Uporedi predrenesansna razdoblja, karakteristične oblike i najznačajnije predstavnike Predrenesansna razdoblja: Notrdamska škola, Ars antiqua, Ars nova u Italiji i Francuskoj Oblici: organum; motet, kantilena, rondelus, hoketus, rota, konduktus; madrigal, kaća, balada; misa i šanson Predstavnici: Leonin i Perotin, Filip de Vitri i Gijom de Mašo - Opiše oblike flanko-flamanske škole i karakteristike stvaralaštva njenih predstavnika Oblici: misa, motet i šanson Predstavnici: Gijom Difaj, Žan Okegem, Jakob Obreht i Žosken de Pre - Prepozna značaj i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika rimske škole Đovani Pjerluidi da Palestrina slušajući primjere iz literature - Protumači značaj pokreta reformacije i karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika renesanse Orlanda di Lasa u Njemačkoj slušajući primjere iz literature - Opiše razvoj instrumentalne muzike u renesansi i najznačajnije instrumente

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
Sagleda karakteristike muzike baroka i klasicizma	Instrumenti: lutnja, instrumenti sa tipkama, gudački i duvački instrumenti - Objasni stilske karakteristike muzike baroka - Obrazloži oblike koji su prethodili razvoju opere, djelatnost Firentinske kamerate i nastanak barokne opere Oblici: pastorala i dramatski madrigal - Prepozna karakteristike i najznačajnije predstavnike ozbiljne opere u Italiji slušajući primjere iz literature Opera u Italiji: Venecija (Klaudio Monteverdi, Frančesko Kavali), Rim (Stefano Landi) i Napulj (Alesandro Skarlatti) - Prepozna karakteristike i najznačajnije predstavnike ozbiljne opere u Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj slušajući primjere iz literature Opere u Francuskoj, Njemačkoj i Engleskoj: Žan Batist Lili, Hamburška opera (Rajnhard Kajzer), Henri Persl - Prepozna reformu opere Kristofa Vilibalda Gluka i karakteristike njegovog operskog stvaralaštva slušajući primjere iz literature - Obrazloži karakteristike vokalno-instrumentalnih oblika baroka i njihove predstavnike u Italiji i Njemačkoj Vokalno-instrumentalni oblici: oratorijum (crkveni i narodni), kantata, misa i pasija Predstavnici: Italija (Đakomo Karisimi), Njemačka (Hajnrih Šic) - Objasni stilske karakteristike srednjeg baroka i instrumentalne oblike tog razdoblja Instrumentalni oblici: svita, sonata (crkvena, kamerna, trio sonata), končerto grosso, solistički koncert; orkestarska muzika; fuga - Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika instrumentalne muzike u Italiji slušajući primjere iz literature Predstavnici: Đuzepe Toreli, Arkandelo Koreli; Violinisti: Antonio Vivaldi, Đuzepe Tartini - Opiše karakteristike stvaralaštva predstavnika muzike za čembalo u Italiji i muzike za klavsen u Francuskoj Predstavnici: Italija (Domeniko Skarlatti), Francuska (Fransoa Kupren) - Prepozna karakteristike stvaralaštva Georga Fridriha Hendla slušajući primjere iz literature Stvaralaštvo: vokalno-instrumentalno i instrumentalno

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	- Prepozna karakteristike stvaralaštva Johana Sebastijana Baha slušajući primjere iz literature Stvaralaštvo: vokalno-instrumentalno i instrumentalno - Uporedi karakteristike stvaralaštva J.S.Baha i G.F.Hendla - Definiše stilske karakteristike muzike pretklasicizma - Protumači pojavu komične opere (bufo) i njenih predstavnika u Italiji slušajući primjere iz literature Predstavnici: Đovani Batista Pergolezi, Nikola Pićini, Domenico Čimarozza - Objasni izgrađivanje pretklasične sonate, simfonije i kamernih oblika Kamerni oblici: gudački kvartet i klavirski trio - Objasni stilske karakteristike klasicizma i razvoj njegovih muzičkih oblika Muzički oblici: klasična sonata, simfonija, koncert, kamerni oblici (sonatni ciklus) - Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Franca Jozefa Hajdna slušajući primjere iz literature Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno - Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Volfganga Amadeusa Mocarta slušajući primjere iz literature Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno - Prepozna karakteristike stvaralaštva i život Ludviga van Betovena slušajući primjere iz literature Stvaralaštvo: instrumentalno i vokalno-instrumentalno - Uporedi stvaralaštvo predstavnika bečkog klasicizma u muzici Bečki klasičari: Franc Jozef Hajdn, Wolfgang Amadeus Mocart i Ludvig van Betoven
Odredi karakteristike muzike romantizma	- Definiše stilske karakteristike muzike romantizma, njegovu podjelu i razvoj novih muzičkih oblika Podjela: rani, srednji, kasni Muzički oblici: klavirska minijatura, solo pjesma (lid), simfonijska poema - Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika ranog romantizma slušajući primjere iz literature Predstavnici: Franc Šubert, Robert Šuman, Feliks Mendelson i Frederik Šopen - Definiše karakteristike razvoja opere u romantizmu - Prepozna pojavu njemačke i ruske nacionalne opere, ulogu i stvaralaštvo njihovih najznačajnijih predstavnika slušajući primjere iz literature

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	Predstavnici: Karl Marija fon Veber i Mihailo Glinka - Prepozna karakteristike italijanske opere, pojavu verizma i njenih predstavnika slušajući primjere iz literature Predstavnici: Đoakino Rosini, Gaetano Doniceti, Vincenco Belini, Đuzepe Verdi; Pjetro Maskanji, Ruđero Leonkavallo, Đakomo Pučini - Prepozna karakteristike francuske opere i operete i stvaralaštva njenih predstavnika slušajući primjere iz literature Francuska opera: opera spasa, velika opera Predstavnici: Đakomo Majerber, Žorž Bize, Žak Ofenbah - Prepozna reformu opere Riharda Vagnera i karakteristike njegovog operskog stvaralaštva slušajući primjere iz literature Reforma opere: prizori, lajtmotiv, orkestar - Prepozna nastanak i razvoj programske muzike, kao i karakteristike stvaralaštva Hektora Berlioza i Franca Lista slušajući primjere iz literature - Prepozna simptome povratka na klasični model i karakteristike stvaralaštva predstavnika apsolutne muzike slušajući primjere iz literature Predstavnici: Johanes Brams, Anton Brukner, Cezar Frank, Maks Reger, Hugo Volf - Prepozna karakteristike stvaralaštva Gustava Malera slušajući primjere iz literature - Prepozna karakteristike stvaralaštva Riharda Štrausa slušajući primjere iz literature - Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika ruske nacionalne škole - ruska petorka slušajući primjere iz literature Ruska petorka: Milij Balakirjev, Cezar Kjuj, Aleksandar Borodin, Nikolaj Rimski-Korsakov, Modest Musorgski - Prepozna karakteristike stvaralaštva Petra Iljiča Čajkovskog slušajući primjere iz literature - Prepozna karakteristike stvaralaštva predstavnika češke nacionalne škole slušajući primjere iz literature Češka nacionalna škola: Bežih Smetana, Antonjin Dvoržak - Objasni karakteristike stvaralaštva predstavnika skandinavske i španske nacionalne škole Skandinavska nacionalna škole: Norveška (Edvard Grig), Finska (Jan Sibelius) Španska nacionalna škola: Manuel de Falja, Isak Albeniz - Opiše karakteristike razvoja muzičke kulture na južnoslovenskim prostorima do I svjetskog rata: Slovenija, Hrvatska, Srbija, Crna Gora

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
Ukaže na karakteristike muzike impresionizma i muzike XX vijeka	- Objasni stilske karakteristike impresionizma u muzici i najznačajnije predstavnike Stilske karakteristike: odnos harmonija-melodija, simbolizam, kolorit, instrumenti Predstavni: Klod Debisi i Moris Ravel - Prepozna karakteristike stvaralaštva Kloda Debisija slušajući primjere iz literature - Prepozna karakteristike stvaralaštva Morisa Ravela slušajući primjere iz literature - Opiše karakteristike stvaralaštva nasljednika impresionizma Nasljednici impresionizma: Rusija (Aleksandar Skrjabin, Sergej Rahmanjinov), Italija (Otorino Respigi), Poljska (Karol Šimanovski) - Definiše pravce XX vijeka i stilske karakteristike muzike ekspresionizma Pravci XX vijeka: folklorni ekspresionizam, serijalizam, neoklasicizam, socijalistički realizam Karakteristike: dodekafonija, atonalnost, minimalizam i dr. - Prepozna pojavu folklornog ekspresionizma i stvaralaštvo predstavnika ovog pravca slušajući primjere iz literature Predstavni: Bela Bartok, Leoš Janaček - Obrazloži karakteristike stvaralaštva najznačajnijeg predstavnika „druge bečke škole“ Arnolda Šenberga i njegovih učenika Šenbergovi učenici: Alban Berg, Anton Vebern - Navede karakteristike integralnog serijalizma i stvaralaštva njegovih predstavnika Predstavni: Olivije Mesijan, Pjer Bulez, Karhajnc Štokhauzen - Definiše stilske karakteristike neoklasicizma i socijalističkog realizma u muzici i njegove predstavnike Predstavni neoklasicizma: Igor Stravinski, Sergej Prokofjev i Paul Hindemit Predstavni socijalističkog realizma: Dmitrij Šostaković, Aram Hačaturijan i Dmitrij Kabalevski - Prepozna karakteristike muzike neoklasicizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo Igora Stravinskog slušajući primjere iz literature - Prepozna karakteristike muzike neoklasicizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo Sergeja Prokofjeva slušajući primjere iz literature - Prepozna karakteristike muzike socijalističkog realizma u sovjetskoj muzici kroz stvaralaštvo njenih predstavnika slušajući primjere iz literature

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	Predstavnici socijalističkog realizma: Dmitrij Sostakovič, Aram Hačaturijan, Dmitrij Kabalevski - Navede članove francuske šestorke i karakteristike muzike neoklasicizma u njihovom stvaralaštvu Francuska šestorka: Artur Honeger, Darijus Mijo, Fransis Pulank, Žorž Orik, Luj Direj, Žermen Tajfer - Obrazloži karakteristike razvoja muzike poslje II svjetskog rata Karakteristike: avangarda, aleatorika, elektronska muzika - Obrazloži karakteristike stvaralaštva predstavnika poljske škole i predstavnika elektronske muzike Poljska škola: Vitold Lutoslavski i Kšištof Penderecki Predstavnici: Pjer Šefer, Herbert Almert i Đerd Ligeti - Prepozna stilske karakteristike razvoja muzike u Americi i njenog najznačajnijeg predstavnika Džordža Geršvina slušajući primjere iz literature - Opiše razvoj muzičke kulture na južnoslovenskom prostoru u XX vijeku: Slovenija, Hrvatska, Srbija i Crna Gora
Zapiše muzički diktat na osnovi tonalne i modalne diatonike, alterovane tonove, promjene tonaliteta u jednoglasnom i dvoglasnom toku.	- Prepozna tonske visine pojedinačno u tonalitetu Tonaliteti: C-dur, c-mol, Es-dur, G-dur, g-mol, B-dur, D-dur, d-mol, F-dur, a-mol, A-dur, fis-mol, e-mol, E-dur, cis-mol, f-mol, As-dur, h-mol, H-dur, gis-mol, b-mol, Des-dur, Fis-dur, dis-mol, es-mol, Ges-dur, Cis-dur, ais-mol i as-mol, Ces-dur - Prepozna tonske visine i njihova trajanja u tonalitetu u jednoglasnom melodijskom kretanju - Prepozna tonalno stabilne alteracije u jednoglasnom melodijskom kretanju Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu. Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju - Prepozna promjenu tonaliteta u jednoglasnom melodijskom kretanju Promjena tonaliteta: modulacija i istupanje u tonalitete prvog i drugog kvintnog srodstva, i mutacija - Prepozna tonske visine i njihova trajanja u jednoglasnoj modalnoj melodici - Prepozna melodijska kretanja u dvoglasnom stavu Dvoglasni stav: homofoni i polifoni - Prepozna promjenu tonaliteta u homofonom dvoglasnom stavu

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
Pročita pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju.	Promjena tonaliteta: modulacija u dominantni i paralelni tonalitet - Izvodi nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama Nepravilne ritmičke figure: triola, sekstola i kvintola Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2 i 3/2 - Izvodi nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti izraženoj odgovarajućim metričkim vrstama Nepravilne ritmičke figure: duola i kvartola Metričke vrste: 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16 - Izvodi muzički tekst sa promjenom metričke vrste i tempa Promjena metričke vrste: 2/4 u 6/8 i obrnuto, sa izjednačavanjem jedinica brojanja, ili/i djelova jedinica brojanja - Izvodi poliritmijski odnos Poliritmijski odnosi: triola na dvije jedinice, duola na tri jedinice brojanja - Izvodi mješoviti ritam izražen odgovarajućim metričkim vrstama Metričke vrste: 5/8 i 7/8
Intonira muzičke zapise na osnovi tonalne diatonike, proširenog tonaliteta i sa promjenom tonaliteta, u jednoglasnom i u dvoglasnom toku	- Izvodi vokalno tonalno stabilne i tonalno labilne alteracije u melodijskom kretanju Tonalno stabilne alteracije: povišen IV stupanj u duru i molu, povišen II stupanj u duru, snižen VI stupanj u duru, IV stupanj snižen u molu i snižen II stupanj u duru i molu Tonalno labilne alteracije: povišen I stupanj u duru i molu, povišen V stupanj u duru, snižen VII stupanj u duru - Izvodi vokalno melodiku proširene tonalnosti - Izvodi vokalno tonalnu melodiku sa promjenom tonaliteta Promjena tonaliteta: modulacije i istupanje u tonalitete prve i druge kvintne srodnosti, mutacija - Izvodi melodiku proširene tonalnosti u homofonom i polifonom dvoglasnom stavu
Zapiše pravilne i nepravilne ritmičke podjele i karakteristične figure u dvodjelnoj i trodjelnoj ritmičkoj vrsti, mješoviti ritam, polimetriju i poliritmiju	- Prepozna metričku vrstu u melodiji Metričke vrste: 2/4, 3/4 4/4, 2/2, 3/2, 5/8, 7/8, 6/8, 9/8, 12/8 i 6/16 - Prepozna tonska trajanja, nepravilne ritmičke figure u dvodjelnoj ritmičkoj vrsti.

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	Nepravilne ritmičke figure: triola na jedinici i na polovini jedinice brojanja, sekstola, kvintola, septola - Prepozna tonska trajanja, nepravilne ritmičke figure u trodjelnoj ritmičkoj vrsti Nepravilne ritmičke figure: duola, kvartola, kvintola, septola - Prepozna promjenu metričke vrste u melodiji - Prepozna poliritmijske odnose Poliritmijski odnosi: triola na dvije, odnosno na četiri jedinice; duola i kvartola na tri jedinice brojanja. - Prepozna mješoviti ritam izražen metričkim vrstama Metričke vrste: 5/8, 7/8 i 9/8
Prepozna specifičnosti vokalnog polifonog načina komponovanja kroz analizu polifonih oblika	- Objasni specifičnosti pojedinih modusa Specifičnosti: karakteristični tonovi (tonus finalis i dominanta) i intervali - Objasni princip izrade vokalne kontrapunktske melodije na modalnoj osnovi Kontrapunktska melodija: koral (<i>cantus firmus</i> i kontrapunktirajuća melodija) i floridus - Definiše tehniku komponovanja na <i>cantus firmus</i> i tehniku imitacije - Objasni zakovitosti tehnike komponovanja na <i>cantus firmus</i> (dvoglas V vrste) Zakovitosti: početak, kadenca, tretman konsonantnih i disonantnih sazvučja i zabranjena kretanja - Objasni vrste imitacije u vokalnom stavu Vrste imitacije: prirodna, vještačka, stroga, slobodna, imitacija u augmentaciji i diminuciji, retrogradna, imitacija u inverziji - Objasni tretman teksta - Nabroji vokalne polifone oblike Vokalni polifoni oblici: misa, motet, madrigal i kanon - Objasni građu vokalnih polifonih oblika - Poveže polifone elemente sa specifičnostima vokalnog polifonog oblika u zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje
Prepozna specifičnosti instrumentalnog polifonog načina komponovanja kroz analizu polifonih oblika	- Nabroji harmonska sredstva barokne muzike Harmonska sredstva: kvintakordi sa obrtajima, septakordi sa obrtajima, dominantni nonakord i alterovani akordi dijatonskog tipa (alteracije II>, IV<, VII>)

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	- Objasni konsonance i disonantne pojave Disonantne pojave: prolaznice, skretnice, zadržice, anticipacija i orgelpunkt (pedal) - Objasni princip izrade instrumentalne kontrapunktske melodije Kontrapunktska melodija: u sopranu i basu - Objasni princip izrade dvoglasnog stava - Definiše tehnike imitacije, sekvence i obrtajnog kontrapunkta, njihov značaj i ulogu u instrumentalnim polifonim oblicima - Objasni vrste imitacije i vrste odgovora u instrumentalnom stavu Vrste imitacije: prirodna, vještačka, stroga, slobodna, imitacija u augmentaciji i diminuciji, retrogradna i imitacija u inverziji Vrste odgovora: realni, tonalni i modulirajući - Objasni sekvencu prividno-dominantnih odnosa - Objasni tehniku dvostrukog i trostrukog obrtajnog kontrapunkta - Nabroji instrumentalne polifone oblike Instrumentalni polifoni oblici: invencija, fuga i kanon - Objasni građu instrumentalnih polifonih oblika - Poveže kontrapunktske tehnike sa građom instrumentalnog polifonog oblika na zadatom notnom primjeru, uz obrazloženje
Primijeni poznavanje tonaliteta, harmonskih funkcija, različitih vrsta i oblika akorda i vanakordskih tonova u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera	- Objasni razliku između polifone i homofone fature, strogog i slobodnog harmonskog stava - Objasni pojmove tonaliteta, harmonske funkcije i šifre Harmonske funkcije: akordi u tonalitetu - podjela na glavne (T, S, D) i sporedne (II, III, VI, VII) - Obrazloži pojam akorda, vrste i oblike akorda Vrste akorda: trozvuci, četvorozvuci i petozvuci Oblici akorda: osnovni i obrtaji - Demonstrira postavljanje kvintakorda u četvoroglasnom harmonskom stavu, u određenom položaju i slogu akorda Položaj akorda: tercni, kvintni i oktavni Slog akorda: uski, široki i mješoviti - Primijeni različite oblike trozvuka i različite načine vezivanja u harmonizaciji zadate melodije, sviranju i analizi notnog primjera Oblici trozvuka: osnovni oblik - kvintakord, obrtaji: sekstakord i kvartsekstakord Načini vezivanja akorda: strogo, slobodno i poluslobodno

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	- Prepozna vrste kadenci u zadatom notnom primjeru Vrste kadenci: autentična, plagalna, varljiva i polukadencia - Prepozna primjenu frigijskog obrta, sekvence i pedala u zadatim notnim primjerima - Demonstrira poznavanje vanakordskih tonova u izradi strogog četvoroglasnog stava i u analizi zadatog notnog primjera Vanakordski tonovi: prolaznica, skretnica, zadržica, anticipacija
Primijeni poznavanje četvorozvuka i petozvuka, alteracija, alterovanih i vantonalnih akorda, u izradi harmonskog zadatka i analizi notnih primjera	- Primijeni različite oblike četvorozvuka u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnog primjera Oblici četvorozvuka: osnovni oblik - septakord, obrtaji: kvintsektakord, terckvartakord i sekundakord - Prepozna primjenu petozvuka u zadatom primjeru - Definiše pojmove prošireni tonalitet i alteracije - Objasni razliku između tonalno stabilnih i tonalno labilnih alteracija - Objasni razlike po funkciji i građi između alterovanih akorda dijatonskog tipa Alterovani akordi dijatonskog tipa: mali durski septakord u ulozi dominantine dominante (DD) i umanjeni, odnosno poluumanjeni, u ulozi njenog zamjenika (VII_D), napolitanski sektakord, prekomjerna dominantna i umanjeni akordi nedominantne funkcije (II, VI) - Objasni razlike po funkciji i građi između alterovanih akorda hromatskog tipa Alterovani akordi hromatskog tipa: tvrdo umanjeni četvorozvuk u ulozi DD i dvostruko umanjeni četvorozvuk u ulozi VII_D - Razlikuje vantonalne akorde po građi i funkciji - Izradi strogi četvoroglasni stav sa alterovanim i vantonalnim akordima - Prepozna alterovane i vantonalne akorde u kratkom analitičkom primjeru
Demonstrira poznavanje dijatonske, hromatske i enharmonske modulacije, kao i svih mogućnosti proširenja i promjene tonaliteta u harmonizaciji zadate melodije i analizi notnih primjera	- Objasni pojavu različitih vidova promjene tonaliteta Vidovi promjene tonaliteta: modulacija, mutacija, tonalni skok i istupanje - Prepozna tonalni plan muzičkog djela i pojavu modulacije, mutacije i/ili tonalnog skoka na zadatom primjeru - Definiše pojam i vrste modulacija Vrste modulacija: dijatonska, hromatska i enharmonska

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	- Objasni princip izvođenja dijatonske modulacije i razliku između dijatonske modulacije u tonalitete I, II, III i IV grupe (preko istupanja u posredni tonalitet) - Prepozna dijatonsku modulaciju, mjesto, sredstva i način njenog izvođenja u zadatim primjerima iz literature i u harmonizaciji zadate kratke melodije u basu ili sopranu - Definiše pojam i vrste hromatske modulacije Vrste hromatske modulacije: pomoću preznačenja alterovanih akorda dijatonskog tipa (hromatska modulacija na principu dijatonske modulacije), pomoću promjene sklopa akorda i pomoću terčnih srodnosti - Objasni razlike između dijatonske modulacije i hromatske modulacije izvedene pomoću preznačenja alterovanih akorda dijatonskog tipa - Prepozna razlike između hromatske modulacije pomoću promjene sklopa akorda i pomoću terčnih srodnosti u zadatim notnim primjerima - Primijeni različite vrste hromatske modulacije u harmonizaciji zadate melodije u basu ili sopranu - Objasni princip izvođenja enharmonske modulacije i navede vrste enharmonske modulacije Vrste enharmonske modulacije: enharmonizam umanjenog četvorozvuka, enharmonizam prekomjernog trozvuka i enharmonizam male septime - Prepozna mjesto, sredstva i način izvođenja enharmonske modulacije u zadatom notnom primjeru i u harmonizaciji zadate melodije u basu ili sopranu - Razlikuje sve vrste modulacija i alteracija u harmonizaciji zadate melodije u sopranu ili basu i u analizi notnih primjera
Analizira elemente oblika i različite vrste pjesme	- Definiše motiv određujući njegov sadržaj, metričku strukturu i trajanje na zadatom primjeru - Prepozna apsolutne i relativne izmjene i vrste rada s motivom na zadatom primjeru Vrste rada s motivom: ponavljanje (doslovno, izmijenjeno, sekventno, imitaciono), variranje, proširenje, dijeljenje i sažimanje - Definiše dvotakt određujući na zadatom primjeru njegov tematski sadržaj - Definiše rečenicu prepoznajući njenu vrstu, strukturu i konstruktivne faktore koji je oblikuju na zadatom primjeru Konstruktivni faktori: ritam, melodija, metar i harmonija - Prepozna vrstu perioda analizirajući ga na zadatom primjeru - Objasni razlike između perioda, niza rečenica i ponovljene rečenice prepoznajući ih na zadatom primjeru

Ishodi učenja Sa procentualnom zastupljenošću na ispitu	Kriterijumi za provjeru dostignutosti ishoda učenja Učenik treba da:
	- Utvrdi na zadatom primjeru odstupanja u građi rečenice i perioda u odnosu na standardne strukture - Definiše različite tipove oblika pjesme Tipovi oblika pjesme: dvodjelna, prelazni oblik između dvodjelne i trodjelne pjesme, trodjelna i složena trodjelna pjesma - Objasni razlike u različitim tipovima oblika pjesme - Prepozna oblik pjesme analizirajući je na zadatom primjeru - Objasni strukturu i osobine složene pjesme analizirajući zadati primjer - Uoči odstupanja u građi oblika pjesme na zadatom primjeru Odstupanja: AbA, aBa, ababa, abaca (razvijena pjesma), ABABA (ponovljen trio i repriza), ABACA (dva tria), ABCA (dva tria jedan za drugim), AB(dvodjelna složena pjesma)
Utvrdi oblike nastale u periodu rokokoa i klasike objašnjavajući njihov razvoj i primjenu	- Izvrši analizu oblika klasičnog ronda sa jednom temom (sa epizodama) na zadatom primjeru - Analizira oblik klasičnog ronda sa dvije teme na zadatom primjeru - Objasni oblik ronda sa tri teme prepoznajući njegove djelove na zadatom primjeru - Uoči odstupanja u obliku ronda na zadatom notnom primjeru - Analizira temu s varijacijama određujući vrstu varijacija i organizaciju njihovog toka na zadatom primjeru - Objasni razvoj sonatnog oblika od baroknog dvodjela do klasičnog sonatnog oblika - Izvrši analizu Skarlatijevog sonatnog oblika na zadatom primjeru - Analizira na zadatom primjeru ekspoziciju sonatnog oblika - Izvrši analizu razvojnog dijela sonatnog oblika na zadatom primjeru - Analizira reprizu sonatnog oblika na zadatom primjeru - Uoči odstupanja u sonatnom obliku na zadatom notnom primjeru - Definiše shemu sonatnog ronda prepoznajući njegove djelove na zadatom primjeru - Imenuje vrste sonatnog ciklusa navodeći njihove karakteristike, mogući broj, raspored, oblik i načine međusobnog povezivanja stavova

4. Tip ispita

- U skladu sa zakonom

5. Dozvoljena pomagala

- U skladu sa pitanjima i zadacima

6. Literatura i drugi izvori

- U skladu sa literaturom koja je definisana modulima na osnovu kojih je urađen Ispitni katalog za stručnu teoriju

7. Mjerila provjere

- Na osnovu kriterijuma za provjeru dostignutosti ishoda učenja, formiraju se ispitna pitanja i zadaci različitog tipa, na različitom taksonomskom nivou, iz svih ishoda učenja.

Vrste pitanja/zadataka na testu:

- Pitanja/zadaci zatvorenog tipa
 - Pitanja/zadaci višestrukog izbora (ponuđena su tri ili četiri odgovora od kojih je jedan tačan)
 - Pitanja/zadaci alternativnog izbora (pitanja da - ne ili tačno - netačno)
 - Pitanja/zadaci povezivanja (povezivanje odgovarajućih pojmova)
- Pitanja/zadaci otvorenog tipa
 - Pitanja/zadaci kratkog odgovora (treba upisati riječ, sintagmu, rečenicu)
 - Pitanja/zadaci produženog odgovora
 - Pitanja/zadaci dopunjavanja

Obim zadataka na testu:

- Test se sastoji od pitanja/zadataka koji su povezani sa kriterijumima provjere dostignutosti ishoda učenja kao i praktičnim kriterijumima čiji se pojedini segmenti izvođenja mogu provjeriti putem testa, a vezani su za dostizanje ishoda učenja. Broj pitanja po ishodima na testu u odnosu na ukupan broj, usklađen je sa zastupljenošću ishoda koji su definisani u ispitnom katalogu.

4.2. ISPITNI KATALOG ZA STRUČNI RAD

1. Moduli na osnovu kojih je urađen ispitni katalog za stručni rad:

- Notografija I
- Notografija II
- Arhiviranje muzičke građe
- Organizacija muzičkih programa

2. Cilj ispita:

- Provjera nivoa postignuća ishoda učenja definisanih u modulima koji čine osnovu za izradu stručnog rada.
- Provjera pravilne upotrebe stručne terminologije, sposobnosti povezivanja teorijskih i praktičnih znanja, samostalnosti i sistematičnosti u radu, racionalnog korišćenje vremena i energije.

3. Teme/Zadaci za stručni rad

Notografija I i II

1. Organizacija pripremni poslova (osiguravanje potrebnih uslova, uređaja i sredstava i izrada plana aktivnosti) za realizaciju zadataka notografije
2. Kreiranje digitalnog formata muzičkog zapisa (podešavanje dokumenta, unos primarnih podataka o djelu i elemenata muzičkog zapisa kombinovanjem raznih načina unosa), u softveru Sibelius
3. Kreiranje digitalnog formata muzičkog zapisa (podešavanje dokumenta, unos primarnih podataka o djelu i elemenata muzičkog zapisa kombinovanjem raznih načina unosa), u softveru Finale
4. Provjeravanje vjerodostojnosti notografskog zapisa i izvršavanje korekcija
5. Izvršavanje optimizacije notografskog zapisa
6. Izvršavanje konvertovanja i eksportovanja notografskog zapisa
7. Distribucija digitalnog formata notografskog zapisa putem interneta i medijuma za prenos
8. Osiguravanje zapisa od zloupotrebe i neovlašćene distribucije
9. Vođenje odgovarajuće poslovne dokumentacije iz domena rada (kalkulacija troškova i naplata usluga)
10. Vođenje evidencije različitih formata notografskog zapisa i korisnika usluga

Arhiviranje muzičke građe

1. Izrada plana aktivnosti i organizacije rada u arhivu muzičke građe (hronološki slijed poslova)
2. Razlikovanje i sortiranje osnovnih i pomoćnih sredstava za realizaciju poslova u arhivu muzičke građe
3. Prikupljanje i nabavka muzičke građe za arhiviranje
4. Poznavanje redoslijeda postupaka prilikom pripreme muzičke građe za arhiviranje
5. Konvertovanje muzičke građe u potrebne formate (koristeći odgovarajući softver)
6. Sortiranje muzičke građe za arhiviranje, prema kategorijama, u skladu sa odgovarajućom procedurom
7. Signiranje i evidentiranje novih arhivskih jedinica (u zasebne inventarne knjige, po vrstama muzičke građe)
8. Vođenje evidencije arhivirane muzičke građe (na različite načine)
9. Sistematizovanje muzičke građe u arhivskoj knjizi (na različite načine)
10. Provjera ispravnosti muzičke građe u arhivu i otklanjanje manjih oštećenja
11. Evidentiranje, sortiranje i odlaganje oštećene arhivske građe
12. Pakovanje arhivirane muzičke građe za distribuciju
13. Dostavljanje tražene arhivske građe (štimova i partitura) na orkestarske pultove
14. Preuzimanje vraćene muzičke građe u arhiv, uz poštovanje procedura

Organizacija muzičkih programa

1. Istraživanje audio i video platformi u cilju prikupljanja informacija za realizaciju muzičkih programa
2. Izrada plana za organizaciju muzičkih programa
3. Izrada muzičke košuljice
4. Prikupljanje muzičke građe za potrebe realizacije muzičkih programa
5. Izrada najavnih sadržaja za promociju muzičkih programa
6. Priprema uslova i adekvatnih sredstava za organizaciju muzičkih programa

7. Održavanje funkcionalnosti uređaja i sredstava za rad
8. Provjera tehničke ispravnosti muzičke građe
9. Kontrola sadržaja za emitovanje muzičkih programa
10. Izrada periodičnog izvještaja o realizovanim muzičkim programima

4. Tip ispita

- U skladu sa zakonom

5. Dozvoljena pomagala

- U skladu sa zakonom

6. Literatura i drugi izvori

- U skladu sa literaturom koja je definisana modulima na osnovu kojih je urađen ispitni katalog za stručni rad

7. Mjerila provjere

- Na osnovu predloženih tema/zadataka u Ispitnom katalogu za stručni rad, formiraju se zadaci koje učenici biraju u skladu sa pravilnikom koji reguliše polaganje stručnog ispita. Na osnovu izabranog zadatka, učenik samostalno radi stručni rad, u skladu sa uputstvom i nadzorom nastavnika - mentora. Ispitna komisija određuje početak, završetak i rok predaje stručnih radova u skladu sa pravilnikom. Sastavni dio stručnog ispita je pisano i usmeno obrazloženje praktičnog zadatka.

Stručni rad se boduje na sljedeći način:

- Adekvatan izbor materijala, opreme, alata, zaštitnih sredstava, metoda za analizu i dr. za realizaciju praktičnog zadatka – 10%
- Stručna razrada praktičnog zadatka – 40%
- Funkcionalnost i povezanost zadatka sa praktičnom primjenom – 10 %
- Pisano obrazloženje praktičnog zadatka (teorijska obrada teme i opis toka izrade zadatka) – 20%
- Usmeno obrazloženje praktičnog zadatka – 20%

5. NAČIN IZVOĐENJA OBRAZOVNOG PROGRAMA

5.1. BROJ ČASOVA PO GODINAMA OBRAZOVANJA I OBLICIMA NASTAVE

Redni broj	Naziv modula	Razred	Ukupno časova	Oblici nastave			Broj časova kod kojih se odjeljenje dijeli na grupe		
				T	V	P	T	V	P
	Stručni moduli								
1.	Teorija muzike sa osnovama harmonije	I	108	45	63	-	45	63	-
2.	Muzički instrumenti	I	72	36	27	9	-	27	9
3.	Notografija I	I	72	18		54	-	-	54
4.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature I	I	72	36	36	-	-	-	-
5.	Solfeđo I	I	108	4	104	-	4	104	-
6.	Komplementarni klavir I	I	72	9	9	54	9	9	54
7.	Notografija II	II	72	18	-	54	-	-	54
8.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature II	II	108	63	45	-	-	-	-
9.	Solfeđo II	II	72	4	68		4	68	-
10.	Komplementarni klavir II	II	72	9	9	54	9	9	54
11.	Popularna muzika XX vijeka	II	108	58	50	-	-	-	
12.	Muzički oblici	II	72	36	36	-	-	-	-
13.	Harmonija I	II	72	27	45	-	27	45	-
14.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature III	III	108	63	45	-	-	-	-
15.	Solfeđo III	III	72	4	68	-	4	68	
16.	Komplementarni klavir III	III	72	9	9	54	9	9	54
17.	Analiza muzičkih oblika I	III	72	36	36	-	36	36	-
18.	Harmonija II	III	72	27	45	-	27	45	-
19.	Vokalna polifonija	III	72	18	54	-	18	54	-
20.	Etnomuzikologija	III	72	36	36	-	36	36	-
21.	Arhiviranje muzičke građe	III	108	36	9	63	-	-	63
22.	Istorija muzike sa poznavanjem muzičke literature IV	IV	66	36	30	-	-	-	-
23.	Solfeđo IV	IV	99	4	95	-	4	95	
24.	Komplementarni klavir IV	IV	66	9	9	48	9	9	48
25.	Analiza muzičkih oblika II	IV	66	36	30	-	36	30	-
26.	Harmonija III	IV	66	21	45	-	21	45	-
27.	Instrumentalna polifonija	IV	66	21	45	-	21	45	-
28.	Muzička tehnologija	IV	66	42	-	24	-	-	24
29.	Organizacija muzičkih programa	IV	99	16	-	83	-	-	83
30.	Preduzetništvo	IV	66	33	33	-	-	-	-
	Izborni moduli								
1.	Horsko pjevanje I	I	72	9	45	18	-	45	18
2.	Horsko pjevanje II	II	72	9	45	18	-	45	18
3.	Savremeno odrastanje	II	72	54	18		-	-	-
4.	Horsko pjevanje III	III	72	9	45	18	-	45	18
5.	Dirigovanje I	III	72	18	36	18	18	36	18
6.	Osnove komponovanja sa aranžiranjem I	III	72	27	-	45	27	-	45

Redni broj	Naziv modula	Razred	Ukupno časova	Oblici nastave			Broj časova kod kojih se odjeljenje dijeli na grupe		
				T	V	P	T	V	P
7.	Džez I	III	72	9	36	27	-	36	27
8.	Popularna muzika I	III	72	9	36	27	-	36	27
9.	Tradicionalna muzika I	III	72	9	27	36	-	27	36
10.	Socijalne mreže i globalizacija	III	72	50	22	-	-	-	-
11.	Italijanski jezik III	III	72	72	-	-	-	-	-
12.	Horsko pjevanje IV	IV	66	6	33	27	-	33	27
13.	Dirigovanje II	IV	66	9	36	21	9	36	21
14.	Osnove komponovanja sa atranziranjem II	IV	66	24	-	42	24	-	42
15.	Džez II	IV	66	7	34	25	-	34	25
16.	Popularna muzika II	IV	66	7	34	25	-	34	25
17.	Tradicionalna muzika II	IV	66	9	27	36	-	27	36
18.	Poslovna kultura	IV	66	52	14	-	-	-	-
19.	Italijanski jezik IV	IV	66	66	-	-	-	-	-

5.2. PRAKTIČNO OBRAZOVANJE I PROFESIONALNA PRAKSA

5.2.1. PRAKTIČNO OBRAZOVANJE (PRAKTIČNA NASTAVA – PN) U ŠKOLI I KOD POSLODAVCA

- Praktično obrazovanje se obavlja radi primjene teorijskih znanja u praksi i sticanja novih vještina.
- Praktično obrazovanje se izvodi u objektima škole (radionice, kabineti ili laboratorije) i u objektima van škole (ustanove ili privredna društva).

Spisak modula u okviru kojih se realizuje praktično obrazovanje (praktična nastava – PN) i broj časova u školi i kod poslodavca:

Redni broj	Naziv modula	Razred	Broj časova PN u školi	Broj časova PN kod poslodavca	Ukupan broj časova PN
1.	Muzički instrumenti	I	9	-	9
2.	Notografija I	I	54	-	54
3.	Komplementarni klavir I	I	54	-	54
Ukupno PN – I razred			117	-	117
4.	Notografija II	II	54	-	54
5.	Komplementarni klavir II	II	54	-	54
Ukupno PN – II razred			108	-	108
6.	Komplementarni klavir III	III	54	-	54
7.	Arhiviranje muzičke građe	III	21	42	63
Ukupno PN – III razred			75	42	117
8.	Komplementarni klavir IV	IV	48	-	48
9.	Muzička tehnologija	IV	10	14	24
10.	Organizacija muzičkih programa	IV	41	42	83
Ukupno PN – IV razred			99	56	155
Ukupno PN – I, II, III i IV razred			399	98	497
% zastupljenosti PN u odnosu na ukupan broj časova			8,8	2,2	11,0

Napomena:

Broj časova koji se realizuje kod poslodavca je dat okvirno. Minimalan broj časova koji se realizuje kod poslodavca je po 36 u III i IV razredu.

5.2.2. PROFESIONALNA PRAKSA

- Profesionalna praksa izvodi se po pravilu nakon završetka nastavne godine za učenike koji su praktično obrazovanje ostvarili u objektima škole.
- Učenici I, II i III razreda nakon završetka nastavne godine obavljaju profesionalnu praksu u trajanju od 10 dana, u skladu sa nastavnim planom. Profesionalna praksa izvodi se u odgovarajućim institucijama i privrednim subjektima koje u opisu djelatnosti imaju poslove koji se odnose na notografiju, arhiviranje muzičke građe, organizaciju i realizaciju muzičkih programa i događaja i dr.
- Za izradu programa profesionalne prakse i njenu realizaciju zadužena je škola. Program profesionalne prakse mora biti u korelaciji sa programom stručnih modula i praktičnog obrazovanja koje se realizuje u okviru modula. O realizaciji programa profesionalne prakse učenik je obavezan da vodi dnevnik profesionalne prakse. U dnevnik, učenik po danima upisuje sadržaje rada. Dnevnik profesionalne prakse potpisuje lice zaduženo za realizaciju programa. Podaci o profesionalnoj praksi (ime i prezime učenika, mjesto i vrijeme izvođenja) evidentiraju se u posebnim rubrikama u odjeljenjskim knjigama).
- Profesionalna praksa se ne ocjenjuje, ali je uslov za završetak razreda.

5.3. SLOBODNE/ VANNASTAVNE AKTIVNOSTI

- U školi se organizuju slobodne, odnosno vannastavne aktivnosti učenika.
- Zadaci i program slobodnih, odnosno vannastavnih aktivnosti razrađuju se godišnjim programom rada škole.
- Slobodne, odnosno vannastavne aktivnosti učenika se ostvaruju putem: predavanja, stručnih ekskurzija, okruglih stolova, društveno korisnog rada i drugih oblika.
- Uspješnost učenika na slobodnim, odnosno vannastavnim aktivnostima se ne ocjenjuje. Škola je u obavezi da za sve učenike organizuje najmanje 36 časova slobodnih odnosno vannastavnih aktivnosti godišnje (33 časa u IV razredu). Fond časova slobodnih odnosno vannastavnih aktivnosti ne ulazi u ukupan godišnji fond časova iz Nastavnog plana.

Okvirni program slobodnih, odnosno vannastavnih aktivnosti sastoji se iz tri cjeline:

- Sadržaji vezani za opšteobrazovno područje: dani sporta, ekološke aktivnosti, zdravi stilovi života, građansko obrazovanje, filmske, pozorišne, muzičke predstave i likovne izložbe, posjeta istorijskim spomenicima, muzejima, sajmu knjiga i dr.
- Obavezni sadržaji vezani za stručno područje: stručne ekskurzije, posjete institucijama i preduzećima koja su stručno vezana za obrazovni program, posjete sajmovima informatike, tehnike i nastavne tehnologije, učešće na stručnim predavanjima i takmičenjima u poznavanju određenih oblasti, karijerna orijentacija i dr.
- Sadržaji po izboru učenika: učešće u raznim sekcijama (sportska, dramska, literarna, muzička, likovna, informatička, prva pomoć, saobraćajni propisi, Internet klub, preduzetnički klub i dr.)

5.4. STRUČNE EKSKURZIJE

- Stručne ekskurzije treba da omoguće učenicima uvid u tehničko-tehnološko, proizvodno, uslužno i radno okruženje u stvarnim uslovima iz oblasti sa kojima nisu bili u mogućnosti da se u potpunosti upoznaju u toku praktičnog obrazovanja. One omogućavaju učenicima dalju socijalizaciju i razvoj pozitivnog odnosa prema kvalifikaciji za koju se obrazuju. Imaju značajnu ulogu i u profesionalnom informisanju i karijernom vođenju.
- Stručne ekskurzije se mogu organizovati kao kratkotrajne (1-3 sata), poludnevne i cjelodnevne. Mogu se organizovati u različitim periodima, u zavisnosti od faze realizacije modula ili oblasti. Stručne ekskurzije se planiraju u godišnjem planu rada nastavnika odnosno stručnih aktiva i dio su godišnjeg plana rada škole.
- Nastavnici koji organizuju i realizuju stručnu ekskurziju treba da:
 - pripreme učenike za ekskurziju - da ih upoznaju sa ciljevima i sadržajem ekskurzije,
 - odrede način izvođenja ekskurzije, njenu strukturu, način obilaska, pitanja za nadležne osobe i dr.
 - sistematizuju stečena znanja učenika kroz zadatke, raspravu, refleksiju, prezentaciju i dr.

5.5. DODATNA I DOPUNSKA NASTAVA

- U školi se organizuje dodatna i dopunska nastava.
- Plan dodatne i dopunske nastave pripremaju nastavnici odnosno stručni aktivni za svaki od modula ili grupu modula i razrađuju se u godišnjem programu rada škole.
- Učenicima sa posebnim obrazovnim potrebama treba omogućiti punu socijalizaciju. U tom smislu nastavnici treba da planiraju načine za pomoć učenicima, u skladu sa iskazanim željama i potrebama učenika i individualnim razvojnim obrazovnim programom.
- Nadarenim učenicima treba organizovati dodatnu nastavu, pomoći im davanjem uputstava za individualno savlađivanje gradiva, uputiti ih na dodatnu literaturu i druge izvore, pomoći im pri radu u laboratorijama i slično, kao i organizovati dodatne časove.
- Za učenike koji postižu slabije rezultate u učenju treba organizovati dopunsku nastavu. Takođe, učenike sa boljim uspjehom treba podsticati da pomažu onim sa slabijim uspjehom i osmišljavati aktivnosti kroz koje se ta pomoć može realizovati.
- Sve aktivnosti vezane za pomoć učenicima treba da se nađu u godišnjem planu rada nastavnika.

6. NAČIN PRILAGOĐAVANJA OBRAZOVNOG PROGRAMA

6.1. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA DAROVITIM UČENICIMA

- Prema Strategiji za razvoj i podršku darovitim učenicima (2015-2019), predviđen je specifični cilj „Omogućiti obogaćivanje kurikuluma kao jedan od modela podsticanja darovitosti u školi“.
- Kurikulum se obogaćuje po širini, ishodima i sadržajima učenja, kao i po dubini, metodama nastave/učenja koje treba da angažuju više misaone procese u obradi tih sadržaja, a u skladu sa sposobnostima, sklonostima, interesovanjima i motivacijom darovitih učenika. U procesu planiranja nastave, potrebno je da nastavnici pažljivo definišu ishode, sadržaje i metode učenja, koji će biti izazovni za darovite učenike i odgovarati njihovom stepenu razvoja, ali i biti povezani sa jezgrom modula. Sadržaji, kojima se obogaćuje program, treba da budu primjereni učenikovim interesovanjima, u cilju podsticanja njihove motivacije za rad i daljeg razvoja svih potencijala. Oni treba da budu dovoljno izazovni i raznovrsni da podstiču više misaone procese. Naglasak treba staviti na sticanje temeljnih znanja, a ne samo činjenica, pri čemu tempo rada treba da bude fleksibilan i da odgovara brzini napredovanja svakog darovitog učenika. Važno je da nastavnici koriste interdisciplinarni pristup u nastavi, koji je zasnovan na integraciji problema iz različitih oblasti nauke, jer se tako podstiče želja darovitih učenika za proširivanjem i produbljivanjem znanja, kao i razvijanjem sposobnosti da reaguju na različite pojave.
- Planiranje i pripremanje nastave treba da sadrži različite pristupe poučavanja, različite metode učenja i, na kraju, različite načine prezentovanja onog što se naučilo. Nastavu treba organizovati tako da omogući učenicima da primjenjuju metode učenja kao što su: rješavanje problema, izrada projekata, istraživanja, kooperativno učenje, divergentno učenje i dr. Prilikom realizacije obogaćenog kurikuluma za redovnu nastavu, darovite učenike ne treba izdvajati iz odjeljenja, već im omogućiti individualan ili rad u grupi na zadacima i projektima uz stručno vođenje nastavnika. Postignuća u učenju se mogu unaprijediti kada daroviti učenici borave i uče u grupi onih sa sličnim sposobnostima i interesovanjima. Stoga je pored planiranja redovne nastave, potrebno sačiniti i plan rada dodatne nastave i sekcija slobodnih aktivnosti čijom će se realizacijom odgovoriti potrebama i interesovanjima darovitih učenika. U ovim planovima je potrebno posebno definisati ishode učenja koje podstiču više misaone procese (analiza, sinteza, evaluacija) kao i razvoj vještina.

6.2. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA UČENICIMA SA POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

- U skladu sa zakonom, obrazovni program za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama može se izvoditi uz dodatne uslove i pomagala, prilagođenim izvođenjem i dodatnom stručnom pomoći, kako bi se obezbijedilo da ti učenici dobiju jednak obrazovni standard, definisan obrazovnim programom, u skladu sa njihovim individualnim mogućnostima.
- Škola je dužna da, u skladu sa zakonom donese individualni razvojno-obrazovni program za učenika sa posebnim obrazovnim potrebama. Individualnim razvojno-obrazovnim programom se određuju: oblici vaspitno-obrazovnog rada za vaspitno-obrazovne oblasti, odnosno predmete i module, način izvođenja dodatne stručne pomoći, prohodnost između programa, prilagođavanje u organizaciji nastave, ishodi učenja, kriterijumi za dostizane ishoga učenja, provjeravanje i ocjenjivanje ishoda učenja i napredovanja učenika, kao i raspored časova.
- Za pripremu, primjenu, praćenje i prilagođavanje programa, škola obrazuje stručni tim koji čine: nastavnici, stručni saradnici škole ili resursnog centra, uz učešće roditelja.
- Individualni razvojno-obrazovni program se može u toku godine mijenjati, odnosno prilagođavati u skladu sa napretkom i razvojem učenika.

6.3. PRILAGOĐAVANJE OBRAZOVNOG PROGRAMA OBRAZOVANJU ODRASLIH

- Obrazovni programi se prilagođavaju odraslima po obimu, organizaciji i trajanju. Prilikom prilagođavanja programa odraslim polaznicima škola treba da vodi računa o njihovim ranije stečenim znanjima, radnom i životnom iskustvu i specifičnostima učenja odraslih.
- Prilagođeni plan i program, treba na kraju obrazovanja da omogući polazniku sticanje kvalifikacije nivoa obrazovanja i stručnih kvalifikacija, koje su predviđene obrazovnim programom.
- Kvalifikacija nivoa obrazovanja Muzički saradnik/ Muzička saradnica, može se steći kroz vanredno obrazovanje.
- U skladu sa zakonom, vanredni učenik je obavezan da pohađa pripremnu nastavu koja može biti organizovana kao instruktivno-konsultativna, kao grupna nastava za koju je definisan raspored realizacije predmeta, modula ili tema u okviru modula ili kao kombinacija ova dva modela.
- Ukupan fond časova za pojedine razrede ne može biti manji od 50% ukupnog godišnjeg broja časova za obrazovni program, ukoliko se učenici obrazuju nakon završetka osnovnog obrazovanja.
- Ukoliko su učenici završili obrazovanje po obrazovnom programu srednje škole, u skladu sa zakonom, njima se priznaju predmeti odnosno moduli koje su uspješno završili, ukoliko su njihov sadržaj i trajanje odgovarajući. U tom slučaju, broj časova od najmanje 50% ukupnog godišnjeg broja časova, određuje se u odnosu na ukupan godišnji broj časova predmeta i modula koje učenici nijesu prethodno izučavali ili ih nijesu uspješno završili.
- Za svakog učenika škola treba da utvrditi listu predmeta (dopunskih, diferencijalnih), modula ili tema u okviru modula za koje je potrebno da učenik pohađa pripremnu nastavu, kao i broj časova pripreme nastave (obim nastave pojedinih tema). Škola treba da upozna učenika o seminarskim i grafičkim radovima, projektnim i pisanim zadacima koje treba da uradi. Sagledavanjem liste predmeta, modula ili tema u okviru modula, škola formira grupe kandidata za pripremnu nastavu.
- Škola treba da organizuje časove pripreme kandidata za pojedine djelove stručnog ispita, kao i za izradu stručnog rada, koja može biti organizovana kao instruktivno-konsultativna.
- Škola je dužna da vodi odgovarajuću evidenciju o svakom učeniku.

7. REFERENTNI PODACI

Naziv dokumenta: Obrazovni program Muzički saradnik/ Muzička saradnica

Kod dokumenta: OP-020241-MSAR

Datum usvajanja dokumenta: 16. jul 2019. godine

Sjednica nadležnog Savjeta na kojoj je dokument usvojen: X sjednica Nacionalnog savjeta za obrazovanje

Radna grupa za izradu dokumenta:

1. Vanja Vukčević, magistar muzičke pedagogije, organizator, JU Muzički centar Crne Gore
2. Maja Popović, profesor muzike, urednik muzičkog programa, JU Kulturno-informativni centar „Budo Tomović“
3. Olivera Dakić, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
4. Darko Nikčević, magistar audiotehnologije, rukovodilac elektroakustičke laboratorije, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
5. Ana Perunović-Ražnatović, magistar umjetnosti, stručni saradnik, Muzička akademija Univerziteta Crne Gore
6. Gordana Četković, diplomirani etnomuzikolog, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
7. Mira Popović, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
8. Valentina Dapčević, diplomirani muzički pedagog, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Muzička škola Tivat
9. Dragana Glomazić, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Dara Čokorilo“, Nikšić
10. Danko Kuč, magistar umjetnosti, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Muzička škola Tivat
11. Gordana Vujošević, diplomirani muzičar, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
12. Irena Vuković, diplomirani dirigent, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
13. Valentina Topalović Jeredić, diplomirani dirigent, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Dara Čokorilo“, Nikšić
14. Mihajlo Lazarević, magistar horskog dirigovanja, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Škola za osnovno i srednje muzičko obrazovanje „Vida Matjan“, Kotor
15. Šukrija Serhatlić, stručni učitelj, šef narodnog orkestra, JU Kulturno-informativni centar „Budo Tomović“
16. Ivo Brajak, profesor muzičke kulture, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Muzička škola Tivat
17. Milorad Jovović, diplomirani muzičar, nastavnik džeza, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“, Podgorica
18. Milivoje Pićurić, magistar kompozitor, nastavnik teorijske grupe predmeta, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“, Podgorica
19. Milena Nikočević, magistar pijanista, nastavnik klavira, JU Umjetnička škola za muziku i balet „Vasa Pavić“ Podgorica
20. Maja Basarab, magistar umjetnosti, nastavnik klavira, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
21. Lidija Molčanov, diplomirani klavirista, nastavnik klavira, JU Muzička škola Tivat

22. Enes Tahirović, diplomirani džez pijanista, nastavnik džeza, JU Umjetnička škola za muziku i balet "Vasa Pavić", Podgorica
23. Rade Amanović, doktor muzičke umjetnosti, nastavnik gitare, JU Umjetnička škola osnovnog i srednjeg muzičkog obrazovanja za talente „Andre Navara“, Podgorica
24. Andrijana Bogetić, profesor sociologije, nastavnik, JU Srednja stručna škola Nikšić
25. Vjera Mitrović-Radošević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, Centar za stručno obrazovanje
26. Radoje Novović, diplomirani pedagog, načelnik Odsijeka za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema, Zavod za školstvo
27. Mr Zoran Lalović, magistar psihologije, savjetnik u Odsijeku za istraživanje i razvoj obrazovnog sistema, Zavod za školstvo
28. Dijana Kostović, diplomirani ekonomista, nastavnik, JU Srednja mješovita škola „Danilo Kiš“ Budva
29. Srđan Obradović, diplomirani pravnik, koordinator u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, Centar za stručno obrazovanje

Koordinatori:

Dušan Bošković, diplomirani geograf-turizmolog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Jelena Knežević, diplomirani psiholog, samostalni savjetnik I u Odjeljenju za istraživanje i razvoj kvalifikacija, JU Centar za stručno obrazovanje

Ostale informacije:

Lektura: Magdalena Jovanović, samostalni savjetnik I za odnose sa javnošću, organizaciju događaja i lektorisanje, JU Centar za stručno obrazovanje

Dizajn i tehnička obrada: Danilo Gogić, savjetnik I – administrator, JU Centar za stručno obrazovanje